

О.О. Титаренко

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОГРАМУВАННЯ
ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ:
МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Монографія

УДК 343.8 + 351.75
Т 45

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету внутрішніх справ
(протокол № 8 від 30.08.2019 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ: доктор юридичних наук, професор **А. М. Ященко** – професор кафедри кримінального права та кримінології факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ; доктор юридичних наук, доцент **В. В. Шаблистий** – професор кафедри кримінального права та кримінології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; доктор юридичних наук, доцент **С. С. Вітвицький** – начальник Управління аналітичного забезпечення та оперативного реагування ГУНП в Донецькій області.

Науковий консультант –
завідувач кафедри кримінального права та кримінології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор *О.М. Литвинов*

Титаренко О.О.

Т 45 Зарубіжний досвід програмування протидії злочинності: можливості для України : монограф. / О. О. Титаренко. – К. : ФОП Маслаков, 2019. – 192 с.

ISBN 978-617-7777-65-5

У монографії розглянуто досвід окремих зарубіжних країн (американського та європейського регіонів) у питаннях програмування протидії злочинності в сучасних умовах. На підставі проведеного порівняльного дослідження визначено специфіку формування державних програмних документів з протидії злочинності та окремих її видів, яка тісно пов'язана з адміністративно-територіальним устроєм, національними традиціями та зі станом соціально-економічного розвитку країни, політичною ситуацією, станом протидії злочинності та обраними підходами і моделями впливу на злочинність з урахуванням внутрішніх та зовнішніх загроз. Сформовано окремі пропозиції для України щодо запровадження кращих здобутків практики зарубіжних країн з програмування протидії злочинності на державному рівні.

Для науковців, практичних працівників правоохоронних органів, державних службовців, викладачів, курсантів, студентів і широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою протидії злочинності в сучасних умовах.

ISBN 978-617-7777-65-5

© О.О. Титаренко, 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1. ДОСВІД ОКРЕМИХ КРАЇН АМЕРИКАНСЬКОГО РЕГІОНУ В ПРОГРАМУВАННІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ	7
1.1. Загальна характеристика зарубіжних моделей впливу на злочинність	12
1.2. Досвід США в програмуванні протидії злочинності	17
1.3. Досвід Канади в програмуванні протидії злочинності	37
1.4. Досвід окремих країн Латинської Америки в програмуванні протидії злочинності:	53
1.4.1. Аргентина	62
1.4.2. Еквадор	64
1.4.3. Чилі	64
1.4.4. Колумбія	67
1.4.5. Бразилія	68
1.4.6. Мексика	75
Розділ 2. ДОСВІД ОКРЕМИХ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕГІОНУ В ПРОГРАМУВАННІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ	83
2.1. Досвід Чехії у програмуванні протидії злочинності	86
2.2. Досвід країн Балтії (Естонія, Литва, Латвія) у програмуванні протидії злочинності	93
2.3. Досвід Польщі у програмуванні протидії злочинності	105
2.4. Досвід Франції у програмуванні протидії злочинності	109
2.5. Досвід Німеччини у програмуванні протидії злочинності	119
2.6. Досвід Англії та Уельсу (Великобританія) у програмуванні протидії злочинності	128
2.7. Досвід Фінляндії та Швеції у програмуванні протидії злочинності	148
ВИСНОВКИ	153
ЛІТЕРАТУРА	162
ДОДАТКИ	179

ВСТУП

Належне якісне забезпечення протидії злочинності в Україні в сучасних умовах багато в чому залежить від своєчасного, повного і якісного розроблення відповідної стратегії, а у в подальшому – і від програмного забезпечення в цій сфері з урахуванням наявних внутрішніх та зовнішніх загроз. Враховуючи, що сьогодні проти України ведеться гібридна війна з боку Російської Федерації, є наявним факт окупації з 2014 року Автономної Республіки Крим, частини територій Донецької та Луганської областей, що невідмінно породжує негативні криміногенні процеси у країні та впливає на стан злочинності, існує необхідність у формуванні відповідної безпекової стратегії та програмних документів (внесенні змін та доповнень в чинні) щодо протидії злочинності та окремим її проявам. Проте проведений аналіз наявних безпекових (правоохоронних) стратегій, концепцій, програм, затверджених в Україні в період з 2015 по 2018 роки, показав, що в державі досі відсутня єдина стратегія протидії злочинності та відповідна державна програма з її реалізації¹. Останнім часом в Україні запроваджується багатовекторний підхід у питанні програмування протидії злочинності, що полягає в здійсненні державного впливу на окремі її види. Але досі, на наш погляд, залишається проблема, яка полягає в тому, що сьогодні немає виваженого прогнозованого підходу на державному рівні щодо формування різних стратегій в безпековому секторі (або правоохоронних стратегій), а також відзначається гальмування у частині реалізації правоохоронних стратегій в окремих сферах, що впливає на ефективність запобігання окремим видам злочинів та злочинності в цілому, вказує на недоліки у програмуванні на державному рівні.

Проте з прийняттям нового Закону України «Про національну безпеку» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII (далі – Закон) найближчим часом вбачаються перспективи в розробці державної стратегії громадської (публічної) безпеки. Щодо останнього, то, з урахуванням положень Закону, а саме п. 23 ч. 1 ст. 1 та ст. 29, цей програмний документ матиме назву «Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту

---

¹ Титаренко О.О. Стан стратегічного планування та програмного забезпечення у сфері протидії злочинності в сучасних умовах. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2019. № 1. С. 66-79.

України» і розроблятиметься МВС України. Проте з положень Закону «Про національну безпеку» не вбачається розробка єдиної національної стратегії протидії злочинності¹.

В цьому аспекті доцільним є вивчення досвіду зарубіжних країн з питань програмування протидії злочинності в сучасних умовах.

Зазначимо, що питанням формування політики протидії злочинності, розроблення стратегії та програмування протидії злочинності як на державному, так і на регіональному рівні приділяли увагу у своїх працях такі вітчизняні вчені, як: О.М. Бандурка, В.І. Борисов, В.С. Батиргарєєва, В.В. Голіна, Л.М. Давиденко, І.М. Даньшин, О.М. Джужа, А.П. Закалюк, А.Ф. Зелінський, О.Г. Кальман, М.М. Ключев, В.В. Коваленко, М.В. Костицький, М.Г. Колодяжний, О.М. Костенко, О.Г. Кулик, О.М. Литвак, О.М. Литвинов, С.Ю. Лукашевич, П.П. Михайленко, В.В. Сташис, В.Я. Тацій, В.О. Туляков, В.І. Шакур та ін.².

Останнім часом в цьому напрямку були захищені докторські дисертації, зокрема: В.М. Бесчастним «Теорія та практика кримінологічного забезпечення протидії злочинності в Україні» (Харків, 2018 р.)³, Ю.Б. Данильченком «Тероризм: феномен, детермінація, протидія»⁴, С.А. Мозолем «Кримінологічна безпека в Україні»⁵, а також виконано монографічне дослідження Є.О. Гладковою «Стратегія й тактика протидії наркозлочинності в Україні» (Харків, 2019)⁶.

Водночас сучасний стан розробки безпекових стратегій, форму-

---

¹ Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 01.06.2019).

² Державне програмування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні / В.В. Голіна, С.Ю. Лукашевич, М.Г. Колодяжний. Х., 2012; Бандурка О.М. Протидія злочинності та профілактика злочинів: монографія. Х., 2011; Голіна В.В., Колодяжний М.Г. Сучасна нормативно-правова база та практика державного програмування протидії злочинності в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. Х., 2011. Вип. 21. С. 46-59; Даньшин І.М. Кримінологічне планування заходів протидії злочинності та її прогнозування. *Вісн. Акад. прав. наук України*. 2004. № 4. С. 145-152; Ключев М.М. Кримінологічні засади програмування запобігання злочинності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. К., 2008; Литвинов О.М. Стратегія протидії злочинності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1. С. 377-387; Стратегія і тактика протидії злочинності: монограф. / О.М. Бандурка, О.М. Литвинов. Х., 2012.

³ Бесчастний В.М. Теорія та практика кримінологічного забезпечення протидії злочинності в Україні: дис. ... докт. юрид. наук. Харків, 2018. С. 154-157.

⁴ Данильченко Ю.Б. Тероризм: феномен, детермінація, протидія: монографія. Харків, 2018.

⁵ Мозоль С.А. Кримінологічна безпека в Україні: монографія. Харків, 2018.

⁶ Гладкова Є.О. Стратегія й тактика протидії наркозлочинності в Україні: монографія. Харків, 2019.

вання і реалізація програмних документів у сфері протидії злочинності характеризуються відсутністю ефективної системи їх наукового, правового та організаційного забезпечення, несистемністю та несвоєчасністю, а в деяких випадках – і неврахуванням наявних внутрішніх та зовнішніх загроз у безпековій сфері.

Дослідження вітчизняних вчених-кримінологів з питань програмування протидії злочинності в більшості засвідчили, що жодна з державних програм (концепцій) в цій сфері, прийнятих впродовж 1993-2011 років, не була визнана повністю ефективною та такою, що досягла своєї мети, а кінцеві звіти за результатами їх виконання не були жодного разу доведені до громадськості їх головними виконавцями.

Отже, для вирішення нагальних питань стосовно покращення програмування протидії злочинності в сучасних умовах, конкретизації принципів, підходів до формування державних програм в цій сфері не буде зайвим опанування саме зарубіжного досвіду.

Останніми роками інтерес до вивчення зарубіжного досвіду протидії злочинності серед вітчизняних вчених постійно зростає, що свідчить про намагання дослідити кращі превентивні практики окремих країн та запровадити їх в Україні. Проте щодо безпосереднього вивчення ними питань програмування протидії злочинності в зарубіжних країнах, то таких досліджень сьогодні бракує, що підвищує актуальність обраного напрямку дослідження та дає перспективи у визначенні ефективних практик із застосування програмно-цільового підходу у протидії злочинності.

У подальшому, враховуючи курс України на європейську та євроатлантичну інтеграцію, закріплений з 2019 року в Конституції України¹, пропонуємо в даній роботі розглянути сучасні підходи до програмування протидії злочинності в окремих зарубіжних країнах, а саме: США, Канаді, окремих країнах Латинської Америки (Аргентина, Бразилія, Мексика, Чилі, Еквадор, Колумбія), окремих країнах Європейського Союзу (Англія та Уельс, Франція, Німеччина, Чехія, Швеція, Фінляндія, Польща, Латвія, Естонія, Литва), та визначити окремі перспективи і для України з цього напрямку.

---

¹ Конституція України від 28 червня 1996 року (в ред. від 21.02.2019) / Верховна Рада України: офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 15.06.2019); Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 07.02.2019 № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#n2> (дата звернення: 15.06.2019).

Розділ 1

ДОСВІД ОКРЕМИХ КРАЇН АМЕРИКАНСЬКОГО РЕГІОНУ В ПРОГРАМУВАННІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Останніми роками інтерес до вивчення зарубіжного досвіду протидії злочинності серед вітчизняних вчених постійно зростає, що свідчить про намагання дослідити кращі превентивні практики окремих країн та запровадити їх в Україні. Проте щодо безпосереднього вивчення ними питань програмування протидії злочинності в зарубіжних країнах, то таких досліджень сьогодні бракує, що підвищує актуальність обраного нами напрямку та дає перспективи у визначенні ефективних практик із застосування програмно-цільового підходу у протидії злочинності.

Окремі аспекти зарубіжної практики протидії злочинності досліджували у своїх працях такі вітчизняні та російські вчені, як: Г.А. Аванесов, О.І. Алексєєв, В.А. Ананіч, Ю.М. Антонян, М.М. Бабаєв, О.М. Бандурка, Ю.Д. Блувштейн, В.І. Борисов, О.М. Ведєрнікова, М.Г. Вербенський, В.В. Голіна, І.М. Даньшин, О.М. Джужа, А.І. Долгова, А.П. Закалюк, А. Ф. Зелінський, С.М. Іншаков, О.Г. Кальман, М.Г. Колодяжний, О.М. Костенко, О.Г. Кулик, О.М. Литвинов, В.В. Лунєєв, С.А. Мозоль, В.О. Пантелєєв, І.М. Серебрякова, А.Л. Сморгунова, О.Ю. Шостко та інші¹.

Окремо слід виділити зарубіжних вчених, які безпосередньо в своїх працях торкалися питань формування стратегій та програм протидії

---

¹ Кальман О.Г., Козьяков І.М., Куц В.М., Лизогуб Б.В. Проблеми протидії злочинності: підручник / за ред. О.Г. Кальмана. Харків, 2010. С. 133; Мозоль С.А. Кримінологічна безпека в Україні: монографія. Харків, 2018. С. 331-334; Гладкова Є.О. Стратегія й тактика протидії наркозлочинності в Україні: монографія. Харків, 2019; Данильченко Ю.Б. Тероризм: феномен, детермінація, протидія: монографія. Харків, 2018; Шостко О.Ю. Теоретичні та прикладні проблеми протидії організованих злочинності в європейських країнах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2010; Іншаков С.М. Зарубежная криминология: учеб. пособие для вузов. 2-е изд. М., 2003; Лунеев В.В. Преступность XX века. Мировые, региональные и российские тенденции. М., 1997; Ананич В.А., Серебряков И.М. Предупреждение преступности: зарубежный опыт, международное сотрудничество: учебное пособие. Минск, 2000; Пантелеев В.А. Организация деятельности правоохранительных органов по предупреждению преступлений в России и за рубежом: автореф. канд. юрид. наук. М., 2003; Сморгунова А.Л. Критическое направление в современной англо-американской криминологии: дис. ... канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 2004; Ведерникова О.Н. Теория и практика борьбы с преступностью: британская криминологическая модель: дис. ... д-ра юрид. наук. М., 2001.

злочинності в своїх країнах, зокрема: у США та Канаді – Брендон С. Уолш (Brandon C. Welsh), Девід П. Фаррінгтон (David P. Farrington), Ванда Джеймисон (Wanda Jamieson), Ліз Харт (Liz Hart); **Європейсько-го Союзу** – Мирослав Пілат (Miroslav Pilát), Джастин Кулач (Justyn Kulach), Джон Грехем, Ен Вівекенс, Тревор Беннетт, Адам Кроуфорд (Adam Crawford), Девід Гарленд (David Garland), Марк Лемоньє (Marc Lemonier), Мішель Маркус (Michel Marcus), Домінік Монжардет (Dominique Monjardet), Андреас Армборст¹, Дірк Байєр, Йорг Бессманн, Маркус Кобер, Яна Майєр, Марія Уолш; **країнах Латинської Америки** – Роберт Мугга (Robert Muggah), Кетрін Агірре Тобон (Katherine Aguirre Tobón), Лаура Шиншилла (Chinchilla M., Laura), Дорін Ворндрен (Vorndran Doreen), Бетані Пейшото (Betânia Peixoto), Клаудіо Беато (Claudio Beato), Андреа М. Сільвейра (Andréa Maria Silveira), Ігнасіо Кано (Ignacio Cano)², Еміліано Родідо (Emiliano Rojido), Жоао Траяно Сенто-Се (João Trajano Sento-Sé).

Особливістю зарубіжних країн є те, що на формування національної політики у сфері протидії злочинності значний вплив відіграють зарубіжні інституції, зокрема ООН з її висновками і рекомендаціями Конгресів ООН з кримінального правосуддя та попередження злочинності [Додатки А; Б].

Останні міжнародні події щодо обговорення проблем протидії злочинності (мається на увазі 24-й Конгрес Німеччини з профілактики з 13-м щорічним міжнародним форумом, який відбувся 20-21 травня 2019 року в конгрес-центрі Estrel в Берліні, а також 28-а сесія Комісії ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя (ССРСJ / ECOSOC / UNODC), яка відбулася у Відні 20-24 травня 2019 року) показали, що суттєво порядок денний з глобальних питань протидії злочинності не змінився³.

Так, для міжнародної спільноти залишаються актуальними такі

---

¹ Німецькі вчені кримінологи Національного центру з попередження злочинності (NZK): Марія Уолш (Maria Walsh) – молодіжна злочинність, Андреас Армборст (Andreas Armbrorst) – кримінологія, екстремізм, радикалізм; Маркус Кобер (Marcus Kober) – профілактика.

² Ігнасіо Кано (Ignacio Cano), Еміліано Родідо (Emiliano Rojido), Жоао Траяно Сенто-Се (João Trajano Sento-Sé) – вчені з Лабораторії з питань аналізу насильства Університету штату Ріо-де-Жанейро (Бразилія) (Laboratório de Análise da Violência, Universidade do Estado do Rio de Janeiro), які провели у 2016 році дослідження 93 чинних програм з профілактики вбивств у країнах Латинської Америки.

³ The 24th German Prevention Congress with the 13th Annual International Forum has taken place on 20/21 May 2019 at the Estrel Congress Center in Berlin. URL: <http://www.praeventionstag.de/nano.cms/international> (дата звернення: 01.06.2019); 28-th session UNODC, Vienna, 20–24 MAY 2019. URL: https://www.unodc.org/documents/commissions/19-02848_CCPCJ_2019_Programme_ebook_NEW.pdf (дата звернення: 01.06.2019).

групи питань у цій сфері: нелегальна міграція, торгівля людьми, організована злочинність, протидія незаконній фінансовій діяльності (відмивання брудних коштів), дотримання прав людини у протидії злочинності, допомога жертвам від торгівлі людьми, тероризму; протидія тероризму, радикалізму (тюремній радикалізації) та екстремізму; корупція, реформа ювенальної юстиції; злочинність неповнолітніх; насильство щодо жінок; кіберзлочинність; запровадження SMART-підходів у протидію злочинності; контрабанда та ін.

Останнє також узгоджується і з рекомендаціями 13-го Конгресу ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя, який відбувся 12-19 квітня 2015 року в Катарі (м. Доха) та за результати якого було прийнято «Дохинську декларацію про включення питань попередження злочинності та кримінального правосуддя в більш широкий порядок дня Організації Об'єднаних Націй з метою вирішення соціальних та економічних проблем і сприяння забезпеченню верховенства права на національному і міжнародному рівнях, а також участі громадськості» (Резолюція 70/174 Генеральної Асамблеї від 17 грудня 2015 року)¹.

У «Дохинській декларації» (2015) для підвищення ефективності та об'єктивності реалізації політики з попередження злочинності, крім іншого, було закріплено прагнення країн-учасниць:

- 1) планувати та реалізовувати стратегії і програми, які сприяють соціально-економічному розвитку, при приділенні особливої уваги попередженню злочинності, в тому числі і на місцевому рівні;
- 2) розробляти програми підвищення обізнаності громадян;
- 3) підвищувати рівень довіри громадськості;
- 4) вивчати можливості для використання традиційних і нових інформаційно-комунікаційних технологій при розробці стратегій та програм, спрямованих на вдосконалення роботи у сфері попередження злочинності та кримінального правосуддя;
- 5) сприяти вдосконаленню систем електронного урядування в га-

---

¹ Сборник стандартов и норм Организации Объединенных Наций в области предупреждения преступности и уголовного правосудия / Управление организации объединенных наций по наркотикам и преступности. Вена, 2016. 550 с. URL: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/compendium/R_ebook.pdf (дата звернення: 01.06.2019); Вклад тринадцатого Конгресса Организации Объединенных Наций по предупреждению преступности и уголовному правосудию в обсуждение повестки дня в области развития на период после 2015 года. ООН. A/CONF.222/5. 25 с. URL: https://www.unodc.org/documents/congress/Documentation/A-CONF.222-5-Post2015/222_5_r_V1500038.pdf (дата звернення: 01.06.2019).

лузі попередження злочинності та кримінального правосуддя для забезпечення більш широкої участі населення; сприяти застосуванню нових технологій для зміцнення співпраці та партнерських відносин між поліцією і громадами, а також обмін досвідом та інформацією щодо участі громади в діяльності поліції;

6) зміцнювати партнерські відносини між державним і приватним секторами у справі попередження злочинності в усіх її формах і проявах та боротьби з нею;

7) нарощувати і підтримувати можливості для вивчення кримінології, а також криміналістики і науки з виправних питань і спиратися на сучасні спеціальні наукові знання при розробці і здійсненні відповідних стратегій, програм і проектів.

Все це певним чином вплинуло на національну практику країн у сфері формування політики, стратегій, програм протидії злочинності з урахуванням політичної, соціальної та економічної ситуації. Також це обумовило і диференціацію застосування ними програмно-цільового підходу до протидії злочинності.

Враховуючи те, що насильницькі злочини (насильницька злочинність) суттєво впливають на стан розвитку людського капіталу будь-якої країни, а життя та здоров'я особи є найвищими цінностями, які захищаються державою, є доцільним навести результати узагальненого аналізу вивчення програм та планів протидії насильству в 133-х країнах світу, проведений ВООЗ у 2014 році.

У звіті ВООЗ наголошується, що в 133-х опитаних країнах половина з них (51%) мала постійні національні плани зі зменшення різних видів насильства, які впливають на окремі категорії осіб і суспільство в цілому. Вони варіюються від групового і молодіжного насильства, насильства з боку інтимного партнера, сексуального насильства і жорстокого поводження з людьми похилого віку (див. таблицю 1.1). У даній таблиці показано типи планів запобігання насилля, які були реалізовані країнами певного регіону. Проте як недолік було зазначено, що національні плани не завжди підкріплюються надійними і своєчасними статистичними даними. А це означає, що національні уряди не можуть своєчасно реагувати на зміни у превентивних моделях, що реалізуються, а також своєчасно оцінити ефективність реалізації таких моделей. Також наголошується, що діяльність в державах щодо запобігання насильницьким правопорушенням не завжди здійснюється централізовано і належним чином координується, що не виключає дублювання серед кількох суб'єктів. В той же час у допо-

віді ВООЗ робиться висновок, що хоча в даний час діяльність з попередження насильства є набагато активнішою, ніж у 2002 році, обсяг інвестицій країн не відповідає серйозності проблеми. Країни дійсно вкладають кошти в програми профілактики, але не на рівні, який відповідає масштабам проблем, з якими вони стикаються¹.

Таблиця 1.1

Національні плани дій з протидії окремим видам насильства за регіонами Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВНО)*

Види насильства	<i>Африканський регіон</i>	<i>Американський регіон</i>	<i>Європейський регіон</i>	<i>Південно-східний азіатський регіон</i>	<i>Західний тихоокеанський регіон</i>
Збройне насильство	41%	62%	32%	50%	25%
Групове насильство	30%	62%	33%	38%	25%
Молодіжне насильство	41%	71%	63%	38%	45%
Насильство щодо дітей	56%	91%	78%	88%	55%
Насильство з боку інтимного партнера	63%	86%	78%	75%	55%
Сексуальне насильство	70%	86%	63%	75%	60%
Насильство щодо осіб похилого віку	33%	52%	39%	50%	35%
Плани, які охоплюють всі типи	41%	76%	46%	50%	50%

*Дані взяті за результатами дослідження World Health Organization (WHO), проведеного в 2014 році, та викладені в Table 1.1 National action plans by type of violence and WHO region (n=133 reporting countries), розміщеної за посиланням: The 5th International Report Crime Prevention and Community Safety: Cities and the New Urban Agenda, Montreal, 2016. P. 19 / Internat. Centre for the Prevent. of Crime. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Publications/International_Report/5th-IR_EN_17oct_Final.pdf

¹ The 5th International Report Crime Prevention and Community Safety: Cities and the New Urban Agenda, Montreal, 2016. 204 p. / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC): сайт. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Publications/International_Report/CIPC_5th-IR_EN_17oct_Final.pdf (дата звернення: 24.04.2019).

Як вбачається з наведених даних, саме у країнах американського регіону більше реалізується державних програм та планів з протидії різним видам насильства (>50%), що обумовлюється їх криміногенним станом. Майже всі країни роблять здебільшого акцент (>50%) на зниженні рівня насилля щодо дітей; насилля з боку інтимного партнера; сексуального насильства. Крім цього, країни американського регіону та європейського регіону вживають заходів (>60%) щодо впливу на молодіжну злочинність.

1.1. Загальна характеристика зарубіжних моделей впливу на злочинність

Обрання тією чи іншою країною відповідної стратегії та формування відповідної профілактичної програми або програми протидії зі злочинністю визначається не тільки сучасною криміногенною ситуацією в цих країнах та світі, але також відповідними історичними, культурними традиціями. Здебільшого при розгляді питання особливостей програмування протидії злочинності в зарубіжних країнах необхідно враховувати ще і факт належності певної країни до відповідної кримінологічної системи. Нижче розглянемо існуючі кримінологічні системи протидії злочинності.

Наразі у кримінології виділяють англо-американську, західно-європейську, східноазіатську, соціалістичну, мусульманську та змішану кримінологічні системи.

У межах типових регіональних систем існують субрегіональні кримінологічні групи. Наприклад, в англо-американському типі виділяються американська та британська кримінологічні моделі.

Американська кримінологічна модель – це особливий вид кримінологічної системи, теоретичною основою якої є переважно соціологічні концепції причин злочинності, законодавче регулювання якої забезпечується шляхом ухвалення комплексних програмних і нормативних актів, а практична реалізація заходів боротьби зі злочинністю здійснюється з використанням форм і методів, що відображають потреби досягнення високого рівня суспільної безпеки в конкретних історичних умовах.

Порівняльний аналіз наявних досліджень показує, що США є єдиною країною у світі, яка досягла настільки значних успіхів у зниженні показників кримінально-правової статистики, що зумовлює значимість

американської кримінологічної моделі як джерела позитивного досвіду. При цьому варто враховувати, що відмінною ознакою цієї моделі є визнання вирішальної ролі поліцейського та кримінально-правового контролю над злочинністю в системі заходів протидії злочинності. Американський досвід боротьби зі злочинністю в останні десятиріччя свідчить про жорсткість карної політики в галузі протидії, а також поширенні практики позбавлення волі як заходу покарання злочинності, що проявляється в розширенні меж випадків застосування страти. Американські вчені й практики вважають, що тверда карна політика відіграє важливу роль у процесі забезпечення ефекту «залякування» та скорочення рівня злочинності, стримування антисоціальної поведінки. Сучасна кримінальна політика в країні значною мірою визначається ідеологією «нульової терпимості до злочину», що забезпечує стратегію й тактику «війни зі злочинністю» з метою забезпечення кримінологічної безпеки¹.

Особливість *британської кримінологічної моделі* зумовлюється самобутньою культурою, традиціями, економікою й історією країни, геополітичним положенням та особливостями національної ментальності, їй притаманний так званий «державницький» підхід до впливу на злочинність і злочинців. Характерними рисами цього підходу є неокласичні методи протидії злочинності за допомогою заходів кримінально-правового впливу й удосконалення карної політики у поєднанні із заходами загальносоціальної та спеціальної профілактики злочинів, здійснюваними за організаційної та фінансової підтримки держави. До особливостей британської практики забезпечення кримінологічної безпеки належить так зване «продовжене позбавлення волі», що допускає можливість ізоляції від суспільства злочинця, який становить підвищену суспільну небезпеку, на більш тривалий строк, ніж це обумовлено характером і ступенем суспільної небезпеки вчиненого злочину й раніше призначеного судом покарання. Крім того, сучасною тенденцією є активне застосування превентивних заходів, серед іншого – позбавлення волі до осіб з антисоціальними схильностями.

Західноєвропейська модель системи забезпечення кримінологічної безпеки зазнає на собі вплив неокласичних підходів і характеризується поступовим посиленням кримінальної відповідальності за злочини проти особи. У її підґрунті лежить переважно західне розуміння причин злочинності та шляхів протидії їй, які є характерними для індустріально

---

¹ Кальман О.Г., Козьяков І.М., Куц В.М., Лизогуб Б.В. Проблеми протидії злочинності: підручник / за ред. проф. О.Г. Кальмана. Харків, 2010. С. 130-131.

розвинених країн романо-германської правової сім'ї. Теоретичні підходи відрізняються універсальністю і мають еклектичний характер; карна політика переживає період посилення неокласичних підходів і жорсткості карної репресії, соціальний контроль за особистістю є менш вираженим і не настільки тотальним, як у США або Канаді¹.

Виділяються два основні види західноєвропейської моделі забезпечення кримінологічної безпеки – *південноєвропейська та північноєвропейська*.

Південноєвропейська модель (Франція, Швейцарія, Португалія, Італія) характеризується переважним пануванням клінічної кримінології, яка акцентує на медико-психіатричних аспектах впливу на особистість злочинця й індивідуальних заходах профілактики злочинної поведінки.

Північноєвропейська модель забезпечення кримінологічної безпеки (Норвегія, Швеція, Данія, Ісландія, Фінляндія) ґрунтується на оптимальному поєднанні демократії, соціальної політики та суспільної довіри. Історичні, правові й соціальні особливості обумовлюють специфіку протидії злочинності в скандинавських країнах, де кримінологічні думка й підходи перебувають під сильним впливом соціологічних і соціально-психологічних концепцій, а практика протидії поєднує використання суворих заходів покарання поряд із заходами загальносоціальної профілактики.

Попередження злочинності охоплює здійснення масштабних соціальних заходів із підвищення рівня та якості життя, створення рівних можливостей для отримання освіти, медичної допомоги й інших послуг і підтримки соціально уразливих категорій населення².

Східноазіатська модель забезпечення кримінологічної безпеки (Японія, Південна Корея та інші) відображає релігійні й філософські традиції Сходу, азійський менталітет, що має вирішальне значення в регуляції поведінки відповідно не до права, а до традиційних норм і звичаїв, сусідсько-сімейного колективізму, поваги до старшого, почуття обов'язку й честі. Моральні правила, особиста етика, прагнення уникнути конфліктів – найсильніші регулятори поведінки східної людини.

Разом із тим у сучасних країнах Далекого Сходу спостерігається активне засвоєння «західного» способу життя, що призводить до втрати

---

¹ Там само. С. 133.

² Ведерникова О.Н. Теория и практика борьбы с преступностью: скандинавская уголовно-правовая и криминологическая модель. *Государство и право*. 2008. № 7. С. 55.

низки традиційних цінностей і несприятливо відбивається на стані злочинності¹.

Соціалістична модель протидії злочинності (Китай, Куба, Північна Корея, а раніше – СРСР та інші соціалістичні країни) характеризується тим, що значимими факторами впливу на злочинність виступають соціалістична ідеологія, яка запевняє у можливості ліквідації злочинності, пропагандистсько-виховна політика та запобіжна діяльність, здійснювані під керівництвом основного суб'єкта влади – комуністичної партії та її апарату. Для такої моделі є характерними періодичні загальнодержавні кампанії проти злочинності, широке залучення населення до профілактичної діяльності, активне запобігання рецидивній злочинності, у тому числі шляхом побутового й житлового влаштування осіб, що відбули покарання².

Але водночас зазначається й інше – репресії стосовно політичної опозиції, суворі кримінально-правові заходи стосовно осіб, винних у вчиненні загальнокримінальних злочинів, особливо злочинів проти державної власності.

Яскравим представником соціалістичної моделі забезпечення кримінологічної безпеки є Китайська Народна Республіка. Китайська модель боротьби зі злочинністю поєднує в собі елементи східної культури й соціалістичних теорії й практики. У підґрунтя системи попередження закладено виховання та соціалізацію особи, поєднані з елементами залякування.

Кримінологічна практика в КНР здійснюється в трьох основних напрямках: 1) виховання законослухняних громадян; 2) контроль над поведінкою нестійких осіб; 3) припинення злочинів на стадії готування та планування.

Мусульманська модель системи забезпечення кримінологічної безпеки (Іран, Пакистан, Саудівська Аравія, Катар та інші) значною мірою є відбиттям релігійних доктрин і звичаїв мусульманського права, що, у свою чергу, є складовою частиною релігії ісламу. Шаріат установлює правила поведінки для вірян, які вони повинні виконувати під загрозою застосування суворих покарань. Як додаткові засоби стримування використовуються суворі моральні й релігійні норми та звичаї. Карна політика ґрунтується на доктрині залякування, що реалізується шляхом пуб-

---

¹ Мозоль С.А. Кримінологічна безпека в Україні: монографія. Харків, 2018. С. 338.

² Ведерникова О.Н. Основные криминологические системы современности (сравнительный анализ). *Государство и право*. 2002. № 10. С. 32-40.

лічного виконання таких покарань, як страта, бічування, відсікання частин тіла й побиття камінням¹.

Змішані моделі забезпечення протидії злочинності об'єднують риси декількох описаних вище моделей. До цієї групи належать, наприклад, країни Британської Співдружності, які являють собою різні правові системи, що існують у сучасному світі: загальне право, мусульманське право, романо-германське право й ін. При цьому на практику протидії злочинності в цих країнах впливає англійське загальне право, розповсюджене за допомогою судової практики, а також прецедентне право, створене в межах самої Співдружності, яке є їх «спільною правовою спадщиною»².

Змішані моделі застосовуються і в країнах, що перейшли на ринковий шлях розвитку в умовах соціальної нестабільності. Такі моделі характеризуються відсутністю цілеспрямованої державної політики протидії злочинності, особливо у сфері економіки; теоретичні засади і практичні заходи розробляються там фахівцями на основі соціологічних і соціально-психологічних концепцій; у країнах відсутні стабільна правова та матеріально-технічна база й організаційні умови для ефективної профілактики злочинності; існуючі раніше форми участі громадськості в запобіганні злочинів ліквідовано, а нові не створено. Така ситуація найбільшою мірою є характерною для пострадянських країн³.

Отже, можна спостерігати пряму залежність між належністю держави до тієї чи іншої кримінологічної системи та ефективністю протидії злочинності, що обумовлено також історичними, соціально-політичними й соціально-психологічними факторами.

У подальшому, враховуючи курс України на європейську та євроатлантичну інтеграцію, пропонуємо розглянути сучасні підходи до програмування протидії злочинності в окремих зарубіжних країнах, а саме: США, Канаді, окремих країнах Латинської Америки (Аргентина, Бразилія, Мексика, Чилі, Еквадор, Колумбія), окремих країнах Європейського Союзу (Англія та Уельс, Франція, Німеччина, Чехія, Швеція, Фінляндія, Польща, Латвія, Естонія, Литва).

---

¹ Ведерникова О.Н. Зазнач. праця.

² Иванов А.М., Корчагин А.Г. Сравнительное уголовное право: учебник. Владивосток, 2002. С. 12.

³ Мозоль С.А. Зазнач. праця. С. 343.

1.2. Досвід США у програмуванні протидії злочинності

Раніше ми звернули увагу на загальні риси американської моделі боротьби зі злочинністю, основна концепція якої полягає в «нульовій терпимості» до злочинності з боку держави. Проте, на нашу думку, ця модель в сучасних умовах зазнала певних змін і більше була притаманна цій країні до 2000-х років. У вітчизняних кримінологічних дослідженнях іноді при висвітленні питань протидії злочинності в США вчені відштовхуються від робіт російських вчених з цього питання, які були проведені впродовж 1990-2000-х років, зокрема досліджень: В.А. Ананіча, О.М. Ведернікової, С.М. Іншакова, Л.Х. Караєвої, В.В. Лунєєва, І.М. Серебрякова, В.О. Пантелеєва¹, проте не завжди звертають увагу на сучасні тенденції протидії злочинності в цій країні, аналізуючи першоджерела та наявні сучасні дослідження вчених як вітчизняних (зокрема: О.М. Бандурка, М.Г. Вербенський, О.М. Литвинов, В.В. Голіна, М.Г. Колодяжний), так і зарубіжних (зокрема: В.Є. Квашис, В.І. Майоров, Ю.О. Воронін, О.Ю. Гордєєв, В.К. Григорян)².

Зазначимо, що концепції протидії злочинності в США в різні роки характеризуються різноманітністю. Як зазначає Ю.О. Воронін, ці концепції не спрямовані змінити суспільний лад, проте в них особлива увага приділяється потерпілим від злочинів та активному залученню у по-

---

¹ Іншаков С.М. Зарубежная криминология. М., 1997; Караева Л.Х. Преступность в России и в зарубежных странах: сравнительный криминологический анализ: дис. ... канд. юрид. наук. М., 1995; Ведерникова О.Н. Теория и практика борьбы с преступностью: британская криминологическая модель: дис. ... д-ра юрид. наук. М., 2001; Ананич В.А., Серебряков И.М. Предупреждение преступности: зарубежный опыт, международное сотрудничество: учебное пособие. Минск, 2000; Прокументов Л.М., Шеслер О.В. Криминология в США и странах Западной Европы: учебное пособие). Томск, 1997.

² Воронин Ю.А. Предупреждение преступлений в зарубежных странах. *Вестник Челябинского гос. университета*. 2012. № 27 (281). Право. Вып. 32. С. 86-88; Квашис В.Е. Основные тенденции преступности в США. *Научный портал МВД России*. 2012. № 1. С. 53-58; Майоров В.И., Дунаева О.Н. Современные концепции взаимодействия полиции и общества как средства противодействия преступности: опыт зарубежных стран и России. *Юридическая наука и правоохранительная практика*. 2017. № 1 (39). С. 145-153; Гордеев А.Ю. К вопросу о положительном опыте предупреждения преступлений в зарубежных странах. *Matters of Russian and International Law*. 2017, Vol. 7, Is. 11A С. 115-121. URL: <http://publishing-vak.ru/file/archive-law-2017-11/14-gordeev.pdf>; Григорян В.К. Предупреждение преступности в высокоразвитых зарубежных странах. *Актуальные проблемы российского права*. 2012. №4. С. 272-279. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/preduprezhdenie-prestupnosti-v-vysokorazvityh-zarubezhnyh-stranah> (01.05.2019).

передження злочинності міжнародних організацій¹. Погоджуючись з В.К. Григоряном, зазначимо, що в сучасних умовах в США функціонують три моделі превентивної діяльності: 1) модель громадських установ; 2) модель безпеки індивідуума; 3) модель впливу через навколишнє середовище².

Також особливістю США у протидії злочинності, як зазначають Брендон С. Уолш та Девід П. Фаррінгтон, є акцентування на досягненні балансу між попередженням злочинності та покараннями за злочини³. Вченими виділяються чотири основні стратегії попередження злочинності в США, які повинні знаходити своє відображення у відповідних програмах, а саме: раннє попередження, попередження з боку суспільства або громадськості, ситуаційне попередження⁴, а також попередження з використанням кримінального правосуддя. Дані превентивні моделі та стратегії знаходять своє відображення у відповідних превентивних програмах на всіх рівнях.

Останнім часом на федеральному і місцевому рівнях реалізуються програми попередження злочинів з широким залученням громадськості. Щодо цього зазначимо, що сьогодні на тлі обмеженого фінансування, матеріального та кадрового забезпечення правоохоронних органів переваги широкого використання потенціалу недержавних суб'єктів виходять на перший план не тільки у США, країнах Євросоюзу, але й в Україні.

Реформування правоохоронної системи України відбувається із використанням “community policing” – підходу, за якого поліція орієн-

---

¹ Воронин Ю.А. Зазнач. праця.

² Григорян В.К. Предупреждение преступности в высокоразвитых зарубежных странах. *Актуальные проблемы российского права*. 2012. № 4. С. 274. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/preduprezhdenie-prestupnosti-v-vysokorazvityh-zarubezhnyh-stranah> (дата звернення: 03.02.2019).

³ Crime Prevention and Public Policy (2012). Brandon C. Welsh and David P. Farrington The Oxford Handbook of Crime Prevention Edited by David P. Farrington and Brandon C. Welsh. URL: <http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhdb/97801950195398823-e-1> (дата звернення: 05.05.2019).

⁴ При організації ситуаційного попередження злочинів слід враховувати можливе «зміщення злочинів». Мається на увазі, що злочинці затосвують контрзаходи на можливі зміни у середовищі, які вносяться програмами попередження злочинності. Злочинці удосконалюють методи вчинення злочинів. Так, американський дослідник Томас Реппетто (Thomas A. Reppetto Crime Prevention and the Displacement Phenomenon, 1976), свого часу визначив п'ять різних форм зміщення злочинів: часове (зміна часу вчинення злочину), тактичне (зміна способу вчинення злочину), цільове (зміна типу жертви), територіальне (зміна місця вчинення злочину) та функціональне (зміна у виді злочину).

тується на громаду, тісно взаємодіє та співпрацює з недержавними суб'єктами. Флагманом з формування даного концепту взаємодії з громадськістю у світі є США. У той час коли у нашій державі “community policing” та недержавне запобігання злочинності тільки починає розвиватися, США вже набули чималого досвіду використання цього принципу, а також досягли вагомих результатів у зниженні показників кримінально-правової статистики. Звичайно, такий підхід країни до попередження злочинності знайшов своє відображення у відповідних превентивних програмах.

Тож з метою пошуку орієнтирів, виявлення позитивного досвіду з програмування профілактичної діяльності в США для України розглянемо це питання, починаючи з огляду загальної криміногенної ситуації в країні.

Дані кримінальної статистики ФБР показують, що правоохоронні органи по всій країні продемонстрували загальне зниження на 4,3 % кількості насильницьких злочинів за 2017/2018 роки. Зокрема, кількість вбивств знизилася на 6,7%, грабежів – на 12,5%; злочинів проти власності – на 7,2%¹.

У 2017 році рівень насильницьких злочинів становив 394 на 100 тис. осіб (абсолютна цифра – 1283220); рівень вбивств – 5,3 на 100 тис. (абсолютна цифра – 17284), зґвалтувань – 30,7 на 100 тис. (абсолютна цифра – 99856), грабежів – 98 на 100 тис. (абсолютна цифра – 319356), майнових злочинів – 2362,2 на 100 тис. (абсолютна цифра – 7694086). Проте слід зазначити, що рівень зґвалтувань в період з 2014 по 2017 роки збільшується, на відміну від загальної тенденції насильницької злочинності до зниження².

Покращення в останні роки криміногенної ситуації щодо зниження насильницької злочинності в США обумовлюється ефективністю реалізації державної політики з протидії злочинності на всіх рівнях, в тому числі і через реалізацію комплексу превентивних програм та завдяки цілеспрямованій роботі державних суб'єктів та приватного сектору.

Законодавчою основою для формування профілактичних програм

---

¹ Crime in the United States (2018). URL: <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2018/preliminary-report/tables/table-3> (дата звернення: 05.05.2019); Crime in the United States – statistics & facts (Apr. 29, 2019). URL: <https://www.statista.com/topics/2153/crime-in-the-united-states/> (дата звернення: 05.05.2019).

² Crime rates in the United States, 2007-2017 (FBI). URL: <https://crime-data-explorer.fr.cloud.gov/explorer/national/united-states/crime/2007/2017> (дата звернення: 05.05.2019).

в США на різних рівнях (федеральний, рівень штату, місцевий – місто, кантон) є Закон 1994 року «Про контроль та попередження злочинів» (далі – Закон 1994 р.), або «Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994» (Закон «Про контроль над насильницькою злочинністю та про правозастосовчу діяльність»)¹.

Зокрема, Розділом III «Попередження злочинів» (TITLE III – CRIME PREVENTION) Закону 1994 року передбачається надання програмних грантів, які спрямовані на усунення окремих криміногенних умов у суспільстві, зокрема на: освітні програми для молоді; запровадження наставництва; програми, які допомагають у працевлаштуванні; профілактичні програми щодо зниження жорстокого поводження з дітьми тощо.

На локальному рівні запроваджуються грантові програми щодо: профілактики насильства щодо неповнолітніх, запобігання росту банд серед неповнолітніх, профілактики наркоманії серед неповнолітніх та розповсюдження наркотиків, профілактики правопорушень щодо літніх осіб.

Відповідно до Розділу VI «Насилля проти жінок» Закону 1994 року (PUBLIC LAW 103-322 – SEPT. 13, 1994) в США реалізуються відповідні програми та гранти. Проте чітко визначено, що головною метою таких програм є надання допомоги штатам, індіанським громадам та місцевим громадам з метою посилення правоохоронної діяльності та судового переслідування у боротьбі з насильницькими злочинами проти жінок, а також розвиток та укріплення служб захисту таких потерпілих. Гранти же спрямовані на: навчання, проведення тренінгів для працівників правоохоронних органів, прокурорів – для більш ефективного виявлення та реакції на такі злочини; розробки та впровадження більш ефективної політики, спрямованої та попередження, виявлення та своєчасне реагування на насильницькі злочини проти жінок; удосконалення інформаційних систем та баз даних поліції, прокуратури та суду з метою виявлення та відстеження арештів, постанов про захист, порушення постанов про захист, судового переслідування; розширення служб допомоги жертвам від насилля, в тому числі розширення програм боротьби з сексуальним насильством та насильством в сім'ї, покращення якості надання послуг жертвам, забезпечення адвокатом, який спеціалізується на

---

¹ The Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994. URL: <http://legisworks.org/GPO/STATUTE.pdf> (дата звернення: 05.05.2019).

таких справах, тощо¹.

Становлять науковий інтерес чітко закріплені в даному Законі важелі, які знижують ризик нераціонального використання державних коштів за такими програмами. Так, Генеральний прокурор може зупинити фінансування грантової програми, якщо: 1) головний виконавець не надає щорічний звіт про використання коштів на виконанні заходи; 2) кошти використовуються на цілі, які не передбачені грантовою програмою; 3) наданий виконавцем звіт дає підстави вважати Генеральному прокурору, що програма є неефективною, а її фінансування – необґрунтованим.

Також даним Законом 1994 року визначається чіткий розподіл фінансування на реалізацію програм з протидії злочинності. Зокрема, визначається фінансування не менш 5% – для судів, не менш 25% – для правоохоронних органів, не менш 25% – для прокуратури, до 30% – на послуги потерпілим, решта – іншим учасникам програм.

Як позитивний досвід щодо формування програмних документів з протидії злочинності в США слід відзначити створення Указом Президента США (Executive Order 13826) від 7 березня 2018 року Федеральної міжвідомчої ради з питань попередження злочинності та покращення ресоціалізації (Federal Interagency Council on Crime Prevention and Improving Reentry)². Головною метою його ухвалення стало прагнення покращити координацію та взаємодію відповідних федеральних управлінь, агентств, місцевих органів влади на всіх рівнях у попередженні злочинності та профілактиці рецидиву шляхом ефективного виконання відповідних програмних документів та поширення кращих практик. Окрім цього в документі визначено, що Міжвідомча рада, окрім забезпечення координації між відповідними суб'єктами, розробляє і рекомендації для формування відповідних програм та проведення відповідних реформ з урахуванням потенційно обмежених ресурсів.

Якщо брати Україну, то окремого органу на кшталт Міжвідомчої ради з попередження злочинності вона не має, але натомість розгляд окремих питань щодо стану боротьби зі злочинністю входить у компетенцію РНБОУ. Проте створення такого органу в Україні може мати місце, особливо що стосується питання генерації пропозицій щодо про-

---

¹ Там само.

² Federal Interagency Council on Crime Prevention and Improving Reentry Executive Order 13826 March 7, 2018. URL: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/federal-interagency-council-crime-prevention-improving-reentry> (дата звернення: 24.04.2019).

грамування злочинності в цілому та за окремими напрямками.

Зазначимо, що одну з ключових ролей в роботі Міжвідомчої ради відіграє саме Генеральний прокурор, який виступає співголовою та зосереджує зусилля на координації відповідних суб'єктів на протидію злочинності в державі. До складу Ради, крім Голови та його заступників, як члени входять керівники (або їх представники) одинадцяти міністерств та департаментів, зокрема: міністерство юстиції, міністерство фінансів, міністерство внутрішніх справ, міністерство сільського господарства, міністерство торгівлі, міністерство праці, міністерство охорони здоров'я, міністерство освіти, департамент у справах ветеранів, департамент з контролю за наркотиками та інші. Крім цього, залежно від вирішення конкретного питання, до роботи Ради можуть бути залучені й інші установи та федеральні органи.

Виходячи зі змісту даного документа (Executive Order 13826), можна дійти висновку, що сучасна політика США у сфері боротьби зі злочинністю полягає в тому, щоб зосередити основні зусилля на:

- 1) недопущенні збільшення криміналізації молодіжного середовища;
- 2) зниженні рівня рецидиву через покращення роботи з засудженими;
- 3) державному впливі на низку факторів, які мають суттєвий криміногенний вплив, зокрема: соціальні, економічні фактори, подолання бідності, відсутність освіти у громадян та можливостей працевлаштування, розпад сімей, зловживання наркотиками, зростання наркоманії, психічні захворювання та стан психічного здоров'я населення.

Основним суб'єктом, який займається формуванням програм протидії злочинності та є розпорядником бюджетних коштів на їх реалізацію, виступає Міністерство юстиції США (The united states Department of Justice – DOJ)¹. Сьогодні дуже активно розвинуто систему грантових правоохоронних програм від Міністерства юстиції США для суб'єктів різних рівнів, переважно штату, міста¹. DOJ має у своїй структурі три суб'єкти, які виділяють гранти під правоохоронні програми: Управління служб з охорони публічного порядку (COPS); Управління програм юстиції (OJP), яке складається з шести бюро (Бюро допомоги юстиції – BJA, Бюро судової статистики – BJS, Національний інститут правосуддя – NIJ, Управління з питань жертв від злочинів – OVC, Управління ювенальної юстиції та попередження правопорушень – OJJDP, Управління з

---

¹ The united states Department of Justice – DOJ. URL: <https://www.justice.gov> (дата звернення: 24.04.2019).

¹ Office of Justice Programs. URL: <https://ojp.gov> (дата звернення: 24.04.2019).

осудження, моніторингу, затримання, реєстрації та відстеження сексуальних правопорушників – SMART); Управління по боротьбі з насильством щодо жінок (OVW)¹.

Особливий інтерес становить Управління програм юстиції (OJP), яке займається формуванням та розподілом бюджетних коштів на відповідні правоохоронні програми. Керівником OJP є помічник Генерального прокурора, який призначається Президентом США та затверджується Сенатом. Метою діяльності OJP є відповідність національної системи кримінального та ювенального правосуддя потребам штатів, місцевих та територіальних органів влади та громадян. Це досягається шляхом розвитку партнерства між агентствами федерального значення, штатів, місцевими агентствами з національними, общинними та конфесійними організаціями для розробки, функціонування та оцінки широкого кола програм, спрямованих на профілактику різного виду злочинності, вирішення проблем правосуддя, надання технічної допомоги правоохоронними органам, запровадження ефективних підходів впливу на насильницьку злочинність, забезпечення публічної безпеки.

Програми OJP останнім часом спрямовані на реалізацію спільних проектів на всіх рівнях (федеральний рівень, рівень штату, локальний або місцевий рівень), спрямованих на зниження насильницьких злочинів, рецидиву, розповсюдження наркотиків та наркоманії, на профілактику злочинів та правопорушень у молодіжному середовищі, підтримку жертв злочинів. Щодо останнього, то через Фонд потерпілих від злочинів (Crime Victims Fund – CVF) OJP підтримує компенсацію та надання допомоги потерпілим від злочинів в 50-ти штатах, окрузі Колумбія, Пуерто-Ріко і Вірджинських островах, а також більше 4500 місцевих програм допомоги потерпілим².

OJP також має три ключові обов'язкові програми з попередження злочинності, захисту прав американського народу та забезпечення дотримання федерального законодавства, зокрема:

1. Фонд допомоги жертвам злочинів.

---

¹ Ці агентства несуть відповідальність за надання федеральної фінансової допомоги для підтримки діяльності правоохоронних органів і органів громадської безпеки в штатах, місцевих та плеємних юрисдикціях; допомаги жертвам злочинів; забезпечення навчання і технічної допомоги; проведення дослідження; здійснення програми, що поліпшують системи кримінального, цивільного і ювенального правосуддя. Асигнування Конгресу, які підтримують програми та операції Міністерства юстиції, відображають пріоритети Президента, Генерального прокурора та Конгресу [Office of Justice Programs. URL: <https://ojp.gov/index.htm> (дата звернення: 24.04.2019)].

² Office of Justice Programs. URL: <https://ojp.gov> (дата звернення: 24.04.2019).

2. Програма компенсаційних виплат працівникам, які забезпечують публічну безпеку (у разі отримання травми, каліцтва, загибелі).

3. Фонд допомоги жертвам торгівлі людьми.

У подальшому в загальних рисах розглянемо основні програми ОЈР з протидії злочинності, які діють у 2019 році та заплановані до фінансування у 2020 році.

Станом на квітень 2019 року, за даними Управління програм юстиції, з 95 існуючих “community crime prevention” (програми-стратегії попередження злочинності для територіальних громад) 20 є ефективними (View Effective)¹, що складає 22 %, 56 – перспективними (View Promising) – 59 % та 19 – неефективними (View No Effects) – 19 %. Загальна кількість профілактичних програм та грантових програм складає 580, з яких лише 97 є ефективними, 341 – перспективними, а 142 визнані неефективними². Також серед цих програм окремо виділяють програми, спрямовані на профілактику: 1) вуличних банд (Gangs) – 24; 2) майнових злочинів (Property crime) – 65; 3) насильницьких злочинів (Violent crime), зокрема вбивств, зґвалтувань, завдання тілесних ушкоджень, грабежів та розбоїв – 155, а також програми, спрямовані на удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення органів Міністерства юстиції – 26³. Зазначена градація є практично значущою, соціально корисною та винятково пізнавальною, оскільки дає можливість проаналізувати актуальні превентивні програми, де недержавні суб’єкти займають своє належне місце, та допомагає визначити, які із цих програм є доцільним запровадити і в Україні.

Так, у 2019 році пріоритетними програми ОЈР визначено такі (бюджет 1,45 млрд. дол.):

1) програма по боротьбі з бандитизмом та насильством, поєднани-

---

¹ Наведемо декілька програм за даними ОЈР із високим показником ефективності: «Hot Spots Policing (Lowell, Mass)» – підтримання публічного порядку на вулицях в містах з високим рівнем порушень громадського порядку. Ця програма успішно була реалізована в 2005 році поліцейськими Лоуелла (штат Массачусетс). Програма використовує каральний та некаральний підходи та будується на трьох основних складових: 1) збільшення арештів правопорушників публічного порядку, 2) збільшення кількості поліцейських патрулів, 3) поліпшення вуличної інфраструктури з боку громади (освітлення вулиць, облаштування публічних місць для відпочинку). «Operation Peacemaker» (Операція Миротворець) – програма, яка була запроваджена в Стоктоні, Каліфорнія, для скорочення участі молоді у вилучних бандах та скорочення насилля серед молоді (10-18 років). Програма була орієнтована на активне використання молодіжних аутрич-працівників.

² All Programs & Practices. URL: <https://www.crimesolutions.gov/Programs.aspx#Programs> (дата звернення: 25.04.2019).

³ Там само.

ми з використанням вогнепальної зброї / Проект «Безпечні райони» (PSN). Щодо проекту PSN, то він базується на п'яти стратегічних елементах: 1) сильне керівництво з реалізації програми зі зниження злочинності; 2) встановлення інших партнерських відносин між адвокатами та правоохоронними органами всіх рівнів, в тому числі і прокуратури, а також з громадськістю; 3) цілеспрямовані заходи впливу на злочинність здійснюється в тих місцях, які є найбільш вразливими; 4) комплексний підхід, орієнтований як на профілактику, так і на стримування злочинності; 5) підзвітність щодо виконання програми (в основу покладено реальне зниження насильницьких злочинів та оцінка громадськості стану безпеки);

2) партнерство з публічної безпеки (Public Safety Partnership – PSP). Партнерство включає в себе ОІР, Управління по боротьбі з насильством стосовно жінок (OVW), Федеральне бюро розслідувань (FBI), Управління по боротьбі з наркотиками (DEA), Бюро з алкоголю, тютюну, вогнепальної зброї та вибухових речовин (ATF) та Служба маршалів США (USMS);

3) програма грантів з надання допомоги в сфері правосуддя (JAG). Здебільшого спрямована на надання технічної допомоги. Так, в 2019 році JAG, крім іншого, профінансує програми забезпечення особистої безпеки офіцерів правоохоронних органів штатів і територіальних громад, зокрема програму «Бронежилет» (22,5 млн. дол. США), програму «Бодікамери» (22,5 млн. дол. США);

4) підтримка розвитку поліцейської служби, орієнтованої на громадськість (COPS);

5) програма в рамках реалізації Закону про другий шанс (Second Chance Act) – надає гранти для здійснення допомоги виправним установам і органам публічної безпеки реалізувати програми з ресоціалізації та соціалізації засуджених. Вважається, що успішна реінтеграція засуджених в суспільство зменшить рівень рецидиву. Грантові програми спрямовані на поліпшення надання різного роду послуг з працевлаштування, вирішення житлової проблеми, надання психологічної допомоги, здійснення наставництва, лікування від наркоманії, надання послуг з підтримки сім'ї;

6) боротьба з опіоїдною епідемією: Комплексна програма зі зниження зловживання опіоїдами (COAP); Програма підтримки судів у боротьбі з наркотиками (спрямовано на роботу судів з призначення альтернативних видів покарання для наркоманів, які потрапили в залежність

від наркотиків, з наданням можливості усунути свою залежність шляхом проходження лікування, тим самим досягти зниження кількості рецидивів);

7) програми допомоги жертвам злочинів (Crime Victims Fund – CVF)¹.

Щодо профілактичних програм, які ОJP планує підтримати та профінансувати у 2020 році, то слід зазначити, що їх кількість поки визначена на рівні 69, серед яких найбільше планується профінансувати такі²:

1) програма «Adam Walsh Act & National Sex Offender Public Website» (Закон Адама Уолша та загальнодоступний національний веб-сайт про сексуальних злочинців) – 20 млн. дол. Головною метою програми є продовження створення комплексної національної системи реєстрації та повідомлення про осіб, які вчинили злочини на сексуальному ґрунті;

2) програма «Anti-Terrorism Emergency Reserve» (Антитерористичного надзвичайного резерву) – 50 млн. дол. Програма спрямована на надання допомоги потерпілим від тероризму, підтримання можливостей нарощування місцевого потенціалу для підготовки та своєчасного реагування на можливі терористичні загрози;

3) програми для підтримання та удосконалення інформаційних баз даних: кримінальної статистики, правоохоронних органів, судової статистики, статистики про віктимізацію населення (наприклад: «Federal Justice Statistics Program», «Base Program – Indian Country Statistics», «Base Program – Law Enforcement Statistics», «Base Program – Prosecution and Judicial Statistics», «Base Program – Victimization Statistics») з бюджетом до 90 млн. дол. Окремо слід виділити прагнення держави відслідковувати рівень віктимізації населення. У зв'язку з цим на 2020 рік серед заявлених програм цієї групи найбільший бюджет складе «Base Program – Victimization Statistics» (52 млн. дол.). Головна мета цієї програми полягає у вимірюванні віктимізації та віктимної поведінки населення (планується охопити 22 штати), інформуванні потерпілих про політику та практику у сфері кримінального судочинства, попит на послуги відповідних суб'єктів, що надаються потерпілим від злочинів, тощо.

---

¹ Office of Justice Programs (OJP). FY 2019 Budget Request At A Glance. URL: <https://www.justice.gov/jmd/page/file/1150341/> (дата звернення: 26.04.2019).

² Office of Justice Programs (OJP). FY 2020 PROGRAM SUMMARIES. / US, Department of Justice. OFFICE OF JUSTICE PROGRAMS. March 2019, 175 p. URL: <https://www.justice.gov/downl> (дата звернення: 26.04.2019).

В межах даної програми здійснюється Національне опитування щодо кримінальної віктимізації (The National Crime Victimization Survey – NCVS), яке включає в себе:

- оцінки рівня і зміни типів віктимізації;
- характеристики жертв, включаючи вік, расу, латиноамериканське походження, стать, ветеранський статус, громадянство, освіту і інвалідність;
- характеристики правопорушників, включаючи вік, расу, латиноамериканське походження, стать і відносини з жертвою;
- характеристики інцидентів, в тому числі наявність зброї, травми і грошові втрати;
- надання звітів правоохоронним органам і постачальникам послуг для жертв, а також характер доступних послуг для жертв;

4) програма грантової допомоги Меморіалу правосуддя Едварда Бірна (Edward Byrne Memorial Justice Assistance Grant Program – JAG) – 405 млн дол. Спрямована на підтримку ініціатив правоохоронних органів, суду, попередження злочинності, виправлення засуджених, лікування наркозалежних, програми технічної підтримки, програми для підтримки потерпілих та свідків злочинів, програми корекції;

5) програма комплексного лікування опіоїдної залежності (Comprehensive Opioid Abuse Program – COAP) – 145 млн. дол.;

6) програма «COPS Hiring Program (CHP)» спрямована на укріплення партнерських відносин поліції і громадськості у сфері громадського порядку – 99 млн. дол.;

7) програми Фонду потерпілих від злочинів (CVF), які спрямовані на: підтримку служб допомоги потерпілим по всій країні; надання компенсаційної допомоги потерпілим; збільшення потенціалу надавачів послуг потерпілим від злочинів завдяки запровадженню нових технологій, методик та навчання – 2,3 млрд. дол.;

8) програма для підтримки потерпілих від торгівлі людьми (Victims of Trafficking) – 77 млн. дол.;

9) програми щодо профілактики рецидиву, зокрема програма «Другий шанс» (Second Chance Act Program – SCA) – 85 млн. дол. Також в цьому напрямі реалізуються додаткові програми: «Інновації зі здійснення нагляду» (Innovations in Supervision Initiatives) та «Діти ув'язнених батьків» (Children of Incarcerated Parents). Ці програми надають гранти, щоб допомогти державним, місцевим і племінним виправним установам та виправному персоналу для неповнолітніх та агенціям гро-

мадської безпеки реалізувати і вдосконалити надання послуг, включаючи житло, освіту та допомогу у працевлаштуванні, наставницькі відносини, лікування психічних захворювань та наркоманії, а також послуги з підтримки сім'ї;

10) програма профілактики насильства в школах (профілактика буллінгу) – «STOP School Violence Act Program» – 100 млн. дол.;

11) проект «Безпечні райони» (PSN) – 100 млн. дол.

Окремо слід визначити групи програм, які менше фінансуються, але також виділяються як актуальні та пріоритетні, зокрема:

1. Технічна допомога. Зазначимо, що у профілактичних програмах активно акцентується на фінансуванні новітніх технологічних досліджень, які допомагають запобігти злочинам в США. Так, в останні роки в США на різних рівнях застосовуються:

1.1. Картографічні технології. Географічні інформаційні системи, додатки дистанційного зондування і картографування даних дозволяють правоохоронним органам досягати значних успіхів у кримінальній розвідці, аналізі злочинів, реагуванні на надзвичайні ситуації та поліцейській діяльності. Технології картування використовують інформацію в реальному часі, щоб оцінити, де скоюються злочини, залежно від того виду злочинів. Вони можуть визначати «гарячі точки» і моделі діяльності, що дозволяє сфокусувати розслідування і поліпшити профілактику злочинності.

1.2. Додатки для смартфонів. Активне використання поліцейських додатків на смартфонах, пов'язаних з попередженням злочинності або повідомленнями. Сьогодні люди вже використовують свої телефони, щоб сфотографувати злочинну діяльність і відправити анонімні поради поліції. Таке використання самозвітів буде тільки збільшуватися, оскільки мобільні додатки розробляються для полегшення такої діяльності.

1.3. Веб-звітність. У той час як мобільні пристрої є відмінним способом для людей повідомляти про злочинну діяльність, багато людей не мають до них доступу. Частіше вони мають доступ до комп'ютерів; люди можуть виходити в Інтернет з бібліотек, наприклад відправляти анонімні поради місцевим поліцейським управлінням або федеральному уряду. Це один зі способів дати можливість спільноті, позбавленій права голосу, перейти від «спільноти жертв» до активної частини насе-

лення в прийнятті рішень¹.

Наведене, як запозичення позитивного досвіду, може знайти своє відображення і в теоретичній моделі державної програми протидії злочинності в Україні, в частині розвитку новітніх превентивних технологій. До речі, в останні роки МВС України активно сприяє розвитку даного напрямку. Так, наприклад, удосконалюється функціонування інформаційно-пошукових систем, запроваджено роботу у сферах єдиного аналітичного сервісного центру (UASC), служби «102», запроваджено геоінформаційний аналітичний портал МВС України «Вибори-2019», який дозволяє вести моніторинг в режимі реального часу здійснення правопорушень виборчого процесу тощо. Також щодо надання громадянами пропозицій щодо покращення діяльності Національної поліції, інформації про протиправні дії окремих осіб на офіційних сайтах як МВС України, так і в обласних ГУНП створено рубрику «Електронна петиція» або «Подання звернення». Активно в окремих областях, зокрема Дніпропетровській та Донецькій, запроваджується мобільний додаток «My Pol», за допомогою якого громадяни можуть миттєво викликати поліцію у разі виникнення загрози життю та здоров'ю, надсилати інформацію про правопорушення, а також оцінювати роботу поліцейських².

2. Підтримання верховенства права в судах та попередження необґрунтованого засудження.

3. Забезпечення публічного порядку.

4. Профілактика сексуального насильства.

5. Програми попередження правопорушень, орієнтовані переважно на неповнолітніх та молодь.

6. Запобігання економічній злочинності, кіберзлочинності.

7. Програми інноваційних рішень для обвинувачення (раніше – Smart Prosecution Program). Дані програми спрямовані на ширше застосування новітніх технологій і підходів до більш ефективної протидії злочинності. Зокрема, це стосується «інтелектуального обвинувачення». В межах цієї програми Бюро сприяння юстиції (BJA) створено ініціативу «SMART policing activity» («Розумна поліцейська діяльність») та «SMART on CRIME» («Розумні технології/підходи до злочинності»).

---

¹ 3 WAYS TO PREVENT CRIME WITH TECHNOLOGY By Graduate Programs Staff. July 22, 2016. URL: <https://www.northeastern.edu/graduate/blog/3-ways-to-prevent-crime-with-technology/> (дата звернення: 25.04.2019).

² Офіційний сайт Національної поліції України. URL: <https://npu.gov.ua> (дата звернення: 25.04.2019).

Сьогодні ці програми допомагають фахівцям у галузі кримінального правосуддя створювати ефективні, дієві й економічні стратегії кримінального правосуддя, засновані на конкретних фактах і даних. Основні цілі цих програм є такими:

- забезпечення виділення обмежених ресурсів на найважливіші пріоритети правоохоронних органів (так, тільки в 2010 році на утримання засуджених в США було витрачено до 80 млрд. дол.);
- сприяння більш справедливому виконанню законів;
- забезпечення справедливого покарання для засуджених за нетяжкі насильницькі злочини;
- активізація зусиль щодо зниження рецидивізму;
- посилення захисту вразливих груп населення;
- розвиток технологій моделювання, яка базується на фактичних даних, для поліції завчасного передбачення злочинів (“Predictive policing”)¹.

Як приклад «SMART on CRIME» можна навести дослідження, яке в 2019 р. проводить група дослідників зі Стенфордського університету спільно з організацією RTI International і яке спрямоване на розробку алгоритму для оцінки підсудних. За планом нова технологічна система буде аналізувати дані і визначати, чи варто відпускати підозрюваних під заставу чи краще залишити їх під вартою.

Нова система оцінки на базі штучного інтелекту буде адаптована до локальних особливостей юрисдикції. Методи машинного навчання дозволять одночасно враховувати великі обсяги даних і виносити більш справедливі рішення. Потім отримані результати порівнюють з опитувальником PSA (оцінки громадської безпеки, яка враховує дев'ять факторів, пов'язаних з ймовірністю рецидиву чи ухилення від правосуддя). Але остаточне рішення виноситиме суддя, спираючись на об'єктивну картину, представлену технологією².

8. Інноваційні програми пробації (Smart Probation Program).

9. Дослідження проблем внутрішнього тероризму.

10. Державна програма допомоги іноземцям (SCAAP).

Проте дослідження програмного підходу у протидії злочинності в США нині вказує на одну з головних проблем, яка стосується диферен-

---

¹ Mark A.R. Kleiman, Smart on Crime. *Democracy journal*. 2013. № 28. URL: <https://democracyjournal.org/magazine/28/smart-on-crime/> (дата звернення – 02.05.2019).

² Штучний інтелект із Стенфорда вирішуватиме, кого випускати з тюрми. URL: <https://platfor.ma/shtuchnyj-intelekt-iz-stenforda-vyrishuvatyme-kogo-vypuskaty-z-tyurmy> (25 березня 2019 року).

ційованого підходу щодо фінансування правоохоронних програм між суб'єктами, задіяними на їх реалізацію. Так, наприклад, американські експерти Ед Чунг, Бетсі Перл та Леа Хантер зазначають, що щороку Міністерство юстиції США (DOJ) розподіляє мільйони доларів між штатами та місцевими громадами за допомогою грантів, розпочатих відповідно до Закону 1994 року, переважна більшість яких спрямовується безпосередньо в правоохоронні органи. Єдине найбільше джерело федерального фінансування публічної безпеки сьогодні – це Програма грантової допомоги Меморіалу правосуддя Едварда Бірна (Edward Byrne Memorial Justice Assistance Grant Program – JAG), яка бере свій початок з середини 1990-х років. Міста і штати можуть використовувати JAG для підтримки широкого спектра функцій громадської безпеки – від запобігання насильству до захисту від злочинів та до лікування психічного здоров'я. Однак реалії є такими, що більшість коштів JAG скеровуються безпосередньо в правоохоронні органи. Зазначається, що в національному масштабі, згідно з останніми даними за 2016 рік, 58% коштів JAG були використані для підтримки правоохоронних органів і виправних установ, в той час як лише 6% було спрямовано на попередження злочинності. І більше чверті всіх коштів JAG були використані для роботи комісій з контролю за наркотиками. Аналіз, проведений Центром американського прогресу (Center for American Progress), показав, що в 14 штатах понад 9 з 10 дол. з фонду JAG прямували на розвиток поліцейських управлінь та прокуратури. Чотири штати (Мен, Монтана, Західна Вірджинія і Вайомінг) – на 100%. JAG фінансує правоохоронні органи. У 22 штатах зусилля щодо попередження злочинності залишилися без фінансування. Сьогодні з метою зміни ситуації експерти пропонують обґрунтовані пропозиції, спрямовані на те, що федеральний уряд повинен цілеспрямовано інвестувати більше в розвиток і формування безпечного середовища громад. Це може бути досягнуто, як наголошують дослідники, шляхом часткового збільшення відсотка фінансування громад, а не правоохоронних органів, а також перегляду Конгресом США формули отримання коштів JAG. Останнє повинно базуватися не тільки на даних про населення і річний рівень злочинності, а й на інших показниках добробуту спільноти, таких як показники бідності, безробіття і рівня освіти¹.

---

¹ Ed Chung, Betsy Pearl, Lea Hunter Posted «The 1994 Crime Bill Continues to Undercut Justice Reform – Here's How to Stop It». March 26, 2019. URL: <https://www.americanprogress.org/issues/criminal-justice/reports/2019/03/26/467486/1994->

У подальшому для нашого дослідження інтерес становить вивчення зарубіжного підходу щодо побудови самих превентивних програм, зокрема їх структури. Пропонуємо як приклад розглянути структуру окремої актуальної профілактичної програми на рівні штату. Так, у штаті Луїзіана діє програма профілактики насильства щодо жінок, яка розміщена на сайті Луїзіанської комісії з правоохоронної діяльності та правосуддя (Louisiana commission on law enforcement and administration of criminal justice – LCLE)¹. Зокрема, зазначається, що федеральна програма грантів по боротьбі з насильством щодо жінок на 2017-2020 роки (State of Louisiana STOP Violence Against Women Formula Grant Program FFY 2017-2020 Implementation Plan) реалізується відповідно до Розділу VI «Про контроль над насильницькою злочинністю та про правозастосовчу діяльність» Закону 1994 (PUBLIC LAW 103-322–SEPT. 13, 1994)². Метою цієї грантової програми є зниження рівня насильства щодо жінок шляхом розвитку і зміцнення стратегії ефективної діяльності правоохоронних органів та прокуратури, а також надання допомоги жінкам, що стали жертвами насильницьких злочинів. До суб'єктів, які долучаються до реалізації програми, включено правоохоронні органи і органи прокуратури для розробки і реалізації ефективних стратегій боротьби з насильницькими злочинами проти жінок. Також право брати участь у реалізації грантової програми можуть і приватні некомерційні агентства, які можуть надавати допомогу жінкам, які постраждали від насильства.

Луїзіанська комісія (LCLE) є державним органом, призначеним губернатором штату для управління Федеральною програмою грантів по боротьбі з насильством щодо жінок, яка фінансується через Управління по боротьбі з насильством щодо жінок (Office on Violence Against Women – OVW), Управління програм юстиції (Office of Justice Programs – OJP).

---

crime-bill-continues-undercut-justice-reform-heres-stop (дата звернення: 02.05.2019); Carrie Johnson. 20 Years Later, Parts of Major Crime Bill Viewed As Terrible Mistake. NPR Morning Edition, September 12, 2014. URL: <https://www.npr.org/2014/09/12/347736999/20-years-later-major-crime-bill-viewed-as-terrible-mistake> (дата звернення: 02.05.2019); Nathan James. Recent Violent Crime Trends in the United States. Washington: Congressional Research Service, 2018. URL: <https://fas.org/sgp/crs/misc/R45236.pdf> (дата звернення: 02.05.2019).

¹ Louisiana commission on law enforcement and administration of criminal justice. URL: <http://lcle.la.gov/programs/vaw.asp> (дата звернення: 02.05.2019).

² State of Louisiana STOP Violence Against Women Formula Grant Program FFY 2017-2020 Implementation Plan. URL: <http://lcle.la.gov/programs/uploads/2017-2020%20Impl%20Plan.pdf> (дата звернення: 03.05.2019).

Пріоритет в програмі надається жінкам, які стали жертвами побутового насильства, насильства під час побачень, сексуального домагання та зазіхань. Ця програма застосовується щодо жінок у віці 11 років і старше.

Умовно структура програма включає в себе такі розділи:

1. Вступна частина (короткий опис програми, мета, учасники, на кого орієнтована, головна місія програми, період реалізації, організація імплементації плану по реалізації програми).

Одразу слід наголосити, що ця програма в глобальному масштабі реалізується в штаті з 2007 року. Лише кожні 3-4 роки вирішується питання щодо продовження фінансування чинних проєктів або запровадження фінансування нових, які можуть дати більший превентивний ефект. Основна місія при реалізації програми та відповідного плану – зниження насильницьких злочинів щодо жінок і підвищення їх безпеки.

2. Процес планування реалізації програми.

3. Можливості та потреби (демографія, проблеми населення, дані кримінальної статистики щодо насильства над жінками¹, передові практики²).

4. Пріоритетні цілі та завдання, які необхідно враховувати при плануванні профілактичної діяльності. Крім іншого визначається, що до участі в реалізації програмних заходів можуть приєднатися недержавні та некомерційні організації, релігійні організації, суди, органи місцевого самоврядування.

5. Розподіл фінансування (наприклад, програмою визначено такий розподіл коштів: не менш 5% – для судів, не менш 25% – для правоохоронних органів, не менш 25% – для прокуратури, до 30% – на послуги потерпілим. Такий підхід повністю відповідає вимогам, визначеним для програмних грантів даного спрямування в Законі 1994 року (Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994)).

6. Управління виконання програмою, моніторинг та оцінка виконання. Також є позитивним те, що при визначенні пріоритетних напрямів грантового фінансування такої програми проводяться: інтернет-

---

¹ Рівень вбивств щодо жінок в Луїзіані становив 2,15 на 100 тис. населення в 2014 р. і посів друге місце у США.

² Застосовуються такі позитивні практики, як: ведення в судах реєстрів охоронних ордерів щодо недопущення насильства над жінками, які стали потерпілими від домашнього насильства, сексуальних домагань; функціонування системи оповіщення потерпілих жінок щодо перебування винних осіб в установах виконання покарань (Louisiana Victims Notification System – LAVNS system); різні тренінгові програми для жінок.

опитування, слухання, здійснюється огляд національних докладів з відповідної тематики, аналізуються данні кримінальної статистики щодо насильства стосовно жінок.

Якщо даний підхід щодо структури програм порівняти із загальною структурою програм протидії окремим видам злочинності, які є чинними в Україні, з урахуванням вимог до таких документів, визначених у Законі України «Про державні цільові програми» (2004), то можна побачити багато спільного. Але є і певні відмінності, які заслуговують на увагу, зокрема: 1) програмно визначено відсоткову диференціацію фінансування суб'єктів реалізації програми; 2) обов'язковим є проведення громадського обговорення при формуванні пріоритетів програми.

Проведений нами аналіз доступних офіційних інформаційних ресурсів (зокрема: Department of Public Safety, Criminal Justice Information Authority, U.S. Department of Justice, FBI, Office of Justice Programs, National Center for Victims of Crime, U.S. Dept. of Justice National Sex Offender Public Website, Congressional Research Service Careers) щодо наявних активних програм з профілактики та попередження злочинності і окремих злочинів у США дав можливість також визначити, що:

1) головним суб'єктом щодо запровадження відповідних профілактичних програм та розподілу коштів щодо їх фінансування виступає Управління програм юстиції Міністерства юстиції США (OJP);

2) програми профілактики окремим видам злочинів розробляються та реалізуються на трьох рівнях: федеральному, на рівні штату та місцевому рівні (місто, кантон, громада);

3) щорічна кількість програм та грантів, спрямованих на зменшення рівня злочинності в американському суспільстві, змінюється. Все залежить від наявного фінансування та ефективності виконання програм. Так, якщо станом на квітень 2019 року, за даними OJP, налічувалося 97 актуальних (ефективних) програм та грантів, то на 2020 рік заплановано підтримати фінансування 69 актуальних програм та грантів;

4) єдина державна програма протидії злочинності в США не розробляється. В більшості робиться акцент на диференційований підхід в програмуванні протидії злочинності залежно від криміногенної ситуації. Запроваджуються профілактичні програми за окремими напрямками, в тому числі і на грантовій основі. Останнім часом перевага надається фінансуванню програм, спрямованих на профілактику насильницької зло-

чинності¹. Проте можна умовно визначити сім груп профілактичних програм у сфері протидії загальнокримінальній злочинності, які активно фінансуються державою: програми проти бандитизму, програми розвитку партнерства з публічної безпеки, програми з покращення правосуддя, програми підтримки розвитку поліцейської служби, програми з ресоціалізації засуджених, програми боротьби з наркоманією та програми допомоги потерпілим від насильницьких злочинів;

5) підґрунтям для формування більшості програм та грантів, спрямованих на профілактику злочинності на різних рівнях, виступає Закон 1994 року «Про контроль та попередження злочинів», або «Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994».

Якщо підсумувати висновки щодо досвіду США у програмуванні протидії злочинності, то доцільно додатково зазначити, що:

1) останнім часом у США спостерігаються певні позитивні зміни у стратегії протидії злочинності, що також відображається на спрямованості відповідних програмних документів та їх змісті. Йдеться про те, що дуже тривалий час в США, особливо починаючи з 1994 року, реалізувався курс на посилення каральної практики, що включає, зокрема: різке скорочення сфери застосування дострокового та умовно-дострокового звільнення від покарання, а також використання в окремих штатах так званого «Закону про три удари» (за яким раніше двічі

---

¹ У 2017 році зареєстрована кількість злочинів в США із застосуванням насильства склала 1 247 321, що на 0,2% менше, ніж у 2016 році. Насильницькі злочини, такі як вбивства і ненавмисні вбивства, зменшились на 0,7% в 2017 році порівняно з оцінкою 2016 року. Кількість зґвалтувань збільшилася на 3,0%. Грабежі становили 319 366, що на 4,0% менше порівняно з оцінкою 2016 року. Рівень насильницьких злочинів в 2017 р. склав 382,9 на 100 000 жителів, що на 0,9 % менше, ніж у 2016 році. Рівень убивств становив 5,3 на 100 000 жителів у 2017 році, що на 1,4% менше порівняно з оцінкою за попередній рік. За оцінками, кількість злочинів проти власності в 2017 році склала 7 694 086, що на 3,0% менше, ніж у 2016 році. З числа злочинів проти власності зареєстрована кількість крадіжок зі зломом зменшилася на 7,6%. Розрахункова кількість викрадень автомобілів збільшилася на 0,8% та становила 773 139 злочинів [Crime in the United States by Volume and Rate per 100,000 Inhabitants, 1998–2017. URL: <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2017/crime-in-the-u.s.-2017/topic-pages/tables/table-1>. Дані кримінальної статистики ФБР за 6 місяців 2018 р. показали, що правоохоронні органи по всій країні продемонстрували загальне зниження на 4,3% кількості насильницьких злочинів порівняно з даними, повідомленими за той же час в 2017 році. Категорія насильницьких злочинів включає вбивства, зґвалтування, грабежі й напади за обтяжуючих обставин. Число злочинів проти власності в США з січня по червень 2018 року скоротилося на 7,2% порівняно з даними за той же період часу в 2017 році. Майнові злочини включають крадіжку зі зломом і викрадення автотранспортних засобів [Crime in the United States 2018. URL: <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2018> (дата звернення: 01.05.2019)].

засуджені до позбавлення волі за будь-який новий злочин засуджуються до довічного ув'язнення); перехід діяльності поліції і всієї системи кримінальної юстиції до так званої концепції «нульової терпимості», відповідно до якої жодне, навіть незначне, правопорушення не залишається без негайного і жорсткого реагування¹. Проте в останні роки можна спостерігати поступове відходження в США від жорсткого карального підходу в діяльності правоохоронних органів до посилення профілактичної роботи з найбільш вразливими групами населення, в тому числі з активним залученням громадськості. Це у свою чергу призводить до скорочення державних витрат на утримання засуджених та поступове зосередження їх на запровадження ефективних превентивних практик;

2) у США в сучасних умовах умовно виділяють три моделі превентивної діяльності: модель суспільних установ, модель безпеки індивідуума і модель впливу через навколишнє середовище, в тому числі із широким залученням громадськості, які обумовлюють і специфіку формування превентивних програм;

3) програми запобігання злочинності розробляються в США у комплексі із програмами вдосконалення законодавства. Обов'язковою є орієнтація на заохочення населення брати активну участь у запобіганні злочинності та надавати інформацію, що може сприяти розшуку злочинців та розкриттю злочинів; розширення та зміцнення співпраці правоохоронних органів із приватним підприємництвом задля посилення охорони та безпеки у державі. Секретом успіху превентивних програм є встановлення довірчих відносин правоохоронних органів та населення. Програми або стратегії запобігання спрямовані на зміни в інфраструктурі, культурі або матеріальному середовищі громади з метою зниження рівня злочинності. Різноманітність підходів включає сусідський нагляд, взаємодію поліції та громади, дизайн та архітектурні рішення, а також комплексні або багатопрофільні практичні зусилля. Ці стратегії можуть бути спрямовані на залучення населення, громадських та релігійних організацій, а також органів місцевого самоврядування до вирішення проблем та фонових явищ, що супроводжують злочинність;

4) більшість превентивних програм у США орієнтовані на конкретний вид злочинності та її фонові явища. Надійним підґрунтям реалізації державної політики у сфері протидії злочинності є недержавні

---

¹ The Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994. URL: <http://legisworks.org/GPO/STATUTE-108-Pg1796.pdf>; All Programs & Practices. URL: <https://www.crimesolutions.gov/Programs.aspx#Programs> (дата звернення: 01.05.2019).

суб'єкти, які залучаються для реалізації програм та різні форми залучення населення до запобіжної діяльності. Безперечно, для успіху реалізації даного підходу в нашій державі необхідно враховувати різницю правових систем та менталітет нашого суспільства. Першочерговим завданням має стати підвищення рівня довіри та взаємодії між державними і недержавними суб'єктами, а також розширення міжнародного співробітництва у впровадженні профілактичних програм із використанням потенціалу недержавних суб'єктів;

5) як позитивний досвід щодо розширення кола суб'єктів, що беруть участь у програмуванні протидії злочинності в США, слід виділити створення у 2018 році Федеральної міжвідомчої Ради з питань попередження злочинності та покращення повернення (Federal Interagency Council on Crime Prevention and Improving Reentry), який виконує не тільки роль головного координатора у попередженні злочинності та профілактиці рецидиву на федеральному рівні шляхом ефективного виконання відповідних програмних документів та поширення кращих практик, але також розробляє рекомендації для формування відповідних програм та проведення відповідних реформ.

1.3. Досвід Канади у програмуванні протидії злочинності

Сучасна практика протидії злочинності в Канаді в більшості спрямована на усунення факторів ризику, що сприяють злочинності, через реалізацію підходу соціального розвитку (crime prevention through social development – CPSD). Акцентується на ранньому втручанні і зосередженні на поєднанні двох основних типів попередження злочинності: ситуаційного та соціального розвитку¹.

Ситуаційне запобігання злочинності спрямоване на зменшення можливості вчинення злочинів в певний час і в певному місці. В рамках цього підходу змінюються ситуації, щоб знизити ймовірність того, що потенційний злочинець вчинить злочин.

Аналіз кримінальної статистики Канадської поліції (RCMP) пока-

---

¹ Прикладами ситуаційного попередження злочинності можуть бути: системи спостереження і моніторингу; попередження злочинності через екологічний дизайн; автомобільна та домашня сигналізація. Прикладами попередження злочинності через соціальний розвиток можуть бути: навчання навичкам виховання; поліпшення показників грамотності; забезпечення управління агресією і консультування; розширення можливостей працевлаштування; участь спільноти в розробці ініціатив.

зує, що рівень злочинності в Канаді є низьким. Так, у 2018 році було зареєстровано 42206 злочинів, що на 4% менше ніж у 2017 році. За останні два роки спостерігається зниження за багатьма показниками, зокрема: замах на вбивство – 10 у 2018 (-33% щодо 2017 р.), сексуальне насильство – 319 (-18 %), злочинні напади – 2912 (-1%), майнові злочини – 26640 (-11%), угон автотранспорту – 2069 (-30 %), крадіжки з автомобілів – 7189 (-15 %) тощо. Проте залишається високий рівень злочинів, пов'язаних з наркотиками (зберігання кокаїну та марихуани), що посягають на громадський порядок, незаконним обігом зброї, умисним вбивством (15 у 2018 р., що на 25 % більше ніж у 2017)¹.

Також зазначається, за даними поліції, що рівень злочинності у Канаді знизився з 2009 по 2017 роки. Проте в місцевих районах зниження було більш значним (-19%), ніж в сільській місцевості (-13%), середньорічний рівень вбивств становив 2,02 на 100 000 осіб².

Такий позитивний ефект Канада має від реалізації відповідної національної стратегії у сфері протидії злочинності та відповідних локальних програм за окремими напрямками.

Зазначимо, що в Канаді відповідним пунктом у попередженні злочинності є відповідна Національна стратегія щодо запобігання злочинності (NCPS), а вже на її основі та з урахуванням вихідних положень такі головні суб'єкти, як Національний центр з попередження злочинності (Public Safety Canada's National Crime Prevention Centre – NCPC) та Міністерство публічної /громадської безпеки Канади (Public Safety Canada – PC) спільно, з врахуванням пропозицій інших суб'єктів попереджувальної діяльності, формують проекти відповідних профілактичних програм за відповідними напрямками. Пропозиції щодо формування відповідних програм та свої пропозиції також надають і місцеві органи влади, які згодом на конкурсній основі можуть отримати відповідне фінансування для їх реалізації на локальному рівні.

Національна стратегія щодо попередження злочинності доповнює інші стратегії, які реалізуються на всіх рівнях в Канаді. Йдеться про такі з них, як: «Федеральна ініціатива з профілактики насильства в сім'ї», «Стратегія розвитку правосуддя для аборигенів», «Канадська стратегія

---

¹ Fourth Quarter Year to Date (YTD) Crime Stat Report 2018. URL: <http://surrey.bc.rcmp-grc.gc.ca/ViewPage.action?siteNodeId=2202&languageId=1&contentId=57955> (дата звернення: 03.05.2019).

² Police-reported crime in rural and urban areas in the Canadian provinces, 2017. URL: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/85-002-x/2019001/article/00009-eng.htm> (дата звернення: 03.05.2019).

боротьби з наркотиками», «Національна ініціатива профілактики бездомності». Дані ініціативи являються додатковим механізмом для забезпечення безпеки суспільства і попередження злочинності¹.

Далі є доцільним в загальних рисах охарактеризувати NCPS (далі – Стратегія). Формування та запровадження Стратегії з попередження злочинності в Канаді почалося ще з 1993 року. З самого початку Стратегія стала невід'ємною частиною Плану уряду Канади щодо попередження та зменшення злочинності шляхом втручання до скоєння злочинів. Стратегія забезпечує політичну основу для реалізації ініціатив щодо попередження злочинності в Канаді. У рамках Стратегії Міністерство громадської безпеки Канади співпрацює з провінціями і територіями для розробки і реалізації програм, спрямованих на конкретні проблеми злочинності в регіонах і громадах по всій країні.

Стратегія містить три ключові елементи:

- 1) забезпечення національного лідерства в попередженні та скорочення злочинності шляхом спільної роботи з партнерами по розробці, засновані на фактичних даних, методах для усунення факторів ризику в групах з високим ризиком;
- 2) підтримка реалізації та оцінки програм з попередження злочинності за допомогою грантового і донорського фінансування;
- 3) збір і поширення практичних знань про ефективність і реалізацію програм серед зацікавлених сторін.

Логічна модель NCPS складається з двох основних частин. Перша частина є стратегічною і спрямована на розширення розуміння і знань зацікавлених сторін для підтримки заснованих на фактичних даних стратегій з попередження злочинності. Друга частина – робоча, де основна увага приділяється заходам, результатам від реалізації чотирьох програм, які фінансуються.

Очікувані результати від Стратегії та пов'язаних з ними програм фінансування є такими:

- 1) першочергові результати (результати, очікувані у короткостроковий період):
  - *операційні результати*: підвищення фізичної безпеки навчальних закладів, місць відправлення культових обрядів і громадських центрів в цільових громадах (SIP); охоплення цільових груп людей і груп населення,

---

¹ Wanda Jamieson, Liz Hart, Compendium of Promising Crime Prevention Practices in Canada. The Caledon Institute of Social Policy. Ottawa, Ontario, Canada. 2003. P.13. URL: <https://maytree.com/wp-content/uploads/42ENG.pdf> (дата звернення: 04.05.2019).

які схильні до ризику, за допомогою підтримки і втручань, що надаються проектами (CRAF, NACPF, YGPF); позитивні зміни в обізнаності, навичках, відносинах і мотивації серед цільових груп населення (CRAF, NACPF, YGPF); поліпшення співпраці між ключовими зацікавленими сторонами в спільнотах, що фінансуються (CRAF, NACPF, YGPF);

– *стратегічні результати*: більш глибоке розуміння зацікавленими сторонами специфіки профілактики злочинів;

2) проміжні результати (результати, очікувані в середньостроковий період):

– *операційні результати*: скорочення злочинів на ґрунті ненависті в громадських установах, що фінансуються (SIP); позитивні зміни факторів ризику і захисту і/або антигромадської поведінки серед дітей і молоді з груп ризику та правопорушників з високим ризиком (CRAF, NACPF, YGPF);

– *стратегічні результати*: використання і надійність заснованих на фактичних даних стратегій для запобігання або скорочення злочинності;

3) довгострокові результати (очікувані результати в далекій перспективі):

– підвищене почуття безпеки серед користувачів об'єкта;

– зниження образливої поведінки серед цільових груп населення.

В цілому серед ключових положень Стратегії можна виділити такі:

– основні зусилля держави та суспільства повинні бути скеровані на молодь, уразливу до факторів ризику, пов'язаних зі злочинністю;

– реалізація Стратегії має скеровуватися на фінансування програмних/грантових проектів, в яких використовуються превентивні моделі, що мають значний потенціал успіху;

– пріоритети Стратегії можуть змінюватись залежно від наявних потреб та загроз¹.

У сучасних умовах, як зазначають канадські експерти, щодо реалі-

---

¹ Стратегія постійно розширюється і розвивається (є динамічною) для вирішення проблем з попередження злочинності, що виникають. Наприклад, в грудні 2014 року, коли набрав чинності Закон про захист громад і експлуатованих осіб, Міністр юстиції Канади оголосив про додаткове фінансування в розмірі 20 млн. дол. США для підтримки програм для тих, хто бажає покинути індустрію секс-бізнесу. Це фінансування включало 10,47 млн. дол. США для Фонду допомоги жертвам Міністерства юстиції Канади і 9,55 млн. дол. США для реалізації інших пріоритетів Стратегії. Зовсім недавно, після стрілянини в мечеті Квебек-Сіті 29 січня 2017 року, федеральний бюджет на 2017 рік виділив (SIP) додатково 5 млн дол. США, подвоївши інвестиції в SIP до 10 млн. дол. протягом наступних п'яти років. Щороку буде виділятися 2 млн. дол. щоб допомогти некомерційним організаціям підвищити безпеку [2017-2018 Evaluation of the National Crime Prevention Strategy // Public Safety Canada: сайт. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2017-18-rprt-vltn-ncps/index-en.aspx> (дата звернення: 04.05.2019)].

зації програм в межах NCPS акцент держави та провінції також повинен бути скерований на вирішення проблем, які включають в себе підвищену увагу до інклюзивності (наприклад, LGBTQ – лесбійки, геї, бісексуали, трансгендери, маргінали-мандрівники), легалізації марихуани, радикалізації, збільшення вживання опіатів, підвищення віку осіб, що піддаються ризику вступу в банди і участі у них, а також негативних наслідків, пов'язаних з широким використанням електронних пристроїв (гаджетів) і користування соціальними мережами (наприклад, кібербулінг/cyberbullying)¹.

У межах NCPS забезпечується фінансування стратегічно відібраних проектів, які сприяють попередженню і скороченню злочинності в Канаді, а також розширенню знань про те, що працює в сфері попередження злочинності. Для досягнення своїх цілей NCPS визначає конкретні пріоритети для фінансування проекту.

Спираючись на позитивний досвід минулих років, NCPS прагне забезпечити конкретні результати в місцевих громадах шляхом фінансування та оцінки заходів щодо попередження та зменшення правопорушень серед тих, хто піддається найбільшому ризику, особливо: діти та молоді; правопорушники з високим ризиком в громадах; корінні і північні громади, особливо з високим рівнем злочинності.

У межах цих груп ризику діяльність NCPS також спрямовано на розв'язання пріоритетних проблем злочинності, пов'язаних із наркотиками, молодіжними бандами, насильством із застосуванням зброї².

Так, NCPS здійснює фінансування таких грантових програм³:

1. Спільнота в небезпеці: програма безпекової інфраструктури (Security Infrastructure Program – SIP). Програма надає обмежене за часом фінансування для поліпшення інфраструктури безпеки спільнот, де вчиняються злочини на ґрунті ненависті.

---

¹ 2017-2018 Evaluation of the National Crime Prevention Strategy // Public Safety Canada: сайт. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/2017-18-rprt-vltn-ncps/index-en.aspx> (дата звернення: 04.05.2019).

² 2017-2018 Evaluation of the National Crime Prevention Strategy / Public Safety Canada. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/2017-18-rprt-vltn-ncps/index-en.aspx> (дата звернення: 05.05.2019).

³ З 2012 по 2017 роки Міністерством громадської безпеки Канади в рамках реалізації Стратегії на профілактику злочинності виділено понад 250 млн доларів, або близько 50 млн доларів на рік. Більша частина цього фінансування була спрямована на перерахування за чотирма програмами фінансування Стратегії, які були розподілені таким чином: CРАF (244,2 млн дол.), YGPF (49,6 млн дол.), NACPF (33,8 млн дол.) і SIP (2,5 млн дол.). Це фінансування є вартістю угод про гранти і внески, підписаних між 2012 і 2017 роками [Там само].

2. Фонд сприяння акціям із запобігання злочинності (Crime Prevention Action Fund – CPAF). Надає обмежені за часом гранти для підтримки ініціатив щодо попередження злочинності в громадах, які базуються на фактичних даних та спрямовані на усунення наявних факторів ризику, пов'язаних зі злочинністю і забезпеченням захисту серед уразливих груп населення, особливо дітей та молоді у віці від 6 до 24 років та злочинців «зі стажем».

3. Фонд запобігання злочинності на Півночі та серед Аборигенів (Northern and Aboriginal Crime Prevention Fund – NACPF). Цей Фонд підтримує адаптацію, розробку і впровадження інноваційних та перспективних практик профілактики злочинності з урахуванням культурних особливостей, які спрямовані на: усунення відомих факторів ризику і встановлення захисних факторів, які зменшують кількість правопорушень серед дітей та молоді з груп ризику, правопорушників з високим ступенем ризику; поширення знань та розробку запобіжних інструментів для аборигенів і північного населення; нарощування потенціалу для застосування культурних методів попередження злочинності серед аборигенів і північного населення.

4. Фонд профілактики молодіжних банд (Youth Gang Prevention Fund – YGPF). Фонд забезпечує фінансування ініціатив в громадах, які утримують молодь, що входить в групу ризику, від потрапляння в банди, представляє стратегії догляду за молоддю, яка належить до банд, і пропонує підтримку молоді, щоб вони не вступали в банди знову¹.

Щодо питання програмування протидії злочинності в межах наявної Стратегії, то в Канаді функціонує, як ми зазначали раніше, Національний центр з попередження злочинності (Public Safety Canada's National Crime Prevention Centre – NCPC / Центр). Робота Центру забезпечує національне керівництво економічно ефективними засобами запобігання і скорочення злочинності шляхом втручання в фактори ризику до скоєння злочину. Підхід Канади полягає у сприянні впровадженню ефективних методів попередження злочинності.

NCPC був створений у 1998 році для контролю за реалізацією Національної стратегії щодо запобігання злочинності (NCPS) та покращення координації роботи щодо попередження злочинності в Канаді на всіх рівнях уряду. NCPC підзвітний Міністерству публічної безпеки Ка-

---

¹ Crime Prevention Funding Programs / Public Safety Canada: сайт. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/cntrng-crm/crm-prvntn/fndng-prgrms/index-en.aspx> (дата звернення: 05.05.2019).

нади (Public Safety Canada – PC), його Міністру і, врешті, всім канадцам¹.

Сьогодні NCPC для забезпечення скоординованого та комплексного підходу до зниження і попередження злочинності співпрацює з такими суб'єктами, як: Міністерство публічної безпеки Канади, Міністерство юстиції², Королівська кінна поліція, Канадський центр статистики юстиції, Міністерство охорони здоров'я та інші міністерства, департаменти й агентства різних рівнів³.

NCPC почав надавати підтримку канадським громадам у проведенні заходів щодо попередження злочинності за допомогою своїх програм фінансування та поширення інструментів і ресурсів щодо попередження злочинності.

NCPC залежно від того, які практики використовуються відповідними суб'єктами, виділяє три види профілактичних програм, реалізову-

---

¹ NCPC продовжує розширювати і зміцнювати свої партнерські відносини і допомагати громадам розробляти і впроваджувати ефективні, у тому числі й економічно) практики запобігання злочинності. NCPC рухається до результату, який базується на тих підходах у попередженні злочинності, що працюють. Його програми і заходи з фінансування спрямовані на усунення відомих факторів ризику, пов'язаних зі злочинністю і насильством в групах і місцях підвищеного ризику. Щороку NCPC вносить свій внесок до звіту про плани та пріоритети громадської безпеки Канади і в звіт про ефективність роботи Міністерства PC.

² Через Міністерство юстиції Канади також реалізуються окремі профілактичні програми, особливо в межах Федеральної стратегії допомоги потерпілим від злочинів. Федеральна стратегія допомоги потерпілим від злочинів об'єднує всю діяльність федерального уряду, що стосується жертв злочинів, для досягнення єдиної мет: надати жертвам більш якісний та прозорий доступ до правосуддя. Фонд потерпілих (далі – Фонд) надає гранти для підтримки проектів і заходів, які сприяють розробці нових підходів, що сприяють доступу до правосуддя, покращують можливості постачальників послуг, сприяють створенню мереж, що підвищують поінформованість про послуги, доступних жертвам злочинів та їх сім'ям. Фонд не забезпечує компенсацію травм, отриманих внаслідок злочинів. Завданнями Фонду є: сприяти доступу до правосуддя та участі жертв в системі правосуддя; сприяти розробці законодавства, політики та програм для жертв; сприяти здійсненню принципів, керівних принципів і законів, спрямованих на задоволення потреб жертв злочинів, і чітко формулювати роль жертв в системі кримінального правосуддя; розширити знання і поінформованість про наслідки віктимізації, потреби жертв злочинів, доступні послуги, допомоги, програму і відповідне законодавство; заохочувати урядові та неурядові організації до виявлення потреб жертв і прогалин в послугах, а також розробляти і реалізовувати програми, послуги та допомогу жертвам; сприяти створенню потенціалу в неурядових організаціях [Victims services and funding / Department of Justice: сайт. URL: <https://canada.justice.gc.ca/eng/cj-jp/victims-victimes/fund-fond.html> (дата звернення: 05.05.2019)].

³ National Crime Prevention Centre / Public Safety Canada: сайт. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/cntrng-crm/crm-prvntn/ntnl-crm-prvntn-cntr-en.aspx> (дата звернення: 06.05.2019).

ваних на різних рівнях, а саме: типові програми (Model program), перспективні програми (Promising program), інноваційні програми (Innovative program)¹.

Далі у загальних рисах розглянемо кожен з них та наведемо приклади. Так, до *типових програм* (Model program) відносять програми, які відповідають найвищим науковим стандартам ефективності (з наукової точки зору перевірені програми профілактики і втручання), що підтверджується опублікованими оцінками; мають значний, стійкий профілактичний або стримуючий ефект або зниження проблемної поведінки, зниження факторів ризику, пов'язаних з допроблемною поведінкою, або посилення захисних факторів, пов'язаних з проблемною поведінкою, і використовуються в різних спільнотах або громадах.

Прикладом такої програми є Програма посилення ролі сім'ї (Strengthening Families Program – SFP), яка спрямована на дітей з ризиком від 6 до 12 років та їх сімей. Завдяки науково обґрунтованій навчальній системі програма зосереджена на отриманні необхідних соціальних навичок батьками та дітьми. Тренінги включають в себе такі заняття: навчання батьківським навичкам, навчання дітей, навчання навичкам сімейного життя. Під час навчання батьки набувають навичок для більш тісного спілкування та ефективнішого виховання через використання нагороди, більш пильну увагу, більш ефективну комунікацію, вирішення проблем і встановлення певних послідовних заборон. Діти вчаться краще розуміти свої почуття, контролювати свою поведінку, вирішувати проблеми, розмовляти і слухати, відповідати батькам і розуміти ризики зловживання психоактивними речовинами².

До *перспективних програм* (Promising program) віднесені програми, які відповідають науковим стандартам ефективності, але не відповідають всім стандартам типової програми. Такі програми підлягають ре-

---

¹ Promising and Model Crime prevention Programs (Volume II) / National Crime Prevention Centre (NCPC). Public Safety Canada (Ottawa, Ontario, Canada). 2011. P. 10. / Public Safety Canada: сайт. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/mdl-vlm2-eng.pdf> (дата звернення: 07.05.2019); Promising and Model Crime Prevention Programs (Volume I) / National Crime Prevention Centre (NCPC). Public Safety Canada (Ottawa, Ontario, Canada). October 2008. 68 p. Public Safety Canada: сайт. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/mdl-vlm1/index-en.aspx> (дата звернення: 07.05.2019).

² Promising and Model Crime Prevention Programs (Volume I) / National Crime Prevention Centre (NCPC). Public Safety Canada (Ottawa, Ontario, Canada). October 2008. 68 p. Public Safety Canada: сайт. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/mdl-vlm1/index-en.aspx> (дата звернення: 07.05.2019).

тельному експертному оцінюванню. Загалом, такі програми реалізуються з мінімальним відхиленням від типової програмної моделі та демонструють багатообіцяючі емпіричні результати.

Як приклад, можна навести програму «Кращий початок, краще майбутнє» («Better Beginnings, Better Futures»), спрямовану на дітей громади у віці від 4 до 8 років, які перебувають у складних умовах. Ініціатива ґрунтується на екологічному підході, який використовує комбінацію індивідуальних, сімейних та орієнтованих на громаду стратегій для зменшення ризику фактори делінквентності та підвищення захисних факторів. Даний підхід зосереджується на різних індивідуальних, факторах ризику, які існують на рівні сім'ї та громади та впливають на розвиток дитини, зокрема: 1) на рівні школи вживаються заходи, спрямовані на зменшення невдач у школі, сприяння розвитку соціальних навичок і збільшення прихильності до школи; 2) на рівні сім'ї вживаються заходи, які спрямовані на зміцнення функціонування сім'ї і включають навчання батьків; 3) на рівні громади – формуються можливості для активного відпочинку та культурної діяльності дітей з родинами, покращення безпеки околиць, а також покращення якості життя в громаді.

Інноваційні програми (Innovative program) профілактики спрямовані на перевірку нових підходів та теорій для втручання в групи ризику в суспільстві. Дані програми засновані на сильній теоретичній основі. Інноваційні проекти потребують постійного підтвердження наявного причинно-наслідкового зв'язку між експериментальними методами, які застосовуються програмою, та практичними результатами.

Як приклад, можна навести програму «Розірване коло» (Breaking the Cycle – BTC), спрямовану на молодь, яка піддалася ризику участі в банді у віці від 15 до 26 років. Основними завданнями BTC є: зменшення членства у групах, що потрапили до цільових груп; зменшення таких факторів ризику, як агресія, наркоманія, безробіття та негативний вплив ззовні, які сприяють потенційному залученню до банди; підвищення участі трудових ресурсів серед учасників; збільшення участі учасників у соціальній спільноті. Реалізується 28-тижневий тренінг з молодіжного лідерства та розвиток особистісних якостей.

Крім цього, NCPC та PC спільно з іншими суб'єктами активно реалізують програми сприяння розвитку безпеки аборигенів, а також грантові програми для національних волонтерських організацій, які беруть участь у виправленні засуджених.

Наступним суб'єктом, який допомагає узгоджувати запити тери-

торій з питань програмування протидії злочинності знизу-доверху у межах NCPS, є Федеральна/провінційна/територіальна робоча група (The Federal/Provincial/Territorial Working Group on Crime Prevention – FPT WG CP, далі – F/P/T, або Робоча група) з попередження злочинності. Дана група (F/P/T)¹ є форумом для національного співробітництва та обміну знаннями для просування програм з попередження злочинності на федеральному, провінційному та територіальному рівнях з акцентом на розроблення та просування політики і практики, які зменшать злочинність та віктимізацію і підвищать безпеку окремих осіб і спільнот. Це механізм горизонтального нагляду. До складу групи входять представники з кожної провінції та території, а також представники політичних, дослідницьких і програмних сфер громадської безпеки. Масштаби роботи даної групи визначаються цілями П'ятирічного національного плану дій за пріоритетами попередження злочинності на федеральному, провінційному та територіальному рівнях².

Дана робоча група (F/ P/ T) також консультує відповідних міністрів F/P/T, які відповідають за питання правосуддя, розробки політики та програм щодо забезпечення безпеки та попередження злочинності в спільнотах. Крім того, групою здійснюється постійний обмін інформацією про наявні ініціативи, спрямовані на забезпечення безпеки спільноти і зусиль щодо попередження злочинності. Даним суб'єктом постійно робиться акцент на ефективне програмування протидії злочинності в Канаді на трьох рівнях (державному, провінційному та місцевому) з використанням нових підходів та практик³.

Далі звернемо увагу на певні особливості програмування протидії злочинності на провінціальному та територіальному рівнях. Сьогодні

---

¹ Робота групи (FPT WG CP) координується одним з заступників Міністра (PC) Канади, а засідання відбувається під головуванням Міністерства юстиції та громадської безпеки Канади з керівниками уряду провінцій. Планування спільних засідань групи здійснюється Секретаріатом Міністерства юстиції Канади. Міністерство громадської безпеки Канади (PS) відповідає за розробку матеріалів зборів відповідно до порядку денного [Public Safety Canada / Public Safety Canada: сайт. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/trnsprnc/nfsrc-en.aspx> (дата звернення: 06.05.2019)].

² Federal/Provincial/Territorial Working Group on Crime Prevention / Public Safety Canada: сайт. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Evenements/12eme_Colloque/Pres_Todd_Clarke.pdf (дата звернення: 07.05.2019).

³ Building a Safer Canada. First Report of the National Working Group on Crime Prevention / Institute for the Prevention of Crime (IPC), University of Ottawa. September 2007. 32p. URL: https://www.cacp.ca/communicating-on-crime-prevention.html?asst_id=252 C.28-29 (дата звернення: 07.05.2019).

уряди канадських провінцій і території є ключовими партнерами в реалізації Стратегії (NCPS). Провінції і території перебувають у кращому положенні для визначення цільових груп, проблем і місць, що мають першочергове значення для інвестицій у сфері попередження злочинності в межах їх юрисдикції. Вони здійснюють пошук організацій, які можуть реалізовувати заходи за окремими напрямками щодо попередження злочинності. Вони своїм досвідом суттєво доповнюють розробку ефективних проектів та інтегрують зусилля на попередження злочинності. Триваюче співробітництво між провінціями, територіями і NCPS має важливе значення для ефективної реалізації NCPS.

Зазначимо, що на провінційному та територіальному рівнях, так само як і на федеральному, частіше за все вплив на злочинність здійснюється через соціальний розвиток (CPSD), з акцентом на зусилля, які створюють та розвивають партнерські відносини з громадою.

Так, вчені з Коледонського інституту соціальної політики (Отава) Ванда Джеймісон (*Wanda Jamieson*) і Ліз Харт (*Liz Hart*) у своєму дослідженні кращих практик попередження злочинності в Канаді зазначають, що за останні два десятиліття підхід CPSD став важливим та інноваційним елементом успішного попередження злочинності, який також може включати в себе можливість зниження злочинності і віктимізації, соціальний розвиток. Даний підхід спрямований на усунення першопричин злочинності в суспільстві, пов'язаним із різними критичними подіями у житті людей: насильство в сім'ї; погане виховання дітей; негативний шкільний досвід; недоступне житло; відсутність рекреаційних, оздоровчих та екологічних об'єктів; недостатня соціальна підтримка; тиск з боку однолітків; безробіття; відсутність можливостей та бідність¹.

Що стосується взаємодії провінцій та федеральних органів при формуванні програм з протидії злочинності, то слід одразу сказати, що в Канаді працює система ініціювання відповідних проектів/грантів знизу-вверх. Так, наприклад, Комітет з розгляду проектів при Міністерстві генерального соліситора в провінції Онтаріо (Ministry of the Solicitor General – MSG) рекомендує проекти для фінансування, які узгоджуються з програмами NCPS. До складу такого Комітету входять представники NCPS (Центру), керівництво провінції та територій. В подальшому через даний Комітет проекти направляються до Міністерства публічної

---

¹ Wanda Jamieson, Liz Hart, *Compendium of Promising Crime Prevention Practices in Canada / The Caledon Institute of Social Policy. Ottawa, Ontario, Canada. 2003. P.8. / Maytree: сайт. URL: <https://maytree.com/wp-content/uploads/42ENG.pdf> (дата звернення: 07.05.2019).*

безпеки Канади (РС) для остаточного розгляду та затвердження¹.

Профілактичні програми реалізуються через Міністерство генерального соліситора (Ministry of the Solicitor General – MSG з квітня 2019 року, до цього – Ministry of Community Safety and Correctional Services), яке зобов'язується забезпечити підтримку і захист громад Онтаріо за допомогою систем безпеки і охорони правопорядку, які були б безпечними, надійними, ефективними, дієвими і підзвітними. Безпосередньо даний суб'єкт при розробки окремих програм, що будуть фінансуватися за рахунок федерального бюджету, взаємодіє з Робочою групою (F/P/T) в межах реалізації Стратегії NCPS².

Наприклад, на федеральному рівні функціонує Центр з попередження злочинності серед молоді (RCMP Centre for Youth Crime), діяльність якого спрямована на надання канадцям інформації, інструментів та доступу до програм з попередження злочинності серед молоді і віктимізації, що базується на врахуванні фактичних даних і відповідних вікових групах. Тим часом Фонд юстиції Канади надає провінціям та територіям гранти і фінансування на проекти, які сприяють більш ефективному реагуванню на проблеми ювенальної юстиції, включаючи запобігання участі молоді у бандах і розповсюдженню наркотиків.

Існують також програмні ініціативи провінцій і територій щодо попередження злочинності, які доповнюють Стратегію. Наприклад, Міністерство громадської безпеки і Служба виправних установ Онтаріо вкладає кошти в місцеві ініціативи щодо попередження злочинності та забезпечення безпеки і благополуччя спільноти по всій провінції. Провінція Альберта використовує аналогічний підхід до попередження злочинності, використовуючи конфісковані кошти для фінансування інноваційних, перспективних і перевірених практик. Багато провінційних і територіальних програм, такі як «Програма втручання в молодіжне середовище», спрямовані на запобігання або відволікання молоді від злочинного життя³.

---

¹ Crime Prevention in Ontario: A Framework for Action / Ministry of the Solicitor General. Ontario: сайт. URL: https://www.mcscs.jus.gov.on.ca/public/Crime_Prevention_Framework.html##2 (дата звернення: 07.05.2019).

² Ministry of the Solicitor General / Program development and grants: сайт. URL: https://www.mcscs.jus.gov.on.ca/english/police_serv/prog_dev/prog_dev.html (дата звернення: 07.05.2019).

³ Federal/Provincial/Territorial Working Group on Crime Prevention / Public Safety Canada: сайт. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/Evenements/12eme_Colloque/Present._Todd_Clarke.pdf (дата звернення: 07.05.2019).

На місцевому рівні функцію з розробки відповідних профілактичних програм та здійснення координації суб'єктами щодо її виконання можуть виконувати відповідні Ради з профілактики злочинності. Так, наприклад, у м. Оттава функціонує така Рада (Crime Prevention Ottawa), основною місією якої є сприяння зниженню рівня злочинності та підвищення громадської безпеки в місті завдяки здійсненню спільного впливу на неї. Дана Рада виконує координаційну роль між правоохоронними органами та громадськістю. До її основних завдань відноситься: реалізація конкретних цільових програм щодо попередження злочинності та програм підтримки через відповідні громадські організації та асоціації; пошук коштів та залучення партнерів, необхідних для підтримки довгострокових програм щодо попередження злочинності; моніторинг та оцінка прогресу та впливу планів від їх реалізації. До складу Ради входять 16 членів, з яких: 8 – представники громадськості, інші 8 представляють як правоохоронні органи, так й інші державні установи, які можуть сприяти профілактиці злочинності¹. Сьогодні в м. Оттава відповідні локальні програми реалізуються в межах Стратегії запобігання злочинності м. Оттави на 2017-2020 роки².

Вибірковий аналіз існуючих профілактичних програм на державному/провінційному та локальному рівнях також показав, що одним з основних суб'єктів реалізації профілактичних заходів, як і в інших країнах, залишається поліція.

Аналіз аналітичної та звітної інформації з питань програмування протидії злочинності, розміщених на офіційному сайті Міністерства громадської безпеки Канади (РС), дає можливість стверджувати, що в Канаді в цілому сформовано логічну модель Програми попередження злочинності³ [Додаток В].

Щодо фінансування профілактичних програм в межах Стратегії, то окремі експерти, які вивчали дане питання, заявили, що фінансування заходів з попередження злочинності є неадекватним. Особливо це стосується великих видатків на діяльність правоохоронних органів, забез-

---

¹ Crime Prevention Ottawa / Ottawa: сайт. URL: www.crimepreventionottawa.ca/en/who-we-are/board-of-directors (дата звернення: 12.04.2019).

² Ottawa street violence & gang strategy 2017–2020. CPO Board Of Director. Octouber, 2017. 11 p. URL: <http://www.documentcloud.org/documents/4322053-Ottawa-Street-Violence-amp-Gang-Strategy-2017-2020.html> (дата звернення: 12.04.2019).

³ Public Safety Canada 2012-2013. Evaluation of the Crime Prevention Program. Final Report 2013-10-03 / Public Safety Canada. 2013. P.10. URL: <https://www.securitepublique.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2013-vltn-crm-prvntn-prgrm/2013-vltn-crm-prvntn-prgrm-eng.pdf> (дата звернення: 07.05.2019).

печення системи правосуддя та функціонування установ виконання покарань.

У середньому витрати тільки на поліцейську діяльність в Канаді оцінюються в розмірі до 11 млрд. дол., а витрати на кримінальне правосуддя – до 15 млрд. дол.¹

А в 2008 році шкода від злочинності в Канаді оцінювалась в 100 млрд. дол. («ціна злочинності») (вказано нами – Т.О.). У зв'язку з цим для збереження тенденції до суттєвої економії коштів для суспільства було зроблено акцент в останні роки на посилення так званої ранньої профілактики злочинності та раннього втручання. Останнє стосується, в першу чергу, саме профілактичного втручання в молодіжне середовище з високим ризиком та/або схильністю до протиправної поведінки. Такий підхід в подальшому суттєво знизив збитки від злочинності².

Фактично в Канаді реалізується ідея, і ми її підтримуємо, щодо збільшення інвестицій на попередження злочинності (раннє попередження) для зменшення «ціни злочинності» в майбутньому. При цьому йдеться і про скорочення видатків на утримання судових та правоохоронних органів, а вивільнені кошти спрямовуються безпосередньо на профілактичні заходи, які реалізуються в межах відповідних програм.

Узагальнюючи наведену інформацію щодо Канади, доцільним вважаємо наголосити на такому:

1) сучасна практика попередження злочинності в Канаді в основному спрямована на усунення факторів ризику, що сприяють злочинності, за допомогою реалізації підходів соціального розвитку (crime prevention through social development – CPSD);

2) стратегічними пріоритетними напрямками протидії злочинності в Канаді залишаються: молодіжна злочинність, незаконний обіг наркотиків, контрабанда тютюну, дитяча сексуальна експлуатація в Інтернеті, торгівля людьми, незаконний обіг зброї, організована злочинність;

3) єдиної комплексної федеральної програми протидії злочинності не існує. Основний акцент зроблено на програмуванні протидії злочинності на грантовій основі, які мають фондову підтримку. Розробка та

---

¹ 2017-2018 Evaluation of the National Crime Prevention Strategy. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2017-18-rprt-vltn-ncps/index-en.aspx> (дата звернення: 07.05.2019).

² Public Safety Canada 2012-2013. Evaluation of the Crime Prevention Program. Final Report 2013-10-03 / Public Safety Canada. 2013. P.3. URL: <https://www.securitepublique.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2013-vltn-crm-prvntn-prgrm/2013-vltn-crm-prvntn-prgrm-eng.pdf> (дата звернення: 07.05.2019).

реалізація профілактичних програм ґрунтуються на Національній стратегії запобігання злочинності (NCPS). Через NCPS здійснюється підтримка та фінансування профілактичних програм за чотирма напрямками: розвиток безпекової інфраструктури (SIP), сприяння акціям із запобігання злочинності в громадах (CRAF), запобігання злочинності Півночі та аборигенів (NACPF), профілактика молодіжних банд (YGPF);

4) програмування протидії злочинності здійснюється на трьох рівнях: федеративний / провінція / територія (F/P/T);

5) серед основних суб'єктів, які здійснюють формування державних програм, координацію щодо формування профілактичних програм на інших рівнях, в тому числі і взаємодію серед суб'єктів щодо їх реалізації, можна виділити такі: Національний центр з попередження злочинності (NCPC), Міністерство публічної безпеки Канади (PC), Міністерство юстиції Канади, а також Федеральна / провінційна / територіальна робоча група з попередження злочинності (F/P/T WG CP). Останній суб'єкт забезпечує взаємодію суб'єктів різних рівнів при програмуванні протидії злочинності та розробки відповідних пропозиції за принципом «знизу-вверх» з актуальних програмних проєктів;

6) NCPC залежно від того, які практики використовуються відповідними суб'єктами, забезпечує формування та реалізацію трьох видів профілактичних програм, які реалізуються на різних рівнях, а саме: типові програми (Model program), перспективні програми (Promising program), інноваційні програми (Innovative program);

7) більшість профілактичних програм в Канаді формуються та реалізуються на провінціальному та територіальному (локальному) рівні. На провінціальному рівні координуючу роль у програмуванні відіграє суб'єкт на кшталт Міністерства генерального соліситора (MSG), а на територіальному (муніципальному) – відповідні Ради з профілактики злочинності;

8) щодо фінансування програм протидії злочинності, то воно здійснюється за рахунок як федерального, так місцевого бюджетів. Також активно залучаються донори. В даному напрямку реалізується політика щодо збільшення інвестицій, спрямованих на реальне попередження злочинності (раннє попередження) для зменшення «ціни злочинності» в майбутньому. При цьому йдеться і про поступове скорочення видатків на утримання судових та правоохоронних органів з подальшим спрямуванням вивільнених коштів на профілактичні заходи, які реалізуються в межах відповідних програм. Також одним з джерел фінансування про-

філактичних програм є конфісковані правоохоронними органами кошти, які були отримані злочинним шляхом;

9) профілактичні програми мають відповідну логічно побудовану структуру, що включає в себе операційні та стратегічні компоненти, які визначаються за відповідними напрямками: діяльність, вихідні результати, проміжні результати і результати в довгостроковій перспективі. У структурі програми обов'язково зазначається: головна мета; цільова група, на яку орієнтована програма; способи досягнення мети; практики, які будуть використовуватись; виконавці програми; терміни реалізації програмних заходів та фінансування. В більшості досліджених нами програм у напрямку посилення попередження злочинності передбачаються такі можливості як: інтеграція зусиль щодо попередження злочинності (загальні та спеціальні суб'єкти); науково обґрунтовані дослідження та їх оцінка; обмін інформацією між партнерами з попередження злочинності, послугами і програмами; просвітництво і освіта в галузі попередження злочинності;

10) останнім часом для реалізації правоохоронних програм активно залучається громадськість. Так, у Канаді широко практикується участь громадян в патрулюванні. У ряді випадків створюються так звані контрольні пости навколо виявлених зон підвищеної злочинної активності, особливо в нічний час. Канадська поліція в напрямку превентивної діяльності активно реалізує волонтерські програми із залучення громадськості до профілактики правопорушень¹;

11) щодо моніторингу та оцінювання профілактичних програм в межах Стратегії, то цей процес здійснюється постійно на всіх рівнях, з обов'язковим залученням громадськості. Так, означений моніторинг включає в себе такі основні компоненти: оцінювання висвітлення програм в ЗМІ та веб-ресурсах (донесення змісту програм до населення); інтернет-опитування як учасників програми, так і тих, кого вона стосу-

---

¹ RCMP (Royal Canadian Mounted Police) Volunteer Programs. URL: <http://www.rcmp-grc.gc.ca/vol-ben/index-eng.htm> (дата звернення: 07.05.2019); Григорян В.К. Предупреждение преступности в высокоразвитых зарубежных странах. *Актуальные проблемы российского права*. 2012. № 4. С. 272-279. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/preduprezhdenie-presti-v-vysokorazvityh-zarubezhnyh-stranah> (дата звернення: 01.02.2019).

ється (цільової групи, а також певної громади)¹; вивчення показників ефективності (співставлення фінансування за певний період часу з реальними результатами профілактики, а також дослідження їх взаємозв'язку).

1.4. Досвід окремих країн Латинської Америки у програмуванні протидії злочинності

Геополітично Латинська Америка поділяється на 33 незалежні держави і декілька залежних територій, які включають і країни Карибського басейну. Країни Латинської Америки традиційно включають держави Центральної Америки (Беліз, Гватемала, Гондурас, Коста-Ріка, Нікарагуа, Панама, Сальвадор) та Південної Америки (Аргентина, Болівія, Бразилія, Венесуела, Колумбія, Парагвай, Перу, Уругвай, Чилі, Еквадор та інші). Однією з особливістю країн Латинської Америки та Карибського басейну (далі – ЛАС, або країни Латинської Америки), на відміну від інших країн світу, є високий рівень злочинності.

Далі проаналізуємо окремі показники стану злочинності (2012-2016 роки) у країнах даного регіону².

Вбивства. У країнах Карибського басейну зменшився рівень вбивств із розрахунку на 100 тис. населення, зокрема: Домініканська Республіка – з 22,33 у 2012 році до 15,18 у 2016 році; Гренада – з 14,0 до 10,25; Пуерто-Ріко – з 27,15 до 18,51. Проте залишається високий рівень вбивств і поступово збільшується, зокрема, в таких країнах, як: Ямайка – з 38,68 до 47,01; Тринідад і Табако – з 28,32 до 30,88; Сент-Вінсент і Гренадіни – з 25,6 до 36,5.

У країнах Центральної Америки спостерігається зниження рівня вбивств, зокрема в: Беліз – з 43,06 до 37,6; Гватемалі – з 33,76 до 27,26; Гондурасі – з 84,32 до 56,52; Мексиці – з 21,49 до 19,26; Нікарагуа – з 11,45 до 7,37; Панамі – з 16,88 до 9,67. Проте спостерігається збільшен-

---

¹ Так, у Стратегії запобігання злочинності м. Оттави на 2017–2020 роки (Канада) передбачається постійне проведення онлайн-опитування представників громади щодо стану злочинності з подальшим аналізом цієї інформації та розробленням відповідних запобіжних заходів [Ottawa street violence & gang strategy 2017-2020. CPO Board Of Director. October, 2017. 11 p. URL: <http://www.documentcloud.org/documents/4322053-Ottawa-Street-Violence-amp-Gang-Strategy-2017-2020.html> (дата звернення: 12.04.2019)].

² Intentional Homicide Victims. STATISTICS AND DATA / United Nations Office on Drugs and Crime: сайт. URL: <https://dataunodc.un.org/crime/intentional-homicide-victims> (дата звернення: 12.05.2019).

ня рівня вбивств, зокрема, в Коста-Ріці (з 8,74 до 11,9) та Сальвадорі (з 41,7 до 82,84).

У країнах Південної Америки спостерігається зниження рівня вбивств, зокрема в: Аргентині – з 7,5 у 2014 році до 5,94 у 2016 році, Колумбії – з 35,07 до 25,50, Еквадорі – з 12,47 до 5,85. Проте спостерігається збільшення рівня вбивств, зокрема в Бразилії¹ – з 26,46 до 29,53, Чилі – з 2,51 до 3,46, Венесуелі – з 53,76 до 56,33.

В цілому, за даними кримінальної статистики UNODC, десять країн Латинської Америки входять до групи країн (є лідерами) з найвищим рівнем вбивств на 100 тис. населення, зокрема це: Сальвадор (82,84), Гондурас (56,52), Венесуела (56,33), Ямайка (47,01), Беліз (37,6), Сент-Вінсент і Гренадіни (36,5), Бразилія (29,53), Гватемала (27,26), Колумбія (25,5)².

За рівнем вбивств 17 з 20 найбільш небезпечних країн світу знаходяться в Латинській Америці. З 2000 по 2016 роки в країнах Латинської Америки було вбито більше 2,5 млн. латиноамериканців³.

Регіональний рівень вбивств в Латинській Америці складає приблизно 21,5 на 100 000 населення, що більше ніж у три рази перевищує середньосвітовий показник.

У середньому «ціна злочинності» протягом року в Латинській Америці коливається від 114,5 до 170,4 млрд. дол., або 300 дол. на душу населення⁴.

Злочини поєднані з нападом. Так, у країнах Карибського басейну зменшився рівень нападів, зокрема в: Гренаді з 497,4 у 2014 році до 347,2 у 2017 році; Ямайці – з 136,89 до 99,79. Проте в Пуерто-Ріко рівень цих злочинів збільшився – з 67,24 до 86,88 в цей же період.

---

¹ У 2016 році в Бразилії було зафіксовано 61 819 вбивств, або в середньому 198 вбивств за день, що складає річний показник рівня вбивств в розмірі 29,9 на 100 000 населення [Brazil Had Record of 168 Murders per Day in 2016. URL: <http://www.laht.com/article.asp?ArticleId=CategoryId=14090> (дата звернення: 12.05.2019)].

² Intentional Homicide Victims. Statistics and data / United Nations Office on Drugs and Crime: сайт. URL: <https://dataunodc.un.org/crime/intentional-homicide-victims> (дата звернення: 12.05.2019).

³ Robert Muggah, Katherine Aguirre Tobón, Citizen security in Latin America: Facts and Figures / IGARAPÉ INSTITUTE, Strategic Paper 33, April, 2018. P. 4. URL: <https://www.oas.org/ext/en/security/crime-prevention-network/Resources/Digital-Library/citizen-security-in-latin-america> (дата звернення: 12.05.2019).

⁴ Robert Muggah, Katherine Aguirre Tobón, Citizen security in Latin America: Facts and Figures / IGARAPÉ INSTITUTE, Strategic Paper 33, April, 2018. P. 14. URL: <https://www.oas.org/ext/en/security/crime-prevention-network/Resources/Digital-Library/citizen-security-in-latin-america> (дата звернення: 12.05.2019).

У країнах Центральної Америки зниження рівня нападів з 2014 по 2017 роки спостерігається, зокрема, в: Коста-Ріці – з 178,18 до 156,85, Панамі – з 104,07 до 81,56. Проте збільшився рівень цих злочинів в Гондурасі з 16,99 до 22,16 та Мексиці – з 32,45 до 42,48. Також станом на 2015 рік високий рівень цих злочинів залишається і в Сальвадорі – 93,26 на 100 тис. населення.

В країнах Південної Америки зниження рівня нападів з 2014 по 2017 роки спостерігається в: Аргентині – з 415,5 у 2014 році до 321,02 у 2017 році, Колумбії – з 350,78 до 249,76, Чилі – з 75,84 до 60,75, Еквадорі – з 46,72 до 39,23.

Найбільш високий рівень нападів серед країн Латинської Америки залишається в: Гренаді (347,2), Аргентині (321,02), Колумбії (249,76), Коста-Ріці (156,85), Ямайці (99,79), Сальвадорі (93,26), Пуерто-Ріко (86,88), Панамі (81,56).

Грабежі. Найбільш високий рівень цих злочинів із розрахунку на 100 тис. населення в 2016 році спостерігався в таких країнах Латинської Америки: Аргентина (988,9), Чилі (647,2), Еквадор (502,8), Бразилія (500,2 у 2013 році), Колумбія (301,6), Гватемала (273,9), Перу (241,6), Панама (191,5), Гондурас (191,4), Мексика (121,1). Проте в період з 2015 по 2016 на відміну від інших країн Центральної Америки спостерігається збільшення рівня даного виду злочинів в Чилі – з 599,4 до 647,2, Колумбії – з 240,1 до 301,6, Мексиці – з 76,6 до 125,1¹.

У цілому, за даними на 2015 рік, середній рівень грабежів із розрахунку на 100 тис. населення був найбільш високим серед інших країн світу саме в Південній Америці (426,28), Центральній Америці (364,84) та Карибському басейні (116,7)².

Крадіжки з проникненням. Найбільш високий рівень цих злочинів спостерігався у 2016 році в таких країнах Латинської Америки: Чилі (1193,9) та Еквадорі (502,8).

У період з 2015 по 2016 роки спостерігається зниження рівня вчинення цих злочинів у таких країнах: Чилі – з 1209,8 до 1193,9, Еквадорі

---

¹ Уровень грабежей (случаев на 100 000 населения). URL: <https://knoema.ru/atlas/topics/Преступность/Нападения-похищение-людей-грабежи-изнасилования/Уровень-грабежей> (дата звернення: 11.05.2019); Crime data / United Nations Office on Drugs and Crime: сайт. URL: <https://dataunodc.un.org/crime> (дата звернення: 11.05.2019).

² Robert Muggah, Katherine Aguirre Tobón, Citizen security in Latin America: Facts and Figures / IGARAPÉ INSTITUTE, Strategic Paper 33, April, 2018. P. 11. URL: <https://www.oas.org/ext/en/security/crime-prevention-network/Resources/Digital-Library/citizen-security-in-latin-america> (дата звернення: 12.05.2019).

– з 584,3 до 502,8, Гватемалі – з 308,6 до 273,9, Гондурасі – з 165,5 до 148,3, Мексиці – з 67,5 до 66,5, Ямаїці – з 63,1 до 45,4, Панамі – з 26,3 до 22,6. Проте в Беліз цей показник виріс з 206,5 до 218,0¹.

Крім цього, даний регіон є світовим лідером з наркоторгівлі, незаконного обігу зброї, що впливає на поширення організованої і транснаціональної злочинності. Так, Колумбія, Перу та Болівія є світовими лідерами з культивування та виробництва кокаїну. Середньорічний дохід від продажу цього наркотику в загальносвітовому масштабі фахівцями ООН оцінюється майже у 100 млрд. дол. США².

Тому, як зазначає М.Г. Колодяжний, для більш успішного запобігання злочинності, зменшення жертв передусім насильницьких злочинів, скорочення незаконного обігу наркотичних засобів правоохоронні органи країн Латинської Америки змушені жорстко реагувати на злочинні прояви та нові виклики з боку організованої й транснаціональної злочинності³.

Визначивши в загальних рисах сучасний стан злочинності у країнах ЛАС, спробуємо дослідити загальні особливості програмування протидії злочинності в даному регіоні.

У зв'язку з тим, що рівень злочинності в більшості країн цього регіону залишається одним з найбільш високих у світі, питання протидії та зниження її рівня є актуальним. Зокрема, з кінця 1990-х років у Латинській Америці реалізується не менше 1300 зареєстрованих превентивних програм и проєктів, спрямованих на забезпечення безпеки громадян. В Бразилії, Колумбії, Сальвадорі, Гватемалі, Мексиці, Нікарагуа та Гондурасі спостерігається висока концентрація таких профілактичних програм та проєктів⁴.

За даними дослідження, яке провели Роберт Мугга (*Robert Muggah*) та Кетрін Агірре Тобон (*Katherine Aguirre Tobón*) у 2018 році,

---

¹ Уровень краж со взломом (случаев на 100 000 населения). URL: <https://knoema.ru/atlas/topics/Преступность/> Кражи-со-взломом-угоны-транспортных-средств/Уровень-краж-со-взломом (дата звернення: 12.05.2019); Колодяжний М.Г. Запобігання злочинності у країнах Латинської Америки. *Теорія і практика правозн.* 2015. Вип. 1. С.2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2015_1_28 (дата звернення: 12.05.2019).

² Колодяжний М.Г. Запобігання злочинності у країнах Латинської Америки. *Теорія і практика правознавства.* 2015. Вип. 1. С.2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2015_1_28 (дата звернення: 12.05.2019).

³ Там само, с. 3.

⁴ Robert Muggah, Katherine Aguirre Tobón, Citizen security in Latin America: Facts and Figures / IGARAPÉ INSTITUTE, Strategic Paper 33, April, 2018. P. 16. URL: <https://www.oas.org/ext/en/security/crime-prevention-network/Resources/Digital-Library/citizen-security-in-latin-america> (дата звернення: 12.05.2019).

майже 43 % всіх заходів з забезпечення безпеки громадян передбачається саме національними програмами, а інші заходи – програмами штатів (12%), регіонів (18%) та міст (27%). Це також впливає і на фінансування таких програм, більш ніж 50% яких спрямовано на профілактику загальнокримінальної злочинності, тоді як інші заходи спрямовані на зниження молодіжної злочинності та злочинів, поєднаних зі зґвалтуванням.

Як зазначають дослідники Лаура Шиншилла, Дорін Ворндрен, за останнє десятиліття уряди країн Латинської Америки і Карибського (Latin America and the Caribbean – LAC) басейну просунулися в напрямі системного управління питаннями громадської безпеки для громадян, інтеграції стратегій попередження і контролю за злочинністю і насильством, відправлення правосуддя і соціальної реабілітації засуджених. Регіон перейшов від реактивного і карального підходів до розробки і впровадження комплексних моделей, орієнтованих на права людини і багатосекторальну координацію¹.

Хоча вибіркове опитування латиноамериканців, проведене Inter-American Development Bank (IDB) в період з 2012 по 2014 роки, показало, що частка населення цього регіону, які віддають пріоритет каральним заходам впливу на злочинність, збільшилась з 46,9% до 55,1%, а частка тих, хто віддає перевагу профілактиці, знизилась з 37,4% до 29,7%².

Одним з інструментів, який допомагає поліпшити управління сектором публічної безпеки у напрямі протидії злочинності, є плани та програми, що дозволяють визначати стратегічний маршрут, встановлювати програмні пріоритети, об'єднувати дії і визначати ресурси та обов'язки для їх виконання. У більшості країн регіону є національний план або програма щодо громадської безпеки, хоча Болівія, Парагвай і Уругвай ще не розробили програми і плани такого роду (Таблиця 2).

Дані інструменти є складовими двох рівнів державного та галузевого стратегічного планування. Так, на першому рівні у структурі національного плану розвитку або державного плану соціально-

---

¹ Chinchilla M., Laura; Vorndran, Doreen; Citizen Security in Latin America and the Caribbean: Challenges and Innovation in Management and Public Policies Over the Last 10 Years / Inter-American Development Bank (IDB), November, 2018. P. 27. URL: <https://publications.iadb.org/en/citizen-security-latin-america-and-caribbean-challenges-and-innovation-management-and-public> (дата звернення: 14.05.2019).

² Alejandro Izquierdo, Carola Pessino, Guillermo Vuletin; Better Spending for Better Lives. How Latin America and the Caribbean Can Do More with Less / IDB, Chapter-7, 2018. P. 46. URL: <https://flagships.iadb.org/sites/default/files/dia/chapters/Chapter-7-Smart-Spending-on-Citizen-Security-Beyond-Crime-and-Punishment.pdf> (дата звернення: 14.05.2019).

економічного розвитку країни передбачаються окремі розділи, присвячені стратегічним напрямкам і діям у сфері безпеки (прикладом може бути Аргентина, Колумбія, Чилі, Коста-Ріка, Гватемали і Сальвадор). На другому рівні ці інструменти в секторі безпеки мають вираз конкретних політик, програм і планів, в тому числі і в напрямку протидії злочинності.

Таблиця 2

Програмні інструменти сектору громадської безпеки в країнах ЛАС, які є підставою для формування програм протидії злочинності¹

№	Країни ЛАС	Програмні інструменти
1.	Аргентина	План уряду на 2015-2019 роки, розділ 5 «Боротьба з незаконним обігом наркотиків і підвищення безпеки»; Національний план дій щодо попередження, надання допомоги та викорінення насильства щодо жінок на 2017-2019 роки; Федеральна програма безпеки громадян (з 2017 року).
2.	Бразилія	Національна політика громадської безпеки (з 2018 року). План національної безпеки для громадської безпеки 2018-2022 р.
3.	Болівія	Ніяких інструментів такого характеру не визначено.
4.	Чилі	Урядова програма 2018-2022 рр., глава III «Безпечна і мирна Чилі, щоб прогресувати та жити в мирі»; Національна угода з питань безпеки (з 2018 року).
5.	Колумбія	Національний план розвитку на 2014-2018 роки, розділ 4 «Безпека, правосуддя та демократія»; Політика оборони і безпеки на 2015-2018 роки
6.	Коста-Ріка	Національний план розвитку на 2014-2018 роки, глава 5: "Безпека громадян і правосуддя"; Національна політика безпеки та соціального миру (з 2011 року); Національний план запобігання насильству та сприяння соціальному миру 2015-2018 рр.
7.	Еквадор	Національний план безпеки громадян (у процесі консу-

¹ Chinchilla M., Laura; Vorndran, Doreen; Citizen Security in Latin America and the Caribbean: Challenges and Innovation in Management and Public Policies Over the Last 10 Years / Inter-American Development Bank (IDB), November, 2018, 42 p. URL: <https://publications.iadb.org/en/citizen-security-latin-america-and-caribbean-challenges-and-innovation-management-and-public> (дата звернення: 14.05.2019).

		льтацій та формулювання, з горизонтом у сім років).
8.	Сальвадор	Національна політика у сфері юстиції, громадської безпеки та співіснування 2014-2019 рр.
9.	Гватемала	Стратегічний план національної безпеки на 2016-2020 роки.
10.	Гондурас	Інтегральна політика співіснування та безпеки громадян для Гондурасу 2011-2022 рр.
11.	Мексика	Національна програма громадської безпеки на 2014-2018 роки. Національна програма соціальної профілактики насильства та злочинності на 2014-2018 роки.
12.	Нікарагуа	План національної безпеки.
13.	Панама	Національна стратегія безпеки громадян (ENSC) 2017-2030 рр.
14.	Парагвай	З 2013 року – впровадження Національної стратегії безпеки громадян на 2013-2016 роки.
15.	Перу*	Національний план безпеки громадян на 2013-2018 роки.
16.	Уругвай	Національна стратегія розвитку Уругваю 2015 роки.

Що стосується національних планів розвитку країн, наведених в табл. 2, то окремо слід виділити Колумбію і Коста-Ріку. Плани цих країн, як зазначають Лаура Шиншилла та Дорін Ворндран, містять в собі посилання на відповідні правоохоронні програми та заходи, спрямовані на їх реалізацію.

Наприклад, в *Аргентині* чинний національний план на 2015-2019 роки є менш змістовним і включає тільки набір цілей, пов'язаних з боротьбою з незаконним обігом наркотиків і підвищенням рівня безпеки. Деякі з цілей були розроблені більш широко в конкретних планах дій та

---

* Національний план безпеки громадян на 2013-2018 роки містить шість стратегічних цілей: 1) зміцнення SINASEC (Національна система безпеки громадян Перу); 2) впровадження безпечних громадських просторів; 3) зниження факторів ризику; 4) участь громадянського суспільства; 5) зміцнення національної поліції; 6) покращення здійснення правосуддя. Ці цілі для їх застосування охоплюють низку стратегій, що складаються з різних видів діяльності (238), для яких визначено конкретні показники, цілі та завдання [Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. December 2015. P. 69. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Projets/Informe_Experiencias_AL_2015_VF.pdf (дата звернення: 16.05.2019)].

програмах, зокрема в: Національному плані дій щодо попередження та надання допомоги та викорінення насильства щодо жінок на 2017-2019 роки, Федеральній програмі безпеки громадян (2017). Остання спрямована на скорочення числа грабежів та вбивств в окремих регіонах країни.

Проте слід наголосити на наявній проблемі реалізації національних планів та програм в більшості країн даного регіону, яка стосується питання наслідування та їх виконання наступними урядами. Проте є і винятки. Так, зокрема, Національна політика громадської безпеки (PNaSP), нещодавно затверджена в *Бразилії*, встановлює набір принципів, керівних ідей, цілей та інституційних механізмів, яких повинні дотримуватися всі рівні уряду протягом подальших чотирьох років, незважаючи на той факт, що уряд, який оприлюднив цю політику, завершить свій термін в 2019 році. Аналогічним чином Національна стратегія безпеки громадян *Парагваю* (ENSC) охоплює період більш ніж десять років, що створює підґрунтя для перспективної її реалізації, незалежно від частоти зміни уряду.

Чинна комплексна політика співіснування і безпеки громадян *Гондурасу* є ще одним цікавим прикладом інструменту планування з довгостроковим баченням вирішення нагальних проблем. Дана політика розрахована на десять років (2011-2022), вона не тільки охоплює стратегічні аспекти системи безпеки, але також спрямована на формування та реалізацію спільних і скоординованих програм і проектів¹.

Як позитив слід відзначити той факт, що в останні роки зростає кількість випадків формування політик, програм і планів у сфері забезпечення громадської безпеки, які були розроблені через механізм консультацій з громадськістю. Прикладом може бути Національна стратегія безпеки громадян (ENSC) *Парагваю* і Національна угода про громадську безпеку *Чилі*.

Щоб виміряти цільову спрямованість програм забезпечення безпеки і кримінального правосуддя (Targeting of Citizen Security Programs), Міжамериканський банк розвитку (IDB) в 2018 році провів вибіркове дослідження програм з безпеки громадян в шести країнах LAC (*Чилі* – 72, *Бразилія* – 54, *Еквадор* – 17, *Гватемала* – 51, *Парагвай* – 11, *Уругвай*

---

¹ Chinchilla M., Laura; Vorndran, Doreen; Citizen Security in Latin America and the Caribbean: Challenges and Innovation in Management and Public Policies Over the Last 10 Years / Inter-American Development Bank (IDB), November, 2018, 42 p. URL: <https://publications.iadb.org/en/citizen-security-latin-america-and-caribbean-challenges-and-innovation-management-and-public> (дата звернення: 14.05.2019)

– 59). Результати показали, що серед 264 програм менше половини орієнтовані на антисоціальну або кримінальну поведінку (100 програм, що становить 38%). Більш того, в програмах рідше передбачається цільовий вплив на місця з високим рівнем ризику вчинення злочинів (12,5% програм). Близько 30 програм (11,7%) не передбачали заходів цільового впливу².

Серед вивчених програм тільки 22 (8%) містили в собі заходи профілактичного впливу, ефективність яких підтверджувалось фактичними даними.

Останнім часом в більшості країн ЛАС для фінансування правоохоронних програм використовують відповідні цільові фонди. Проте з метою розумного використання коштів на поліцейську діяльність з протидії злочинності відбувається поступовий перехід від традиційної моделі ситуативно-репресивного реагування на надзвичайні події до моделі раннього виявлення та попередження злочинів, в тому числі реалізації стратегії поліцейського впливу в «гарячих точках» (HSP – hot spots preventions). Щодо останнього слід зазначити, що застосування стратегії HSP, незважаючи на її поширеність у США і Канаді, у країнах Латинської Америки та Карибського басейну (ЛАС) все ще обмежене.

Враховуючи високий рівень вбивств в цих країнах, більшість профілактичних програм спрямовано на зменшення цього рівня та створення безпечних умов для громадян.

Так, вчені з Лабораторії з питань аналізу насильства Університету штату Ріо-де-Жанейро (Бразилія) (Laboratório de Análise da Violência, Universidade do Estado do Rio de Janeiro) Ігнасіо Кано (Ignacio Cano), Еміліано Родідо (Emiliano Rojido), Жоао Траяно Сенто-Се (João Trajano Sento-Sé) провели у 2016 році дослідження 93 чинних програм з профілактики вбивств в країнах ЛАС. Ними з'ясовано наявну взаємозалежність між рівнем вбивств та кількістю профілактичних програм, які були розроблені для вирішення цієї проблеми. В країнах з 5 і більше програмами рівень вбивств, як правило, перевищує 25 випадків на 100 000 населення (Північний трикутник: Сальвадор, Гватемала, Гондурас; Колумбія, Венесуела та Бразилія), тоді як в інших країнах з меншою кількістю програм зазвичай спостерігається більш низький рівень (Аргентина,

---

² Alejandro Izquierdo, Carola Pessino, Guillermo Vuletin; Better Spending for Better Lives. How Latin America and the Caribbean Can Do More with Less / IDB, Chapter-7, 2018. P. 34. URL: <https://flagships.iadb.org/sites/default/files/dia/chapters/Chapter-7-Smart-Spending-on-Citizen-Security-Beyond-Crime-and-Punishment.pdf> (дата звернення: 14.05.2019).

Чилі, Парагвай, Уругвай, Мексика, Болівія, Еквадор, Перу і, меншою мірою, країни Центральної Америка і Карибського басейну)¹.

Залежно від того, за яким типом² пропонованої профілактики побудовано програми (первинна, вторинна або третинна профілактика), вченими відзначається ряд особливостей для даного регіону, зокрема: 1) 35% програм стосуються виключно третинної профілактики; 2) лише одна з п'яти програм включає всі три види профілактики.

Залежно від цільової групи, на які спрямовані дані програми, слід зазначити, що 28% програм спрямовані на молодь, а 22% – на жертв та свідків в кримінальному процесі, 14 % – на жінок, які стали жертвами від вбивств, 4% – на захист поліцейських, а решта – на інші групи ризику.

Зазначимо також, що залежно від території поширення таких програм більшість з них поширюється на всю територію країни (66%), далі виділяють місцеві програми (25%) та регіональні (10%). Фактично у більшості випадків програми формуються за принципом «зверху-донизу».

Визначивши в загальних рисах підходи до програмування злочинності у країнах ЛАС, спробуємо дослідити їх особливості в окремих країнах даного регіону на різних рівнях.

1.4.1. В Аргентині свого часу, у 2001-2008 роки, в межах національного плану попередження злочинності (PNPD – Plan Nacional de Prevención del Delito) було створено Національну програму вразливих спільнот (Programa Nacional Comunidades Vulnerables). Ця програма, розпочата ще в 2001 році, була в більшості спрямована на запобігання злочинності в молодіжному середовищі. Програма реалізовувалась за допомогою ряду механізмів, спрямованих на інтеграцію молодих людей з високим ризиком до вчинення злочинів до ринку праці й зміцнення їх соціальних зв'язків. Протягом терміну дії цієї програми в ній взяли

---

¹ Mapping of homicide prevention programs in Latin America and the Caribbean / Ignacio Cano, Emiliano Rojido. September 2016. P. 19. URL: <http://www.lav.uerj.br/docs/rel/2016/Relatório%Inglês.pdf> (дата звернення: 14.05.2019); Are Crime and Violence Prevention Programs Working in Central America? / Woodrow Wilson International Center for Scholars, Washington, D.C., Thursday, October 30, 2014. 38 p. URL: https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/USAID-LAPOP%20Crime%20Prevention%20pact%20%202014-10-30_0.pdf (дата звернення: 14.05.2019).

² Первинна профілактика спрямована на втручання населення в цілому, вторинна – обмежена уразливими групами або групами ризику, а третинна – націлена на окремих осіб і групи, які були безпосередньо залучені до актів насильства як жертви або як злочинці, щоб запобігти рецидивізму або ревіктимізації (Там само, р. 22).

участь близько 5000 молодих людей, які активно на місцевому рівні брали участь в навчанні і роботі і які отримували державні субсидії. Хоча Програма і претендувала на її впровадження на національному рівні, але в житті вона практично повністю застосовувалася лише в місті Буенос-Айрес¹.

На провінційному та місцевому рівнях також активно ведеться робота з програмування протидії злочинності. Так, наприклад, у 2013 році міністерство безпеки провінції Санта-Фе створило Програму зв'язків для соціальної профілактики насильства і злочинності на місцевому рівні (Programa Vínculos para la prevención social de la violencia y el delito en gobiernos locales). Метою Програми є формування політики, спрямованої на усунення причин насильства і злочинності в рамках стратегії навчання і спільного забезпечення безпеки з спільнотою. Програмою передбачено реалізацію таких стратегій: запобігання насильству серед молоді, запобігання гендерному та сімейному насильству, демократичне управління громадським простором і сприяння співіснуванню. Ця програма була визнана Міжамериканським банком розвитку (IDB) в категорії «Безпечний уряд», оскільки вона сприяла діагностиці, розробці, виконанню та оцінці заходів щодо попередження злочинності в 362 муніципалітетах, включаючи муніципалітет Росаріо. Дана модель програмування на локальному рівні має ряд позитивних моментів: 1) при підготовці програми використовується метод локальної діагностики, що дозволяє враховувати особливості кожної території; 2) безпека громадян – центральний елемент програми; 3) програма розроблена в поєднанні з іншими ініціативами, які переслідують ту ж саме мету – скорочення насильства.

Реалізація даної програми сприяла покращенню криміногенної ситуації в трьох містах: Неукен, Санта-Фе та Ресістенсія².

Можна виділити й інші ініціативи, розроблені на місцевому рівні в

---

¹ Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. December 2015. P.80. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Projets/Informe_Experiencias_exitosas_AL_2015_VF.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

² Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. December 2015. P.81. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Projets/Informe_Experiencias_AL_2015_VF.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

угоді між муніципалітетом Росаріо і провінцією Санта-Фе, які доповнюють аналізовану вище програму. У травні 2014 року керівництво двох суб'єктів (Росаріо і Санта-Фе) підписали угоду «Краще місто», метою якого є залучення інвестиції і поліпшення інфраструктури міста, де існують конфліктні ситуації, пов'язані зі злочинністю. Крім того, муніципалітет Росаріо з 2013 року реалізує програму «Нова можливість» ("Nueva Oportunidad"), призначену для молоді у віці від 16 до 30 років, яка навчається у занедбаних школах і не має роботи¹.

Як можемо бачити, в Аргентині застосовується трирівнева система програмування протидії злочинності: національна – провінціальна – місцева.

1.4.2. В Еквадорі питання формування профілактичних програм протидії злочинності вирішується на двох рівнях: державному та муніципальному. На першому рівні організація протидії злочинності відбувається в межах державної стратегії громадської безпеки на 2013-2017 роки і спрямована на протидію насильницькій злочинності, незаконному обігу наркотиків, торгівлі людьми, озброєним бандам тощо. На муніципальному рівні застосовується комплексний підхід до вирішення питань громадської безпеки, який включає в себе технічну підтримку поліцейських та покращення інфраструктури міст.

Останнім часом на муніципальному рівні в Еквадорі реалізуються програми із залучення громадськості до профілактики злочинності. В цьому аспекті є позитивним досвід міста Кіто. За словами президента Рафаеля Корреа, така програма призначена для залучення громадськості до сприяння попередженню злочинності у восьми сферах: побутове насильство, гендерне насильство, бандитська діяльність, грабежі і крадіжки, незаконний оборот наркотиків, експлуатація, алкоголізм і торгівля людьми. Дана програма є частиною Державної програми Еквадора «Нова модель державного управління і децентралізації»².

1.4.3. Заслуговує на окрему увагу і досвід Чилі. Ця країна в Латинській Америці відзначається найнижчим показником вбивств у регіоні – 3,1 випадки на 100 000 населення. У той же час країна є однією з найбільш передових в Латинській Америці з точки зору обговорення, розробки та реалізації державної політики в галузі безпеки громадян і,

¹ Там само: Р. 86-87.

² New program aims at involving citizens in crime prevention; Quito neighborhood is first participant, Oct 22, 2014. URL: <https://cuencahighlife.com/new-program-aims-at-involving-citizens-in-crime-prevention-quito-neighborhood-is-first-participant/> (дата звернення: 15.05.2019).

зокрема, попередження злочинності¹.

Починаючи з 2006 року, кожні чотири роки в Чилі оновлюється Національний план громадської безпеки. Так, ще недавно діяв третій Національний план громадської безпеки 2014-2018 уряду Бачелет (далі – План). Важливо зазначити, що з 2011 року кожна адміністрація зобов'язана відповідно до Закону № 20.502 (Ley Núm. 20.502 21 Feb-2011 «Crea el Ministerio del interior y Seguridad pública y el Servicio nacional para la prevención y rehabilitación del consumo de drogas y alcohol, y modifica diversos cuerpos» – «Про створення Міністерства внутрішньої та громадської безпеки і Національної служби з профілактики та реабілітації наркотичної й алкогольної залежності, та інші зміни органів») представити (оновити) національну політику у сфері громадської безпеки².

У Чилі над проблемою попередження злочинності активно працює низка цивільних незалежних суб'єктів, серед яких можна виділити роботу Центру досліджень громадської безпеки (Centro de Estudios en Seguridad Ciudadana (CESC) de la Universidad de Chile) Чилійського університету і Фонду «Paz Ciudadana».

В цілому План в Чилі спрямований на децентралізацію заходів, пов'язаних з громадською безпекою, і заохочення активної участі громадян у розробці та реалізації політики на рівні громади. Що стосується питань безпеки територій, то в Плані основна увага приділяється місцям з високим рівнем криміногенного впливу, районам з високою концентрацією злочинності, подоланню бідності, підвищенню рівня безпеки, протидії незаконному обігу наркотиків і торгівлі людьми, боротьбі з бандами. У даному Плані, на відміну від попереднього, менше уваги приділяється соціальній профілактиці, натомість більше – аспектам профілактичного втручання поліції. У будь-якому випадку цей План включає в себе комплексний профілактичний вплив у складних районах країни, який спрямований на роботу з молоддю, підлітками, жінками та дітьми,

---

¹ Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. December 2015. P.41. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Informe_Experiencias_exitosas_en_AL_2015_VF.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

² Crea el Ministerio del interior y Seguridad pública y el Servicio nacional para la prevención y rehabilitación del consumo de drogas y alcohol, y modifica diversos cuerpos. Legales. Ley Núm. 20.502, 21-Feb-2011. URL: <https://www.leychile.cl/Navegar?idNorma=1021537> (дата звернення: 16.05.2019).

на зміцнення громадських організацій. Це також доповнюється створенням на локальному рівні програми «Juntos más seguros» («Разом безпечніше»), спрямованої на підвищення соціальної згуртованості та реалізацію програм соціальної і ситуаційної профілактики на місцевому рівні.

Стосовно попередження злочинності зазначимо, що однією з найбільш цікавих пропозицій, що випливають з Плану, є створення комісії з розробки закону про попередження насильства і злочинності, що встановлюватиме стандарти, яких повинні дотримуватись в цьому питанні різні інстанції¹.

Враховуючи велику проблему, пов'язану з незаконним обігом наркотиків і торгівлею людьми, в межах даного національного Плану розроблено і реалізуються відповідні програми, на кшталт «Microtráfico cero» («Нульовий мікротрафік»), метою якої є ліквідація мереж і організацій, які займаються незаконним обігом наркотиків, за допомогою втручання поліції і раннього виявлення проблеми. Зазначимо, що зростання злочинності, яка пов'язана з незаконним обігом наркотиків, і збільшення обсягу вилучень кокаїну, кокаїнової пасти і марихуани в останні роки є серйозною проблемою при розробці політики громадської безпеки. Обсяг вилученої марихуани виріс з 10,8 т в 2008 році до 23,3 т в 2013 році, а пасти на основі кокаїну – з 6,5 т до 10,7 т за той же період².

Національний план виступає основою для реалізації відповідних програм на місцевому рівні. Як приклад можна навести район Пеналолен (Peñalolén), який розташований на схід від міста Сантьяго. В даній місцевості активно використовується модель раннього втручання та ситуативної профілактики, а також соціальної профілактики. З урахуванням цієї моделі розроблявся ряд профілактичних програм, які реалізову-

---

¹ Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. December 2015. P.44. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Projets/Informe_Experiencias_exitosas_en_AL_2015_VF.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

² Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. December 2015. P. 46. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Projets/Informe_Experiencias_exitosas_en_AL_2015_VF.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

вались впродовж 2005-2012 рр. Більшість програм стосувалися вирішення психосоціальних питань серед людей з груп ризику, пріоритетна увага приділялася школам з метою запобігання вживанню наркотиків та злочинності серед неповнолітніх на ранніх етапах, в рамках проектів «Своєчасне творення» (*Construyendo a tiempo*), «Безпечна школа» (*Colegio seguro*) і «Молодіжні банди» (*Bandas juveniles*). Що стосується ситуаційної профілактики, то мерія Пеналолен провела в рамках CRTED («Запобігання злочинності через екологічне проектування») серію заходів у громадських місцях, заснованих на принципі участі громадськості та місцевої влади в їх будівництві та збереженні¹.

1.4.4. У Колумбії, також одній із найбільш криміногенних країн регіону, державою та місцевою владою запроваджується кілька напрямів запобігання злочинності, до реалізації яких залучаються як державні, так і недержавні суб'єкти, зокрема: а) спрямування зусиль на визначення найбільш небезпечних місць для громадян та спрямування сил на затримання злочинців і розкриття злочинів; б) професіоналізація та підвищення кваліфікації поліції; в) створення поліцейських служб з питань сім'ї, що дозволило посилити соціально-обслуговуючу функцію поліції та підвищити довіру громадян до правоохоронних органів; г) покращення соціального забезпечення населення; д) обмеження вживання алкоголю та обігу вогнепальної зброї; е) відновлення публічного простору шляхом демонтажу зруйнованих будинків, ремонту існуючих та будівництва нових споруд (зменшення криміногенності архітектурного дизайну місцевості – *виділено нами – Т.О.*) та ін.

Реалізація різних стратегій запобігання злочинності в даній державі, як правило, проводиться за активної фінансової, організаційної й наукової підтримки ООН та її регіональних інститутів. Зазначені напрями запобігання злочинності в Колумбії на сучасному етапі доповнюються намаганням розробки й упровадження програм профілактики злочинності. В їх реалізації беруть активну участь громадськість, представники приватного бізнесу, окремі громадяни, які переважно на добровільних та безоплатних засадах виконують громадянський обов'язок із забезпечення безпеки в державі. До найбільш успішних можна віднести: «*Observatorio de Seguridad*» («Обсерваторія безпеки»); «*Cultura de Paz*» («Проект культури миру»); «*Bogotá Cómo Vamos?*» («Богота, як ми

---

¹ Там само.

здійснюємо проект?»)¹.

З 2018 року в Колумбії, зокрема за підтримки Управління ООН з наркотиків та злочинності (UNODC), у великих містах (Богота, Калі та Медельїна) успішно реалізується профілактична програма «Вливайся в життя» (Junte-se a vida). Завдяки цій Програмі в молоді з'явилась можливість розвивати соціальні, економічні, емоційні та міжособистісні якості завдяки спорту. Реалізація даної програми є своєрідним впливом на молодіжну злочинність через соціальну профілактику. Дана програма запроваджується успішно і в інших країнах Латинської Америки².

1.4.5. Не менш цікавим для дослідження є і досвід Бразилії. Населення країни становить 206 мільйонів осіб, що складає третину всього населення Латинської Америки. Ця цифра характеризує різноманітність місцевих умов і дуже сильні міжрегіональні відмінності в злочинності та попередженні злочинності, які проявляються у 26 штатах. Наприклад, якщо в 2012 році в штаті Алагоас рівень вбивств становив 64,6, то в Санта-Катаріні – 12,8 на 100 000 населення. З точки зору попередження злочинності Бразилія являє собою складну реальність на інституціональному рівні, оскільки бразильський федеральний режим надає штатам достатню свободу щодо розробки політики попередження і діяльності поліції. У цьому сенсі кожна держава стикається з різними проблемами з точки зору злочинності і робить це за допомогою своїх власних інструментів. Ще один важливий елемент для розуміння динаміки злочинності в Бразилії пов'язаний з рівнем урбанізації в країні. Міське населення становить 85% від загальної чисельності населення, а населення найбільших міських центрів дуже велике. Наприклад, в Сан-Паулу проживає близько 20 мільйонів, а в Ріо – близько 12 мільйонів жителів. Слід зазначити, що історичний процес урбанізації країни був відзначений дуже сильною соціально-просторовою сегрегацією, яка сприяє зрос-

---

¹ Колодяжний М.Г. Запобігання злочинності у країнах Латинської Америки. *Теорія і практика правознавства*. 2015. Вип. 1. С.6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2015_1_28 (дата звернення: 12.05.2019).

² Поиск новаторских стратегий в Колумбии: способы профилактики преступности в молодежной среде / UNODC: сайт. URL: <https://www.unodc.org/dohadeclaration/ru/news/2018/07/exploring-innovative-ways-to-strengthen-youth-resilience-to-crime-and-gang-violence-in-colombia.html> (дата звернення: 12.05.2019).

танню міських конфліктів¹.

У Конституції Бразилії², прийнятій 5 жовтня 1988 року, чітко закріплено право автономій і компетенцію штатів щодо політики громадської безпеки. Ця автономія ускладнює реалізацію федеральної політики у сфері громадської безпеки та попередження злочинності, яка обмежена жорсткими рамками компетенції кожного суб'єкта адміністративно-територіального устрою.

З 1995 року проблема безпеки громадян і попередження злочинності стала інституціоналізованою у країні. Ініціативи в цьому відношенні спрямовані на поліпшення координації дій між різними рівнями уряду і співпраці між федеральним урядом і штатами. Однак ці ініціативи були відзначені їх провалом в зв'язку зі значним поліпшенням показників і труднощами в їх реалізації на місцевому рівні. Серед основних ініціатив, зроблених для цієї мети в Бразилії, можна згадати такі: у 2000 році формування Національної ради громадської безпеки (del Consejo Nacional de Seguridad Pública – CONASP), розробка Національного плану громадської безпеки (del Plan Nacional de Seguridad Pública – PNSP) і створення Фонду громадської безпеки (del Fondo de Seguridad Pública – FNSP); в 2003 році – формування Єдиної системи громадської безпеки (del Sistema Único de Seguridad Pública – SNSP); в 2007 році – реалізація Національної програми громадської безпеки за участі громадськості (del Programa Nacional de Seguridad Pública con Ciudadanía – PRONASCI) і, нарешті, розробка Національного плану громадської безпеки в 2011 році. Цей досвід створив інституційну основу для реалізації профілактичних і координаційних програм з безпеки, в тому числі і протидії злочинності, на федеральному рівні.

Що стосується Програми (PRONASCI), то вона здійснювалася в

---

¹ Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. December 2015. P. 99. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Projets/Informe_Experiencias_AL_2015_VF.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

² Відповідно до ст. 144 Глави III «Про громадську безпеку» Розділу V «Про захист держави та демократичних інститутів» Конституції Бразилії визначено, що громадська безпека – це обов'язок держави, яке включає право та відповідальність всіх, забезпечується з метою підтримання громадського порядку та недоторканності особи та власності такими органами: федеральною поліцією; дорожньою федеральною поліцією; федеральною поліцією на залізничному транспорті; цивільною поліцією; військовою поліцією з корпусом військових пожежників [Constitution of Brazil. URL: <http://www.v-brazil.com/government/laws/constitution.html> (дата звернення: 15.05.2019).]

партнерстві з штатами і була спрямована на формування заходів щодо попередження, припинення злочинності, особливо в міських районах з найвищими показниками насильства в країні. PRONASCI фактично стала новою парадигмою громадської безпеки, яка орієнтована на безпеку громадян на ґрунті поваги до прав громадян та участі їх на місцевому рівні в застосуванні і визначенні превентивної політики. Програма орієнтована на: 1) реалізацію соціальних проектів на територіях, постраждалих від насильства, 2) визначення проектів профілактики на муніципальному рівні, 3) реалізацію програм територіальної поліції і 4) формування людського і технічного капіталу на предмет безпеки¹.

Після 2011 року реалізацію даної Програми було припинено у зв'язку зі зміною політичного керівництва країни, також не знайшла вона підтримки нового федерального уряду, включаючи і фінансування, з подальшою орієнтацією правоохоронних органів на посилення репресивного впливу на злочинність².

Незважаючи на те, що ця Програма була однією з флагманських програм адміністрації Президента Л. Лули (*Luiz Inácio Lula da Silva, 2003-2011*), в її реалізації були проблеми. Так, одна з них пов'язана з формуванням відповідних превентивних проектів для впровадження на муніципальному рівні (політика «зверху-вниз») без урахування їх особливостей, що істотно не вплинуло на рівень злочинності. Найбільш успішним проектом в рамках Програми PRONASCI було впровадження підрозділів поліції зі стримування (*Pacifying Police Units – UPP*) в Ріо-де-Жанейро³.

Ще одна проблема була пов'язана з відсутністю механізмів підзвітності та контролю за розпочатими діями. Незважаючи на те, що

---

¹ De Sá e Silva, F. (2012). «Nem isto, nem aquilo»: Trajetória e características da política nacional de segurança pública (2000-2012). *Revista Brasileira de Segurança Pública*, 6(2), P. 420. URL: https://www.academia.edu/13190178/_Nem_isto_nem_aquilo_trajetória_e_características_da_política_nacional_de_segurança_pública_2000-2012 (дата звернення: 17.05.2019).

² Azevedo R.D., Cifali A.C. (2017) Public security, criminal policy and sentencing in Brazil during the Lula and Dilma governments, 2003-2014: Changes and continuities. ten Have C (trans.). *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy* 6(1): P.153-154. URL: www.crimejusticejournal.com (дата звернення: 17.05.2019).

³ Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. Dec 2015. P.100. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Projets/Informe_Experiencias_exitosas_en_AL_2015_VF.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

PRONASCI інвестував близько 7 мільярдів реалів (близько 1800 мільйонів доларів) протягом чотирьох років, результати здавалися розмитими через кількість і розмаїття проектів, що фінансуються, і невеликої кількості подальших заходів з їх реалізації. Також у проектах майже не брали участь представники громадянського суспільства. 94 заходи, розроблені в рамках Програми, були визначені розробниками без будь-яких консультацій з експертами, а проекти були реалізовані без консультацій з громадськістю. Також в Бразилії на федеральному рівні здебільшого відсутня практика спадкоємності виконання подібних програм наступним урядом. Проте слід розглянути ініціативи щодо попередження злочинності в Бразилії, наприклад, в Ріо-де-Жанейро і Пернамбуку, дві з яких були визнані успішними в запобіганні злочинності в країні в рамках Програми PRONASCI¹, а саме: Програма «Соціальна підтримка Ріо-де-Жанейро» (el Programa Rio Más Social) в Ріо-де-Жанейро і програма «Заповіт на все життя» (el Pacto por la Vida) в штаті Пернамбуку.

Дані програми були запроваджені в межах реалізації федеральної Програми PRONASCI та протидіяли злочинності в цих суб'єктах в два етапи: з початку діяли підрозділи поліції стримування (UPP), а потім – здійснення соціального впливу.

Дані програми були спрямовані на приборкання та декриміналізацію фавел (окремі райони, підконтрольні бандам), а потім – на вирішення соціальних проблем, зокрема: розвиток громади, освіта, охорона здоров'я, усунення факторів ризику, вирішення житлових питань та поширення надання інші публічних послуг.

Зазначимо, що Бразилія з 2008 року запустила програму боротьби зі злочинністю, спеціально призначену для боротьби з бандами і насильством, пов'язаним з бандами. Програму UPP (the UPP program; involving Pacifying Police Units) за участю «підрозділів поліції стримування» було запроваджено у традиційно жорстоких фавелах Ріо-де-Жанейро з 2008/2009 рр. Поліцейські UPP добре навчені та освічені як з питань дотримання прав людини, так і сучасним методам роботи поліції, їх мета полягала у витісненні присутності банд у громадах. Основними завданнями цих підрозділів були: 1) зміцнення державного конт-

---

¹ Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. December 2015. P.105. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Projets/Informe_Experiencias_exitosas_en_AL_2015_VF.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

ролю над громадами, що перебувають під сильним впливом озброєних банд; 2) повернення місцевому населенню громадського спокою та встановлення належного рівня громадської безпеки в громадах, яке гарантує їх належний соціальний та економічний розвиток¹.

Програма UPP здійснювалася в чотири етапи: 1) тактичне втручання, переважно розроблене групами спеціальних операцій і в тісній координації між підрозділами поліції та армії для ефективного відновлення територіального контролю; 2) стабілізація, яка включає тактичні і облогові дії, щоб підготувати підґрунтя для реалізації; 3) реалізація, коли працівники поліції UPP спеціально призначені і навчені для цієї функції і займають населений пункт; 4) оцінка і моніторинг.

Станом на 2013 рік 34 підрозділи UPP функціонували в 226 різних громадах, з охопленням 1,5 мільйона громадян², а з 2018 функціонувало вже 38 підрозділів UPP³.

Програма UPP до останнього часу показала свою цінність, значно скоротивши кількість вбивств, а також знизивши рівень насильницьких злочинів у цілому. Як зазначається в аналітичних звітах ІСРС, місцеві жителі в основному позитивно ставляться до такої програми, і переважна кількість з них відчувала себе в більшій безпеці. Крім того, програма UPP символізує нову парадигму попередження злочинності, яка фокусується на соціальній інтеграції та розвитку спільноти⁴.

Але останнім часом федеральна інтервенція на фавели показала, що рівень вбивств ще залишається високим, і наявність в фавелах поліцейських груп стримування істотно не знижує кількість зареєстрованих повідомлень про насильницькі злочини. Напруга в фавелах залишається

---

¹ Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. December 2015. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Projets/Informe_Experiencias_exitosas_en_AL_2015_VF.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

² Crime in Brazil. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Crime_in_Brazil-UNODC-7 (дата звернення: 17.05.2019).

³ Alves Lise, «Rio to remove half of Police Pacifying Units from favelas» / The Rio Times, April 27, 2018. URL: <https://riotimesonline.com/brazil-news/rio-politics/rio-to-remove-half-of-police-pacifying-units-from-favela-communities/> (дата звернення: 17.05.2019).

⁴ Crime in Brazil. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Crime_in_Brazil#cite_note-UNODC-7 (дата звернення: 17.05.2019); Oosterbaan, S., & van Wijk, J. (2015). Pacifying and integrating the favelas of Rio de Janeiro: An evaluation of the impact of the UPP program on favela residents. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 39(3), 179-198. <http://doi.org/10.1080/01924036.2014.973052> (дата звернення: 17.05.2019).

високою, а тому в Бразилії хочуть до вирішення цієї проблеми підходити комплексно. У зв'язку з цим у 2018 році прийнято рішення про скорочення кількості відділів поліції стримування¹.

В наведеній ситуації можна побачити застосування підходу військово-поліцейського контролю і соціальної профілактики. Проте не завжди складові цих підходів є співрозмірними за обсягами. У випадку з Ріо сильнішим був перший компонент, ніж другий.

Інший підходом втручання є випадок скорочення кількості вбивств в штаті Пернамбуку через реалізацію програмного проекту «Заповіт на все життя» (Pacto por la Vida або PPV)². Пернамбуку – найбільш густонаселений штат на північному сході Бразилії. У період з 2000 по 2011 рр. середній рівень вбивств становив близько 50 на 100 000 жителів. У період з 2000 по 2005 рік цей показник становив в середньому 54,13, а в період з 2006 по 2011 рік – знизився до 46,67. Скорочення числа вбивств в Пернамбуку в період з 2007 по 2011 рік склало 39%. Це вражаюче зниження рівня вбивств безпосередньо пов'язано із застосуванням програми штату «Заповіт на все життя» (PPV). PPV – це заходи з управління, спрямовані саме на зменшення кількості вбивств. В умовах високого рівня злочинності в регіоні пріоритетним завданням була реалізація комплексної політики, спрямованої на зниження рівня вбивств. Дана програма передбачала такі напрямки: 1) розширення і надання кваліфікованого соціального захисту; 2) поліпшення системи управління в'язницями та сприяння повторній соціалізації; 3) здійснення соціальної профілактики злочинності, 4) сприяння учасникам системи стримування злочинності. Слід зазначити, що в рамках цієї програми була істотно налагоджена взаємодія на рівні штату та муніципалітету.

Подібний підхід також був запроваджений і в *штаті Мінас-Жерайс*. Зниження кількості насильницьких злочинів в даному штаті, на думку вченого Бетані Пейшото (Betânia Peixoto), відбулося завдяки реалізації, починаючи ще з 2005 року, таких взаємопов'язаних програмних проектів, як «Залишайся живим» (Fica Vivo) та «Інтеграція й управління

---

¹ Alves Lise, «Rio to remove half of Police Pacifying Units from favelas» / The Rio Times, April 27, 2018. URL: <https://riotimesonline.com/brazil-news/rio-politics/rio-to-remove-half-of-police-pacifying-units-from-favela-communities/> (дата звернення: 17.05.2019).

² Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. December 2015. P.109. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Projets/Informe_Experiencias_exitosas_en_AL_2015_VF.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

громадською безпекою» (Integration and Management of Public Security – IGESP).

Програма «Залишайся в живих» заснована на стратегії «Бур'ян і насіння», яка включає в себе кілька елементів Бостонської програми «Перемир'я» (США) та спрямована на декриміналізацію молодіжного середовища і повернення молоді з банд. Цільовою групою програми є молоді люди у віці від 12 до 24 років.

Щодо IGESP, то розвиток Інтегрованого управління соціальним захистом включає в себе такі дії, як: впровадження відеомоніторингу «Живе око» (Live Eye), відкриття Академії системи соціального захисту, посилення аналізу і розвідки соціального захисту, впровадження Інтегрованого центру управління та контролю (поліція), Управління інтеграційною політикою системи соціального захисту (поліція), безпеку в громадах, Інтегроване кримінальне розслідування і Модельну поліцейську дільницю¹.

У Бразилії, як і в будь-якій іншій країні, під час зміни керівників держави змінюється і ставлення до політики протидії злочинності та забезпечення публічної безпеки в державі. В січні 2019 року в цій країні було обрано нового Президента Ж. Болсонару (Jair Bolsonaro), який пропонує продовження саме силового впливу на злочинність, підвищення професійного рівня поліцейських та технічне їх оснащення під гаслом «Спочатку порядок, потім прогрес» (Order First, Then Progress)².

Щодо питання фінансування превентивних програм та практик у Бразилії, то, як зазначають вчені Колумбійського університету (США) Клаудіо Беато (Claudio Beato) та Андреа М. Сільвейра (Andréa Maria Silveira), більшість бюджетних коштів у сфері публічної безпеки витрачається на підтримання силового правоохоронного блоку (в першу чергу, поліція та тюрми), ніж на програми. Залишається проблемним питання об'єктивної оцінки ефективності та якості виконання програм, як правило, через те, що основним суб'єктом їх реалізації є поліція, а тому є високий ризик впливу на об'єктивність такої оцінки. Щодо останнього

---

¹ Beato, C. Silveira, A.M., 2014. Effectiveness and Evaluation of Crime Prevention Programs in Minas Gerais. *Stability: International Journal of Security and Development*. 3 (1), p. Art. 20. URL: <https://www.stabilityjournal.org/articles/10.5334/sta.dr/> (дата звернення: 18.05.2019).

² Travis Waldron, How Police Violence Paves The Way To Authoritarianism. Brazil's new president, Jair Bolsonaro, believes the only good criminal is a dead one. Many Brazilians agree. / *Huffpost World News*, Feb 27, 2019. URL: <https://www.huffpost.com/entry/brazil-police-violence-jair-bolsonaro> (дата звернення: 19.05.2019).

цілком правильно наголошується вченими на запровадженні саме оцінки таких програм незалежними суб'єктами та експертами за прикладом США (National Foundation for Criminal Research)¹.

1.4.6. Щодо Мексики, то вона є однією з країн регіону, що найбільше постраждали від появи і розвитку злочинних організацій, які займаються незаконним обігом наркотиків. Присутність наркокартелів в інституційному житті країни і наявний територіальний контроль цих організацій над частиною території призвели до значного зростання насильства і злочинної діяльності, створюючи серйозну ситуацію, яка загрожує державним інститутам і безпеці громадян в цілому².

У Мексиці діяльність з попередження злочинності є доволі складною справою, що обумовлено федеративним устроєм та великою автономією штатів країни.

З 2013 році органом відповідальним за формування і реалізацію політики у сфері попередження злочинності є Комісія громадської безпеки (CSP), що виступає консультативним органом Президента країни. У Мексиці головним суб'єктом, відповідальним за реалізацію політики громадської безпеки, є місцевий уряд (штатів і муніципалітетів). У цьому сенсі федеральний уряд має функції координації дій різних поліцейських сил на національній території і повинен сприяти взаємодії між різними рівнями уряду для досягнення кращих результатів в реалізації поліцейської діяльності та політики з попередження злочинності.

Перші програми протидії злочинності, які діяли до 2008 року, носили більш каральний характер і були спрямовані на посилення військово-поліцейської діяльності задля встановлення контролю в територіях.

Підготовка Національної програми громадської безпеки (2008-2012 рр.) є важливим етапом в Мексиці, оскільки це перша комплексна програма щодо попередження злочинності (далі – PNSP, 2008). Ця програма заснована на новій філософії, яка будується на реформі діяльності

---

¹ Claudio Beato, Andréa Silveira, Some Conceptual Basis for Crime Prevention in Brazil and USA: Generic Public Policies and Control Crime Programs. *International Journal of Criminology and Sociology*. 2018. No 7, P. 188. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/8824/8abf4eb76462bcf9e125.pdf> (дата звернення: 19.05.2019).

² Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. December 2015. P. 27. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Projets/Informe_Experiencias_exitosas_e.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

поліції, участі громадськості у профілактиці і відновленні довіри до правоохоронних органів. Програма мала 6 цілей і 14 стратегій, які сформульовані в Національному плані розвитку Мексики (далі – План). Більшість з цих цілей пов'язані зі стратегією зміни поліції і територіального контролю в районах, де займаються незаконним обігом наркотиків. Однак слід зазначити, що План координує і фінансує заходи з попередження злочинності за рахунок збільшення ресурсів, переданих штатам і муніципалітетам. Дії з попередження злочинності, засновані на Плані, були в основному зосереджені в таких програмах: «Безпечна школа» (*Escuela segura*), «Відновлення громадських просторів для соціального співіснування» (*Recuperación de espacios públicos para la convivencia social*) і «Здоров'я без наркотиків» (*Salud sin drogas*).

На державному рівні найбільш значним прогресом у попередженні злочинності в межах PNSP (2008) стало прийняття у 2012 році Загального закону про запобігання соціальному насильству і злочинності (*Ley General Para la Prevención social de la violencia y la delincuencia*)¹. Цим законом було створено Національний центр з попередження злочинності (ст. 15), визначено повноваження Національної ради громадської безпеки (ст. 13) і створено підґрунтя для координації дій між федерацією, штатами, федеральним округом і муніципалітетами в питаннях соціальної профілактики насильства і злочинності.

Національний центр з попередження злочинності та участі громадян відповідає за підтримку національних планів з попередження насильства і злочинності, а також за організацію дискусії з питань політики запобігання на основі збору і аналізу даних про злочинність. Крім того, Центр відповідає за оцінку та реалізацію соціальних і ситуаційних проєктів з попередження злочинності за допомогою спільного фінансування між федеральним рівнем і рівнем штату. Найбільш важливим проєктом з попередження злочинності з 2008 по 2012 роки на місцевому рівні в межах PNSP (2008) була програма «Todos somos Juárez» (Ми всі Хуарес) з інвестиціями в 5 мільярдів мексиканських песо².

---

¹ Ley General Para la Prevención social de la violencia y la delincuencia. Nueva Ley DOF 24-01-2012. URL: <http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/LGPSVD.pdf> (дата звернення: 19.05.2019).

² Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. December 2015. P. 29. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Projets/Informe_Experiencias_exitosas_en_pdf (дата звернення: 15.05.2019).

У квітні 2014 року новий федеральний уряд Мексики запустив Національну програму соціальної профілактики насильства і злочинності на 2014-2018 роки (Programa Nacional para la Prevención Social de la Violencia y la Delincuencia 2014-2018 – PNPSVD)¹.

PNPSVD кореспондується та є доповненням до інших програмних документів, зокрема: Національного плану розвитку країни на 2013-2018 рр., Національної програми боротьби із голодом на 2014-2018 рр., Програми розвитку соціального сектору на 2013-2018 рр.

Далі наданому загальну характеристику цієї програми. У 2014 році зі створенням Національної програми щодо попередження насильства і злочинності на 2014-2018 роки (далі – Програма / PNPSVD) був зроблений крок вперед у реалізації політики з попередження злочинності. Програма підкреслює спільну роботу між різними рівнями уряду та участь інститутів громадянського суспільства і міжнародних організацій в реалізації державної політики профілактики. В цілому політика являє собою спробу інституційної координації між різними суб'єктами, які беруть участь у профілактиці на місцевому та національному рівнях.

Метою PNPSVD є вплив на основні фактори ризику, пов'язані з насильством і правопорушеннями (індивідуальні, сімейні, групові, освітні, суспільні, соціальні та культурні), серед яких: рання вагітність, вживання наркотиків, погіршення сімейної обстановки, невідвідування школи, відсутність можливостей працевлаштування, кримінальне середовище, погіршення громадського простору, маргіналізація, соціальне відчуження, і як наслідок – реалізація низки проектів, спрямованих на найбільш вразливі групи населення (дітей, молодь, жінки, пенітенціарне населення). З цієї програми випливає 16 конкретних стратегій і 92 напрямки діяльності, а також система показників, які дозволять відстежувати досягнення цілей програми.

На територіальному рівні ця Програма реалізується шляхом передачі фінансів від федерального рівня місцевим органам влади. Дане фінансування здійснюється через два федеральні фонди, які підтримують реалізацію муніципальних і державних ініціатив у цій сфері. Цими фондами є: Фонд внесків на забезпечення громадської безпеки штатів і муніципалітетів (FASP) і Субсидія на забезпечення безпеки муніципалітетів (SUBSEMUN). Ці кошти спільно з державними та муніципальними

---

¹ Programa Nacional para la Prevención Social de la Violencia y la Delincuencia 2014-2018. URL: https://www.gob.mx/cms/uploads/file/304467/Avance_y_Resultados_2017.pdf (дата звернення: 19.05.2019).

фондами фінансують місцеві профілактичні заходи і проекти. У цьому сенсі засоби є стимулами для розвитку проектів з попередження злочинності на місцевому рівні, але саме кожен штат і кожен муніципалітет відповідають за розробку і реалізацію відповідних проектів. Засоби FASP в основному використовуються для найму, навчання і оцінки персоналу, що займається питаннями громадської безпеки, обладнання судової поліції, систем зв'язку та приміщень поліцейських сил і моніторингу програм. Засоби SUBSEMUN призначені головним чином для органів поліції і реалізації політики з попередження злочинності в кожному муніципалітеті.

У Програмі акцентується на територіальності застосування політики профілактики злочинності. Так, виділяється 2 рівня територіальної пріоритетності, зокрема до першого рівня включено 57 районів, в яких буде здійснено профілактичне втручання, до другого рівня (друга черга) – 43 райони. Для визначення та віднесення певного району до відповідного рівня профілактичного впливу враховується декілька критеріїв: щільність населення, рівень вбивств, грабежів.

Розподілені ресурси в межах цієї програми були вкладені в проекти, що відповідає керівним принципам PNPSVD, а саме: 1) безпеку громадян; 2) молодь; 3) жінки, 4) вразливі групи населення; 5) співіснування, згуртованість громади і участь громадян; 6) культура громадян; 7) світова культура і 8) соціальний урбанізм¹.

Слід зазначити, що у країні поступово впроваджуються профілактичні заходи із залученням до їх реалізації таких недержавних суб'єктів попередження злочинності, як: профспілки, церкви, роботодавці, вищі навчальні заклади, працівники культури тощо. Як ще один приклад програмування профілактики злочинності в Мексиці можна навести програму «Проект громадської пробації» («Comunidad en Libertad Asistida»), спрямований на профілактику рецидивної злочинності серед молоді².

---

¹ Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. December 2015. P. 36. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Projets/Informe_Experiencias_exitosas_en.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

² Sistematización de la práctica: programa de Comunidad en Libertad Asistida (cla). Desarrollada por la Fundación Mexicana de Reintegración Social, reintegra, A. C. México, 2015. 92 p. URL: http://www.mercops.org/Vigentes/149.Comunidad_en_Libertad_Asisitida_Reintegra.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

Важливим є те, що на муніципальному рівні при розробці відповідних програм протидії злочинності муніципалітети враховують чинні програми у сфері освіти, охорони здоров'я, економічного та соціального розвитку території, екології, що впливає на ефективність та актуальність такої профілактичної програми.

Загальні висновки щодо досвіду Латинської Америки

Важливо зазначити, що найбільш очевидна відмінність у програмуванні протидії злочинності спостерігається між країнами з унітарним устроєм та країнами з федеральним устроєм у даному регіоні. Таким чином, логіка застосування політики у федеральному та унітарному контекстах помітно відрізняється¹.

Щодо **Мексики, Бразилії та Аргентини**, країн з федеральними інститутами, політика безпеки громадян зосереджена на створенні практик координації зусиль зі штатами або провінціями (округами), а також створенні фондів, які працюють як винятковий інструмент для розробки планів і програм щодо попередження злочинності на місцевому рівні. Сильна автономія штатів і місцевих органів влади в питаннях безпеки і поліції у країнах з таким адміністративно-територіальним устроєм передбачає певну складність реалізації превентивних проектів на місцевому рівні. Переважає підхід «знизу-вверх» до формування превентивної політики та програмних документів з питань протидії злочинності. З іншого боку, країни з централізованими урядами, такі як **Сальвадор, Еквадор, Перу і Чилі**, можуть здійснювати політику «зверху-вниз», яка забезпечує більш ефективний і швидкий процес координації у протидії злочинності, але в той же час не створює повною мірою можливості для різноманітності заходів впливу, які можуть застосовуватися місцевими органами влади. Незважаючи на це, більшість органів місцевого самоврядування змогли використовувати централізований інституційний контекст для поліпшення свого реагування на злочинність і, в межах їх відносної свободи, скеровують ресурси і покращують координацію з суб'єктами різних рівнів. У всіх випадках відзначається досягнення значних успіхів, коли в реалізації превентивної політики держави активну участь беруть громадяни, а також у покращенні координації правоохо-

---

¹ Sistematización de la práctica: programa de Comunidad en Libertad Asistida (cla). Desarrollada por la Fundación Mexicana de Reintegración Social, reintegra, A. C. México, 2015. P. 140. URL: http://www.mercops.org/Vigentes/149.Comunidad_en_Libertad_Asisitida_Reintegra.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

ронних органів та інститутів громадянського суспільства на всіх рівнях у профілактиці злочинності. Прикладом розроблення таких стратегічних документів через механізм консультацій з громадськістю може бути формування Національної стратегії безпеки громадян (ENSC) Парагваю і Національної угоди про громадську безпеку в Чилі.

Також слід зазначити, що в країнах Латинської Америки підходи до забезпечення громадської безпеки варіюються між двома напрямками: це жорстка силова превенція та соціальна профілактика, що впроваджується вже більше 20 років¹. Впродовж останніх десяти років залишається репресивний підхід у протидії злочинності в таких країнах, як Бразилія, Мексика та Колумбія².

Вивчення наявних закордонних досліджень показує, що майже 43% всіх заходів із забезпечення безпеки громадян, включаючи і профілактику злочинності, передбачається саме національними програмами, а інші заходи зазначаються у програмах штатів (12%), регіонів (18%) та міст (27%). Це також впливає і на фінансування цих програм. Більш ніж 50% подібних програмних заходів спрямовано на профілактику загальнокримінальної злочинності, тоді як інші заходи – на зниження молодіжної злочинності та злочинів, поєднаних зі зґвалтуванням. Високий рівень вбивств у країнах цього регіону обумовлює стан, за якого більшість профілактичних програм на всіх рівнях спрямовано на зменшення їх рівня та створення безпечних умов для громадян.

Також у напрямку вдосконалення та підвищення ефективності програмування протидії злочинності і забезпечення безпеки громадян зарубіжні фахівці акцентують увагу суб'єктів їх формування на дотриманні таких базових основ:

- чітке визначення та бачення пріоритетів і цілей;
- відхід від політики жорстких санкцій для засуджених та посилення їх ресоціалізації задля зменшення рівня рецидиву;
- інвестування в профілактичні заходи;
- передбачення конкретних можливостей працевлаштування для груп високого ризику;
- запровадження експериментів з альтернативами тюремному ув'язненню;

---

¹ Robert Muggah, Katherine Aguirre Tobón, Citizen security in Latin America: Facts and Figures / IGARAPÉ INSTITUTE, Strategic Paper 33, April, 2018, P. 14. URL: <https://www.oas.org/ext/en/security/crime-prevention-network/Resources/Digital-Library/citizen-security-in-latin-america> (дата звернення: 19.05.2019).

² Там само, с. 46.

- зосередження ресурсів на «гарячих точках» (Hot Spots);
- інвестування в сфокусоване стримування і проблемно орієнтовану роботу поліції;
- посилення соціальної згуртованості і колективна ефективність у громадах;
- розширення участі громадян у виборі, розробці, реалізації та оцінці втручань;
- запровадження інноваційного механізму фінансування (з інших джерел);
- інвестування в нові технології для посилення громадської безпеки, з обов'язковою оцінкою результатів¹.

Особливістю програмування протидії злочинності в країнах ЛАС є те, що цей напрям сильно залежить від якості децентралізації інституту безпеки в цих країнах, що дозволяє в перспективі охопити більше суб'єктів профілактичної діяльності на різних рівнях, залучити відповідне фінансування та громадськість. Державна політика урядів цих країн у сфері протидії злочинності поступово спрямовується на запровадження інструментів з покращення управління результатами такої діяльності, координації суб'єктів, планування, фінансування і оцінки правоохоронних програм та планів. Щодо оцінки результативності виконання програмних документів, то така діяльність проводиться за підтримки національних і міжнародних наукових установ.

Слід також наголосити, що у більшості на державну політику у сфері протидії злочинності та громадської безпеки в країнах даного регіону значний вплив відіграє державна політика та кримінологічна практика США.

Є позитивним те, що програми та плани протидії злочинності та/або забезпечення громадської безпеки базуються на відповідних планах соціально-економічного розвитку країни та кореспондуються з ними. В останніх в більшості випадків передбачається окремий розділ, в якому визначаються стратегічні пріоритети у сфері громадської безпеки (Аргентина, Колумбія, Чилі, Коста-Ріка, Гватемала і Сальвадор).

Проте слід наголосити на наявній проблемі реалізації національних планів та програм в сфері протидії злочинності в більшості країн

---

¹ Robert Muggah, Katherine Aguirre Tobón, Citizen security in Latin America: Facts and Figures / IGARAPÉ INSTITUTE, Strategic Paper 33, April, 2018, P. 48. URL: <https://www.oas.org/ext/en/security/crime-prevention-network/Resources/Digital-Library/citizen-security-in-latin-america> (дата звернення: 19.05.2019).

даного регіону, яка стосується питання наслідування та їх виконання наступними урядами. Хоча останнім часом з'являються і винятки, зокрема: Бразилія, Парагвай, Гондурас, в яких нові уряди продовжують політику попередників у сфері протидії злочинності.

Єдині строкові державні або національні програми протидії (запобігання) злочинності формуються та реалізуються, але не в усіх країнах даного регіону. Іноді використовуються й інші підходи щодо формування державних стратегічних документів (державний рівень) у цій сфері, зокрема:

1) Національний план протидії злочинності (забезпечення громадської безпеки) → державні програми протидії окремим видам злочинності та соціальної профілактики;

2) Національний план соціально-економічного розвитку країни → державні програми протидії окремим видам злочинності та соціальної профілактики.

З метою розумного використання коштів на поліцейську діяльність з протидії злочинності більшість країн цього регіону поступово відходить від традиційної моделі ситуативно-репресивного реагування на надзвичайні події до моделі раннього виявлення та попередження злочинів, в тому числі реалізації стратегії поліцейського впливу в «гарячих точках» (HSP).

Є позитивним створення та функціонування в окремих країнах регіону Національних центрів з попередження злочинності, які відіграють важливу роль у процесах формування політики, програм та планів з протидії злочинності.

Може бути розглянутий для запозичення досвід Бразилії щодо боротьби у великих містах з озброєними бандами, які контролюють певні райони (фавели), із застосуванням підходу військово-поліцейського контролю і соціальної профілактики. Цей підхід може бути використаний для реалізації програм протидії злочинності (або забезпечення громадської безпеки) в районах проведення ООС на території Донецької та Луганської областей.

Розділ 2

ДОСВІД ОКРЕМИХ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У ПРОГРАМУВАННІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Низка нещодавніх досліджень з попередження злочинності в європейських країнах, проведена фахівцями ІСРС, показала, що останнім часом країни у цій сфері фокусуються на практиці розвитку партнерських відносин у галузі безпеки на рівні спільнот, що також є характерною рисою урядових стратегій протягом останніх двох десятиліть. Як особливість цих країн наголошується на використанні скандинавської моделі попередження злочинності, розробленої наприкінці 1980-х – початку 1990-х років, яка поєднує в собі ситуаційне попередження з політикою соціального забезпечення.

Зазначимо, що стратегія громадсько орієнтованого втручання у профілактику правопорушень та забезпечення безпеки на місцевому рівні притаманна всім країнам ЄС.

У країнах ЄС останнім часом у центрі уваги політики з протидії злочинності залишаються не тільки загальнокримінальна злочинність, але і такі види злочинності, як: кіберзлочинність, організована злочинність, торгівля людьми, контрабанда, терористична діяльність, нелегальна міграція¹.

Розробка національної політики, формування стратегій та програм з протидії злочинності в країнах ЄС відбувається з урахуванням Рекомендацій Ради Європи № R/96/8 від 1999 р. «Політика боротьби зі злочинністю в Європі, що змінюється»², а також Рекомендацій Конгресів ООН з попередження злочинності і кримінального правосуддя та відповідних декларацій, прийнятих за їх результатами, зокрема останніх з них: «Сальвадорська декларація про комплексні стратегії для відповіді

---

¹ The 5th International Report Crime Prevention and Community Safety: Cities and the New Urban Agenda, Montreal, 2016. P.21. / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Publications/International_Report/CIPC_5th-IR_EN_17oct_Final.pdf (дата звернення: 19.05.2019).

² Recommendation No.r (96) 8 of the Committee of Ministers to Member States On crime policy in Europe in a time of change 05.09.1996. URL: <https://rm.coe.int/16804f836b> (дата звернення: 19.05.2019).

на глобальні виклики: системи попередження злочинності і кримінального правосуддя та їх розвиток у світі, що змінюється» (Резолюція 65/230 Генеральної Асамблеї від 21 грудня 2010 року) та «Дохинська декларація про включення питань попередження злочинності та кримінального правосуддя в більш широкий порядок дня Організації Об'єднаних Націй з метою вирішення соціальних й економічних проблем і сприяння забезпеченню верховенства права на національному та міжнародному рівнях, а також участі громадськості» (Резолюція 70/174 Генеральної Асамблеї від 17 грудня 2015 року)¹.

Щодо окремих країн ЄС, то є доцільним проаналізувати наявну інформацію щодо практики програмування протидії злочинності, розміщену на сайті EUCPN (European crime prevention policies) – Європейської мережі з попередження злочинності, що є міжнародною мережею, яка об'єднує політику попередження злочинності на місцевому, національному та європейському рівнях і має за мету, зокрема, покращення профілактики злочинності, обмін передовим досвідом та сприяння доступу держав – членів ЄС до проектів, які реалізуються в цій сфері в межах ЄС.

Перш ніж перейти до розгляду досвіду з програмування протидії злочинності в окремих країнах Євросоюзу, бажано в загальних рисах окреслити відповідну криміногенну ситуацію.

У країнах Європейського Союзу *за рівнем вбивств* (коефіцієнт інтенсивності) на 100 000 населення, за даними 2016 року, лідирують декілька країн: Литва (5,25), Латвія (3,36 у 2015 році), Естонія (3,19 у 2015 році). В інших країнах цей показник не перевищує 1,5 на 100 000 населення, зокрема: Норвегія (0,51), Швейцарія (0,54), Чехія (0,61), Іспанія (0,63), Португалія (0,64), Австрія (0,66), Італія (0,67), Польща (0,67), Словенія (1,05), Швеція (1,08), Болгарія (1,14), Німеччина (1,18), Великобританія (1,20), Румунія (1,25), Франція (1,35), Фінляндія (1,42)².

Проте якщо взяти Україну, то, за даними ГПУ, у 2018 році було зареєстровано 5557 (5145 – у 2017 році) умисних вбивств, що становить 13,2 на 100 000 населення. Порівняно з країнами ЄС це дуже високий

---

¹ Сборник стандартов и норм Организации Объединенных Наций в области предупреждения преступности и уголовного правосудия / Управление организации объединенных наций по наркотикам и преступности. Вена, 2016. 550 с. URL: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/compendium/R_ebook.pdf (дата звернення: 19.05.2019).

² Statistic Data. URL: <https://dataunodc.un.org/crime> (дата звернення: 20.05.2019).

показник, хоч частково і пов'язаний із наслідками збройної агресії РФ проти України¹.

Заподіяння насильства (тілесні ушкодження). У країнах Європейського Союзу за рівнем даних злочинів (коефіцієнт інтенсивності) на 100 000 населення, за даними 2017 року, лідирують декілька країн: Англія та Уельс (880,38), Бельгія (606,91), Франція (375,38 у 2016 році), Німеччина (166,91), Італія (110,81). В інших країнах цей показник коливається від 48 до 1 на 100 000 населення, зокрема: Швеція (47,27), Чехія (44,9), Норвегія (39,81), Болгарія (39,68), Іспанія (39,02), Латвія (33,69), Данія (33,21), Фінляндія (28,63), Польща (19,3), Естонія (5,80), Португалія (5,65), Румунія (1,38). Проте в Україні цей показник становив 3,65².

Грабежі. У країнах Європейського Союзу за рівнем даного злочину (коефіцієнт інтенсивності) на 100 000 населення за даними 2017 року лідирують такі країни: Франція (1), Англія та Уельс (0,77), Іспанія (0,67), Німеччина (0,39), Італія (0,31). В інших країнах цей показник коливається від 0,12 до 0,01 на 100 000 населення, зокрема: Португалія (0,12), Швеція (0,09), Польща (0,08), Румунія (0,03), Фінляндія, Чехія, Болгарія (0,02), Латвія та Норвегія (0,01). Для порівняння в Україні цей показник дорівнює 0,21³.

Щодо *вчинення крадіжок*, то ситуація виглядає дещо інакшою. Так, найбільший коефіцієнт інтенсивності цих злочинів у 2015 році спостерігався у: Швеції (4093,24), Фінляндії (2229,6), Норвегії (2208,3), Англії та Уельсі (2182,49), Франції (2167,89), Італії (1756,81), Німеччині (1650,95), Австрії (1616,08). В інших країнах ЄС цей показник був нижчим, наприклад: Латвія (972,92), Естонія (863,21), Португалія (829,46), Румунія (545,56), Іспанія (443,45), Польща (379,53)⁴.

Також для цих країн залишається актуальною протидія злочинам, пов'язаним із незаконним обігом наркотиків, зброєю, нелегальною міграцією, діяльністю організованих злочинних груп, кіберзлочинністю, сексуальною експлуатацією, тероризмом.

---

¹ Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за 2018 рік. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення: 20.05.2019); Кримінальная статистика 2018 года: стало больше убийств и атак хакеров / Сегодня: сайт. URL: <https://www.segodnya.ua/ukraine/kriminalnaya-statistika-2018-goda-stalo-bolshe-ubiystv-i-atak-hakerov.html> (дата звернення: 20.05.2019).

² Statistic Data. URL: https://dataunodc.un.org/crime/serious_assault (дата звернення: 20.05.2019).

³ Statistic Data. URL: <https://dataunodc.un.org/crime/robbery> (дата звернення: 20.05.2019).

⁴ Statistic Data. URL: <https://dataunodc.un.org/crime/theft> (дата звернення: 20.05.2019).

2.1. Досвід Чехії у програмуванні протидії злочинності

Злочинність в Чехії поступово знижується вже тривалий час, зокрема станом на 2017 рік в цій країні було зареєстровано 202 303 злочинів, що на 7,3% менше, ніж у 2016 році.

В цілому превентивна політика Чехії зосереджена на поширенні некаральних заходів впливу на злочинність. Так, гармонійно поєднуються застосування карної практики (кримінального законодавства), ситуаційного попередження злочинності, соціальної профілактики, в тому числі із залученням громадськості, а також профілактичних заходів, спрямованих на зниження віктимізації (в тому числі і допомога жертвам злочинів)¹.

Соціальні і ситуаційні підходи доповнюють один одного та застосовуються на трьох рівнях: первинної, вторинної та третинної профілактики.

Одну з головних ролей у формуванні програм протидії злочинності та їх запровадження на різних рівнях (національний, регіональний, локальний) відіграє *Національний комітет з профілактики злочинності* (National Committee for the Prevention of Crime), створений при МВС. Даний суб'єкт включає в себе представників з 18 профільних міністерств та відомств.

Діяльність Національного комітету (далі – Комітет) полягає в розробці превентивної політики уряду Чехії на міжвідомчому рівні та її реалізації на місцевому рівні; також цей суб'єкт відповідає за підготовку матеріалів для уряду Чеської Республіки в сфері попередження злочинності та затвердження заявок на гранти на проекти щодо попередження злочинності, представлені містами, в межах коштів, виділених з державного бюджету Міністерству внутрішніх справ. При Комітеті створено комісію з відбору проектів для програми щодо попередження міської злочинності, яка є консультативним органом Національного комітету з надання допомоги з державного бюджету.

У результаті міжвідомчого співробітництва сформовано систему попередження злочинності в Чеській Республіці, засновану на програ-

---

¹ Miroslav Pilát, The program of crime prevention and social pathology in the Czech Republic – chosen historical aspects. 2017. Volume III, Issue 2 social pathology & prevention. P.56. URL: <https://www.researchgate.net/publication/328508523> (дата звернення: 21.05.2019).

мах відомчої профілактики, програмах з попередження злочинності на місцевому рівні, а також діяльності поліції Чеської Республіки, неурядових організацій та підприємств¹.

Зазначимо, що одним з ключових проектів до 2008 року, спрямованих на злочинно ризикованих і вразливих дітей та молодь, була «Система раннього втручання» (Early Intervention System «EIS»), розроблена Міністерством внутрішніх справ.

Дослідження наявної інформації з практики програмування протидії злочинності, розміщеної на сайті EUCPN (European crime prevention policies), дає можливість дійти висновку, що окремої загальнодержавної програми протидії злочинності в Чехії немає. Проте існують два інші стратегічні документи, а саме: Стратегія попередження злочинності 2016-2020, затверджена Постановою Уряду № 66 від 25 січня 2016 року (далі – Стратегія), та План дій щодо попередження злочинності на 2017 рік, затверджений Постановою Уряду № 705 від 27 липня 2016 року, який доповнює дану Стратегію².

Далі охарактеризуємо програмування протидії злочинності в цій країні на міжвідомчому, відомчому та локальному рівнях.

Основна увага *на міжвідомчому рівні* приділяється ситуативному попередженню злочинності. Так, через Комітет з попередження злочинності був впроваджений проект «Безпечна країна» ("Safe Country") спільно з проектом «Безпечна місцевість» ("Safe Locality").

Останнім часом Комітет приділяв основну увагу реалізації програм грантів МВС і їх результатам, а також реалізації проекту «Безпека ромів».

Також у рамках Стратегії на даному рівні приділяється значна увага профілактиці рецидивної злочинності та злочинності у в'язницях.

На *відомчому рівні*, зокрема на рівні МВС, останнім часом основний акцент робиться на реалізацію програм допомоги жертвам від торгівлі людьми, протидію насильству в сім'ї (з 2017 року реалізується 8 грантових проектів на загальну суму 2 млн. крон)³.

На *локальному (місцевому рівні)* МВС продовжує надавати підтримку реалізації профілактичних заходів в межах Програми протидії злочинності на місцевому рівні (Crime Prevention Programme at the Local

---

¹ Там само.

² Situation Report on Internal Security and Public Order in the Czech Republic in 2017 / Ministry of the Interior of the Czech Republic, Crime Prevention Department. Prague, 2018. P.66. URL: <https://www.mvcr.cz/soubor/report-2017-en-pdf.aspx> (дата звернення: 22.05.2019).

³ Там само, с. 69.

Level). В 2017 році 228 проектів на грантовій основі в межах Програми отримали фінансування. Комітет підтримав заявки на ці проекти. Більшість таких інвестиційних проекти спрямована на ситуаційну профілактику злочинності (наприклад, ці проекти передбачали такі заходи: встановлення камер спостереження, облаштування спортивних майданчиків, освітлення вулиць і парків). Також на цьому рівні запроваджуються інформаційні та освітні проекти для потерпілих від злочинів та осіб з груп ризику.

За результатами дослідження Мирослава Пілата (*Miroslav Pilát*), найбільш ефективні програми з протидії злочинності реалізуються саме на локальному рівні. Дані програми отримують методологічну, концептуальну та фінансову підтримку з боку як держави, так і місцевих органів влади. Національний комітет з попередження злочинності виступає у ролі співініціатора таких програм, а також органу, який координує цю діяльність та надає методичну допомогу.

Формування профілактичних програм на локальному рівні в Чехії включає чотири фази (етапи):

1) створення інституційних передумов для профілактичної роботи (створення комісії з профілактики на локальному рівні, обрання координатора майбутньої програми);

2) аналіз вихідних даних для формування профілактичної програми (правові підстави для здійснення профілактичної діяльності; коротке викладення соціально-демографічних аспектів території; аналіз сайтів з кримінальною статистикою);

3) розробка профілактичних програм та їх схвалення;

4) оцінка успішності профілактичних програм (враховуються реалістичність мети та часові рамки її досягнення)¹.

Такий підхід є подібним до практики розробки відповідних профілактичних програм на обласному та місцевому рівнях в Україні.

Сьогодні в Чехії активно реалізуються спеціальні проекти з попередження злочинності на локальному рівні, які вважаються ефективними і спрямовані, крім іншого, на посилення особистої відповідальності громадян за стан протидії злочинності, а також запровадження в громадах триадичної моделі безпеки: «профілактика злочинності» – «безпеч-

---

¹ Miroslav Pilát, The program of crime prevention and social pathology in the Czech Republic – chosen historical aspects. 2017. Volume III, Issue 2 social pathology & prevention. P.70. URL: <https://www.researchgate.net/publication/328508523> (дата звернення: 21.05.2019).

ний дім» – «безпечний район». Наведемо деякі приклади. Зокрема, активно реалізуються програми захисту власності та персоналу в межах проектів «Безпечний район», «Безпечна країна». Також в межах цих проектів запроваджується проект «Двірник – агент з профілактики» (Janitor – prevention agent project)¹.

Проект «Безпечний район» спрямований на інтеграцію стандартів безпеки в нових будівельних проектах і поживлення існуючих житлових районів. На локальному рівні при будівництві житлових об'єктів активно застосовуються європейські стандарти з попередження злочинності при будівництві (*архітектурний підхід в профілактиці – Т.О.*).

Активно реалізується Концепція єдиної інформаційної системи для соціально-правового захисту дітей (Information System for the Social and Legal Protection of Children – «IS SPOD»). Система надаватиме статистичні дані про дітей, які потребують соціального і правового захисту, інформацію про діяльність органів, відповідальних за соціальний і правовий захист цих дітей, а також інформацію про пропоновані послуги для таких дітей².

Також в межах країни на локальному рівні успішно реалізується програма «Підтримка безпеки в муніципалітетах у зв'язку з міграцією 2017-2019» (Supporting Security in Municipalities Pursuant to Migration 2017-2019), а також проекти, спрямовані на профілактику насильства в сім'ї, зокрема "Спробуй це сказати" (Zkus to říct).

У подальшому доцільно надати загальну характеристику сучасній Стратегії запобігання злочинності в Чеській Республіці³.

Стратегія запобігання злочинності на 2016-2020 роки ґрунтується на основних положеннях стратегій розвитку Чеської Республіки, розвитку національної безпеки, соціального та економічного добробуту країни, а також відповідає кримінальній та соціальній політиці держави⁴.

---

¹ Crime Prevention Strategy in the Czech Republic for 2016 to 2020. P. 51. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/content/download/files/eucpn_crime_prev_strategy_czech_republic_2016.pdf (дата звернення: 01.06.2019).

² Situation Report on Internal Security and Public Order in the Czech Republic in 2017 / Ministry of the Interior of the Czech Republic, Crime Prevention Department. Prague, 2018. P. 74. URL: <https://www.mvcr.cz/soubor/report-2017-en-pdf.aspx> (дата звернення: 22.05.2019).

³ Crime Prevention Strategy in the Czech Republic for 2016 to 2020. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/content/download/files/eucpn_crime_prevention_strategy_czech_republic_2016.pdf (дата звернення: 01.06.2019)

⁴ Там само, с. 3.

Стратегія спрямована на реалізацію пріоритетів, які включають: «розвиток існуючої системи попередження злочинності»; «здійснення співробітництва, в тому числі розширення міжнародного співробітництва»; «пріоритет профілактичним програмам, тісний зв'язок з органами місцевого самоврядування та баланс між окремими елементами запобігання та репресивним підходом для більшої ефективності», «усунення причин соціальних конфліктів», «запровадження комплексного підходу до зниження рівня криміногенності в соціально-вразливих районах», «спрямування зусиль на досягнення високих стандартів захисту прав людини», «спрямування зусиль на мінімізацію ризиків виникнення рецидивів, мінімізацію криміногенності молодіжного середовища», «посилення захисту жертв злочинів», «підвищення фінансової грамотності населення», «розвиток громадянського суспільства»; «реагування на нові загрози і тенденції в сфері публічної безпеки та застосування нових й ефективних підходів до їх запобігання»¹.

Відмінністю цієї Стратегії є те, що вона не охоплює сфери, які хоча тісно пов'язані з попередженням злочинності, але вже регулюються окремими державними стратегіями і концепціями. Це стосується, наприклад, Концепції боротьби з екстремізмом, Стратегії Чеської Республіки по боротьбі з тероризмом (з 2013 року), Стратегії боротьби з організованою злочинністю на період 2015-2017 років, Державної політики по боротьбі з корупцією на 2015-2017 рр., Стратегії розвитку чеських тюрем до 2015 року, Національної стратегії забезпечення дотримання законів про наркотики на 2010-2018 рр., «Здоров'я – 2020 року» – Національної стратегії профілактики захворювань, Національного плану дій по боротьбі з дитячими травмами та їх профілактики, Плану дій з попередження насильства в сім'ї на 2015-2018 рр., Національної стратегії по боротьбі з торгівлею людьми (2012-2015 роки), Стратегії соціальної інтеграції на 2014-2020 роки, Стратегії боротьби з соціальною ізоляцією на 2011-2015 роки, Стратегії інтеграції ромів до 2020 року, Стратегії охорони прав меншин, Концепції запобігання безпритульності в Чеській Республіці до 2020 року, Національної стратегії захисту прав дітей, Національної стратегії первинного запобігання ризикованій поведінці дітей та молоді на 2013-2018 роки, Національної стратегії безпеки дорож-

---

¹ Crime Prevention Strategy in the Czech Republic for 2016 to 2020. P.8. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/download/files/eucpn_crime_prevention_strategy_czech_republic_2016.pdf (дата звернення: 01.06.2019).

нього руху до 2020 року, Національної стратегії кібербезпеки на 2015-2020 роки і багато інших інструментів.

Реалізація більшості із зазначених стратегічних документів кореспондується з протидією злочинності та координується через Національний комітет з попередження злочинності.

Стратегія не фокусується на протидії таким особливо тяжким злочинам, як тероризм, організована злочинність, економічна злочинність, незаконний обіг наркотиків, незаконна міграція, корупція. В даному документі акцентується на протидії саме загальнокримінальній злочинності.

Як позитив слід відзначити і те, що в Стратегії при визначенні пріоритетів та завдань у сфері протидії злочинності робиться акцент на їх узгодженість з поточними міжнародними пріоритетами в цій сфері, визначеними XIII Конгресом ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя (Доха, Катар 12-19 квітня 2015 року)¹.

У Стратегії знайшли своє закріплення і шість ключових принципів реалізації державної політики у сфері протидії злочинності, зокрема:

1. Попередження злочинності виступає передумовою сталого роз-

---

¹ Дані пріоритети Стратегії і пов'язані з ними завдання відповідають поточним міжнародним пріоритетам у галузі попередження злочинності. Зокрема, XIII Конгрес ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя відбувся в Досі (Катар) з 12 по 19 квітня 2015 року та прийняв Дохинську декларацію, в якій, серед іншого, визначено такі пріоритети (вибрані щодо цілей цієї Стратегії):

- вжити ефективних заходів для захисту і надання підтримки і допомоги жертвам та свідкам злочинів;
- активізувати розробку і використання інструментів і методів, спрямованих на підвищення якості статистичної інформації, з метою підвищення ефективності попередження злочинності на національному, регіональному та міжнародному рівнях;
- ліквідувати всі форми дискримінації, включаючи расизм, релігійну нетерпимість, ксенофобію і дискримінацію за ознакою статі, зокрема шляхом підвищення обізнаності та розробки освітніх програм;
- створити безпечне, позитивне і безпечне середовище навчання в школах, захищаючи дітей від усіх форм насильства, домагань, знущань і сексуального насильства;
- вжити заходів для забезпечення внеску громадянського суспільства, приватного сектора і засобів масової інформації в розробку і здійснення політики попередження злочинності, спрямованої на підвищення довіри громадськості до кримінального правосуддя;
- вивчити потенціал використання традиційних і нових інформаційних і комунікаційних технологій при розробці політики і програм з укріплення попередження злочинності та кримінального правосуддя;
- сприяти заходам щодо інформування громадськості, особливо жертв, про злочини;
- здійснювати і розвивати заходи щодо захисту свідків і інформаторів по злочинах тощо [Crime Prevention Strategy in the Czech Republic for 2016 to 2020. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/content/download/files/eucpn_crime_prevention_strategy_czech_republic_2016.pdf (дата звернення: 01.06.2019)].

витку та зростання нашого суспільства (Crime prevention as a prerequisite for sustainable development and growth of our society).

2. Компетенція і поділ відповідальності (Competence and responsibility sharing).

3. Співробітництво та координація (Cooperation and a coordinated approach).

4. Обмін даними та аналіз (Data sharing and analysis).

5. Диференціація та комплексність¹ профілактичних заходів (Differentiation and complexity of prevention measures).

6. Розповсюдження нових практик та «ноу-хау» (Dissemination of best practice and know-how).

Щодо питання фінансування реалізації Стратегії, то МВС Чеської Республіки заплановано виділити 300 млн. крон (приблизно 13 млн. дол.) і, у першу чергу, для фінансування системи попередження злочинності, різноманітних профілактичних програм, в тому числі і власних проектів. Більше 90% цих коштів заплановано виділити на міжвідомчі програми з попередження злочинності (зокрема, гранти та програми, які реалізуються муніципалітетами і регіонами, програми підтримки вразливих жертв злочинів)².

Враховуючи викладене, є можливість сформулювати висновки щодо досвіду Чехії в програмуванні протидії злочинності. Зокрема, слід наголосити, що окремої загальнодержавної програми в Чехії немає, але розроблена та реалізується відповідна Стратегія. На виконання Стратегії сьогодні сформований відповідний План подальших дій з попередження злочинності на період 2016-2020 рр.

Відмінністю цієї Стратегії є те, що вона не охоплює сфери, які хоча тісно пов'язані з попередженням злочинності, але вже регулюються окремими державними стратегіями і концепціями. Вона не фокусується на протидії таким особливо тяжким злочинам, як: тероризм, організова-

---

¹ Щодо комплексного підходу в попередженні злочинності, то, наприклад, він застосовується в місцях підвищеного ризику (Complex Approach to Crime Prevention at High Risk Locations). Йдеться про соціально ізольовані райони з високим рівнем безробіття. Частка безробітних в соціально ізольованих районах Чехії становить в середньому 80-85% [Crime Prevention Strategy in the Czech Republic for 2016 to 2020. P.50 URL: https://eucpn.org/sites/default/files/download/files/eucpn_crime_prevention_strategy_czech_republic_2016.pdf (дата звернення: 10.06.2019)].

² Crime Prevention Strategy in the Czech Republic for 2016 to 2020. P.61. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/content/download/files/crime_prevention_strategy_czech_republic_2016.pdf (дата звернення: 01.06.2019)

на злочинність, економічна злочинність, незаконний обіг наркотиків, незаконна міграція, корупція. В даному документі акцентується на протидії загальнокримінальній злочинності.

У рамках Стратегії діє грантова програма з протидії злочинності, яка оголошується МВС і спрямована на реалізацію конкретних профілактичних проектів. Ця програма є дієвим інструментом у профілактиці злочинності. Проекти орієнтовані на їх реалізацію на локальному рівні.

До реалізації грантових проектів залучаються різноманітні суб'єкти (громадські організації, представники бізнесу, фахівці в певній сфері тощо).

В основному в Чехії при профілактиці злочинності застосовуються стандартні засоби соціальної та ситуаційної профілактики, допомога потерпілим від злочинів. Координуючу роль у реалізації профілактичних програм на різних рівнях відіграє Національний комітет з попередження злочинності.

Наведений досвід (підходи) Чеської Республіки доцільно запозичити в частині формування в Україні власної Стратегії протидії злочинності, спрямованої на зменшення загальнокримінальної злочинності, у зв'язку з наявністю певної кількості інших вже чинних безпекових стратегій, концепцій, які охоплюють окремі питання протидії певним видам злочинності.

2.2. Досвід країн Балтії (Естонія, Литва, Латвія) у програмуванні протидії злочинності

2.2.1. Досвід Естонії у програмуванні протидії злочинності

В Естонії Національна рада з попередження злочинності працює як консультативний орган при уряді з 1993 року, і попередження злочинності на державному рівні координується саме через цей суб'єкт¹.

З 2018 року МВС та Міністерством юстиції визначено такі пріоритети у протидії злочинності:

- злочини, вчинені неповнолітніми, зокрема вчинені в групі, і насильницькі злочини;
- насильство в сім'ї, серйозні злочини проти особистості, насильс-

---

¹ Crime Prevention in Estonia. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/content/download/files/prevention_strategy_estonia_2017.pdf (дата звернення: 10.06.2019).

тво щодо дітей, зокрема сексуальні злочини;

- кіберзлочинність;
- економічна злочинність, зокрема відмивання грошей, банкрутство і податкові злочини;
- корупція, організована злочинність і торгівля людьми;
- збільшення виявлення та конфіскації доходів, здобутих злочинним шляхом;
- профілактика віктимізації¹.

В Естонії визначення попередження злочинності, її роль, заходи визначено в окремому Законі (Law Enforcement Act), який набрав чинності 01.07.2014 і присвячений охороні публічного порядку².

Зокрема, статтею 18 «Заходи щодо попередження правопорушень» Закону визначено такі три групи заходів:

1) заходи соціальної та освітньої профілактики – спрямовані на зниження впливу факторів, що породжують правопорушення, в першу чергу через реалізацію соціальної, освітньої, сімейної, молодіжної, культурної, алкогольної і наркотичної політики;

2) заходи з попередження криміногенних обставин (*зниження криміногенності середовища – Т.О.*) – здійснення впливу на осіб, схильних до вчинення злочинів або криміногенних ситуацій, і моніторинг криміногенних місць;

3) заходи щодо усунення наслідків – діяльність щодо запобігання вчиненню повторних порушень особами, які вчинили правопорушення, а також щодо захисту правопорядку та сприяння відшкодуванню шкоди, заподіяної правопорушеннями.

Статтею 22 цього Закону визначено джерела фінансування на профілактику злочинності в Естонії, а саме: 1) профілактика правопорушень на державному рівні фінансується з державного бюджету через відповідні міністерства; 2) профілактика правопорушень на рівні місцевого самоврядування фінансується з місцевого державного бюджету.

В аспекті формування стратегічних документів з протидії злочинності слід зазначити, що на урядовому рівні сьогодні прийнято дві нові стратегії, що визначають пріоритети кримінальної політики, одна з них

---

¹ Kuritegevusvastased prioriteetid. URL: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/kriminaalpoliitika/kuritegevusvastased-prioriteetid> (дата звернення: 10.06.2019).

² Law Enforcement Act, 01.07.2014. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/522082014007/consolidate> (дата звернення: 10.06.2019).

– «Стратегія запобігання насильству на 2015-2020 роки», розроблена при координації Міністерства юстиції, інша – «Стратегія розвитку Плану з внутрішньої безпеки на 2015-2020 роки», розроблена Міністерством внутрішніх справ¹.

Коротко охарактеризуємо їх. Так, Стратегія запобігання насильству на 2015-2020 роки охоплює профілактику насильства між дітьми, жорстоке поводження з дітьми, насильство в сім'ї (насильство з боку інтимного партнера), сексуальне насильство і торгівлю людьми. У стратегії приділяється значною мірою увага жертвам насильства і запобіганню їх вторинної віктимізації².

Що стосується «Плану з внутрішньої безпеки на 2015-2020 роки», то він передбачає забезпечення безпеки в ширшому аспекті і являє собою поєднання національної концепції безпеки, правопорядку і боротьби зі злочинністю, а також враховує різні аспекти, які впливають на безпеку (соціальні, медицину, освітні, економічне благополуччя, глобалізація, демографічна ситуація тощо). Реалізацію Плану спрямовано на створення безпечної громади, запровадження надання якісних сервісних правоохоронних послуг, у тому числі і розвиток рятувальних можливостей. Все це переслідує головну мету – створення безпечного середовища, в тому числі з використанням Smart-технологій³.

Враховуючи наведене, можна сказати, що окрема державна програма протидії злочинності сьогодні в Естонії відсутня, проте в межах існуючих Стратегії та Плану, про які йшлося вище, формуються та реалізуються галузеві профілактичні програми. Сьогодні країна виділяє кошти для попередження злочинності через відповідні програми та гранти на підтримку проектів (наприклад, через систему поліції, систему комітетів у справах неповнолітніх, за рахунок податку на азартні ігри). Як кращі практики можна навести окремі соціальні програми профілактики злочинності. Так, з 2015 року впроваджено і апробовано науково обґрунтовану програму позитивного виховання дітей «Неймовірні ро-

---

¹ Crime Prevention in Estonia. 2017. P. 2. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/content/download/files/eucpn_crime_prevention_strategy_estonia_2017.pdf (дата звернення: 10.06.2019).

² Strategy for Preventing Violence for 2015–2020. URL: https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/strategy_for_preventing_violence_for_2015-2020.pdf (дата звернення: 10.06.2019).

³ Siseturvalisuse arengukava 2015–2020. URL: https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/siseturvalisuse_arengukava_2015-2020.pdf (дата звернення: 10.06.2019).

ки» (Incredible Years) і сімейну програму для неповнолітніх з серйозними поведінковими проблемами. Крім того, з 2014 року ведеться апробація програми соціальних навичок «Good Behavior Game» (Гра гарної поведінки), а також реалізується антибулінгова програма (anti-bullying programme KiVA) у школах з року 2015/2016 навчального року¹. Крім цього, можна навести ще і такі програми, які мають позитивний ефект:

1. Програма «Багатовимірна сімейна терапія MDFT» (Mitmedimensiooniline pereteraapia MDFT) – спрямована на корекцію поведінки складної молоді у віці до 14 років.

2. Спортивна програма SPIN (Spordiprogramm SPIN) – профілактична програма, заснована на спорті (точніше, футболі) для молоді з груп ризику, основними завданнями якої є зниження ризикованої поведінки і формування соціальних навичок, необхідних для життя.

3. Програма STEP – допомагає розширити зайнятість молодих людей, які вже мали досвід у скоєнні злочину, і допомагає їм знайти роботу або зайнятися навчанням.

4. Програма для сексуальних правопорушників "Новий напрямок" (Seksuaalkurjategijate programm "Uus suund") – індивідуальна програма для поглиблення розуміння сексуальним злочинцем причин злочину, способів запобігання вчиненню ним сексуального злочину в майбутньому, встановлення цілей і досягнення їх соціально прийнятним способом.

В цілому сьогодні на різних рівнях реалізується більше 30 соціальних програм профілактичного спрямування щодо декриміналізації молодіжного середовища, надання допомоги жертвам злочинів, а також спрямованих на роботу з особами, які раніше вчиняли злочини (зменшення рецидиву)².

---

¹ Crime Prevention in Estonia. 2017. P. 4. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/content/download/files/eucpn_crime_prevention_strategy_estonia_2017.pdf (дата звернення: 10.06.2019).

² Sotsiaalprogrammid. URL: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/teemalehed/sotsiaalprogrammid> (дата звернення: 10.06.2019).

2.2.2. Досвід Литви у програмуванні протидії злочинності

В Литві також створений і функціонує Центр з профілактики злочинності, який активно бере участь в урядових програмах з протидії злочинності¹.

7 травня 2015 Сейм Литовської Республіки ухвалив дострокову Програму розвитку громадської безпеки на 2015-2025 роки (Указ № XII-1682), яка замінила Національну програму з попередження злочинності та контролю за нею, прийняту Сеймом 20 березня 2003 року (Указ № IX-1383)².

До 2015 року в рамках Національної програми з попередження злочинності та контролю за нею (2003 р.) Урядом затверджувались відповідні плани з її реалізації на 2-3 роки³.

До речі, Національна програма 2003 р. мала логічну та обґрунтовану структуру, яка складалась з 9 розділів, зокрема: Розділ 1 «Загальні положення» (як позитив слід зазначити, що в ньому були надані дефініції «попередження злочинності» та «контроль за злочинністю»). Останнє полягало в активній діяльності правоохоронних органів, застосуванні норм кримінального та адміністративного права, накладенні санкції); Розділ 2 «Стан злочинності»; Розділ 3 «Цілі та завдання програми»; Розділ 4 «Принципи попередження та здійснення контролю над злочинністю»; Розділ 5 «Державна політика в сфері попередження та контролю над злочинністю»; Розділ 6 «Профілактика та контроль за злочинністю»; Розділ 7 «Пріоритетні напрями для профілактики та контролю за злочинністю»; Розділ 8 «Міжнародне співробітництво»; Розділ 9 «Реалізація програми».

Програма розвитку громадської безпеки на 2015-2025 роки (далі – Програма), як і її попередники, заснована на положеннях Стратегії наці-

---

¹ Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras. URL: <http://nplc.lt/activities-2> (дата звернення: 12.06.2019).

² DĖL VIEŠOJO SAUGUMO PLĖTROS 2015–2025 METŲ PROGRAMOS PATVIRTINIMO. Vilnius. 2015 m. gegužės 7 d. Nr. XII-1682. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ea944da0f95d11e4927fda1d051299fb> (дата звернення: 12.06.2019); LITHUANIA CRIME PREVENTION STRATEGY. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/content/download/files/eucpn_crime_prevention_strategy_lithuania_2017.pdf (дата звернення: 12.06.2019).

³ Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo. Vilnius. 2003 m. kovo 20 d. nr. ix-1383. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalact/tar.03398c73d8> (дата звернення: 13.06.2019); Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007–2009 metų įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo. Vilnius. 2007 m. rugpjūčio 8 d. Nr. 806. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct> (дата звернення: 13.06.2019).

ональної безпеки, затвердженої постановою Сейму № IX-907 від 28 травня 2002 року, Стратегії розвитку Литви «Литва – 2030», прийнятої постановою Сейму № XI-2015 15 травня 2012 року, Національної програми прогресу на 2014-2020 роки, прийнятої постановою Сейму № 1482 28 листопада в 2012 року¹.

Нова Програма продовжує реалізацію положень Національної програми щодо попередження злочинності (2003) і охоплює питання поліції, державного кордону та розвитку системи цивільного захисту. Програма спрямована як на посилення реакції держави на існуючі ризики і загрози суспільній безпеці, так і на підготовку до нових потенційних викликів.

Серед операційних цілей Програми слід виділити такі:

- 1) створити середовище, захищене від злочинних посягань;
- 2) створити обстановку, несприятливу для організованої злочинності і серйозних і дуже серйозних злочинів; зменшити шкоду, що завдається суспільству серйозними і дуже серйозними злочинами, в тому числі досконалими ОЗГ;
- 3) знизити і усунути фактори ризику, що підвищують ймовірність терористичних актів;
- 4) забезпечити ефективний контроль зовнішнього кордону ЄС і запобігти нелегальній міграції та незаконній міжнародній торгівлі;
- 5) підвищити оперативну ефективність правоохоронних органів щодо зміцнення громадської безпеки.

Основна концепція Програми: громадська безпека розуміється як частина національної безпеки, що включає в себе захист законних інтересів людини, суспільства і держави від злочинних актів та інших порушень закону, природних або техногенних катастроф. Координатором планів реалізації Програми є Міністерство внутрішніх справ.

Запроваджується спадкоємність виконання інших правоохоронних програм (розвиток поліції, прикордонної служби), які діяли до прийняття нової Програми, а також Національної програми (2003 р.).

В Програму не включено положення, які стосуються зміцнення публічної безпеки, але закріплені в інших довгострокових програмах, зокрема пов'язані зі зміцненням національної безпеки, протидією корупції, незаконному обігу наркотиків, профілактикою наркоманії, встановленням ко-

---

¹ Lithuania crime prevention strategy. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/content/download/files/eucpn_crime_prevention_strategy_lithuania_2017.pdf (дата звернення: 13.06.2019).

нтролю за обігом тютюну та алкоголю. Заслужує на увагу, що дане положення чітко відображено у вступі до самої Програми (Глава 1)¹.

Структура Програми: Глава 1 «Вступ» (зазначається загальна ситуація у сфері забезпечення публічної безпеки, в т.ч. і протидії злочинності, також зазначається зв'язок з іншими державними стратегіями та програмами розвитку держави, вказується на спадкоємність Програми, визначається коло питань, які будуть охоплюватись, а також базові принципи реалізації цієї Програми та можливі загрози, які уповільнять її реалізацію); Глава 2 «Аналіз стану злочинності» (крім аналізу кількісно-якісних показників аналізується ефективність виконання попередньої програми; наводяться такі критерії оцінки рівня публічної безпеки, як: думка громадськості про безпеку та середовище, а також рівень довіри до правоохоронних органів, бажання громадян брати участь у профілактиці злочинності; акцентується на необхідності посилення ролі муніципалітетів у протидії злочинності та розширення ролі недержавних організацій у цій сфері; робиться акцент на протидії ОЗГ, торгівлі людьми, тероризму, незаконній міграції, кіберзлочинам); Глава 3 «Цілі та завдання Програми. Критерії оцінки реалізації Програми» (передбачено реалізацію шести операційних цілей Програми; передбачено 17 критеріїв оцінки Програми, які визначаються для кожної операційної цілі Програми окремо; для оцінки досягнення стратегічної мети Програми, яка полягає в тому, щоб Литва стала більш безпечною країною, здатною ефективно захищати основні права і свободи людини і забезпечувати громадську безпеку, передбачено один критерій – це відсоток людей, які відчують себе в безпеці в своєму районі проживання, який впродовж десяти років очікується збільшити з 72% до 90%); Глава 4 «Реалізація Програми» (лише зазначаються суб'єкти, які відповідають за реалізацію Програми).

На наш погляд, попередня Національна програма (2003 року) була більш ґрунтовною і включала в себе такі складові, як «Державна політика» та «Міжнародне співробітництво».

Досвід Литви може бути врахований при формуванні в Україні Державної програми забезпечення громадської безпеки, розроблення якої передбачено відповідно до вимог Закону України «Про національну безпеку України» (2018 року).

---

¹ Dėl viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos patvirtinimo. Vilnius. 2015 m. gegužės 7 d. Nr. XII-1682. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ea944da0f95d7fda1d051299fb> (дата звернення: 14.06.2019).

2.2.3. Досвід Латвії у програмуванні протидії злочинності

Дещо інша практика (на відміну від Естонії та Литви) з державного програмування у сфері протидії злочинності спостерігається в Латвії. Так, вивчення досвіду Латвії у сфері програмування протидії злочинності показав, що єдина комплексна державна програма протидії злочинності відсутня. Проте є низка стратегічних та програмних документів, які визначають політику протидії злочинності в країні. Йдеться про Стратегію МВС Латвії на 2017-2019 роки та Концепцію програми «Міжнародне поліцейське співробітництво і боротьба зі злочинністю» на 2014-2021 роки. Ці два документи взаємопов'язані та доповнюють один одного, а також ґрунтуються на інших державних стратегіях соціально-економічного розвитку країни¹.

Стратегія МВС Латвії на 2017-2019 роки визначає пріоритети даного суб'єкта у напрямку формування державної політики у сфері протидії злочинності. Зокрема, визначено забезпечити даним суб'єктом розробку і реалізацію послідовної політики з боротьби і попередження злочинності, її різних форм, а також продовжити розробку і реалізацію узгодженого комплексу заходів щодо боротьби з тероризмом.

У даному документі, крім іншого, визначаються відповідні пріоритети та заходи у сфері протидії злочинності, необхідні для реалізації поліцією та поліцією громадської безпеки. Реалізація даної Стратегії узгоджується з реалізацією заходів, передбачених іншими стратегічними документами у сфері протидії злочинності, зокрема: Планом запобігання організований злочинності та боротьби з нею 2018-2020 роки, Планом щодо попередження дитячої злочинності та захисту дітей від злочинності на 2013-2019 роки, Планом щодо попередження торгівлі людьми на 2014-2020 роки, а також Проектами і заходами Фонду внутрішньої безпеки та притулку, міграції та інтеграції (2014-2020)².

Що ж до Концепції програми «Міжнародне поліцейське співробітництво і боротьба зі злочинністю» на 2014-2021 роки (далі – Програ-

---

¹ Lekšlietu ministrijas darbības stratēģija 2017-2019 gadam (Стратегія МВС на 2017-2019 роки). URL: http://www.iem.gov.lv/files/text/STRATEGIJA__2019v2.pdf (дата звернення: 17.06.2019); PROGRAMMAS KONCEPCIJA «Starptautiskā policijas sadarbība un noziedzības apkarošana» 2014-2021. URL: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rC&url=http%3A%2F%2FtfMiY> (дата звернення: 17.06.2019).

² Lekšlietu ministrijas darbības stratēģija 2017-2019 gadam (Стратегія МВС на 2017-2019 роки). URL: http://www.iem.gov.lv/files/text/STRATEGIJA__2019v2.pdf (дата звернення: 17.06.2019)

ма), то нею визначено дві основні програмні галузі, в яких вона буде реалізовуватись:

- міжнародне поліцейське співробітництво і боротьба зі злочинністю (PJ20);
- побутове та гендерне насильство (PJ22)¹.

У галузі PJ20 програмним документом закріплено 11 пріоритетних напрямків: 1) співпраця між національними і зарубіжними правоохоронними органами, такими як Європол, Інтерпол і Фронтекс (агентство ЄС з безпеки зовнішніх кордонів); 2) ефективність співпраці правоохоронних органів в боротьбі з організованою злочинністю; 3) співпраця між установами, в т.ч. національними правоохоронними органами та відповідними зацікавленими сторонами (неурядові організації та громадськість, зокрема вразливі групи); 4) «ланцюг правосуддя» – співпраця та взаємодія між судовими органами, в т.ч. суди, прокуратура, поліція і виправні установи; 5) боротьба з транснаціональною злочинністю, в т.ч. кіберзлочинністю, торгівлею людьми та контрабандою, організованими злочинними групами; 6) боротьба зі злочинами на ґрунті ненависті та екстремізмом; 7) боротьба з насильницькими злочинами; 8) боротьба з економічною, професійною злочинністю, відмиванням грошей і корупцією; 9) ефективність поліцейської системи та її функціонування; 10) системи захисту і підтримки жертв злочинів; 11) система правосуддя для дітей.

В галузі PJ22 закріплено 3 пріоритетних напрями:

- запобігання побутовому насильству та насильству за ознакою статі;
- захист і підтримка жертв побутового насильства та гендерного насильства;
- ефективні та інтегровані системи реагування, включаючи поліцію, юстицію, охорону здоров'я і служби.

Фактично закріплені в даному документі напрями протидії окремим видам злочинності здебільшого спрямовані на зменшення рівня злочинів, які складають структуру транснаціональної злочинності.

Координатором програми виступає МВС Латвії, а її бюджет становить 15 млн. євро.

---

¹ PROGRAMMAS KONCEPCIJA «Starptautiskā policijas sadarbība un noziedzības apkarošana» 2014-2021. URL: https://www.google.com.ua/l?sa=t&rct=j&q=&esrOMOhQ7vxYol_n9xJYfMiY (дата звернення: 17.06.2019).

Слід зазначити, що до формування та реалізації Програми були підключені зацікавлені сторони, в тому числі і донори-партнери, зокрема: Рада Європи, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), державні установи, громадянське суспільство, приватний сектор, недержавні організації.

Спрямованість Програми узгоджується та ґрунтується на Стратегії сталого розвитку Латвії до 2030 року, Плані національного розвитку Латвії на 2014-2020 роки та Стратегії внутрішньої безпеки ЄС¹.

У документі закріплено диференційований підхід щодо визначення співвідношення між «м'якими» та «жорсткими» заходами, що застосовуються у двох програмних сферах (PJ20 та PJ22). Зокрема, визначено, що для реалізації напрямів у PJ20 запровадження «м'яких» та «жорстких» заходів співвідноситися як 40% на 60%, а у програмній галузі PJ22 поділ між «м'якими» і «жорсткими» заходами визначено як 50% на 50%.

У подальшому в самому документі, який має назву «Концепція програми», окремим розділом визначаються заходи з реалізації Програми. У більшості ця частина програмного документа за своїм змістом та структурою нагадує План з реалізації Програми. Зокрема, зазначаються заходи впливу, виконавці та співвиконавці, фінансування, очікуваний результат.

Наступним структурним елементом визначено цілі та показники Програми. Так, закріплено дві головні цілі:

1) покращення діяльності з попередження злочинності та розслідування злочинів (PJ20) (більше акцент в цій Програмі зроблено на протидію економічній злочинності та посилення застосування спеціальної конфіскації за економічні злочини);

2) покращення системи захисту дітей (PJ22).

Окремо виділяються розділи «Розподіл бюджетних коштів та гра-

---

¹ Стратегія внутрішньої безпеки ЄС на період 2015-2020 років («Оновлена стратегія внутрішньої безпеки») визначена у висновках Ради Європи від 16 червня 2015 року та розділяється між інститутами ЄС та державами-членами, націлена на вирішення проблем і загроз безпеки перед Європою до 2020 року. З точки зору змісту, Стратегія внутрішньої безпеки відповідає принципам і пріоритетам дій, визначених Комісією в її Європейському порядку денному з безпеки («Європейський порядок денний з безпеки»), а саме: 1) боротьба з тероризмом та запобігання радикалізації, включаючи Інтернет; 2) боротьба з організованою злочинністю; і 3) боротьба з кіберзлочинністю [Draft Council Conclusions on the Renewed European Union Internal Security Strategy 2015-2020, No 9798/15, Brussels, 10 June 2015, 11 p. URL: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9798-2015-INIT/en/pdf> (дата звернення: 15.06.2019)].

нтова підтримка Програми (гранти ЄС та гранти Норвегії)» та «Проектний». Щодо останнього, то в ньому визначається шість основних проєктів, які будуть реалізовані в рамках державної програми попередження злочинності та міжнародного співробітництва. Надається опис проєкту, зазначаються цілі, завдання, заходи, фінансування, очікувані результати. Так, передбачено реалізацію таких проєктів:

Проект 1. Сприяння співробітництву між правоохоронними органами в запобіганні та боротьбі з економічною злочинністю в Латвії.

Проект 2. Запобігання та боротьба з економічними злочинами на пункті пропуску «Терехова».

Проект 3. Підтримка розвитку і впровадження онлайн-платформи сповіщення про корупційні правопорушення в Латвії.

Проект 4. Підтримка національної поліції в прискоренні розслідування економічних злочинів і поліпшенні якості цієї діяльності в Латвії (зокрема, передбачається навчання слідчих, методологічне оновлення підходів розслідування цих злочинів, впровадження сучасних інструментів ІТ-аналізу).

Проект 5. Удосконалення знань працівників у боротьбі з відмиванням грошей в Латвії.

Проект 6. Підтримка впровадження «Barnahus» в Латвії. Цей проєкт передбачає запровадження позитивного ісландського досвіду у сфері профілактики насильства щодо дітей. З 2017 року в Латвії пройшов апробацію та успішно запроваджується проєкт Барнахус («Дитячий дім») / Barnahus (“Bērnu māja”). Проєкт полягає у створенні єдиного місця, де надається комплексна допомога дітям, які стали жертвами насильства, а були його свідками. Основна концепція Барнахуса полягає в тому, щоб не наражати дітей на повторне опитування про насилля в декількох установах та в різних місцях. Барнахус пропонує ефективний механізм реагування на насильство, поважаючи при цьому права дітей, які стали жертвами насильства, забезпечуючи при цьому досягнення цілей кримінального процесу і процесу їх реабілітації.

Вивчення досвіду Латвії у сфері програмування протидії злочинності показало такі результати:

1) єдина комплексна державна програма протидії злочинності відсутня. Проте існує низка стратегічних та програмних документів, які визначають політику протидії злочинності в Латвії. Йдеться про Стратегію МВС Латвії на 2017-2019 роки та Концепцію програми «Міжнародне поліцейське співробітництво і боротьба зі злочинністю» на 2014-2021

роки. Ці два документи взаємопов'язані та доповнюють один одного, а також ґрунтуються на інших державних стратегіях соціально-економічного розвитку країни;

2) стратегія МВС Латвії на 2017-2019 роки визначає відповідні пріоритети та заходи в сфері протидії злочинності необхідні для реалізації поліцією та поліцією громадської безпеки. Концепція програми «Міжнародне поліцейське співробітництво і боротьба зі злочинністю» на 2014-2021 роки за своїм змістом в більшості спрямована на протидію економічним злочинам, корупції, а також на побутове та гендерне насильство;

3) відмінною рисою Концепції програми «Міжнародне поліцейське співробітництво і боротьба зі злочинністю» на 2014-2021 роки є те, що в ній державою виокремлюється диференційований підхід щодо визначення співвідношення між «м'якими» та «жорсткими» заходами, застосовуваними у двох програмних сферах. Зокрема, визначено, що для реалізації напрямів з PJ20 (міжнародне поліцейське співробітництво і боротьба зі злочинністю) розбивка «м'яких» та «жорстких» заходів співвідноситься як 40% на 60%, а у програмній галузі PJ22 (побутове та гендерне насильство) – як 50% на 50%.

Також даний програмний документ представляє собою певний симбіоз окремих елементів стратегічних документів: концепція – програма – план – основні програмні проекти;

4) фінансування стратегічних програмних документів у сфері протидії злочинності в Латвії включає в себе кошти з державного бюджету та донорську допомогу (Рада Європи, Організація економічного співробітництва та розвитку, зарубіжні країни-партнери, громадянське суспільство, приватний сектор, недержавні організації).

Щодо питання можливого запозичення позитивного досвіду для України, то, на наше переконання, можливо перейняти підхід щодо формування бюджету Програми. Маємо на увазі чітке закріплення в національній програмі протидії злочинності як джерела фінансування, окрім бюджетних асигнувань, ще і донорську допомогу, яку останні п'ять років, враховуючи складну ситуацію, в якій перебуває Україна, активно надають міжнародні інституції та зарубіжні країни (ЄС, США, Канада, Японія тощо). І також є позитивним і має перспективу запровадження досвід програм-проектів, спрямованих на вирішення нагальних питань у найбільш складних сферах з урахуванням існуючих можливостей.

2.3. Досвід Польщі у програмуванні протидії злочинності

В Польщі останні роки спостерігається скорочення злочинності. Так, за статистичними даними поліції, в 2017 році було зареєстровано 776 711 злочинів, що на 6,2 % менше ніж у 2015 році. Коефіцієнт злочинної інтенсивності становив у 2017 році 2018,8 злочинів на 100 000 населення і був найнижчим в країні за останні роки¹.

Результати незалежного опитування за квітень 2017 року показують, що жителі Польщі заявляють про високе почуття безпеки. Так, 89% поляків вважають свою країну безпечною. Також відзначається і високий рівень довіри поляків до діяльності поліції – 70%².

Протидія злочинності здійснюється на рівні воєводств, повітів, міст та гмін (селищні громади).

Сьогодні Програма зі скорочення злочинності і антигромадської поведінки «Безпечніше разом» імені Владислава Стасяка на 2018-2020 роки (далі – Програма 2018-2020) є продовженням заходів, які реалізовувалися в подібних програмах в періоди з 2007-2015 і з 2016-2017 роки в сфері побудови соціального суспільства і безпечного середовища для його розвитку, а також підтримки та розвитку громадської безпеки і порядку. Програма є міждисциплінарною і заснована на співробітництві з урядовою адміністрацією, місцевими органами влади та неурядовими організаціями³.

Ця Програма координується МВС Польщі та Міжвідомчою робочою групою.

Слід зазначити, що в межах програм, які діяли впродовж 2007-2015, було виділено фінансування на проекти, які були реалізовані у семи сферах:

- охорона в громадських місцях і місцях проживання;
- безпека в школі;
- домашнє насильство;

---

¹ Policjanci podsumowują 2017 rok. URL: http://statystyka.policja.pl/st/raporty/roczne-raporty-statyst/160594_Policjanci-podsumowuja-2017-rok.html (дата звернення: 20.06.2019).

² Program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2018–2020. URL: https://www.gov.pl/documents/1963407/2777240/program_razem_bezpieczniej.pdf/27b8104-fd105-3034-5dca-6756ce02ae66 (дата звернення: 20.06.2019).

³ O programie / Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji: сайт. URL: <https://www.gov.pl/web/mswia/o-programie> (дата звернення: 20.06.2019).

- безпека дорожнього руху;
- безпека в громадському транспорті;
- безпека в бізнесі;
- охорона національної спадщини.

Здебільшого ці програми були спрямовані на активне залучення та стимулювання місцевих громад у профілактику злочинності та фінансування відповідних проектів на конкурсній основі, в яких активну участь брала громадськість¹.

Завдяки цим програмам місцеві органи влади мають реальні можливості впливати на криміногенну ситуацію на їх території і разом з державними установами та усіма жителями можуть найбільш ефективно піклуватися про публічну безпеку.

Основним завданням цих Програм було забезпечення безпеки у громадських місцях, особливо шляхом створення локальних систем безпеки. Вони включають в себе заходи із забезпечення безпечного простору, безпечної інфраструктури та протидії антисоціальним проявам і розповсюдженню злочинам, включаючи профілактичні, інформаційні та освітні заходи.

Нова Програма 2018-2020 є логічним продовженням попередніх двох². Головною метою даної Програми визначено підтримку профілактичної діяльності в інтересах місцевих громад, яка буде реалізована шляхом досягнення чотирьох цілей:

- безпека в громадських місцях, з особливим акцентом на створення локальних систем безпеки;
- безпечні пішохідні переходи;
- протидія патологіям і захист дітей та підлітків;
- освіта для безпеки.

За своєю структурою державна Програма складається з одинадцяти розділів, зокрема: 1. Вступ; 2. Стан злочинності. Діагностика стану і почуття безпеки громадян. Результати реалізації попередніх державних профілактичних програм. Невирішені проблемні питання;

---

¹ Government programme for containment of crime and anti-social behaviours “Safer Together”. URL: https://eucpn.org/sites/content/down/eucpn_crime_prevention_strategy_poland.pdf (дата звернення: 20.06.2019).

² Program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2018–2020. URL: https://www.gov.pl/documents/1963407/2777240/program_razem_bezpieczniej.pdf/27b8104f-d105-3034-5dca-6756ce02ae66 (дата звернення: 20.06.2019).

3. Взаємозв'язок Програми з іншими державними стратегічними документами; 4. Основна мета і конкретні завдання, показники оцінки і заходи з реалізації Програми; 5. Суб'єкти, відповідальні за реалізацію Програми; 6. Координація реалізації Програми; 7. Фінансування Програми; 8. Моніторинг, звітність та оцінка реалізації Програми; 9. Просування Програми; 10. Потенційні загрози реалізації Програми; 11. Додатки (список основних законів та міжнародних документів, які є основою для профілактики злочинності, і перелік державних програм, які пов'язані з Програмою).

У межах Програми передбачено реалізацію 219 проектів впродовж трьох років, а обсяг фінансування на три роки складає 19 050 000 злотих (приблизно 5 млн. доларів).

Серед основних критеріїв досягнення головної мети визначено такі: рівень освіченості учасників Програми про безпеку; рівень почуття безпеки громадян; кількість муніципалітетів, де програмні проекти були реалізовані.

Крім цього, для оцінки ефективності реалізації передбачених Програмою заходів враховуються такі фактори:

- рівень злочинності і ризику правопорушень за даними поліції;
- думки жителів про стан безпеки, зокрема дослідження почуття загрози з боку жителів, засновані на Національному огляді злочинності в Великобританії;
- думки жителів про дії поліції та інших служб безпеки і громадського порядку, а також їх оцінка;
- дії, що вживаються і здійснюються окремими організаціями в рамках програми і ступеня їх співпраці (включаючи, серед іншого, збільшення числа превентивних патрулів, розвиток громадянських ініціатив);
- розробка технічних рішень з безпеки;
- зміни в інфраструктурі для створення безпечного простору;
- впровадження змін в системі освіти і освіти, запропонованих у розділі «Безпечніше разом».

Для координації та контролю за здійсненням програми Прем'єр-міністром створюється Міжвідомча група з реалізації Програми. Головою групи призначається представник МВС. До складу групи входять представники профільних міністерств (освіти, культури, спорту, охорони здоров'я, соціальної політики), Міністр юстиції, керівники поліції, пожежної безпеки, прикордонної служби. Також заохочується робота в групі представників академічної спільноти та неурядових організацій.

Завдання Міжвідомчої програмної групи буде полягати в моніторингу реалізації Програми, включаючи, зокрема, прийняття графіка реалізації Програми на поточний рік і прийняття списку проектів, які повинні бути реалізовані, в поточному році і рекомендуються Міністру МВС для співфінансування зі спеціального резерву. Групою також визначається: кількість проектів, представлених воєводами для співфінансування; правила співфінансування з Програми для одного проекту, формальні критерії оцінки проектів.

Перелік проектів для співфінансування затверджується Міністром внутрішніх справ і направляється Міністру розвитку і фінансів і воєводам.

Фактично в самій Програмі вже прописані підходи до її реалізації як «зверху-вниз», так і «знизу-вверх», що дає можливість більш ефективно її реалізовувати на муніципальному рівні.

Зазначимо, що на рівні воєводств їх голови забезпечують реалізацію заходів, передбачених в Програмі, для чого може створюватись Робоча група з зацікавленими суб'єктами. Дана група може пропонувати міжвідомчій робочій групі для фінансування свої проекти у сфері профілактики злочинності, які узгоджуються з Програмою. Проте є певна особливість щодо реалізації Програми на рівні повітів та гмінів (селищні громади), наприклад для них реалізація Програми є добровільною.

Для постійного просування Програми заплановано постійне висвітлення в ЗМІ та в мережі Інтернет ходу реалізації заходів, які нею передбачені. Також заплановано просувати далі проект «Банк позитивної практики» (передбачається розміщення найбільш ефективних практик та проектів з профілактики злочинів на місцевому рівні, ефективних зарубіжних практик, онлайн-дискусійної панелі для обговорення актуальних пропозицій) на окремому веб-сайті, якій буде створено Департаментом публічної безпеки МВС. Цей підхід є перспективним і для нашої країни.

Потенційними загрозами для реалізації Програми визначено:

- затримки в реалізації конкретних цілей, що виникають в результаті незапланованих дій під час реорганізації Програми і функціональних змін, відповідальних за їх реалізацію;
- обмеження бюджетних коштів на фінансування Програми;
- кадрові обмеження, включаючи ротацію осіб, відповідальних за виконання конкретних завдань в рамках Програми.

У цілому підхід Польщі щодо програмування протидії злочинності

на державному рівні заслуговує уваги та часткового запозичення і для України, зокрема це стосується: структури самої Програми (зокрема, містить положення про спадкоємність при формуванні нової програми, аналіз ефективності виконання попередніх програм, чітку систему критеріїв з оцінки досягнення запланованих цілей Програми, взаємозв'язок з іншими правоохоронними стратегіями та програмами, визначення загроз, які можуть завадити реалізації Програми), запровадження в межах Програми проекту «Банк позитивної практики», орієнтація державної програми на покращення профілактики злочинності на місцевому рівні шляхом реалізації відповідних проектів (грантова підтримка), які ініціюються «знизу-вверх», здійснення постійного контролю за реалізацією Програми та створення і функціонування на державному рівні Міжвідомчої робочої групи з виконання Програми.

2.4. Досвід Франції у програмуванні протидії злочинності

Франція поки залишається серед країн-лідерів ЄС за рівнем насильницьких злочинів, крадіжок та грабежів¹. За даними МВС Франції, за сім місяців 2018 року кількість злочинів, пов'язаних з посяганнями на майно, зменшилась (порівняно з аналогічним періодом минулого року) – з 1 235 000 до 1 187 000 випадків, тобто майже на 4%, грабежів із застосуванням насильства стало менше на 8,8%, збройних пограбувань – на 17,7%. Кількість насильницьких злочинів щодо особи збільшилась у 2018 році на 5,7%, і в першу чергу це стосується зростання кількості випадків заподіяння умисних тілесних ушкоджень (зі 129 000 у 2017 році до 139 000 – у 2018), і більша частина цього зростання пов'язана з побутовим насильством, головними жертвами яких стають жінки (в 75% випадках). Подібна тенденція зберігається і стосовно насильницьких статевих злочинів, кількість яких збільшилась з 22 533 до 27 728 (+ 23,1%)².

Зростає участь емігрантів у вчиненні загальнокорисливої злочинності, що пов'язано зі збільшенням їх кількості починаючи з 2015 року. Як зазначає О.М. Варигін, досліджуючи злочинність у Франції, держава

---

¹ Statistics and data / United Nations Office on Drugs and Crime: сайт. URL: <https://dataunodc.un.org/crime/intentional-homicide-victims> (дата звернення 01.06.2019).

² Во Франции вырос уровень «бескорыстного» насилия (08.09.2018). URL: <http://ru.rfi.fr/frantsiya/20180908-vo-frantsii-vyros-uroven-beskorystnogo-nasiliya> (дата звернення 24.06.2019).

не має влади, перш за все, там, де кількість емігрантів наближається до половини населення, наприклад в департаменті Сен-Дені (57%), Валь-д'Уаз (38%), Валь-де-Марн (40%), цікаво що і в Парижі зараз 41% населення – це іноземці¹.

У зв'язку з поступовим зростанням кількості біженців у Франції зростає і рівень терористичної загрози та радикалізації суспільства. Тільки за 2015 рік у Франції відбулося чотири найбільших теракти з шести за всю історію існування країни (7 січня 2015 року – вибух в редакції Charlie Hebdo; 9 січня 2015 – захоплення членом ІДІЛ, вихідцем з Малі Амеді Кулібали 15 заручників в магазині кошерних продуктів у Венсенських воріт в центрі французької столиці, 4 особи загинуло; 26 червня 2015 року – підриг газового заводу Air Products в Сен-Кентен-Фаллавье; 14 липня 2016 року, під час святкування Дня взяття Бастилії, на Англійській набережній в Ніцці вантажівка протаранила натовп людей, загинуло 80 осіб). Так, соціологічне дослідження компанії Ifop, проведене на замовлення інформаційного агентства і радіо Sputnik у Франції, показало, що 64% респондентів вважає мігрантів основним джерелом злочинності в державі².

Такий стан злочинності впливає і на формування державної політики у сфері протидії злочинності. Одразу слід зазначити, що у Франції, як і в більшості країн ЄС, поряд із реалізацією державної політики з попередження загальнокримінальної злочинності паралельно реалізується державна стратегія у сфері нелегальної міграції, торгівлі людьми, протидії організованій злочинності, незаконному обігу наркотиків, тероризму, екстремізму та радикалізму.

Свого часу у Франції основний акцент було зроблено на соціальній профілактиці злочинності (розроблена на початку 1980-х рр. на підставі профілактичної моделі Боннемазона «Bonnetmaison»), а вже потім, у 2000-х рр., акцент перемістився і на ситуативну профілактику. Сьогодні застосовується саме цей симбіоз, який притаманний англо-

---

¹ Варыгин А.Н., Иргужаев А.У. Преступность во Франции. *Научный форум: Юриспруденция, история, социология, политология и философия: сб. ст. по материалам V междунар. науч.-практ. конф.* № 3(5). М., Изд. «МЦНО». 2017. С. 87-92. URL: <https://nauchforum.ru/conf/social/v/20329> (дата звернення 24.06.2019).

² Толерантная Европа: во Франции нашли радикальный способ борьбы с изнасилованиями (29.03.2018). URL: <https://politexpert.net/98642-tolerantnaya-evropa-vo-francii-nashli-radikalnyi-sposob-borby-s-iznasilov> (дата звернення 24.06.2019).

американський моделі протидії злочинності¹.

Як зазначає дослідниця Ен Вівекенс (*Anne Wyvekens*), попередження злочинності у Франції завжди було пов'язано з політикою, спрямованою на вплив на неблагополучні міські райони, з подвійним підходом: дії соціального характеру, з одного боку, і урбанізм (відродження міст) – з іншого². Поява ситуаційної профілактики напряду стала пов'язаною із застосуванням підходу «безпечного урбанізму», або підвищення якості громадського простору. Також останнім часом з метою підвищення якості громадського простору активно реалізується концепція «Цивільні навички». Так, «ввічливість» є передумовою ввічливого використання публічного простору та спрямовано на зменшення ризику виникнення девіантної поведінки серед людей, а також допомагає цивілізовано вирішити конфлікти³.

Також слід зазначити, що в останні 10 років відбувається процес демонополізації ролі держави (в особі правоохоронних органів) у питаннях протидії злочинності і зміни вектору на реалізацію політики щодо ширшого залучення до цього процесу місцевих органів влади, приватного сектору, громадянського суспільства. Щодо останнього, то основна ідея такого підходу полягає в тому, що кожен громадянин повинен внести свій вклад у профілактику злочинів на тій території, де він проживає.

Все це знаходить своє відображення у відповідних державних стратегічних та програмних документах з протидії злочинності. Велику роль у визначенні основних векторів запобіжної діяльності на національному рівні відіграє Міжвідомчий комітет з протидії правопорушенням та радикалізації (CIPDR). Зокрема, сьогодні продовжується реалізація Національної стратегії з попередження правопорушень на 2013-2107 роки (далі – Національна стратегія / Стратегія)⁴.

Одразу зазначимо, що в 2019 році тільки очікується розробка но-

---

¹ Anne Wyvekens. The evolving story of crime prevention in France. Adam Crawford. Crime Prevention Policies in Comparative Perspective, Willan Publishing, 2009, pp. 110-129. URL: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00458730/document> (дата звернення 22.06.2019).

² Там само, с. 118.

³ Там само, с. 123.

⁴ La Stratégie Nationale de Prévention de la Délinquance (2013/2017). 2013. 60 p. / Comité interministériel de prévention de la délinquance et de la radicalisation (переклад: Міжвідомчий комітет з протидії правопорушенням та радикалізації): сайт. URL: <https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2018/01/Strategie-nationale-de-prevention-de-la-delinquance-2013-2017.pdf> (дата звернення 23.06.2019).

вої Національної стратегії попередження злочинності на 2019-2024 роки. Проте, поки не прийнята нова Стратегія, зберігаються пріоритети Національної стратегії попередження злочинності на 2013–2017 роки, основні положення якої далі пропонуємо висвітлити¹.

Дана Стратегія за своїм змістом віддає пріоритет партнерським відносинам у попередженні злочинності. Принцип субсидіарності² передбачає, що Національна стратегія не втручається в компетенції різних громадських суб'єктів, відповідальних за первинну профілактику, а лише доповнює її, коли всі учасники вичерпали свої власні можливості. Національна стратегія була розроблена в рамках відомчих планів щодо попередження правопорушень під егідою префектів, а також з урахуванням місцевих планів, розроблених в рамках місцевих (або міжмуніципальних) рад з безпеки та попередження правопорушень (CLSPD – conseils locaux de sécurité et de prévention de la délinquance / CISPD)³. Передбачається, що Національна стратегія буде застосовуватися на всій території країни шляхом мобілізації в пріоритетному порядку її засобів щодо пріоритетних сфер безпеки і напрямків міської політики. Таким чином, його орієнтації відображені в планах департаментів⁴ і включені в міські контракти на 2014-2020 роки.

Національна стратегія з попередження правопорушень побудована значною мірою на підході деконцентрації (переміщення заходів впливу

---

¹ Prévention de la délinquance: téléchargez la circulaire FIPD 2019 (переклад: Профілактика правопорушень: циркуляр Міжвідомчого фонду з попередження злочинності 2019) / Lagazett.fr: сайт. URL: <https://www.lagazettedescommunes.com/611491/prevention-de-la-delinquance-telechargez-la-circulaire-fipd-2019> (дата звернення 24.06.2019).

² Субсидіарність (лат. subsidium – допомога; англ. subsidiarity) – організаційний і правовий принцип, згідно з яким спільнота (наприклад, ЄС) вдається до будь-яких заходів лише в тому разі, якщо вони ефективніші за відповідні заходи на національному, регіональному або місцевому рівнях.

³ Між місцевими радами з безпеки та попередження злочинів налагоджено тісний взаємозв'язок, що дає можливість ефективно реагувати на стан злочинності та обмінюватись конфіденційною інформацією для швидкого реагування на можливі зміни у стані публічної безпеки та протидії злочинності. Цю взаємодію здійснюють операційні групи Ради (створюється група під кожен програму) залежно від того, в межах виконання якої державної програми на муніципальному рівні вона створена [National crime prevention strategy. May 2013. P. 14. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/content/download/files/eucpn_crime_prevention_strategy_france.pdf (дата звернення 24.06.2019)].

⁴ Адміністративно-територіальний устрій Франції передбачає: метрополії регіонів (21) – департаменти метрополій (96) – округи – кантони – муніципалітети (невелички міста та села) [Адміністративний поділ Франції. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Адміністративний_поділ_Франції (дата звернення 24.06.2019)].

на злочинність з національного на місцевий рівень), який спрямований на посилення реагування на різноманітні місцеві ситуації у сфері протидії злочинності та підвищення публічної безпеки.

Місцеві органи влади є основною ланкою запобіжної діяльності. Це пов'язано із тим, що на мерів міст покладаються завдання з організації та безпосереднього запобігання злочинності, а також координації цієї діяльності, що фінансується переважно із місцевого бюджету конкретного французького міста. Префектури тісно взаємодіють із відповідними міністерствами та Національним фондом запобігання злочинності (FIPD) з метою вироблення спільних пріоритетів у запобіганні злочинності, що оформлюється у спеціальних контрактах¹.

Чинна Стратегія визначає архітектуру втручання в межах трьох програм впливу, які повинні бути адаптовані на відомчому, міжмуніципальному та муніципальному рівнях. Зокрема, це такі програми:

1. Програма дій для молоді, що піддається правопорушенням – є пріоритетним напрямом Національної стратегії. Одним з основних завдань, що висувуються перед низкою територій, програма називає недопущення потрапляння молодих людей у стан вчинення злочину, а також передбачає попередження рецидиву.

2. Програма дій щодо поліпшення запобігання насильству над жінками, побутовому насильству і підтримки жертв – спрямована на сприяння більш чіткому визначенню і посиленню місцевих профілактичних механізмів, націлених на жертв серед жінок, а також розвиток служби соціальних працівників в поліції та жандармерії. Даний вид насильства є однією з першопричин превентивного втручання з боку поліції і жандармерії.

В даному напрямку враховуються також пріоритети та заходи, які передбачені 5-м Планом мобілізації та боротьби з усіма видами насильства щодо жінок на 2017–2019 роки. В середньому щороку у Франції до 223 000 жінок стають жертвами побутового насилля (14% тільки заявляють в правоохоронні органи) та до 84 000 – жертвами зґвалтувань (лише 37% заявляють в правоохоронні органи)².

---

¹ Колодяжний М.Г. Сучасна концепція запобігання злочинності в Європейському Союзі. *Форум права*. 2013. № 4. С. 171. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_4_30.pdf (дата звернення 01.02.2019).

² Le 5 Plan de mobilisation et de lutte contre toutes les violences faites aux femmes 2017-2019 (переклад: 5-й План мобілізації та боротьби зі всіма видами насильства відносно жінок на 2017–2019 роки). URL: <https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2018/01/5ème-plan-de-mobilisation-et-de-lutte-contre-toutes-les-violences-faites-aux-femmes-2017-2019-1.pdf> (дата звернення 22.06.2019).

3. Програма дій щодо поліпшення громадського спокою – включає боротьбу з почуттям незахищеності, заснована на глобальному підході, який краще формулює різні типи існуючих втручань. Плани місцевого втручання формуються шляхом інтеграції підходів ситуаційного запобігання, зокрема: розвиток відеоспостереження і посилення присутності людини в громадському просторі (участь громадських посередників або нічних кореспондентів)¹.

В даному напрямку робиться акцент на розвиток співпраці поліції з громадськістю, поширення засобів технічного захисту та відеоспостереження в громадських місцях, а також врахування впливу містобудування на профілактику злочинів. Також запроваджуються проекти, в яких громадськість залучається до процесу підтримання громадського спокою в районах та профілактики правопорушень.

Мета цієї програми також полягає в тому, щоб структурувати місцеві ініціативи, узгодити їх між собою задля формування схеми громадського спокою. Реалізація схеми громадського спокою спрямована на поліпшення повсякденного управління громадським простором. Схема включає в себе, перш за все, реалізацію діагностичного плану стану громадського спокою на окремій території. До цього процесу залучаються не тільки правоохоронні органи (муніципальна поліція, жандармерія), а й усі зацікавлені суб'єкти, які можуть надати допомогу в даному питанні (громадські організації, навчальні заклади, громадяни).

Схема також включає себе реалізацію заходів у двох сферах (напрямках): 1) реалізація технічних заходів ситуаційної профілактики та запровадження ситуаційної профілактики без реалізації технічних заходів (наприклад реалізація проекту «Безпека користувачів та міський дизайн» для покращення безпечності міського середовища); 2) збільшення заходів з культурної поведінки людей в громадських місцях².

Останнім часом низка профілактичних проектів, реалізованих у межах програм, на місцевому рівні показали свою ефективність, зокрема:

---

¹ La Stratégie Nationale de Prévention de la Délinquance (2013/2017). 2013. P. 37. / Comité interministériel de prévention de la délinquance et de la radicalisation (Міжвідомчий комітет з протидії правопорушенням та радикалізації): сайт. URL: // <https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2018/01/Strategie-nationale-de-prevention-de-la-delinquance-2013-2017.pdf> (дата звернення 23.06.2019).

² La Stratégie Nationale de Prévention de la Délinquance (2013/2017). 2013. P. 42. / Comité interministériel de prévention de la délinquance et de la radicalisation (Міжвідомчий комітет з протидії правопорушенням та радикалізації): сайт. URL: // <https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2018/01/Strategie-nationale-de-prevention-de-la-delinquance-2013-2017.pdf> (дата звернення 23.06.2019).

1) французький проект "Звичайні і безпечні міста для всіх» (JUST and SAFE cities for all) – місцеві дії щодо запобігання та боротьби з расизмом і всіма формами нетерпимості;

2) французький проект "Європейська премія за соціальну інтеграцію через спорт SPORT+" – передбачає залучення молоді до спорту та зменшення ризику вчинення правопорушень;

3) «Гора як школа життя» («La Montagne comme école de vie») – проект спрямований дати можливість молодим людям, які перебувають у важкій ситуації, знайти мотивацію для просування вперед, беручи участь в гірських заходах;

4) ініціатива освітніх семінарів як інструмент посередництва в суспільстві. Програма спрямована на зменшення криміногенності та напруженості між різними групами молоді в містах у віці від 14 до 25 років. Освітні семінари є частиною комплексного підходу до профілактики та медіації, що передуює методам соціальної інтеграції. Цілі полягають в такому: допомогти молоді збудувати впевненість в собі; відповідати на потребу у визнанні або похвали; оцінити їх мотивацію до роботи; щоб допомогти їм адаптувати свою поведінку, зокрема шляхом інтеграції правил, пов'язаних з груповим життям; дати їм відчутти смак робочого досвіду і ознайомити їх з економічною реальністю робочого світу; відкрити очі молоді на гарне громадянство через участь в роботі, яка має спільні інтереси; створити зв'язок з місцевими жителями і установами;

5) проект «Негайне відділення і моніторинг осіб, підозрюваних у насильстві в сім'ї» – спрямований на профілактику побутового насильства;

6) проект «Віч-на-віч – як залишатися на зв'язку з самим собою» ("Face to Face – How to keep connected with yourself") – передбачає спеціальні заходи, орієнтовані на молодь (13-25 років) з метою підвищення обізнаності про небезпеки, пов'язані з Інтернетом та соціальними мережами¹.

Що стосується фінансування реалізації вищезазначених програм в межах стратегії, то слід сказати, що відповідно до циркуляру NOR/INT-A 1906451-C від 28 лютого 2019 року Генерального секретаря Міжвідомчого комітету з протидії правопорушенням та радикалізації (CIPDR) Міністерства внутрішніх справ Франції Мюреля Доменач визначено, що в 2019 році Міжвідомчим фондом з попередження злочинності (FIPD)

---

¹ EUCPN Knowledge Center. URL: https://eucpn.org/search/knowledge-center?page=1&f%5B0ect%3A9&f%5BD=im_field_doc_country%3A44 (дата звернення 21.06.2019).

фінансування буде спрямовано на реалізацію двох взаємопов'язаних державних політик: профілактику радикалізації суспільства та попередження злочинності¹. Профілактика радикалізації суспільства відбувається на виконання Національного плану «Попередити, щоб захистити» попередження радикалізму, затвердженого (CIPDR) 23 лютого 2018 року², а реалізація політики щодо попередження злочинності відбувається в межах продовження реалізації Національної стратегії з попередження злочинності на 2013-2017 роки. Проте з метою раціонального використання коштів, фінансування у 2019 році, яке становить 67,3 млн. євро (проти 73 млн. євро в 2018 році), буде розподілено на реалізацію трьох державних програм: профілактика радикалізації, попередження правопорушень та проведення операцій з підтримання публічної безпеки³.

В цілому можна виділити три основні рівні фінансування реалізації програм: національний; департаменти метрополій; муніципалітети⁴.

Бюджет Національної стратегії для фінансування трьох програм щорічно розподіляється таким чином: Програма 1 – 46%, Програма 2 – 19%, Програма 3 – 35%⁵.

Проте слід зазначити, що у 2019 році Міжвідомчим комітетом з протидії правопорушенням та радикалізації визначено, що на 100% з державного бюджету забезпечується виконання плану заходів з профілактики радикалізації, а щодо інших програм, які реалізуються в межах Національної стратегії, в більшості випадків запроваджується принцип

---

¹ Orientations pour l'emploi des crédits du fonds interministériel de prévention de la délinquance (FIPD) pour 2019. Paris, le 28 février 2019. 39 p. / Comité interministériel de prévention de la délinquance et de la radicalisation: сайт. URL: <https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2019/03/circulaire.pdf> (дата звернення 21.06.2019).

² “Prevent to Protect” National Plan to Prevent Radicalisation (переклад: «Попередити щоб захистити» Національний план попередження радикалізму) 23 February 2018. 32 p. / Comité interministériel de prévention de la délinquance et de la radicalisation: сайт. URL: https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2018/08/PNPR_English_final_sansmediakit.pdf (дата звернення 22.06.2019).

³ Там само (FIPD, 2019), с. 2.

⁴ National Crime Prevention Strategy. May 2013. 19 p. (P. 15-17) URL: [https://eucpn.org/sites/default/files/content/download/files/eucpn_crime_prevention_strategy_france.pdf](https://eucpn.org/sites/default/files/content/files/eucpn_crime_prevention_strategy_france.pdf) (дата звернення 25.06.2019).

⁵ La Stratégie Nationale de Prévention de la Délinquance (2013/2017). 2013. 60 p. / Comité interministériel de prévention de la délinquance et de la radicalisation (Міжвідомчий комітет з протидії правопорушенням та радикалізації): сайт. URL: <https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2018/01/Strategie-nationale-de-prevention-de-la-delinquance-2013-2017.pdf> (дата звернення 23.06.2019).

50/50 (державний/місцевий бюджет)¹.

Зазначимо, що програмами також передбачається розподіл коштів на різних рівнях залежно від нагальної необхідності здійснення профілактичного впливу на злочинність, що передбачає і грантову підтримку окремих місцевих проектів.

За результатами реалізації Стратегії очікується посилення участі держави в попередженні злочинності на місцевому рівні. Реалізація Стратегії передбачає виконання групи заходів та реалізацію серії проектів (співпраця поліції та громади; технічні заходи безпеки у школах та громадських місцях; допомога жертвам насильства; розвиток інституту соціальних посередників у забезпеченні громадського спокою: нічні ко-респонденти (соціальні редактори, які висвітлюють діяльність поліції та соціальних посередників, даю певну оцінку їх діяльності), ініціативні громадські групи у публічних місцях, транспорті. Ці посередники покликані розрядити конфліктні ситуації шляхом діалогу. До речі, в Україні в складі підрозділів поліції превенції НПУ запроваджено групи поліції діалогу, які також працюють в даному напрямку.

Підсумовуючи, можемо дійти таких висновків щодо Франції:

1) у Франції, як і в більшості країн ЄС, у протидії злочинності застосовуються два основні підходи: соціальна профілактика та ситуаційне попередження злочинів (в тому числі і застосування підходу «безпечний урбанізм»). Такі підходи знаходять своє відображення у відповідних державних стратегічних документах у сфері протидії злочинності;

2) сьогодні внаслідок реалізації принципу спадкоємності у Франції продовжує діяти Національна стратегія з попередження правопорушень на 2013-2107, яка включає в себе реалізацію трьох національних програм, 12 планів дій з реалізації програм та національні проекти. Фактично за своєю структурою Національна стратегія є універсальним стратегічним документом, який можна визначити як «Стратегія програм та заходів». У Стратегії не лише визначено три основні програми профілактики злочинності, а ще і розкривається їх зміст. Так, зокрема, структура цих програм складається з таких елементів: 1) преамбула/визначення проблеми; 2) цільова група, на яку розрахована програма; 3) цілі; 4) програмні заходи; 5) виконавці та співвиконавці програми. Критерії

---

¹ Orientations pour l'emploi des crédits du fonds interministériel de prévention de la délinquance (FIPD) pour 2019. Paris, le 28 février 2019. 39 p. / Comité interministériel de prévention de la délinquance et de la radicalisation: сайт. URL: <https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2019/03/circulaireFIPD2019-definitif.pdf> (дата звернення 21.06.2019).

оцінки реалізації програм наводяться разом з оцінкою реалізації самої стратегії і передбачають стандартні показники (досягнення цілей Стратегії через реалізацію програм). І Стратегія, і програми, які в ній передбачені, побудовані з дотриманням принципу субсидіарності та з урахуванням підходу деконцентрації заходів впливу на злочинність з центру на місця;

3) як і в інших країнах ЄС, у Франції при формуванні програм протидії злочинності робиться акцент на здійснення впливу на загальнокримінальну злочинність (злочинність молоді, насильницька злочинність щодо жінок), а також на забезпечення безпеки на місцевому рівні із залученням громадськості;

4) умовно можна виділити два основні рівні реалізації як Стратегії, так і програм з протидії злочинності:

перший рівень: рівень департаментів (департаменти метрополій). Вони виступають тією ланкою, який допомагає оперативному впровадженню національної стратегії та програм на муніципальному рівні. Тим самим забезпечується формування відповідних планів на місцевому рівні. Спрямовані на реалізацію трьох основних програм Національної стратегії;

другий рівень: муніципальний (міжмуніципальний). Відповідно до принципу ефективності та адаптації до місцевих реалій на розсуд і ініціативу місцевих зацікавлених сторін CLSPD/CISPD надано право визначати, чи існує необхідність на муніципальному рівні для розробки (чи ні) оперативних заходів щодо попередження злочинності. На рівні муніципалітету формуються відповідні плани, спрямовані на реалізацію програмних цілей та завдань, визначених Національною стратегією, що також передбачає реалізацію відповідних профілактичних проектів на грантовій основі;

5) суттєву роль у формуванні як Національної стратегії, так і державних превентивних програм відіграє Міжвідомчий комітет з протидії правопорушенням та радикалізації при МВС Франції, Міжвідомчий фонд з попередження злочинності та місцеві (або міжмуніципальні) ради з безпеки та попередження правопорушень;

6) щодо фінансування відповідних програм в межах бюджету Національної стратегії використовується диференційований підхід, який у ньому закріплений: профілактика молодіжної злочинності (46%), публічна безпека в містах (35%), протидія насильству щодо жінок (19%) і який може переглядатися залежно від ускладнення ситуації.

У цілому такий підхід Франції щодо програмування протидії злочинності також може становити інтерес для України і допоможе сконцентрувати зусилля на покращенні організації протидії злочинності на локальному (місцевому) рівні.

2.5. Досвід Німеччини у програмуванні протидії злочинності

За статичними даними Федерального управління кримінальної поліції (ВКА), у 2018 році поліція Німеччини зареєструвала 5 555 520 кримінальних злочинів. Крім порушень законодавства щодо іноземців, цей показник склав 5 392 456, що на 3,4% менше злочинів, ніж у 2017 році (5 582 136). В цілому за останні два роки в країні спостерігається тенденція до зниження рівня зареєстрованої злочинності. Також у 2018 році рівень злочинності на 100 000 населення в Німеччині становив 6 982 злочини (-3,9%) проти 6 764 у 2017 році¹. Такий стан речей пояснюється застосуванням виважених підходів у протидії злочинності, які реалізуються через відповідні програмні документи в цій сфері.

Аналіз доступних інтернет-джерел (офіційні сайти: ONODC, EUCPN, BMI, DFK, DPT, NZK) дає змогу стверджувати, що в сучасних умовах в Німеччині реалізуються сотні програм з профілактики різних видів злочинів та ще більше профілактичних проектів й ініціатив. Останнім часом в них одним з активних суб'єктів залишається громадськість, представники якої зацікавлені у безпечному рівні правопорядку на всіх щаблях.

Як зазначає вітчизняний вчений М.Г. Колодяжний, до загальних рис запобігання злочинності в Німеччині можна віднести: 1) наявність трьох рівнів запобігання злочинності (первинне запобігання – вдосконалення різних сфер суспільного життя; вторинне запобігання – зменшення можливостей вчинення злочинів; третинне запобігання – профілактика рецидиву); 2) на даний час межі репресивних і профілактичних заходів стають все більше розмитими; 3) німецькі кримінологи виходять з того, що традиційні каральні заходи необхідні, однак їх застосування має бути максимально обмеженим; 4) запобігання злочинності має бути

---

¹ Interior ministers present official crime statistics for 2018 (02.04.2019). URL: <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/pressemittelungen/EN/2019/04/pks-2018-en.html> (дата звернення 24.06.2019); ² General information on police crime statistics (PCS). Crime trends in 2018. URL: <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/EN/publikationen/2019/pks-2018-flyer.pdf> (дата звернення 24.06.2019).

справою усього німецького суспільства (Федерального уряду, земель, муніципалітетів, громадських організацій та ін.)¹.

Проте що стосується застосування трирівневої моделі (класична модель)² протидії злочинності в Німеччині, то дане питання потребує певного уточнення. Річ у тому, що в останні десятиліття в Німеччині, як і в інших країнах ЄС, все частіше здійснюється зміщення акценту з каральної політики (спеціальне запобігання) в бік соціальної і ситуативної профілактики³ [Додаток Г]. У межах двох останніх підходів реалізуються заходи щодо впливу на злочинність через грамотний розвиток середовища (Development Prevention) та активне залучення громадськості до профілактики злочинності (Community Prevention). В більшості можна спостерігати певний симбіоз реалізації класичної моделі попередження злочинності та неокласичної моделі, яка включає в себе: профілактику через розвиток середовища (Development Prevention), профілактику злочинності із залученням громадськості (Community Prevention), ситуативну профілактику (Situative Prevention).

Особливості в попередженні злочинності у Федеративній Республіці Німеччині (далі – Німеччина) обумовлені її федеративним устроєм, а тому обов'язки і діяльність у сфері попередження злочинності зосереджені на рівні 16 земель і, зокрема, на рівні місцевих органів влади. Це не сприяло свого часу виробленню єдиного підходу до практики і політики попередження злочинності.

Зі створенням Німецького форуму щодо попередження злочинності (Deutsches Forum for Kriminalprävention – DFK) федеральний уряд і землі встановили чіткі межі, щоб люди знали про концепцію цілеспрямованого попередження злочинності⁴.

Більш того, з 1995 року діє Німецький конгрес щодо попередження злочинності (Deutscher Präventionstag – DPT), який проводиться що-

---

¹ Колодяжний М. Г. Сучасна концепція запобігання злочинності в Європейському Союзі. *Форум права*. 2013. № 4. С. 169. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_4_30.pdf (дата звернення 01.02.2019).

² Kriminalprävention. URL: <https://www.bmi.bund.de/DE/themen/sicherheit/kriminalitaetsbekaeempfung-und-gefahrenabwehr/kriminalpraevention/kriminalpraevention-node.html> (дата звернення 20.06.2019).

³ The Structure of Crime Prevention in Germany. URL: https://efus.eu/files/fileadmin/efus/pdf/Crime_Prevention_Germany.pdf (дата звернення 23.06.2019).

⁴ Justyn Kulach, Nigel Whiskin, Erich Marks, Cultures of prevention urban crime prevention policies in Europe: towards a common culture ? / European Forum for Urban Safety. SECUCITIES LOCAL POLICIES. Paris-France. 2006. P.31-33. URL: http://efus.eu/files/fileadmin/efus/pdf/gb_pub_justy.pdf (дата звернення 24.06.2019).

річно за підтримки Німецького фонду з попередження злочинності та підтримки правопорушників (DVS), забезпечує обмін інформацією між суб'єктами, що займаються профілактикою; в даний час існує близько 2000 місцевих рад щодо попередження злочинності або пов'язаних з ними організацій (Kommunale Präventionsgremien)¹.

В Німеччині більше функціонує 2000 органів з попередження злочинності, які задіяні на 4 рівнях, зокрема²:

1) *федеральний рівень*: уряд Німеччини виділяє цільові кошти на відповідні проекти, ініціативи або установи. Прикладами установ є: Міжвідомча робоча група федерального уряду (ІМА) – відповідає за розробку стратегій попередження злочинності, які об'єднують різні сфери відповідальності (об'єднує всіх федеральних міністрів, для яких проблема попередження злочинності є нагальною), робочі групи в міністерствах, Німецький форум з попередження злочинності в Бонні (DFK), Федеральне управління поліції, Німецький інститут молоді в Мюнхені. Прикладом проектів є: «Молодь за толерантність і демократію», «Проти злочинності правого крила, ксенофобії і антисемітизму» (з 2001 року бюджет становить 205 мільйонів євро і 3600 проектів, що підтримуються).

Іншим важливим суб'єктом у формуванні стратегій і програм протидії злочинності на цьому рівні є Національний центр з попередження злочинності (NZK – Nationales Zentrum für Kriminalprävention). Він був заснований на початку 2016 року в Бонні з метою сприяння попередженню злочинності, заснованої на науці. Перш за все NZK проводить оцінки існуючої ситуації в сфері протидії злочинності. NZK також розробляє критерії того, як ефективні профілактичні підходи можуть швидше бути реалізовані на практиці. В даний час в NZK основна увага приділяється різним напрямкам екстремізму. NZK фінансується за рахунок коштів Федерального міністерства внутрішніх справ (ВМІ – Bundesministeriums des Innern). Організаційно і просторово NZK пов'язане з Німецьким кримінологічним форумом (DFK) і Центральним кримінологічним агентством у Вісбадені (KrimiZ)³;

2) *рівень федеральних земель*. В усіх 16 землях існують так звані

---

¹ German Prevention Congress. URL: <https://www.praeventionstag.de/nano.cms/international> (дата звернення 22.06.2019).

² The Structure of Crime Prevention in Germany. URL: https://efus.eu/files/fileadmin/efus/pdf/Crime_Prevention_Germany.pdf (дата звернення 22.06.2019).

³ Nationales Zentrum für Kriminalprävention. URL: <https://www.nzkrim.de> (дата звернення 20.06.2019).

Ради з попередження злочинності (зокрема: Гессен, Бранденбург, Рейнланд-Пфальц, Саксонія-Ангальт, Північний Рейн-Вестфалія, Нижня Саксонія та інші), в які входять, зокрема, представники міністерств освіти, соціальних справ та справедливості. Вони консультують, координують, інформують, впроваджують і підтримують заходи з попередження злочинності в землях. Гроші на програми-проекти виділяються в основному міністерствами федеральних земель;

3) *державно-федеральний рівень* (проміжний рівень між федеральним рівнем і рівнем земель – *Т.О.*). На цьому рівні ініціативи та робота окремих установ з профілактики фінансується за рахунок як держав, так бюджету земель. Як приклад можна навести: Кримінологічний центр в Вісбадені (KrimZ), який виступає у ролі посередника між кримінологічними дослідженнями, з одного боку, і практичною роботою в системі кримінального правосуддя – з іншого¹, Федеральний і державний координаційний центр з профілактики наркоманії (координує проекти з профілактики наркоманії), Програма «Попередження злочинності поліцією на федеральному рівні та рівні земель». Також на цьому рівні відбуваються Постійні конференції міністрів, які займаються питаннями попередження злочинності, наприклад: Постійна конференція міністрів юстиції, що займається питаннями політики правосуддя щодо запобігання, Постійна конференція міністрів внутрішніх справ, що займається питаннями попередження злочинів поліцією;

4) *муніципальний рівень*. У багатьох містах Німеччини діють так звані Муніципальні ради з попередження злочинності, які координують і фінансують проекти з попередження злочинності.

У Німеччині попередження злочинності є обов'язком на всіх трьох рівнях уряду: федеральному, землі і муніципальному. Через конституційний принцип субсидіарності роль неурядових організацій та місцевих громад має пріоритет над діяльністю на федеральному рівні або на рівні федеральних земель. Для координації цих зусиль у багатьох муніципалітетах і більшості федеральних землях створені ради з попередження злочинності, які підтримують і консультують місцеві органи влади та їх мережі з питань попередження злочинності, поширюють наукові висновки і практичний досвід в галузі попередження злочинності, аналізують тенденції у сфері злочинності і консультують уряд з питань політики у сфері злочинності і міжвідомчого співробітництва в цій сфері.

---

¹ Розвиток кримінологічної думки ФРН і в Україні (за матеріалами дослідж. науковців Ін-ту вивч. пробл. злочинності НАПрН України): монографія. К., 2013. С. 9-10.

Проте, як показують останні дослідження, проведені в 2018 році Національним центром з попередження злочинності (NZK) спільно з Німецьким форумом з попередження злочинності (DFK), в Німеччині на муніципальному рівні спостерігається тенденція до скорочення кількості місцевих комітетів з профілактики. Так, зазначається, що з 2007 по 2018 рік їх кількість скоротилась на 40%. Здебільшого це пояснюється їх зменшенням в сільській місцевості та об'єднанням з подібними суб'єктами, які діють в місцевих районах¹.

Далі пропонуємо розглянути приклад роботи Ради з попередження злочинності в Нижній Саксонії (CPC)².

Із заснуванням CPC в Нижній Саксонії в 1995 році було створено форум для спільних зусиль щодо попередження злочинності та підвищення почуття безпеки громадян. Основна філософія полягала в тому, що для ефективного розслідування та боротьби з причинами злочинності необхідними є спільні зусилля і стратегія громадськості в цілому. Більше 250 організацій-членів з усіх відповідних соціальних секторів, в тому числі близько 200 місцевих превентивних органів, діляться своїм досвідом і концепціями суспільної безпеки і підтримують їх реалізацію. Їх підтримка та об'єднання їх зусиль є основним завданням CPC Нижній Саксонії і його секретаріату, який є структурним елементом Міністерства юстиції. Деякі з його проєктів фінансуються в рамках рамкової партнерства з Європейською комісією, додаткова підтримка надається федеральним урядом і такими фондами, як Klosterkammer Hannover³.

У своїй діяльності CPC Нижньої Саксонії реалізує такі цілі: підсилює попередження злочинності на муніципальному рівні; розробляє концепції та описує необхідні межі для їх реалізації; сприяє забезпеченню і поліпшенню якості в попередженні злочинності; пропонує платформу для передачі знань та кримінологічної інформації; координує і підтримує мережу суб'єктів у сфері попередження злочинності; співпрацює з установами, що займаються питаннями попередження злочинності, в тому числі за межами Нижньої Саксонії; інформує про методи і концеп-

---

¹ Kommunale Kriminalprävention in Deutschland 2018. 2019. Nr 1. S.8. / Nationales Zentrum Kriminalprävention: сайт. URL: https://www.nzkrim.de/fileadmin/nzk/NZK_Berichte/Forschungsbericht_2019_1_KKP.pdf (дата звернення 24.06.2019).

² Crime Prevention Council of Lower Saxony (CPC). URL: <https://lpr.niedersachsen.de/nano.cms/english> (дата звернення 24.06.2019).

³ Crime Prevention Council of Lower Saxony (CPC). URL: <https://lpr.niedersachsen.de/nano.cms/english> (дата звернення 24.06.2019).

ції попередження злочинності в суспільстві; заохочує участь громадян у попередженні злочинності¹ [Додаток Д].

Враховуючи ту обставину, що для Німеччини, як і для будь-якої країни ЄС, залишається актуальним питання протидії загальнокримінальній злочинності, організованій злочинності, торгівлі людьми, кіберзлочинам, молодіжній злочинності, нелегальній міграції, тероризму, екстремізму, це обумовлює різноплановий та диференційний підхід до формування відповідних програм і проектів на різних рівнях, спрямованих на зменшення рівня злочинності та стабілізацію криміногенної ситуації.

Розглянемо окремі федеральні програми. Так, з метою більш ефективного об'єднання і координації заходів із запобігання злочинності між федеральною поліцією і поліцейськими силами федеральних земель в 1997 р. було запущено Програму з поліцейського попередження злочинності (Programm „Polizei-liche Kriminalprävention“ – ProPK)². Попередні програми існували ще в 1970-х рр. Дана Програма передбачає проведення поліцією роз'яснювальної роботи, в тому числі через засоби масової інформації та інші органи, які займаються питаннями профілактики, доведення інформації цільовим групам про прояви та способи запобігання злочинності.

Завдяки систематичному збору й аналізу даних ProPK може зосередитися на найбільш нагальних проблемах. До них відносяться профілактика крадіжок і крадіжок зі зломом, насильства і злочинності серед неповнолітніх, злочинів, пов'язаних з наркотиками, сексуальних злочинів, шахрайства і кіберзлочинності.

Позитивно слід оцінити створення окремого інтерактивного сайту «Поліцейська профілактика» під гаслом «Wir Wollen, Dass Sie Sicher Leben» («Ми бажаємо, щоби ви жили у безпеці») з профілактики злочинів та правопорушень в рамках Програми (ProPK). На сайті крім стандартних рубрик та посилань є рубрики для людей похилого віку щодо того, як не стати жертвою злочину; співпраці поліції і національних меншин / мусульман тощо).

Слід зазначити, що насильство і радикалізм є актуальними темами для Німеччини та «вічнозеленими» у засобах масової інформації. Згідно з загальнонаціональним репрезентативним опитуванням, проведеним у

---

¹ The Crime Prevention Council of Lower Saxony is a centre of excellence in crime prevention. URL: https://www.lpr.niedersachsen.de/Landespraeventionsrat/Image/LPR-Zielhierarchie_A4_eng_2013-05-28.pdf (дата звернення: 22.06.2019).

² Polizeiliche Kriminalprävention. URL: <https://www.polizei-beratung.de/startseite-und-aktionen/aktuelles/> (дата звернення 24.06.2019).

2017 р., 71% населення країни повідомляє про страх перед тероризмом і 62% – про страх перед політичним екстремізмом. Ці два страхи у даний час посідають найвищі позиції серед усіх побоювань німців¹. У свою чергу, це зумовлює постійне оновлення як державної стратегії, так і програми протидії цим загрозам. Так, у період з 2016 по 2017 роки була оновлена Стратегія федерального уряду для запобігання екстремізму та просування демократії (2016), а на її основі розроблено нову Національну програму запобігання ісламському екстремізму (NPP-2017)².

Основними сферами профілактики за Програмою (NPP-2017) визначені такі, як: «профілактика в окремих місцях (сімейне і соціальне середовище, освітні установи та громади мечетей)», «профілактика в соціальних мережах, профілактика через інтеграцію», профілактика і дерадикалізація в тюрмах, підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів.

Слід сказати, що Стратегія і Програма запроваджуються на всіх рівнях. В цілому такий підхід програмування «зверху-вниз» притаманний Німеччині. Як приклад можна навести нижньосаксонську «Державну програму проти правого екстремізму – за демократію і права людини» (The Lower Saxon State Programme against Right-wing Extremism – for Democracy and Human Rights)³.

Також сьогодні реалізується Програма «Поліція-2020» (Programm "Polizei-2020"), головною метою якої є створення загальної, сучасної і єдиної інформаційної архітектури для німецької поліції на федеральному рівні та на рівні федеральних земель. В результаті працівники поліції матимуть доступ до інформації, необхідної їм для виконання своїх завдань у будь-який час і в будь-якому місці. При цьому враховуються

---

¹ Dirk Baier, Report for the 23rd German Congress on Crime Prevention. 2018. P. 2. URL: <http://www.praeventionstag.de/dokumentation/download.id=Report-Baier-2684.pdf> (дата звернення 24.06.2019).

² Strategie der Bundesregierung zur Extremismusprävention und Demokratieförderung. Berlin. 2016. 62 p. URL: <https://www.bmfsfj.de/blob/109002/5278d578ff8c59a19d4bef9fe4c034d8/strategie-der-bundesregierung-zur-extremismuspraevention-und-demokratiefoerderung-data.pdf> (дата звернення 24.06.2019); Nationales Präventionsprogramm gegen islamistischen Extremismus (NPP): Diese Schwerpunkte fördert der Bund (03.07.2018) / Bpb.de: сайт. URL: <https://www.bpb.de/politik/extremismus/radikalisierungspraevention/271943/nationales-praeventionsprogramm-gegen-islamistischen-extremismus-npp> (дата звернення 24.06.2019).

³ Working section "Coordination Centre of the Programme against right-wing extremism – for democracy and human rights" of Lower Saxony. URL: <https://lpr.niedersachsen.de/nano.cms/against-right-wing-extremism> (дата звернення 24.06.2019).

умови правової бази і, перш за все, захист даних. Інша мета полягає в тому, щоб об'єднати поліцейські сили федерального уряду і уряду земель з їх національними та міжнародними партнерами в цифровій формі¹.

У Німеччині особливо акцентується на профілактиці злочинності в молодіжному середовищі. Про це свідчить, наприклад, проведення ґрунтовних досліджень, зокрема дослідження «Можливості розвитку молодіжної (насильницької) злочинності в Німеччині. Сценарії, тенденції, прогнози 2010-2020» (2010 р.), проведене факультетом кримінології і попередження злочинності Німецького поліцейського коледжу².

На період до 2020 року респонденти прогнозують зростання соціальної нерівності, соціально-просторову консолідацію середовища бідності, збільшення частки людей, що живуть в таких умовах, зростаючу етнічну гетерогенізацію (старіння населення) і зростання числа іммігрантів. У той же час вони також припускають, що соціальна несправедливість буде все більше провокувати вчинення насильницьких правопорушень³.

Останні дослідження у цій сфері показують, що основні програми та проекти на всіх рівнях спрямовані на: шкільну реабілітацію, соціальну, економічну, психологічну підтримку родин з груп ризику, залучення молоді до вуличної роботи, соціальну підготовку молоді, антиагресивну підготовку молоді⁴.

Зазначимо, що у сучасних умовах в Німеччині спектр практик щодо профілактики злочинів варіюється від місцевих проектів, наприклад поліпшити суб'єктивне відчуття безпеки шляхом забезпечення більшої присутності поліції («Stadtwatch Bielefeld») або мотивувати населення допомагати зменшити явище «відвести погляд» (Компанія «Насильство

---

¹ Programm "Polizei 2020" / Bundesministeriums des Innern: сайт. URL: https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/2018/polizei-2020.pdf?__publicationFile&v=1 (дата звернення 24.06.2019).

² Mögliche Entwicklungen der Jugend (gewalt) kriminalität in Deutschland. Szenarien, Trends, Prognosen 2010-2020. Münster, Oktober 2010. 178 s. / Deutsche Hochschule der Polizei. Fachgebiet Kriminologie und interdisziplinäre Kriminalprävention. URL: https://www.innenministerkonferenz.de/IMK/DE/termine/to-beschluesse/10-11-19/anlage1zu6.pdf?__blob=publicationFile&v=2 (дата звернення 23.06.2019).

³ Там само, с. 70.

⁴ Jana Meier M.A., Jugendliche Gewalttäter zwischen Jugendhilfe und krimineller Karriere (переклад: Неповнолітні насильницькі злочинці. Добробут молоді та кримінальна кар'єра). Abschlussbericht / Deutsches Jugendinstitut. München. 2015. 120 s. URL: https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/jugendkriminalitaet/AST_Abschlussbericht_Gewalttaeter.pdf (дата звернення 24.06.2019).

– обізнаність – допомога» / Campaign «Violence – Awareness – Help»), до проектів на рівні федеральних земель, які мають справу з ксенофобією («Як позбутися правого екстремізму» / «How to get away from right-wing extremism») або зі зменшенням злочинності серед неповнолітніх («Програма з попередження злочинності серед неповнолітніх» / «Juvenile Delinquency Prevention Program») – аж до проектів на національному рівні («Інтеграція за допомогою спорту» / «Integration by Means of Sports»)¹.

Враховуючи наведене, можна сформулювати такі висновки:

1. У Німеччині, як і в інших країнах ЄС, все частіше здійснюється зміщення акценту з каральної політики (спеціальне запобігання) в бік соціальної і ситуативної профілактики. Останнім часом можна спостерігати певний симбіоз реалізації класичної моделі (первинна, вторинна та третинна профілактика) попередження злочинності та неокласичної моделі, яка включає в себе: профілактику через розвиток середовища (Development Prevention), профілактику злочинності із залученням громадськості (Community Prevention), ситуативну профілактику (Situative Prevention).

2. Специфіка програмування протидії злочинності обумовлена федеративним устроєм країни. Більшими повноваженнями у сфері протидії злочинності наділені федеральні землі. При формуванні програмних документів з протидії злочинності на різних рівнях та запровадження відповідних проектів й ініціатив реалізується підхід як «зверху-вниз» (з найбільш актуальних питань протидії злочинності), так і «знизу-вверх».

3. У Німеччині попередження злочинності є обов'язком на всіх трьох рівнях уряду: федеральному, землі і муніципальному. Через конституційний принцип субсидіарності роль неурядових організацій та місцевих громад має пріоритет над діяльністю на федеральному рівні або на рівні федеральних земель.

4. У Німеччині, на відміну від інших країн ЄС, діє потужна, злагоджена мережа суб'єктів з формування та реалізації політики з протидії злочинності (урядові, неурядові організації, координаційні групи, ради з профілактики, наукові установи, громадянське суспільство тощо). Сут-

---

¹ Jörg Bässmann, Crime Prevention in Germany. Selected examples of projects in the „Infopool Prevention“ database 2004. P.6. URL: <https://www.kriminalpraevention.de/files/DFK/sprachen/en/09selected-projects-2004.pdf> (дата звернення 24.06.2019).

тєвий вплив на формування федеральної стратегії у сфері протидії злочинності та відповідних програм має Національний центр з попередження злочинності (NZK), Німецький форум з попередження злочинності (DFK), Німецький конгрес щодо попередження злочинності (DPT), Ради з профілактики злочинності федеральних земель (CPC).

5. Основний акцент при формуванні програм з протидії злочинності зроблено на їх реалізацію саме на місцевому рівні, залежно від наявних проблем.

2.6. Досвід Англії та Уельсу (Великобританія) у програмуванні протидії злочинності

Як ми вже неодноразово зазначали, саме стан злочинності у країні обумовлює подальшу політику щодо протидії їй. Це стосується і Англії та Уельсу. Надамо загальну характеристику стану злочинності в цій країні. Так, до 2016 року, за даними CSEW (Crime Survey for England and Wales), в Англії та Уельсі в 2016 році порівняно з 1995 роком загальна злочинність зменшилась на 67% – з 19 млн. до 6,3 млн. злочинів¹.

Дослідження злочинності Англії та Уельсу (CSEW) показало, що загальний її рівень (включаючи шахрайство та кіберзлочини) у 2018 році не змінився порівняно з попереднім роком. Зафіксовані в поліції дані про злочини збільшилися на 7% за той же період та становили 6,2 млн. злочинів². Насильницькі злочини проти особи, за даними поліції, збільшились на 19% у 2018 році порівняно з 2017 роком та становили 1,4 млн. злочинів. Зокрема, зафіксовано збільшення на 6,1% вбивств (з 690 до 732 злочинів) та на 6% фіксується збільшення кількості насильницьких злочинів із застосуванням холодної зброї (до 40 829 злочинів). Крім цього, за даними CSEW, фіксуються такі тенденції: злочини, пов'язані зі зловживанням комп'ютерами, зменшилися на 375 тис. злочинів (на 28% – до 976 тис. злочинів); шахрайські злочини збільшилися на 385 тис.

---

¹ The Modern Crime Prevention Strategy (2017) / Crime and Policing Knowledge Hub & Vulnerability Hub. March 2017. P.1-2. URL: https://www.eelga.gov.uk/documents/conferences/2017/20%20march%202/richard_jolley_and_katie_aston_ppt.pdf (дата звернення: 24.06.2019).

² Annual Report and Accounts 2018-19 (For the year ended 31 March 2019). Home Office. P.12-13. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/807126/6.5571_HO_Annual_Report_201920_WEB.PDF (дата звернення: 26.06.2019).

злочинів (12% – до 3,6 млн. злочинів), це зумовлено, головним чином, збільшенням категорії злочинів «інше шахрайство», яке за останній рік більш ніж подвоїлося; кількість злочинів, поєднаних із крадіжками, збільшилася на 291 тис. (на 8% – до 3,8 млн.); на 19% збільшилась кількість злочинів щодо порушень громадського порядку (до 438 286 правопорушень); на 11% – пограбувань (до 82 566)¹.

Фактично такий стан речей обумовлює розробку та формування нових рішень і підходів щодо протидії злочинності, зниження її рівня та створення безпечного середовища для британців.

У наукових дослідженнях особливості британської кримінологічної моделі протидії злочинності пов'язують із самотутньою культурою, традиціями, економікою й історією країни, геополітичним положенням та особливостями національної ментальності. Їй притаманний так званий державницький підхід до впливу на злочинність і злочинців. Наголошується, що характерними рисами цього підходу є неокласичні методи протидії злочинності за допомогою заходів кримінально-правового впливу й удосконалення карної політики у поєднанні із заходами загальносоціальної та спеціальної профілактики злочинів, здійснюваними за організаційної та фінансової підтримки держави. До особливостей британської практики забезпечення кримінологічної безпеки належить так зване «продовжене позбавлення волі», що допускає можливість ізоляції від суспільства злочинця, який становить підвищену суспільну небезпеку, на більш тривалий строк, ніж це обумовлено характером і ступенем суспільної небезпеки вчиненого злочину й раніше призначеного судом покарання. Крім того, сучасною тенденцією є активне застосування превентивних заходів, серед іншого – позбавлення волі, до осіб з антисоціальними схильностями². Проте така позиція вчених ґрунтується на дослідженнях, проведених ще наприкінці 1990-х – початку 2000-х років і не відповідає повною мірою сучасному підходу країни у протидії зло-

---

¹ Serious Violence Strategy (April 2018). P.15-16. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/698009/serious-violence-strategy.pdf (дата звернення: 26.06.2019); Crime in England and Wales: year ending December 2018. URL: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/bulletins/crimeinenglandandwales/yearendingdecember2018#offences-invol-knives-or-sharp-instruments-are-still-rising-while-firearms-offences-decrease> (дата звернення: 26.06.2019).

² Мозоль С.А. Кримінологічна безпека в Україні: монографія. Харків: Константа, 2018. С. 335; Ведерникова О.Н. Теория и практика борьбы с преступностью: британская криминалогическая модель: дис. ... д-ра юрид. наук. М., 2001. С. 121; Ведерникова О.Н. Зарубежные криминалогические системы. *Государство и право*. 2002. № 10. С. 32-40.

чинності. Останнім часом в цій країні, як і в багатьох інших країнах Євросоюзу, посилюється вплив загальносоціальної та ситуативної профілактики.

Перш ніж перейти до розгляду сучасного підходу Англії та Уельсу у попередженні злочинності, зазначимо, що дана діяльність відбувається на кожному рівні – національному, регіональному та місцевому, де існують уповноважені правоохоронні органи (зокрема, Національне агентство з питань злочинності / National Crime Agency, поліцейські служби) з чіткою компетенцією, які постійно взаємодіють з широким колом партнерів, що також мають великий інтерес до попередження злочинності – виробники, фінансовий сектор, алкогольна промисловість, роздрібні торговці, організації добровільного сектору, місцеві органи влади, інші служби екстреної допомоги, у тому числі пожежні і рятувальної служби, Радами з питань охорони здоров'я та благоустрою, і, звичайно, самих громад¹.

В Англії та Уельсі консервативний уряд, який було переобрано у 2015 р., оголосив про свою «Сучасну Стратегію щодо попередження злочинності» (далі – Сучасна стратегія / Стратегія) в березні 2016 року (Modern Crime Prevention Strategy). МВС, відзначаючи швидке зниження зареєстрованих злочинів за останні 20 років, обґрунтовувало, що таке зниження частково є результатом застосування як змін до законодавства і правозастосовної діяльності правоохоронних і судових органів («жорсткої політики щодо злочинності»), так і застосування заходів з попередження злочинності, спрямованих на промисловість, комерційний сектор і громадськість. До останніх відносяться стимули, пропоновані страховими компаніями для поліпшення домашньої безпеки, і поліпшення від виробників автомобілів, які значно ускладнюють крадіжку автомобілів. Але у стратегії також зазначається, що методи злочинної діяльності помітно змінюються – від традиційних і очних способів до крадіжок та вимагання через Інтернет, які є «безликими, безконтактними і вчинюються на відстані». У стратегії викладено ряд ініціатив зі зміцнення навичок поліції щодо попередження та виявлення кіберзлочинності, в тому числі розширення обміну інформаційними системами

---

¹ The Modern Crime Prevention Strategy. 2016. P.5. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/509831/6.1770_Modern_Crime_Prevention_Strategy_final_WEB_version.pdf (дата звернення: 28.06.2019).

даних і плідна робота з бізнесом і промисловістю¹.

Однак нова Стратегія має велике значення в контексті застосування підходу ситуативного попередження злочинності і контролю за поведінкою, яка вважається дратівливою або антисоціальною².

У Стратегії наголошується також, що система попередження злочинності в Англії та Уельсі все ще зосереджена на традиційних типах злочинності, проте сьогодні їй слід розширити фокус, щоб він включав і «приховані» (латентні) злочини, такі як: домашнє насильство, дитяча сексуальна експлуатація, рабство. В даному аспекті потребують змін підходи щодо протидії шахрайству та кіберзлочинності.

Сучасна стратегія орієнтована на вирішення проблемних питань за шістьма напрямками злочинності, які виступають рушійними факторами, або драйверами, злочинності (The strategy focusses on six drivers of crime)³:

1) *можливості* – скорочення можливостей для скоєння злочинів в Інтернеті, вчинення злочинів, пов'язаних із сексуальною експлуатацією дітей, і домашнього насильства; підготовка до злочинів і заборона на продаж, виготовлення та імпорт «зомбі-ножів»⁴ (для попередження злочинів «на ножах», для забезпечення безпеки спільнот) / Reducing opportunities to commit crime online, to commit CSE (Child sexual exploitation) and domestic abuse, designing out crime and banning zombie knives); заходи, спрямовані на підвищення безпеки середовища, в тому числі з використання CCTTV (віддалена дистанційна система відеоспостереження замкнутого кола). Наприклад, на місцевому рівні положення

---

¹ The 5th International Report Crime Prevention and Community Safety: Cities and the New Urban Agenda, Montreal, 2016. P.21. / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_up/Publications/Internat_Report/CI_Final.pdf (дата звернення: 02.05.2019).

² The Modern Crime Prevention Strategy. 2016. 50 p. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/509831/6.1770_Modern_Crime_Prevention_Strategy_final_WEB_version.pdf (дата звернення: 28.06.2019).

³ Там само, с. 5.

⁴ Заборона на продаж, імпорт і виробництво «зомбі-ножів» (ножі – вбивці зомбі) вступає в силу на всій території Англії і Уельсу з 18 серпня 2016 року. Ножі можуть мати леза до 25 дюймів, мати зазубрений край і містити зображення або слова, які пропагандують насильство. Той, хто був спійманий на виготовленні або продажу зомбі-ножів, відтепер може бути засуджений до 4 років в'язниці [Zombie knives banned in England and Wales (16/08/2016) / GOV.UK: сайт. URL: <https://www.gov.uk/government/news/zombie-knives-banned-in-england-and-wales> (дата звернення: 28.06.2019).]

даної Стратегії в Лондоні реалізується через міську стратегію «Профілактика ножових злочинів» (The London Knife Crime Strategy, 2017)¹;

2) *характер* (раннє втручання до тих, хто може перебувати під впливом факторів, що можуть призвести до високої імовірності вчинення злочину) – робота з партнерами з метою формування позитивних характеристик і стійкості у молодих людей, молодих людей з груп ризику та літніх правопорушників;

3) *ефективність роботи CJS* – створення системи кримінального судочинства CJS (Criminal Justice System) як більш ефективного засобу стримування для потенційних правопорушників, розбудова потенціалу та можливостей правоохоронних органів, оновлення повноважень поліції / суду. В межах цього стратегічного напрямку підтримується ініціатива «Спільне використання інформації для боротьби з насильством», яка полегшує збір даних про травми ножами і гарантує швидку та ефективну діяльність поліцейських спільно з партнерами приватного сектору з питань безпеки громад по всій країні. Ця схема об'єднала працівників поліції, медичний персонал та місцеві органи влади для збору інформації про час та місця нападу та використовуваної зброї. Це використовується для підвищення ефективності превентивних дій, включаючи: коригування маршрутів патрулювання; переміщення додаткових офіцерів до центру міста в певні часи; націлювання на проблемні ліцензійні приміщення; використання камер відеоспостереження у громадських місцях; введення пластикових стаканів у пабах². Слід зазначити, що ця схема побудована на Програмі запобігання насильству в Кардіффі (Cardiff Violence Prevention), яка призвела до значного зниження рівня госпіталізації від насильства.

У межах даного напрямку запроваджується електронна система кримінальної юстиції, яка передбачає: а) створення єдиної цифрової платформи, яка буде допомагати керувати, розподіляти кримінальні справи та підвищувати ефективність їх розгляду; б) запровадження електронного суду; в) створення відцифрованих електронних кримінальних справ для подолання проблеми управління цифровими доказами, вирі-

---

¹ The London Knife Crime Strategy (2017) / Greater London Authority, London. 2017. 80 p. URL: https://www.london.gov.uk/sites/default/files/mopac_knife_crime_strategy_june_2017.pdf (дата звернення: 28.06.2019).

² The Modern Crime Prevention Strategy. 2016. P. 22. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/509831/6.1770_Modern_Crime_Prevention_Strategy_final_WEB_version.pdf (дата звернення: 28.06.2019).

шення питання зберігання та обміну цифровими даними в системі кримінальної юстиції¹; г) запровадження онлайн-системи Track My Crime («Відстежуй мій злочин»), яка дозволяє жертвам відстежувати прогрес їх справ через веб-сайт: www.police.uk;

4) *вигідність*² (спрямована на ускладнення отримання організованою злочинністю фінансової вигоди) – протидія кримінальним бізнес-моделям, у тому числі через Спільну робочу групу з шахрайства (Joint Fraud Taskforce), План дій щодо відмивання грошей, Закон «Про сучасне рабство» (Modern Slavery Act);

5) *наркотики* – передбачається формування оновленої Стратегії з наркотиків, яка базується на підходах колишньої Стратегії (2010) для обмеження поставок наркотиків і боротьби з організованою злочинністю, що стоїть за торгівлею наркотиками, запобігання зловживанню наркотиками в громадах, надання допомоги людям у здійсненні опору незаконному обігу наркотиків і підтримки людей, залежних від наркотиків, у процесі лікування і одужання;

6) *алкоголь* (запобігання злочинності та безладдям, пов'язаним з алкоголем) – сформулювати новий підхід, що ґрунтується на кращій місцевій розвідці, ефективному місцевому партнерстві та наданні повноважень поліції та місцевій владі. Забезпечення безпеки «нічної економіки», щоб люди могли безпечно вживати алкоголь, не побоюючись стати жертвою злочинів або заворушень, пов'язаних з алкоголем, що сприяє зростанню місцевої економіки.

Наступною обов'язковою умовою запровадження Сучасної стратегії є розумне використання даних і новітніх технологій у попередженні злочинності, зокрема зосереджується увага на:

1) розумному використанні даних та аналітиці даних – окреслює, яким чином аналітичні дані можуть призводити до раціонального використання сил поліції в «гарячих точках» та розвитку предикативної аналітики (аналітика передбачення), виявлення вразливих осіб і підозрілих моделей діяльності;

2) максимально ефективному використанні новітніх технологій – міністерство внутрішніх справ, поліцейські сили та приватні партнери працюють разом над, наприклад, цифровим розслідуванням та розвід-

---

¹ Там само, с. 26.

² Орієнтовний розмір доходу, отриманий ОЗГ у Великобританії за рік від постачання наркотиків, становить 3,7 млрд. фунтів стерлінгів, організованих шахрайських фінансових операцій – 8,9 млрд. фунтів стерлінгів, від нелегальної міграції – 240 млн. фунтів стерлінгів [там само, с. 27].

кою, мобільними технологіями, цифровим відео та криміналістикою. На можливість запозичення досвіду Великобританії щодо покращення технічного оснащення правоохоронних органів України (наприклад, впровадження проекту «цифрової поліції» / Digital Policing), в тому числі і в напрямку удосконалення кримінологічного прогнозування з використанням можливостей Інтернет звертала увагу О.І. Бугера¹;

3) «скануванні горизонту» (Horizon scanning) – моніторинг розвитку нових технологій та обмін оцінками потенційних ризиків вчинення злочинів з промисловістю (тобто для "розробки") та партнерами. Приклади: 3D- і 4D-друк, Bitcoin, дрони, «Покупка віртуальних речей». Так, щодо 3D- і 4D-друку, то зазначається, що це сучасний спосіб створення об'єкта шляхом накладання пластику або металу на тверду форму. Друк 4D передбачає друк об'єктів, які змінюють форму з плином часу. Найбільш очевидна загроза з боку нової технології друку – це можливість давати людям виробництво зброї в домашніх умовах, хоча окремі дослідження показують, що друковані пластикові пістолети в даний час є не надійними і становлять більшу загрозу для стрільця, ніж для передбачуваної жертви. Однак це не стосується 3D- і 4D-принтерів, які працюють з металом. Проте вони сьогодні є високовартісними та малодоступними. Але не слід забувати, що прогрес не стоїть на місці. Інші загрози 3D- і 4D-принтерів включають можливість надрукувати форми з порожнинами всередині них для подальшого використання в контрабанді наркотиків та інших незаконних предметів².

Одним з ключових питань Сучасної стратегії залишається удосконалення превентивної діяльності на муніципальному (місцевому) рівні. Даний напрямок визначений як «Запобігання злочинності – місцева поліція, партнерство та співпраця» і включає себе такі складові:

1) зміна злочинності – означає фундаментальний здвиг у попередженні злочинності (зміщення акценту з національного рівня на місцевий);

2) новий ритм – означає видимість у новому середовищі злочинності. Наголошується на потребі оновлення розуміння того, що види-

---

¹ Бугера О.І. Сучасні кримінологічні стратегії запобігання злочинності з використанням мережі інтернет: зарубіжний досвід. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 1. С. 147.

² The Modern Crime Prevention Strategy. 2016. P. 41. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/509831/6.1770_Modern_Crime_Prevention_Strategy_final_WEB_version.pdf (дата звернення: 28.06.2019).

мість виходить за рамки традиційної моделі сусідства;

3) робота зі спільнотами або групами людей з високим рівнем шкоди: від партнерства до інтеграції послуг. Партнерство є ключем до вирішення проблем в цілому для людей з групи ризику;

4) картографування попиту / складання карт попиту (Mapping the demand): потенціал прогнозної аналітики в поліцейській діяльності. Краще використання даних може допомогти глибше зрозуміти, де, коли і чому формується попит на поліцію і як ефективніше планувати превентивне втручання та використовувати наявні ресурси;

5) стале управління попитом: профілактика (або раннє втручання) – краще за лікування. Незважаючи на необхідність сталого управління зниженням попиту, може бути складно розставити пріоритети для запобігання та/або раннього втручання в умовах обмежених ресурсів, особливо з урахуванням труднощів з доведенням успіху;

6) поліція – це громадськість, а громадськість – це поліція: мобілізація громадської активності. Використання спеціальних послуг і волонтерів може зіграти вирішальну роль у майбутній робочій силі (залучення додаткового людського ресурсу для профілактики);

7) золота нитка (The Golden thread). Перехід профілактики з національного на регіональний, місцевий рівні;

8) можливості. Розгляд того, чи достатньо передню лінію (суб'єкти на місцевому рівні) оснащено для виявлення і вирішення ключових питань у сфері профілактики злочинності¹.

Схематично сучасну стратегію профілактики злочинності в Англії та Уельсі можна зобразити таким чином (див. схема 1)²:

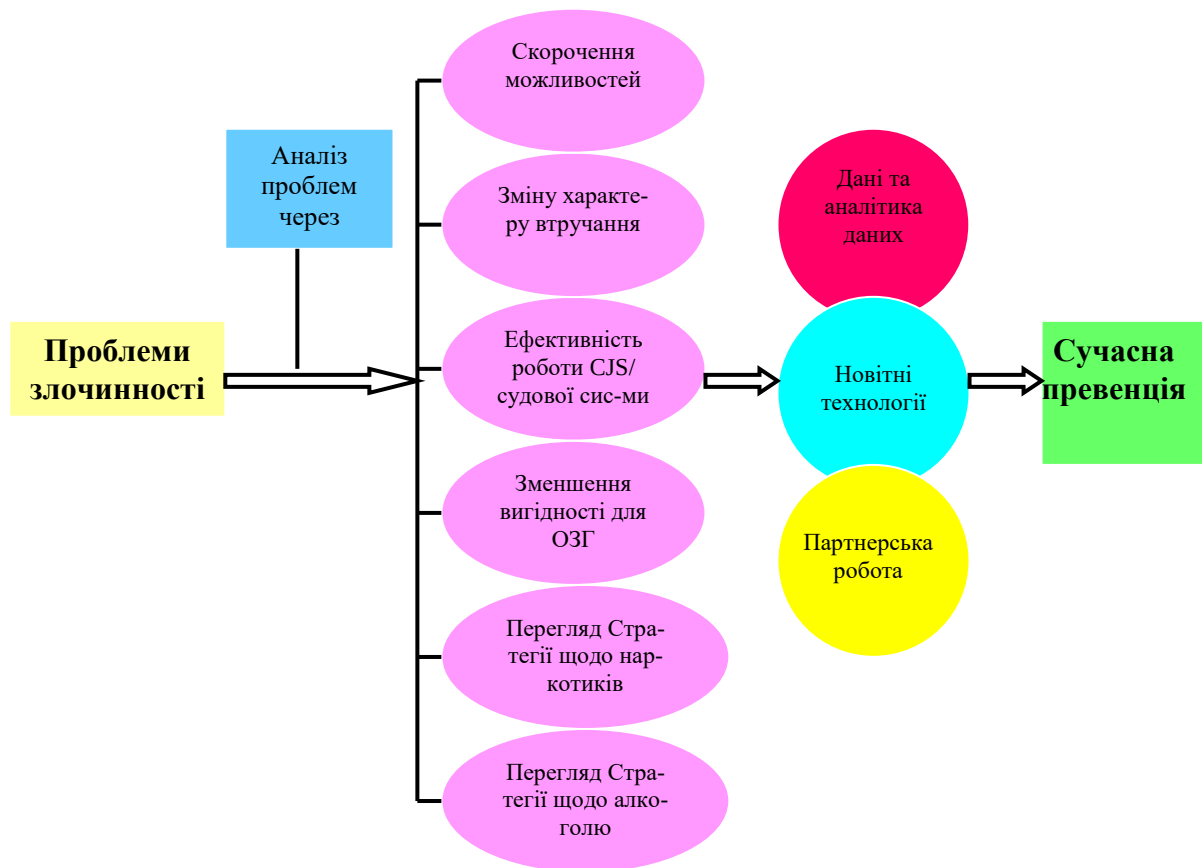
---

¹ The Modern Crime Prevention Strategy. 2016. P. 7-8. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/509831/6.1770_Modern_Crime_Prevention_Strategy_final_WEB_version.pdf (дата звернення: 28.06.2019).

² The Modern Crime Prevention Strategy (2017) / Crime and Policing Knowledge Hub & Vulnerability Hub. March 2017. 8 p. URL: https://www.eelga.gov.uk/documents/conferences/2017/202017%_jolley_and_katie_aston_ppt.pdf (дата звернення: 28.06.2019).

Схема 1

Схематична модель сучасної стратегії профілактики злочинності в Англії та Уельсі (2016 р.)

Сучасна стратегія профілактики злочинності логічно поєднана і з іншими безпековими стратегіями в цій сфері, зокрема Стратегією боротьби з серйозним насильством¹.

У квітні 2018 року уряд опублікував «Стратегію боротьби з серйозним насильством» (Serious Violence Strategy), в якій викладено програму, що включає 61 зобов'язання і дії.

Стратегія по боротьбі із серйозним насильством (далі – Стратегія з насильства) спрямована на зменшення сплесків насильницьких злочинів через поєднання цілеспрямованої поліцейської діяльності з ефективни-

ми довгостроковими інвестиціями у профілактику і раннє втручання.

З 2014 по 2017 рр. зростає число серйозних насильницьких злочинів, зокрема вбивств – на 11,7% (з 533 у 2013/14 до 628 у 2016/17 рр.), злочинів із застосуванням зброї – на 31% (з 4856 до 6375), злочинів із застосуванням ножів – на 36% (з 23665 до 32014)².

За своєю структурою Стратегія включає вісім складових, зокрема: вступ, Глава 1 – тенденції серйозного насильства та його рушійні сили, Глава 2 – ризики та захисні фактори та втручання, Глава 3 – вирішення проблем округу та зловживання наркотиками, Глава 4 – раннє втручання та профілактика, Глава 5 – підтримка суспільства та місцевих партнерів, Глава 6 – правоохоронні органи та кримінальне правосуддя, Глава 7 – висновок: забезпечення впливу та подальші кроки.

У рамках Стратегії активно реалізується Програма «Проблемні сім'ї» 2015-2020 (The Troubled Families Programme 2015-2020 (England only)), яка спрямована на надання допомоги майже 400 000 сімей, та програми підтримки корекції молодих злочинців, а також програми встановлення опіки над складною молоддю задля профілактики рецидиву.

Впродовж 2018-2019 років міністерство внутрішніх справ домоглося прогресу у виконанні зобов'язань, передбачених Стратегією, а саме:

- розробило і представило в Парламент законопроект про посилення законодавства про вогнепальну і холодну зброю;
- проводить загальнонаціональну кампанію з розповсюдження інформації про злочини з використанням «зомбі-ножів» – #knifefree – для підвищення обізнаності про наслідки злочинів з використанням ножів;
- фінансування фонду по боротьбі зі злочинністю проти «зомбі-ножів» склало 1,5 мільйона фунтів стерлінгів в 2018-2019 роках для підтримки 68 громадських проектів;
- сприяло відкриттю нового молодіжного фонду раннього втручання з бюджетом 22 млн. фунтів стерлінгів, який вже підтримує 29

---

¹ Serious Violence Strategy (April 2018). 111 p. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/attachments/attachment_data/file/698009/serious-violence-strategy.pdf (дата звернення: 29.06.2019).

² Serious Violence Strategy (April 2018). P. 15-16. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/attachments/attachment_data/file/698009/serious-violence-strategy.pdf (дата звернення: 29.06.2019).

проектів в Англії і Уельсі. Більше 17 млн. фунтів стерлінгів вже виділено на проекти з надання допомоги молодим людям з груп ризику;

- надало 3,6 млн. фунтів стерлінгів для підтримки розвитку Національного координаційного центру для боротьби з насильницькою і експлуататорською злочинною діяльністю, пов'язаною з територією графств;

- сприяло створенню Цільової групи по боротьбі з серйозним насильством під головуванням Міністра внутрішніх справ для контролю та реалізації цієї Стратегії¹.

Також в Англії та Уельсі відповідально підходять до профілактики молодіжної злочинності, протидії організованій злочинності та попередженню злочинів ненависті. У зв'язку з наявними загрозами у країні реалізуються:

1) відповідні стратегії зі зниження рівня молодіжної злочинності, які включають: індивідуальні (профілактика імпульсивності та гіперактивності) та сімейні (робота з неповними та конфліктними сім'ями) інтервенції, шкільні програми, ініціативи спільноти та ранніх інтервенцій на основі сусідства²;

2) Стратегія протидії серйозній та організованій злочинності (SOC). Зазначимо, що, за даними правоохоронних органів, у Великобританії налічується більше 4 600 організованих груп та груп, які вчиняють тяжкі злочини (банди);

3) стратегії щодо протидії екстремізму та злочинів на ґрунті ненависті.

Щодо останнього напрямку, то в країні реалізується План уряду Великобританії по боротьбі зі злочинами на ґрунті ненависті (2018-2020 роки)³.

План дій включає заходи, які національні організації (урядові де-

---

¹ Annual Report and Accounts 2018-19 (For the year ended 31 March 2019). Home Office. P.12-13. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/81_HO_Annual_Report_201920_WEB.PDF (дата звернення: 29.06.2019).

² Andy Ross, Kathryn Duckworth, David J. Smith, Gill Wyness and Ingrid Schoon, Prevention and Reduction: a review of strategies for intervening early to prevent or reduce youth crime and anti-social behaviour / Centre for Analysis of Youth Transitions (CAYT). May 2011. 87 p. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/182548/DFE-RR111.pdf (дата звернення: 29.06.2019).

³ Action against hate the UK Government's plan for tackling hate crime – 'two years on' / October 2018. 24 p. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/748175/Hate_crime_refresh_2018_FINAL_WEB.PDF (дата звернення: 29.06.2019).

партаменти і ключові національні органи, включаючи поліцію і Королівську прокуратуру) повинні виконати до 2020 року. Заходи згруповані за п'ятьма темами Плану дій по боротьбі зі злочинами на ґрунті ненависті (далі – План дій), які в сукупності забезпечують всеосяжний підхід, орієнтований на жертву, зокрема:

1) запобігання злочинам на ґрунті ненависті. В межах даного напрямку звертається увага на виявлення та усунення тих переконань і поглядів, які можуть привести до дискримінації та розколу у суспільстві. Акцентувати запропоновано в цьому аспекті на молодіжне середовище, в якому виникнення таких ризиків є найбільш вірогідним. У даному напрямі активно будуються відносини щодо взаємодії державного і приватного сектору та громадських груп в рамках державної програми «Побудуємо сильну Британію разом» (BSBT – Building a Stronger Britain Together). До речі, Програма BSBT підтримує громадянське суспільство і громадські організації, які працюють над створенням більш сталих спільнот, які протистоять екстремізму в усіх його формах і пропонують вразливим людям позитивну альтернативу, незалежно від раси, віри, сексуальної орієнтації, віку та полу. Програма дозволяє організаціям, які поділяють ці цілі, претендувати на підтримку в натуральній формі і надавати фінансування для конкретних програм, які забезпечують досягнення цілей, викладених у Стратегії протидії екстремізму (2015)¹.

У рамках цієї програми BSBT підтримується 233 громадських груп по всій Англії і Уельсу, які борються з екстремізмом у своїх громадах. Також у цьому напрямі з 2017 по 2019 рр. в межах даної програми реалізується проект «Stand Up! Streetwise» (Вставай! Людина, що знає своє місто), яка фінансується Міністерством житлово-комунального господарства і місцевого самоврядування та підтримується Міністерством освіти. Проект спрямовано на розробку і проведення семінарів по боротьбі з антисемітизмом та ісламофобією серед молоді; він працює в школах, щоб спонукати молодих людей зруйнувати будь-які стереотипи, яких вони дотримуються щодо інших груп, розглянути наслідки переслідування і дискримінації. Передбачається також оновлення пакету шкільних програм щодо злочинів на ґрунті ненависті до ЛГБТ з урахуванням пропозицій уряду з питань рівності. Державне

---

¹ Building a Stronger Britain Together. URL: <https://www.gov.uk/guidance/building-a-stronger-britain-together> (дата звернення: 29.06.2019); Counter-Extremism Strategy (2015). URL: <https://www.gov.uk/government/publications/counter-extremism-strategy> (дата звернення: 29.06.2019).

управління з питань рівності забезпечить подальше фінансування заходів по боротьбі з булінгом у школах з березня 2019 року по березень 2020 року, а разом з Міністерством освіти розгляне питання про те, як найкращим чином підтримати школи, а також в подальшому – і вищу освіту у висвітленні питань боротьби з гомофобним, біфобним і трансфобним знущаннями.

У межах програми активно підтримується робота по боротьбі із сексуальними домаганнями і злочинами на ґрунті ненависті в кампусах і в Інтернеті у сфері вищої освіти, включаючи роботу з університетами Великобританії;

2) реагування на злочини на ґрунті ненависті в наших громадах. Крім іншого, в рамках цього напрямку фінансується новий поліцейський національний онлайн-центр HateCrimeHub. В даному Центрі працює навчена поліцейська команда, роль якої полягає у спрощенні реакції поліції на випадки насилля-ненависті і поліпшенні якості обслуговування жертв¹;

3) поліпшення звітності про злочини на ґрунті ненависті. В даному напрямі вживаються заходи, спрямовані на об'єктивність висвітлення ситуації з даної проблематики;

4) поліпшення підтримки жертв злочинів на ґрунті ненависті. У зв'язку з цим в кінці 2018 року урядом було розроблено нову Стратегію щодо потерпілих від злочинів². Вважаємо за доцільне звернути увагу на її зміст та окремі аспекти. Дана Стратегія за своєю структурою складається з п'яти основних розділів, які і розкривають напрями її реалізації, зокрема: Глава 1 «Загальне поліпшення досвіду жертв», Глава 2 «Доступна підтримка незалежно від того, чи повідомляють жертви про злочин чи ні», Глава 3 «Якщо жертва повідомляє про злочин», Глава 4 «Судовий процес», Глава 5 «Після суду».

Становить не лише науковий, а і практичний інтерес досвід Англії в межах даної Стратегії щодо покращення захисту жертв від злочинів. Зокрема, наголошується на внесенні змін та доповнень до Кодексу по-

---

¹ Action against hate the UK Government's plan for tackling hate crime – 'two years on' / October 2018. 24 p. (P. 14) URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/748175/Hate_crime_refresh_2018_FINAL_WEB.PDF (дата звернення: 30.06.2019).

² Victims Strategy, Presented to Parliament by the Lord Chancellor and Secretary of State for Justice by Command of Her Majesty Published September 2018. 52 p. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/746930/victim-strategy.pdf (дата звернення: 30.06.2019).

терпілих (The Code of Practice for Victims of Crime / "Victims 'Code"). Цей документ є одним з найбільш важливих для жертв злочинів, оскільки в законі викладаються послуги та інформація, які вони мають право отримувати при взаємодії з системою кримінального правосуддя¹. До речі, щодо України, то у нас ця інформація розпорошена в різних документах (КПК, закони «Про безоплатну правову допомогу», «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду») і передбачає здебільшого відшкодування завданої шкоди потерпілому від злочинів за рахунок того, хто цей злочин вчинив. З боку держави передбачено компенсацію лише у випадках, коли незаконні дії були вчиненні з боку правоохоронних органів та суду.

Проте в Англії схема компенсації травм, заподіяних злочинами (CICS)², є законодавчою схемою, яка передбачає державну компенсацію жертвам насильницьких злочинів³.

Дана схема передбачає компенсацію не тільки для потерпілих від злочинів, а також і для тих осіб, які постраждали, надаючи допомогу у профілактиці та припиненні вчинення злочину. Так, визначено, що особа може мати право на отримання державної компенсації, якщо вона отримала травми внаслідок припинення злочину, а саме: (а) затримання злочинця або підозрюваного у злочині; (б) запобігання злочину; (с) стримування або усунення наслідків злочину; або ж (d) надання допо-

---

¹ The Code of Practice for Victims of Crime, Presented to Parliament pursuant to section 33 of the Domestic Violence, Crime and Victims Act 2004 /Min. of Justice, Oct 2015. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/476900/code-of-practice-for-victims-of-crime.PDF (дата звернення: 30.06.2019).

² Система компенсації злочинних травм (CICS – Criminal Injuries Compensation Scheme) – це фінансована урядом схема компенсації жертвам насильницьких злочинів в Великобританії. Діапазон оплати травм в – в розмірі від £ 1000 до £ 250 000 залежно від тяжкості травми. Міністерство юстиції управляє схемою незалежно від уряду і вирішує всі претензії. У 2017/18 році Мінюст прийняв рішення за більш як 40 000 заяв про компенсацію та виплатив 154 млн. фунтів стерлінгів жертвам зґвалтування [Victims Strategy, Presented to Parliament by the Lord Chancellor and Secretary of State for Justice by Command of Her Majesty Published September 2018. P. 19. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/746930/victim-strategy.pdf].

³ The Criminal Injuries Compensation Scheme 2012 made on 13th November 2012, and as amended on 13 June 2019. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/808343/criminal-injuries-compensation-scheme-2012.pdf (дата звернення: 30.06.2019).

моги констеблеві, який припиняє злочин.

На нашу думку, питання жертви та допомоги жертвам від злочинів повинно бути одним з обов'язкових елементів національної стратегії щодо протидії злочинності та знаходити своє відображення у відповідних програмах та планах. Це питання потребує свого вирішення на законодавчому рівні та реанімації з доопрацюванням законопроекту № 7303 «Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди фізичним особам, які потерпіли від злочину» від 27.10.2010¹ з урахуванням міжнародних стандартів та позитивного досвіду інших зарубіжних країн (Німеччини, Чехії, Естонії, Нідерландів)²;

5) побудова суспільної думки щодо розуміння злочину на ґрунті ненависті. Цей напрям спрямований на проведення тематичних конференцій, семінарів, зустрічей, роз'яснення через ЗМІ щодо адекватного розуміння цієї проблематики.

Як ми зазначали раніше, в країні здійснюється зміцнення (посилення) превентивної діяльності з переходом від національного рівня на регіональний, а в більшості – на місцевий (муніципальний).

Так, на регіональному рівні з урахуванням державних стратегій розробляються та реалізуються відповідні стратегії, програми та плани запобігання злочинності, які враховуються в організації забезпечення публічної безпеки і на місцевому рівні. Як приклад можна навести графство Кембриджшир, на території якого на регіональному рівні успішно реалізується «План поліції з профілактики злочинів на 2017-2020 роки – Безпечне суспільство та кримінальне правосуддя» (графство Кембриджшир та м. Пітерборо)³.

Зокрема, на місцевому рівні в м. Кембридж відповідно реалізується План забезпечення суспільної безпеки та запобігання злочинності м. Кембриджа на 2016-2020 роки, в якому передбачається реалізація, крім стандартних стратегічних напрямів, ще і підвищення рівня правової обізнаності громади щодо суспільної безпеки та профілактики зло-

---

¹ Законопроект № 7303 «Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди фізичним особам, які потерпіли від злочину» від 27.10.2010. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF5MV00A.html (дата звернення: 30.06.2019).

² Відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів: європейські стандарти та зарубіжне законодавство / О.А. Банчук, І.О. Дмитрієва, Б.В. Малишев, З.М. Саїдова; за заг. ред. О.А. Бончука. К., 2015.

³ Police and Crime Plan 2017-2020 – Community Safety and Criminal Justice (Cambridgeshire and Peterborough). URL: <https://www.apccs.police.uk/media/1241/cambridgeshire-police-crime-plan.pdf> (дата звернення: 30.06.2019)

чинності з використанням можливостей мережі Інтернет; запровадження для громадян програми швидкого реагування поліцією на події, пов'язані зі вчиненням злочинів, а також інформування мешканців міста про стан злочинності на вулицях, громадських місцях, навчальних закладах (E-Watch)¹. Також слід зазначити, що в м. Кембридж є сталою практикою перед формуванням нового плану здійснювати он-лайн опитування мешканців про ефективність реалізації попереднього плану та збір пропозицій до нового (постійний зв'язок з громадськістю – Feedback). Такий підхід забезпечує План в актуальному стані та робить реалізацію його заходів більш ефективними.

Проте саме на місцевому рівні можна в більшості відстежити великий спектр та різноманіття профілактичної діяльності через застосування програмно-цільового методу.

На місцевому рівні у формуванні стратегічних документів з профілактики злочинності головну роль відіграють: муніципалітети (мерії), поліція, інші зацікавлені органи місцевої влади, громадськість та приватний сектор. Відмінною рисою цього рівня є те, що активно висвітлюються та популяризуються серед відповідних цільових груп профілактичні програми та проекти, які перебувають в актуальному стані (створення окремих превентивних сайтів, зокрема: <https://www.gov.uk/government/collections/youth-offending-team>, на якому розміщується інформація для складних підлітків).

Також до відмінностей цього рівня слід віднести і те, що на ньому реалізуються не тільки програми та проекти, які підтримуються та фінансуються за рахунок місцевого бюджету та відповідних фондів з профілактики злочинності (наприклад, London Crime Prevention Fund), а також і державні проекти та програми за фінансової підтримки МВС. Зокрема, сьогодні активно на місцевому рівні реалізуються грантові проекти за підтримки МВС через Фонд фінансування проектів із запобігання злочинам на ґрунті ненависті. Метою фонду є робота з постраждалими громадами для фінансування розробки проектів, які передбачають: запобігання цим злочинам, покращення реагування на ці злочини в громадах, поліпшення підтримки жертв злочинів на ґрунті ненависті, а також побудова правильного розуміння злочину на ґрунті ненависті в спільно-

---

¹ Community Safety and Crime Prevention Plan 2016–2020. URL: <https://www.cambridge.wa.gov.au/.../public/...plans/strategies>. (дата звернення: 30.06.2019).

тах¹.

Як приклад наведемо досвід Лондону. Так, ключову роль у програмуванні протидії злочинності, а також координаційну роль в місті виконує Офіс мера Лондона по роботі з поліцією та профілактиці злочинів (The Mayor's Office for Policing And Crime – МОСА)². Сучасна Лондонська стратегія з протидії злочинності передбачає п'ять основних пріоритетів, які фінансуються за рахунок місцевої влади Лондона через МОСА:

- краща поліцейська служба для Лондона;
- краща служба кримінального правосуддя для Лондона;
- забезпечення безпеки дітей і молоді;
- боротьба з насильством щодо жінок і дівчат;
- спільне протистояння ненависті і нетерпимості.

У межах Стратегії затверджено та реалізуються Програма «Безпечне місто для лондонців» та План діяльності поліції з профілактики злочинів на 2017-2021, який узгоджується з місцевою програмою³.

Окрім здійснення профілактики насильства щодо жінок, надання допомоги потерпілим від сімейно-побутового насильства, підвищення обізнаності громадян про злочинність та превентивні заходи, місцеві програми та плани також спрямовані на:

- 1) підтримку контртерористичної стратегії за допомогою реалізації Стратегії щодо запобігання радикалізації вразливих людей;
- 2) профілактику насильницьких злочинів;
- 3) профілактику майнових злочинів;
- 4) захист «нічної економіки» від злочинів;
- 5) профілактику антисоціальної поведінки⁴.

Впродовж 2017-2021 роки в Лондоні через London Crime Prevention Fund (LCPF) реалізується низка місцевих профілактичних

---

¹ Preventing hate crime: funding for community projects. URL: <https://www.gov.uk/guidance/preventing-hate-crime-funding-for-community-projects> (дата звернення: 01.07.2019).

² About the Mayor's Office for Policing and Crime (MOPAC). URL: <https://www.london.gov.uk/what-we-do/policing-and-crime-mopac/about-mayors-office-policing-and-crime-mopac> (дата звернення: 01.07.2019).

³ A Safer City for All Londoners. POLICE AND CRIME PLAN 2017-2021. URL: https://www.london.gov.uk/sites/default/files/mopac_police_and_crime_plan_2017-2021.pdf (дата звернення: 01.07.2019).

⁴ Safer City Partnership Strategy 2017-18. URL: <https://www.cityoflondon.police.uk/about-us/your-right-to-information/Documents/safer-city-partnership-2017.pdf> (дата звернення: 01.07.2019).

проектів, спрямованих на ситуативне втручання та профілактику рецидиву, зокрема:

1. Тайт (Прогулянка) Лондон / Taith (Journey) London. На цей проект було виділено 1 857 863 фунтів стерлінгів для надання послуг щодо боротьби зі шкідливою сексуальною поведінкою в 9 районах Лондона (Баркінг і Дагенхем, Бекслі, Гринвіч, Хаммерсміт і Фулхем, Гейверінг, Кенсінгтон і Челсі, Редбридж, Уендсворт і Вестмінстер).

2. Служба для жінок-правопорушниць Південного Лондона (South London Alliance Female Offenders Service). На цей проект було виділено 1 606 173 фунтів стерлінгів для надання послуг жінкам-правопорушницям у шести лондонських районах (Кройдон, Ламбет, Льюїш, Саутуорк, Саттон і Уондсворт)¹.

Також на місцевому рівні, як і в більшості країн Євросоюзу, активно застосовується підхід щодо попередження злочинності через екологічне проектування та будівництво (CPTED – Crime Prevention through Environmental Design), який сприяє зниженню злочинності та порушень громадського порядку завдяки проектуванню та маніпулюванню штучним середовищем².

Однією із запорок успішної протидії злочинності є не тільки чітко сформована та виважена державна політика, яка знаходить своє відображення у відповідних стратегічних документах, а і наявність в країні достатніх ресурсів для здійснення цієї діяльності, зокрема належного фінансування. Зокрема, в Англії та Уельсі на 2019 рік передбачається збільшення державного фінансування грантових програм у сфері профілактики злочинності. Також збільшиться фінансування поліції додатково на 970 млн. фунтів стерлінгів. Бюджет боротьби з тероризмом вже збільшено у 2019 році на 816 млн. фунтів стерлінгів. Додатково бюджет проектів для SOC в 2019 році збільшено до 90 млн. фунтів стерлінгів. Передбачено продовження інвестування 175 млн. фунтів стерлінгів до Фонду трансформації поліції (PTF – Police Transformation Fund) та 495

---

¹ The London Crime Prevention Fund 2017-2021. URL: <https://www.london.gov.uk/what-we-do/mayors-office-policing-and-crime-mopac/community-safety/crime-prevention/london-crime-prevention-fund> (дата звернення: 02.07.2019).

² Monchuk, L., & Clancey, G. (2019). What Police Say About Crime Prevention through Environmental Design (CPTED) Training in Two Jurisdictions (England/Wales and New South Wales, Australia). Policing (Oxford). <https://doi.org/10.1093/police/paz020> (дата звернення: 26.06.2019).

млн. фунтів стерлінгів – у покращення поліцейських технологій¹.

Кошти розподіляються на всіх трьох рівнях, в тому числі і через грантові проекти. Також до фінансування проектів на муніципальному рівні можуть залучатися кошти відповідних місцевих фондів з профілактики злочинності, на кшталт LCRF у Лондоні.

Враховуючи наведене, можемо визначити, що в сучасних умовах в Англії та Уельсі відсутня єдина державна програма в сфері протидії злочинності, але такі програми час від часу розробляються та реалізуються. Так, наприклад, Програма зі скорочення злочинності (CRP – Crime Reduction Programme), на яку було виділено 400 млн. фунтів стерлінгів державних коштів (хоча і значно менше фактично витрачених) в період з 1999 по 2002 рік, представляла собою найбільш всеосяжну, системну і далекоглядну ініціативу, коли-небудь зроблену Британським урядом. Програмою передбачалася реалізація понад 1500 проектів, що фінансуються в рамках CRP, але її реалізацію було призупинено та переглянуто. Як зазначає Майк Магуайр, у програмі були допущені системні помилки, неузгодженість превентивних заходів та проектів, також її було сильно заполітизовано в інтересах тогочасного уряду, що призвело до її згортання і перегляду. Хоча прогнозувалось, що вона буде розрахована на 10 років².

Здебільшого сьогодні можемо спостерігати підхід щодо формування на державному рівні в межах Сучасної стратегії протидії злочинності низки інших взаємопов'язаних стратегій, спрямованих на вирішення окремих видів злочинності (насильницька, молодіжна, організована), в рамках яких передбачено реалізацію низки програм (стратегій-програм) на різних рівнях (регіональний, місцевий) [Додаток Е]. У більшості спостерігається активізація застосування програмно-цільового методу для формування відповідних превентивних стратегій, програм та планів саме на муніципальному рівні, що в перспективі дозволить більш ефективно та результативно здійснювати діяльність з протидії злочинності та стабілізувати криміногенну обстановку. У стратегічних документах на різних рівнях все частіше закріплюються заходи, спрямовані

---

¹ Police Grant Report England and Wales 2019/20:Written statement – HCWS1274 (24 January 2019) / Parliament.uk: сайт. URL: <https://www.parliament.uk/business/publications/written-questions-answers-statements/written-statement/Commons/2019-01-24/HCWS1274/> (дата звернення: 01.07.2019).

² Mike Maguire, The Crime Reduction Programme in England and Wales Reflections on the vision and the reality. *Criminology and Criminal Justice*. 2004. №4. P. 213-237. URL: <http://crj.sagepub.com/cgi/content/abstract/4/3/23>.

на: посилення ситуативного попередження злочинності, залучення громадського та приватного сектору у забезпечення публічної безпеки (через програми грантів та проектів), технічне оснащення правоохоронних органів та поширення використання ІТ-технологій та Інтернету в превентивній діяльності (збільшення он-лайн сервісів для цільових груп), виявлення та профілактику латентних злочинів (наси́льство в сім'ї, Інтернет-шахрайство, рабство), розвиток предикативної аналітики, захист як потерпілих від злочинів, так і правопорушників (контррецидивні заходи) тощо.

Як позитивний досвід може бути запозичений підхід Англії та Уельсу щодо державної схеми матеріальної компенсації жертвам насильницьких злочинів (CICS).

Підсумовуючи, можемо зазначити, що доцільним вбачається використати практику Англії та Уельсу з програмування протидії злочинності для внесення змін як до чинної Стратегії розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року (далі – Стратегія МВС 2020) в частині протидії злочинності, так і для врахування при розробці наступної Стратегії. Так, у Стратегії МВС 2020¹ вказується, що одним із викликів у протидії злочинності є низький рівень ефективності превентивних заходів у сфері протидії злочинності; відсутність ефективної взаємодії суб'єктів у сфері боротьби із злочинністю, а також низький рівень використання аналітичних інструментів, зокрема щодо прогнозування відповідних загроз. Для подолання цих викликів МВС, зокрема, передбачає: підвищити роль превентивної діяльності у сфері протидії злочинності та впровадити відповідні програми; впровадити сучасну систему кримінального аналізу (SOCTA) тощо. Проте щодо останнього, то сьогодні систему SOCTA запроваджено, і вона функціонує. Але що стосується питання впровадження відповідних превентивних програм, то сьогодні, на жаль, державна програма протидії злочинності залишається не розробленою МВС, загальну стратегію протидії злочинності в Україні також не затверджено. На наш погляд, з урахуванням зарубіжного досвіду при розробці наступної Стратегії МВС в цій частині необхідною є чітка деталізація таких превентивних програм (із залученням громадянського суспільства) на підставі наявних в Україні кримінологічних досліджень та з використанням результатів предикативної аналітики на

---

¹ Про схвалення Стратегії розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України на період до 2020 року: Розпорядження КМУ від 15 листопада 2017 р. № 1023-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017> (дата звернення: 01.07.2019).

2-3 роки. Саме такий підхід зможе стати запорукою підвищення рівня ефективності превентивної діяльності правоохоронних органів та раціонального використання фінансів.

З огляду на досвід цієї країни у структурі як майбутніх національних стратегій, так і програм протидії злочинності в сучасних умовах бажано передбачити окремий розділ, присвячений покращенню та подальшому розвитку використання даних та новітніх технологій для цієї діяльності (Using Data and Technology to Prevent Crime – як, наприклад, в Англії та Уельсі). Без якісного прогнозування розвитку криміногенної ситуації в країні побудова сучасної, ефективної системи впливу на злочинність буде малоефективною.

Отже, з метою вдосконалення та розвитку системи фінансування є перспективним для України запозичення досвіду Англії та Уельсу, зокрема щодо створення на різних профілактичних рівнях фондів з профілактики злочинності, більш широкого залучення міжнародних донорів (допомоги) в рамках реалізації спільних міжнародних безпекових проєктів.

2.7. Досвід Фінляндії та Швеції у програмуванні протидії злочинності

У Фінляндії розроблена та реалізується окрема Національна програма щодо попередження злочинності (2016-2020 роки) «Працювати разом для безпеки та більш безпечного суспільства» від 24 листопада 2016 року, яка спрямована на вдосконалення заходів щодо попередження злочинності на місцях і стимулювання участі жителів у місцевих заходах. Також закладено підходи щодо соціальної профілактики злочинності та ситуативної профілактики.

Заходи щодо попередження злочинності плануються і здійснюються Національною радою з попередження злочинності (НППЗ/НСРС), яка функціонує під егідою Міністерства юстиції. Основними пріоритетами в діяльності Ради є сприяння співробітництву в питаннях попередження злочинності та поширення інформації про ефективні методи попередження злочинності.

Програма з попередження злочинності переслідує п'ять основних цілей та включає в себе 29 заходів, які повинні бути виконані учасниками у різних секторах.

Головні цілі: 1) передбачення попередження злочинності в інших муніципальних планах; 2) поліпшення співпраці і взаємодії у сфері попередження злочинності між органами державної влади, бізнесом, організаціями та громадянами; 3) підвищення кваліфікації в галузі попередження злочинності для національного та місцевого рівнів; 4) консультування місцевих резидентів та неурядових організацій при плануванні заходів з попередження злочинності; 5) удосконалення можливостей громадян впливати і брати участь в попередженні злочинності та підвищення почуття безпеки в своїх громадах.

На підставі затвердженої програми НСРС розробляє окремий План заходів з виконання Програми.

За своєю структурою Програма носить типовий характер та складається з чотирьох розділів, а саме: 1) бачення програми; 2) робота з попередження злочинності та умови її здійснення; 3) цілі і заходи програми (3.1 – роль попередження злочинності в інших муніципальних планах; 3.2 – поліпшення співпраці і взаємодії з органами державної влади, бізнесом, організаціями та громадянами; 3.3 – підвищення кваліфікації в галузі попередження злочинності; 3.4 – консультування місцевих жителів і громадських організацій при плануванні заходів щодо попередження злочинності; 3.5 – можливості громадян впливати і брати участь у попередженні злочинності та підвищенні почуття безпеки в своїх громадах); 4) моніторинг та оцінка¹.

У Швеції, як і у Фінляндії, також діє Національна рада з профілактики злочинності (Swedish National Council for Crime Prevention), яка виконує координуючу та контролюючу роль. З 2016 року на всіх рівнях реалізується Національна програма профілактики «Боротися зі злочинністю разом»².

Узагальнені висновки щодо країн європейського регіону

Вивчення досвіду програмування протидії злочинності в таких

---

¹ National Crime Prevention Programme 2016–2020 «Working Together for Safer and More Secure Communities». Helsinki 2016. 46 p. / Rikoksenteorjunta.fi: сайт. URL: <https://rikoksenteorjunta.fi/documents/5235988/Working+Together+-+National+Crime+Prevention+Programme+2016-2020/b7973a9ac129cbc695/Working+Together+National+Crime+Prevention+Programme+2016-2020.pdf> (дата звернення: 25.06.2019).

² Combating crime together. A national crime prevention programme. 2016. URL: <https://www.government.se/49d966/contentassets/f2054a68786/combating-crime-together.pdf> (дата звернення: 25.06.2019).

країнах Євросоюзу, як **Чехія, Німеччина, Англія та Уельс, Франція, Естонія, Латвія, Литва, Фінляндія, Швеція, Польща**, дало можливість визначити особливості, які заслуговують на увагу та можуть бути враховані й Україною. Вони здебільшого зводяться до такого:

1) у більшості досліджених нами країн для реалізації державної політики з протидії злочинності розроблюються та реалізуються стратегії-програми на національному, регіональному та місцевому (муніципальному) рівнях. Проте формування окремих національних програм протидії злочинності є притаманним для **Литви, Польщі, Фінляндії та Швеції**. В тих країнах, де розповсюдженою є практика запровадження стратегій з протидії злочинності, передбачається диференційований підхід до розробки та реалізації відповідних програм з протидії окремим видам злочинів з урахуванням сучасного стану злочинності в країні;

2) наступною особливістю країн Євросоюзу є те, що розроблені окремі національні програми протидії злочинності в більшості за своїм змістом спрямовані на мінімізацію загальнокримінальної злочинності (злочинність молоді, насильницька злочинність, віктимологічна профілактика). Такий підхід пояснюється тим, що країнами застосовується диференційований підхід при розробки стратегічних документів, спрямованих на реалізацію державної політики в цій сфері. На момент розробки відповідної державної програми з протидії згальнокримінальній злочинності в країні вже затверджені та реалізуються чинні державні стратегії та програми щодо протидії окремим видів злочинності. Зокрема, це стосується протидії тероризму, екстремізму, організований злочинності, торгівлі людьми, незаконному обігу наркотиків, кіберзлочинності, економічній злочинності, корупції, незаконній міграції, в окремих випадках – неповнолітній злочинності. Формування окремих стратегій та програм за цими напрямками на національному рівні обумовлено виконанням рішень та рекомендацій міжнародних інституцій (перш за все, ООН). Проте це не означає, що в таких країнах відсутня в цілому єдина стратегія та програми протидії злочинності, скоріше єдність та цілеспрямованість такої політики проявляється в розробці та реалізації взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих одна одну стратегій та програм з протидії окремим видам злочинності;

3) у більшості країн ЄС у протидії злочинності в сучасних умовах зміщується акцент з каральної політики (спеціальне запобігання) в бік соціального та ситуативного попередження з активізацією процесів широкого залучення громадськості до профілактики. Фактично сьогодні ми

можемо спостерігати певний симбіоз реалізації в цих країнах класичної моделі (первинна, вторинна та третинна профілактика) попередження злочинності та неокласичної моделі, яка включає в себе: профілактику через розвиток середовища (Development Prevention), профілактику злочинності із залученням громадськості (Community Prevention), ситуаційну профілактику (Situative Prevention);

4) реалізація державних стратегій та програмних документів з протидії злочинності здійснюється на всіх рівнях (національний, регіональний, місцевий). Проте основний акцент в державних стратегічних документах зроблено саме на посиленні превентивної роботи на місцевому рівні. Спостерігається активізація застосування програмно-цільового методу для формування відповідних превентивних стратегій, програм та планів саме на муніципальному рівні, що в перспективі дозволяє більш ефективно та результативно здійснювати діяльність з протидії злочинності та стабілізувати криміногенну обстановку. Відзначається орієнтація державних програм на покращення профілактики злочинності на місцевому рівні шляхом реалізації відповідних проектів (грантова підтримка), які ініціюються «знизу-вверх»;

5) є розповсюдженою практика запровадження грантових програм та проектів (або програм-проектів) з протидії окремим видам злочинності, яка показала свою ефективність;

6) програми з протидії злочинності та окремим її видам, спрямовані на реалізацію відповідних державних стратегій, у своїй більшості розраховані на коротко- та середньостроковий періоди (від 2-х до 5-ти років). В них передбачаються ті цілі та завдання, яких реально досягти та реалізувати з максимальним ефектом у сфері профілактики злочинності саме в ці періоди. Здійснюється спрямування на ситуативну протидію злочинності в найбільш криміногенних сферах, яка базується на використанні достовірних фактичних даних. В цих країнах в сучасних умовах фактично відсутній підхід щодо протидії всій злочинності «одразу та всюди» впродовж короткого терміну та з використанням всіх зусиль. Це вважається малоефективним і затратним;

7) розробка національної політики, формування стратегій та програм з протидії злочинності в країнах ЄС відбувається з урахуванням Рекомендацій Ради Європи № R/96/8 від 1999 р. «Політика боротьби зі злочинністю в Європі, що змінюється», а також висновків та рекомендацій Конгресів ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя, про що робиться відповідне посилення в самих документах;

8) структура програмних документів включає від 4-х до 9-ти розділів, зокрема містяться положення про спадкоємність при формуванні нової програми, аналіз ефективності виконання попередніх програм, чітку систему критеріїв з оцінки досягнення запланованих цілей Програми, взаємозв'язок з іншими правоохоронними стратегіями та програмами, визначення загроз, які можуть завадити реалізації програм. Більшість державних програм з протидії злочинності (чи окремим видам злочинів) побудована з дотриманням принципу субсидіарності та з урахуванням підходу деконцентрації заходів впливу на злочинність з центру на місця. Серед комплексу заходів, які передбачаються у програмних документах, окрема роль відводиться віктимологічній профілактиці та технічному оснащенню правоохоронних органів та суду, а також більш широкому використанню ІТ-технологій та Інтернету в превентивній діяльності (збільшення он-лайн сервісів для цільових груп) та розвитку предикативної аналітики. Віктимологічна профілактика, крім іншого, передбачає подальший розвиток у країнах Євросоюзу державної схеми матеріальної компенсації жертвам насильницьких злочинів;

9) координуючу роль у процесі підготовки, реалізації профілактичних програм на різних рівнях в більшості країн Євросоюзу (наприклад, Чехія, Литва, Польща, Франція, Німеччина, Фінляндія, Швеція) продовжують відігравати Національні ради (центри, комітети, комісії) з попередження злочинності. У багатьох країнах сформовано злагоджену мережу суб'єктів з формування та реалізації політики з протидії злочинності (урядові, неурядові організації, координаційні групи, ради з профілактики, наукові установи, громадянське суспільство тощо). Найбільш чітко вираженою, системною та визначеною вона є в Німеччині;

10) в окремих країнах при формуванні програм з профілактики окремих видів злочинності використовується диференційований підхід, з урахуванням криміногенної ситуації, щодо визначення співвідношення доцільності застосування групи «м'яких» та «жорстких» заходів (наприклад, Латвія);

11) фінансування стратегічних програмних документів у сфері протидії злочинності включає в себе кошти державного бюджету та донорську допомогу (Рада Європи, Організація економічного співробітництва та розвитку, зарубіжні країни-партнери, громадянське суспільство, приватний сектор, недержавні організації). В окремих країнах, наприклад Франції, при фінансуванні відповідних програм в межах бюджету Національної стратегії з профілактики злочинності використовується

диференційований підхід, якій в ньому чітко закріплений: профілактика молодіжної злочинності (46%), публічна безпека в містах (35%), протидія насильству щодо жінок (19%), і який може переглядатися залежно від ускладнення ситуації. Також є сталою практикою здійснення фінансування програмних документів з протидії злочинам через спеціальні фонди профілактики злочинів.

ВИСНОВКИ

На підставі дослідження досвіду програмування протидії злочинності у 18 зарубіжних країнах (Північної та Латинської Америки, Європейського Союзу) слід наголосити на такому:

1. В цих країнах величезна увага приділяється превентивним заходам, спрямованим на попередження насильства в суспільстві. Встановлено, що у країнах американського регіону більше реалізується державних програм та планів з протидії різним видам насильства (>50%), що обумовлюється криміногенним станом в цих державах. Майже всі країни роблять здебільшого акцент (> 50%) на зниженні рівня насилля щодо дітей; насилля з боку інтимного партнера; сексуального насильства. Крім цього, країни американського та європейського регіонів в програмах вживають більше заходів (> 60%) щодо впливу на молодіжну злочинність.

2. Превентивна діяльність не може бути ефективною, якщо вона не носить комплексних характер і не тягне за собою соціальні перетворення. Програмування превентивної діяльності залежить від існуючих в цих країнах моделей, форм та методів попередження злочинності, і ця діяльність базується на принципах системності попередження злочинності, гуманізмі та участі всіх членів суспільства в профілактичній діяльності.

3. На програмування протидії злочинності в країнах визначальним чином впливає політика, якою визначаються стратегії та моделі впливу на злочинність на сучасному етапі розвитку кожної країни. Так, у США в останні роки можна спостерігати поступове відходження від жорсткого карального підходу в діяльності правоохоронних органів до посилення профілактичної роботи з найбільш вразливими групами населення, в тому числі з активним залученням громадськості. Залишаються актуальними такі підходи в протидії злочинності, як каральна політика, соціальна профілактика та ситуативна профілактика.

У Канаді сучасна практика попередження злочинності в основному спрямована на усунення факторів ризику, що сприяють злочинності, через реалізацію підходу соціального розвитку. Проте при ранньому втручанні в попередженні злочинності також використовується і ситуативний підхід.

Особливістю країн Латинської Америки у програмуванні протидії злочинності є використання підходів із забезпечення громадської безпеки, які варіюються між двома напрямками: це жорстка силова превенція та соціальна профілактики, що впроваджується вже більш ніж 20 років. Впродовж останніх десяти років залишається репресивний підхід у протидії злочинності в таких країнах, як Бразилія, Мексика та Колумбія. В інших країнах цього регіону поступово відходять від традиційної моделі ситуативно-репресивного реагування на надзвичайні події до моделі раннього виявлення та попередження злочинів.

У більшості країн ЄС у протидії злочинності в сучасних умовах зміщується акцент з каральної політики (спеціальне запобігання) в бік соціального та ситуативного попередження з активізацією процесів широкого залучення громадськості до профілактики. Фактично сьогодні ми можемо спостерігати певний симбіоз реалізації в цих країнах класичної моделі (первинна, вторинна та третинна профілактика) попередження злочинності та неокласичної моделі, яка включає в себе: профілактику через розвиток середовища (Development Prevention), профілактику злочинності із залученням громадськості (Community Prevention), ситуативну профілактику (Situative Prevention).

4. Значний вплив на політику програмування протидії злочинності відграє адміністративно-територіальний устрій країн. Так, в унітарних країнах (наприклад, Сальвадор, Еквадор, Перу, Чилі, Чехія, Латвія, Естонія, Фінляндія) процес формування превентивних програм з протидії злочинності здебільшого здійснюється з використанням підходу «зверху-вниз» (коли на державному рівні приймається відповідна безпекова стратегія/стратегії, або програма/програми і вони є обов'язковими для виконання на всіх рівнях). Такий підхід забезпечує більш ефективний і швидкий процес координації в протидії злочинності, але в той же час не створює повною мірою можливостей для різноманітності заходів впливу, які можуть застосовуватися місцевими органами влади. У країнах з федеративним устроєм переважає підхід щодо формування превентивних програм «знизу-вверх», що пояснюється сильною автономією штатів або провінцій, округів (наприклад, Мексика, Бразилія, Аргентина). Окремо слід виділити країни, де формування державних програм з протидії злочинності та/або окремим видам злочинів відбувається як «знизу-вверх», так і «зверху-вниз», що забезпечує належну координацію діяльності суб'єктів, зацікавлених у реалізації політики з протидії злочинності на всіх рівнях, та реалізацію переважної більшості превентивних

програм на місцевому рівні (наприклад, Німеччина, Франція, Англія та Уельс).

5. Зазначається, що не у всіх зарубіжних країнах підтримується практика формування на державному рівні єдиної комплексної програми протидії злочинності. Так, серед вивчених нами країн формування єдиних державних програм з протидії злочинності (або забезпечення публічної безпеки) практикується у Мексиці, Аргентині, Бразилії, Литві, Польщі, Фінляндії, Швеції, що склало 39% від країн, досвід яких вивчався.

6. Більшість превентивних програм та програмних заходів у зарубіжних країнах спрямовано на здійснення впливу на загальнокримінальну злочинність (молоді, насильницька злочинність, вулична злочинність, віктимологічна профілактика). На момент розробки відповідної державної програми з протидії згальнокримінальній злочинності в більшості зарубіжних країн вже затверджені та реалізуються чинні державні стратегії та програми щодо протидії окремих видів злочинності. Зокрема, це стосується протидії тероризму, екстремізму, організованих злочинності, торгівлі людьми, незаконному обігу наркотиків, кіберзлочинності, економічній злочинності, корупції, незаконній міграції, в окремих випадках – неповнолітній злочинності. Формування окремих стратегій та програм за цими напрямками на національному рівні обумовлено виконанням рішень та рекомендації міжнародних інституцій (перш за все, ООН). Проте це не означає, що в таких країнах відсутня в цілому єдина стратегія та програма протидії злочинності, скоріше єдність та цілеспрямованість такої політики проявляється в розробці та реалізації взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих одна одну інших стратегій та програм з протидії окремим видам злочинності.

7. В усіх випадках відзначається досягнення значного успіху в реалізації державної політики у сфері протидії злочинності, коли в превентивній діяльності активну участь беруть громадяни, а також через покращення координації правоохоронних органів та інститутів громадянського суспільства на всіх рівнях у даному напрямку.

8. Щодо структури програмних документів з протидії злочинності у зарубіжних країнах, то вони можуть складатися з 4-9 розділів (структурних частин). У більшості випадків вони мають відповідну логічно побудовану структуру, яка включає в себе операційні та стратегічні компоненти, які визначаються за відповідними напрямками: діяльність, вихідні результати, проміжні результати і результати в довгостроковій

перспективі. У структурі програми обов'язково зазначається: головна мета; цільова група, на яку орієнтовано програму; способи досягнення мети; практики, які будуть використовуватись; виконавці програми; терміни реалізації програмних заходів та фінансування; оцінка ефективності. В більшості досліджених нами програм у напрямку посилення попередження злочинності передбачаються такі можливості, як: інтеграція зусиль щодо попередження злочинності (загальні та спеціальні суб'єкти); науково обґрунтовані дослідження та їх оцінка; обмін інформацією між партнерами з попередження злочинності, послугами і програмами напрямків; просвітництво і освіта в галузі попередження злочинності.

9. Певною особливістю відрізняються підходи зарубіжних країн до формування стратегічних документів з реалізації державної політики у сфері протидії злочинності. В більшості досліджуваних нами зарубіжних країн застосовується підхід «стратегія – програми» (наприклад, у Канаді в рамках Стратегії передбачено реалізацію чотирьох державних програм) або «стратегії – програми» (наприклад, у США в межах різних стратегій передбачено реалізацію програм за сімома базовими напрямками). Останній також притаманний країнам Євросоюзу. У даному випадку застосовується диференційований підхід до розробки та реалізації відповідних програм з протидії окремим видам злочинів з урахуванням сучасного стану злочинності в країні. У країнах Латинської Америки зустрічається як підхід «стратегія – програма», так й інші, зокрема: 1) Національний план протидії злочинності (забезпечення громадської безпеки) → державні програми протидії окремим видам злочинності та соціальної профілактики; 2) Національний план соціально-економічного розвитку країни → державні програми протидії окремим видам злочинності та соціальної профілактики.

10. Координуючу роль у процесі підготовки, реалізації профілактичних програм на різних рівнях у більшості зарубіжних країн (наприклад, США, Канада, Мексика, Бразилія, Чехія, Литва, Польща, Франція, Німеччина, Фінляндія, Швеція) продовжують відігравати Національні ради (центри, комітети, комісії) з попередження злочинності (або з громадської безпеки). В більшості країн сформовано злагоджену мережу суб'єктів з формування та реалізації політики з протидії злочинності (урядові, неурядові організації, координаційні групи, ради з профілактики, наукові установи, громадянське суспільство тощо). Найбільш чітко вираженою, системною та визначеною вона є в США, Канаді, Німеч-

чині, Франції, Англії та Уельсі.

11. Щодо рівнів формування програмних документів з протидії злочинності, то в зарубіжних країнах існують свої особливості. Так, наприклад, у США та Канаді у формуванні більшості превентивних програм акцентовано на провінціальному (штат) та локальному рівні (муніципалітети). У країнах Євросоюзу спостерігається активізація застосування програмно-цільового методу для формування відповідних превентивних стратегій, програм та планів саме на муніципальному рівні, що в перспективі дозволяє більш ефективно та результативно здійснювати діяльність з протидії злочинності та стабілізувати криміногенну обстановку. У країнах Латинської Америки в більшості превентивні програми орієнтовані на місцевий рівень.

12. Фінансування програм в більшості зарубіжних країн включає видатки з державного та місцевих бюджетів, спеціальних фондів з попередження злочинності. Також активно залучаються міжнародні та приватні донори. В даному напрямку реалізується політика щодо збільшення інвестицій, спрямованих на реальне попередження злочинності (раннє попередження) для зменшення «ціни злочинності» в майбутньому. При цьому йдеться і про поступове скорочення видатків на утримання судових та правоохоронних органів, в більшості це стосується країн Євросоюзу та США, з подальшим спрямуванням вивільнених коштів на профілактичні заходи, які реалізуються в межах відповідних програм. В окремих зарубіжних країнах (країни Балтії, Канада, США) одним з джерел фінансування профілактичних програм є конфісковані правоохоронними органами кошти, які були отримані злочинним шляхом.

В окремих країнах (наприклад, Франція, США) при фінансуванні відповідних програм в межах державного бюджету на законодавчому рівні закріплюється диференційований підхід щодо розподілу таких видатків за окремими напрямками та окремі проекти. Також є розповсюдженою практика запровадження гранатових превентивних програм і проектів.

13. Спостерігається безпосередній зв'язок програм протидії злочинності в зарубіжних країнах з планами їх соціально-економічного розвитку. В останніх у більшості випадків передбачається окремий розділ, в якому визначаються стратегічні пріоритети в сфері громадської безпеки та протидії злочинності (наприклад, Аргентина, Колумбія, Чилі, Коста-Ріка, Гватемала і Сальвадор).

14. У більшості зарубіжних країн діє принцип спадкоємності щодо

реалізації безпекових стратегій та програм. Виняток тут становлять більшість країн Латинської Америки, однак нові уряди Бразилії, Парагваю, Гондурасу продовжують політику попередників у сфері протидії злочинності.

15. Також, щодо вдосконалення та підвищення ефективності програмування протидії злочинності та забезпечення безпеки громадян, досвід зарубіжних країн свідчить про позитивну тенденцію у дотриманні таких базових основ при формуванні стратегічних документів з реалізації державної політики в цій сфері, як:

- чітке визначення та бачення пріоритетів і цілей;
- відхід від політики жорстких санкцій для засуджених з одночасним посиленням їх ресоціалізації задля зменшення рівня рецидиву;
- інвестування у профілактичні заходи;
- передбачення конкретних можливостей працевлаштування для груп високого ризику;
- запровадження експериментів з альтернативами тюремному ув'язненню;
- зосередження ресурсів на «гарячих точках» (Hot Spots);
- інвестування у сфокусоване стримування і проблемно орієнтовану роботу поліції;
- посилення соціальної згуртованості і колективна ефективність у громадах;
- розширення участі громадян у виборі, розробці, реалізації та оцінці втручань;
- запровадження інноваційного механізму фінансування (з інших джерел);
- інвестування в нові технології для посилення громадської безпеки, з обов'язковою оцінкою результатів тощо.

16. Більшість програм з протидії злочинності та окремим її видам у зарубіжних країнах спрямована на реалізацію відповідних державних стратегій й у своїй більшості розрахована на реалізацію в короткостроковий та середньостроковий періоди (від 2 до 5 років). В них передбачаються ті цілі та завдання, яких реально досягти та реалізувати з максимальним ефектом у сфері профілактики злочинності саме в ці періоди.

17. Розробка національної політики, формування стратегій та програм з протидії злочинності в зарубіжних країнах відбувається з урахуванням висновків та рекомендацій Конгресів ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя, про що іноді робиться відповід-

не посилення у самих стратегічних документах.

18. Особливістю програмування протидії злочинності в зарубіжних країнах є те, що цей напрям діяльності сильно залежить від якості децентралізації інституту безпеки в цих країнах, що дозволяє в перспективі охопити більше суб'єктів профілактичної діяльності на різних рівнях, залучити відповідне фінансування та громадськість. Державна політика урядів цих країн у сфері протидії злочинності поступово спрямовується на запровадження інструментів з покращення управління результатами такої діяльності, координації суб'єктів, планування, фінансування і оцінки правоохоронних програм та планів.

Отже, із наведених узагальнених висновків вбачаються відповідні перспективні можливості і для України щодо покращення діяльності з державного програмування протидії злочинності. Так, зокрема, це стосується таких положень:

1) формування державних стратегій та програм у сфері протидії злочинності має відбуватися постійно з відповідною динамічністю та спадкоємністю, незалежно від політичної ситуації в країні та зміни уряду. Таки програми повинні бути складовою відповідних планів соціально-економічного розвитку країни;

2) державні цільові програми у сфері протидії злочинності повинні відповідати заздалегідь розробленим безпековим стратегіям та втілювати в життя відповідні підходи та моделі впливу на злочинність, визначені державою. Є перспективним для розвинутих зарубіжних країн здійснення впливу на злочинність через соціальну профілактику, поширення ситуативного попередження, а також через навколишнє середовище, в тому числі із широким залученням громадськості. Проте роль каральної політики поступово зменшується.

Враховуючи реалії України, пов'язані з анексією Російською Федерацією АРК, окупацією частини територій Донецької та Луганської областей, вимушену внутрішню міграцію та інші внутрішні та зовнішні загрози, поки що є малоімовірним у протидії злочинності послаблення кримінально-правового впливу.

3. При формуванні програмних заходів впливу на злочинність має підтримуватись відповідна їх диференціація. Особливу увагу слід приділяти розвитку предикативної аналітики та застосуванню новітніх інформаційно-комунікативних технологій у профілактиці злочинності.

4. Є перспективним на фоні існуючих превентивних програм у сфері протидії злочинності, які реалізуються за окремими напрямками,

зосередити зусилля на розробці не стільки однієї єдиної державної цільової програми з протидії всій злочинності, скільки програми, яка передбачає комплексний вплив саме на загальнокримінальну злочинність. Адже цей вид злочинності завдає найбільшої шкоди суспільству, суттєво підриваючи добробут та розвиток людського капіталу. Останній є базисом для розвитку будь-якого суспільства та держави.

5. При формуванні державних стратегічних документів з протидії злочинності перспективним є запровадження одного з підходів: «стратегія – програми» або «стратегії – програми». Проте цей підхід бажано нормативно закріпити. Одним з таких документів, на чому не один рік наголошують вчені-кримінологи, може бути Закон України «Про профілактику (протидію) злочинності».

6. У разі формування державної програми з протидії загальнокримінальній злочинності бажано акцентувати на злочинності молоді, насильницькій, вуличній злочинності та віктимологічній профілактиці.

7. При реалізації державних програм з протидії злочинності акцент повинен бути зміщений з національного рівня на місцевий, із забезпеченням умов для широкого залучення громадськості до превентивної роботи. Це також стосується зміни психології в суспільстві щодо протидії злочинності. Боротьба зі злочинністю – це не проблема тільки правоохоронних органів, це проблема всього суспільства. Тому в розвинутих зарубіжних країнах громадськість активно залучається на добровільних засадах до профілактичної роботи. Цей напрям, зокрема, останнім часом активізується і в Україні.

8. Доцільним є нормативне закріплення національних та міжнародних стандартів з формування як політики протидії злочинності, так і її складових, пов'язаних з формуванням та реалізацією державних стратегічних документів (безпекових стратегій та програм). Щодо міжнародних стандартів з формування програмних документів, то тут йдеться про врахування тих принципів і підходів, які випливають з Конгресів ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя, а також з Рекомендацій Ради Європи № R/96/8 від 1999 р. «Політика боротьби із злочинністю в Європі, що змінюється». Запровадження міжнародних стандартів у цілому в сфері протидії злочинності також узгоджується з положенням візійного документа «Принципи Торонто: ключові пріоритети проведення реформ в Україні на 2019-2023 роки» щодо проведення реформ у напрямку «безпека та верховенство права», який підготовлено протягом грудня 2018 – червня 2019 рр. групою експертів громадянсь-

кого суспільства за координації Коаліції «Реанімаційний пакет реформ» шляхом регіональних та національних консультацій в Україні й за участі більше 100 галузевих експертів¹. Закріплення цих стандартів можливо забезпечити шляхом внесення змін та доповнень до Закону України «Про державні цільові програми» (2004).

9. Потребує перегляду та вдосконалення державна система розробки та реалізації програм з протидії злочинності, зокрема щодо запровадження суб'єкта, який буде відігравати ключову роль в координації формування та реалізації таких програм. За основу можна взяти досвід Німеччини, Франції, Англії та Уельсу, США.

10. Потребує перегляду і схема фінансування реалізації державних цільових програм з протидії злочинності. Доцільним вбачається розвивати можливості створення відповідних спеціальних фондів на державному, регіональному та місцевому рівнях з профілактики злочинності (підтримання громадської безпеки), ширше залучати міжнародних донорів, нормативно закріпити диференційований підхід щодо розподілу бюджетних коштів на проведення профілактичних заходів (раннє втручання) за найбільш актуальними напрямками. У зв'язку з тим, що реалізація превентивних програм передбачається у середньостроковому періоді (3-5 років), то за такий короткий період суттєво вплинути на всю злочинність навряд чи вдасться. Тому при програмуванні протидії злочинності на середньостроковий період є перспективним планувати вплив на ті види злочинності чи криміногенні сфери, які викликають найбільше суспільне занепокоєння та суттєво знижують публічну безпеку.

11. Є перспективним програмний напрям у протидії злочинності, пов'язаний з покращенням віктимологічної профілактики через удосконалення державного механізму надання допомоги та відшкодування шкоди потерпілим від насильницьких злочинів (запровадження Кодексу потерпілого).

---

¹ «Принципи Торонто: ключові пріоритети проведення реформ в Україні на 2019–2023 роки» – це візійний документ, підготовлений протягом грудня 2018 – червня 2019 рр. групою експертів громадянського суспільства за координації Коаліції Реанімаційний Пакет Реформ шляхом регіональних та національних консультацій в Україні та за участі більше 100 галузевих експертів. Принципи згуртовують позицію понад 90 організацій громадянського суспільства щодо бачення майбутнього України. Передбачається, що ця платформа дозволить продовжувати діалог громадянського суспільства та співпрацю у напрямку реалізації демократичних реформ в Україні. Принципи Торонто є не стільки статичним документом, скільки основою для консолідації зусиль заради спільного результату [«Принципи Торонто»: ключові пріоритети проведення реформ в Україні на 2019–2023 роки. URL: <https://drive.google.com/file/d/1csJCrTx5eZ3MlGFpqnmzmuMVisxf4r0Mx/view> (дата звернення: 07.07.2019)].

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративний поділ Франції. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Адміністративний_поділ_Франції (дата звернення 24.06.2019).
2. Ананич В.А., Серебряков И.М. Предупреждение преступности: зарубежный опыт, международное сотрудничество: учебное пособие. Минск: Академия МВД Республики Беларусь, 2000. 48 с.
3. Бандурка О.М. Протидія злочинності та профілактика злочинів: монографія / О.М. Бандурка, О.М. Литвинов. Х.: ХНУВС, 2011. 308 с.
4. Бесчастный В.М. Теорія та практика кримінологічного забезпечення протидії злочинності в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 400 с.
5. Бугера О.І. Сучасні кримінологічні стратегії запобігання злочинності з використанням мережі інтернет: зарубіжний досвід. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 1. С. 146-149.
6. Варыгин А.Н., Иргужаев А.У. Преступность во Франции. *Научный форум: юриспруденция, история, социология, политология и философия: сб. статей по материалам V междунар. науч.-практ. конф.* № 3 (5). М., Изд. «МЦНО». 2017. С. 87-92. URL: <https://nauchforum.ru/conf/social/v/20329> (дата звернення 24.06.2019).
7. Ведерникова О.Н. Основные криминологические системы современности (сравнительный анализ). *Государство и право*. 2002. № 10. С. 32-40.
8. Ведерникова О.Н. Теория и практика борьбы с преступностью: британская криминологическая модель: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. М., 2001. 405 с.
9. Ведерникова О.Н. Теория и практика борьбы с преступностью: скандинавская уголовно-правовая и криминологическая модель. *Государство и право*. 2008. № 7. С. 53-61.
10. Відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів: європейські стандарти та зарубіжне законодавство / О.А. Банчук, І.О. Дмитрієва, Б.В. Малишев, З.М. Саїдова; за заг. ред. О.А. Бончука. К.: Москаленко О.М., 2015. 268 с.
11. Вклад тринадцатого Конгресса Организации Объединенных Наций по предупреждению преступности и уголовному правосудию в обсуждение повестки дня в области развития на период после 2015 года. ООН. A/CONF.222/5. 25 с. URL: https://www.unodc.org/documents/congress/Doc/A-CONF.222-5-Post2015/ACONF2_V1500038.pdf (дата звернення: 01.06.2019).
12. Во Франции вырос уровень «бескорыстного» насилия (08.09.2018). URL: <http://ru.rfi.fr/frantsiya/20180908-vo-frantsii-vyros-uroven-beskorystnogo-nasiliya> (дата звернення 24.06.2019).
13. Воронин Ю.А. Предупреждение преступлений в зарубежных стра-

нах. *Вестник Челябинского государственного университета*. 2012. № 27 (281). Право. Вып. 32. С. 86-88. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/preduprezhdenie-prest-v-zarubezhnyh-stranah> (дата звернення 02.01.2019).

14. Гладкова Є.О. Стратегія й тактика протидії наркозлочинності в Україні: монографія. Харків: Панов, 2019. 416 с.

15. Голіна В.В., Колодяжний М.Г. Сучасна нормативно-правова база та практика державного програмування протидії злочинності в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. Х.: Право, 2011. Вип. 21. С. 46-59.

16. Гордеев А.Ю. К вопросу о положительном опыте предупреждения преступлений в зарубежных странах. *Matters of Russian and International Law*. 2017. Vol. 7. Is. 11A С. 115-121. URL: <http://publishing-vak.ru/file/archive-law-2017-11/14-gordeev.pdf> (дата звернення 02.01.2019).

17. Григорян В.К. Предупреждение преступности в высокоразвитых зарубежных странах. *Актуальные проблемы российского права*. 2012. № 4. С. 272-279. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/preduprezhdenie-prestupnosti-v-vysokorazvityh-zarubezhnyh-stranah> (дата звернення: 01.05.2019).

18. Данильченко Ю.Б. Тероризм: феномен, детермінація, протидія: монографія. Харків: Золота миля, 2018. 478 с.

19. Даньшин І.М. Кримінологічне планування заходів протидії злочинності та її прогнозування. *Вісник Академії прав. наук України*. 2004. № 4. С. 145-152.

20. Державне програмування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні / В.В. Голіна, С.Ю. Лукашевич, М.Г. Колодяжний; за заг. ред. В.В. Голіни. Х.: Право, 2012. 304 с.

21. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за 2018 рік. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&li008 (дата звернення: 20.05.2019).

22. Законопроект № 7303 «Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди фізичним особам, які потерпіли від злочину» від 27.10.2010. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF5MV00A.html (дата звернення: 30.06.2019).

23. Иванов А.М., Корчагин А.Г. Сравнительное уголовное право: учебник. Владивосток, 2002. 488 с.

24. Иншаков С.М. Зарубежная криминология. М.: Изд. группа ИНФРА М – НОРМА, 1997. 374 с.

25. Иншаков С.М. Зарубежная криминология: учеб. пособие для вузов. 2-е изд. М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2003. 383 с.

26. Кальман О.Г., Козьяков І.М., Куц В.М., Лизогуб Б.В. Проблеми протидії злочинності: підручник / за ред. О.Г. Кальмана. Харків: Нова-софт, 2010. 352 с.

27. Кальман О.Г., Козьяков І.М., Куц В.М., Лизогуб Б.В. Проблеми протидії злочинності: підручник / за ред. проф. О.Г. Кальмана. Харків: Новасофт, 2010.

28. Караева Л.Х. Преступность в России и в зарубежных странах: сравнительный криминологический анализ: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. 1995, Москва. 135 с.
29. Квашиш В.Е. Основные тенденции преступности в США. *Научный портал МВД России*. 2012. № 1. С. 53-58.
30. Ключев М.М. Кримінологічні засади програмування запобігання злочинності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. К., 2008. 20 с.
31. Колодяжний М.Г. Сучасна концепція запобігання злочинності в Європейському Союзі. *Форум права*. 2013. № 4. С. 168-173. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index_2013_4_30.pdf (дата звернення 01.02.2019).
32. Колодяжний М.Г. Запобігання злочинності у країнах Латинської Америки. *Теорія і практика правознавства*. 2015. Вип. 1. С. 1-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2015_1_28 (дата звернення: 12.05.2019).
33. Конституція України від 28 червня 1996 року (в ред. від 21.02.2019) / Верховна Рада України: Офіц. сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 15.06.2019).
34. Криминальная статистика 2018 года: стало больше убийств и атак хакеров / Сегодня: сайт. URL: <https://www.segodnya.ua/ukraine/kriminal-stat-2018-goda-stalo-bolshe-ubiystv-i-atak-hakerov-1205078.html> (дата звернення: 20.05.2019).
35. Литвинов О.М. Стратегія протидії злочинності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1 (1). С. 377-387.
36. Лунеев В.В. Преступность XX века. Мировые, региональные и российские тенденции. М.: Издательство НОРМА, 1997. 525 с.
37. Майоров В.И., Дунаева О.Н. Современные концепции взаимодействия полиции и общества как средства противодействия преступности: опыт зарубежных стран и России. *Юридическая наука и правоохранительная практика*. 2017. № 1 (39). С. 145-153.
38. Мозоль С.А. Кримінологічна безпека в Україні: монографія. Харків: Константа, 2018. 482 с.
39. Офіційний сайт Національної поліції України. URL: <https://npu.gov.ua> (дата звернення: 25.04.2019).
40. Пантелеев В.А. Организация деятельности правоохранительных органов по предупреждению преступлений в России и за рубежом: автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва. 2003. 20 с.
41. Поиск новаторских стратегий в Колумбии: способы профилактики преступности в молодежной бреду / UNODC. URL: <https://www.unodc.org/dohadecaration/ru/news/2018/07/exploring-innovative-ways-to-strengthen-youth-resilience-to-crime-and-gang-viol-in-colombia.html> (дата звернення: 12.05.2019).
42. «Принципи Торонто»: ключові пріоритети проведення реформ в Україні на 2019-2023 роки. URL: <https://drive.google.com/file/d/1csJCrTx5eZ3MlGFpqnzmuMVisxf4r0Mx/view> (дата звернення: 07.07.2019).
43. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного кур-

су держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 07.02.2019 № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#n2> (дата звернення: 15.06.2019).

44. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 01.03.2019).

45. Про схвалення Стратегії розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України на період до 2020 року: Розпорядження КМУ від 15 листопада 2017 р. № 1023-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-p> (дата звернення: 01.07.2019).

46. Прокументов Л.М., Шеслер О.В. Криминология в США и странах Западной Европы: учебное пособие. Томск: Томский филиал РИПК МВД РФ, 1997. 30 с.

47. Розвиток криминологічної думки ФРН і в Україні (за матеріалами дослідж. науковців Ін-ту вивч. проблем злочинності НАПрН України): монографія / Г.Г. Мошак. К.: Ред. журн. «Право України», 2013. 72 с.

48. Сборник стандартов и норм Организации Объединенных Наций в области предупреждения преступности и уголовного правосудия / Управление организации объединенных наций по наркотикам и преступности. Вена, 2016. 550 с. URL: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/comp/R_ebook.pdf (дата звернення: 01.06.2019).

49. Сморгунюва А.Л. Критическое направление в современной англо-американской криминологии: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Санкт-Петербург, 2004. 218 с.

50. Стратегія і тактика протидії злочинності: монограф. / О.М. Бандурка, О.М. Литвинов. Х.: НікаНова, 2012. 318 с.

51. Титаренко О.О. Стан стратегічного планування та програмного забезпечення у сфері протидії злочинності в сучасних умовах. *Вісник криминологічної асоціації України*. 2019. № 1. С. 66-79.

52. Толерантная Европа: во Франции нашли радикальный способ борьбы с изнасилованиями (29.03.2018). URL: <https://politexpert.net/98642-tolerantnaya-evropa-vo-francii-nashli-radik-spos-borby-s-iznasilov> (дата зверн. 24.06.2019).

53. Уровень грабежей (случаев на 100 000 населения). URL: <https://knoema.ru/atlas/topics/Преступность/Нападения-похищение-людей-грабежи-изнасилования/Уровень-грабежей> (дата звернення: 11.05.2019).

54. Уровень краж со взломом (случаев на 100 000 населения). URL: <https://knoema.ru/atlas/topics/Преступность/Кражи-со-взломом-угоны-трансп-средств/Уровень-краж-со-взломом> (дата звернення: 12.05.2019).

55. Шостко О.Ю. Теоретичні та прикладні проблеми протидії організованих злочинності в європейських країнах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2010. 49 с.

56. Штучний інтелект із Стенфорда вирішуватиме, кого випускати з тю-

пми. URL: <https://platfor.ma/shtuchnyj-intelekt-iz-stenforda-vyrishuvatyme-kogo-vypuskaty-z-tyurmy>.

57. 2017-2018 Evaluation of the National Crime Prevention Strategy // Public Safety Canada: сайт. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2017-18-rprt-vltn-ncps/index-en.aspx> (дата звернення: 04.05.2019).

58. About the Mayor's Office for Policing and Crime (MOPAC). URL: <https://www.london.gov.uk/what-we-do/mayors-office-policing-and-crime-mopac/about-mayors-office-policing-and-crime-mopac> (дата звернення: 01.07.2019).

59. Action against hate the UK Government's plan for tackling hate crime – 'two years on' / October 2018. 24 p. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/748175/Hate_crime_refresh_2018_FINAL_WEB.PDF (дата звернення: 29.06.2019).

60. Alejandro Izquierdo, Carola Pessino, Guillermo Vuletin; Better Spending for Better Lives. How Latin America and the Caribbean Can Do More with Less / IDB, Chapter-7. 2018. 48 p. (P. 46). URL: <https://flagships.iadb.org/sites/default/files/dia/chapters/Chapter-7-Smart-Spending-on-Citizen-Security-Beyond-Crime-and-Punishment.pdf> (дата звернення: 14.05.2019).

61. All Programs & Practices. URL: <https://www.crimesolutions.gov/Programs.aspx#Programs> (дата звернення: 25.04.2019).

62. Alves Lise «Rio to remove half of Police Pacifying Units from favelas» / The Rio Times. 2018. April 27. URL: <https://riotimesonline.com/brazil-news/rio-politics/rio-to-remove-half-of-police-pacifying-units-from-favela-communities/> (дата звернення: 17.05.2019).

63. Andy Ross, Kathryn Duckworth, David J. Smith, Gill Wyness and Ingrid Schoon, Prevention and Reduction: a review of strategies for intervening early to prevent or reduce youth crime and anti-social behaviour / Centre for Analysis of Youth Transitions (CAYT). May 2011. 87 p. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/182548/DFE-RR111.pdf (дата звернення: 29.06.2019).

64. Anne Wyvekens. The evolving story of crime prevention in France. Adam Crawford. Crime Prevention Policies in Comparative Perspective, Willan Publishing. 2009. pp. 110-129. URL: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00458730/document> (дата звернення 22.06.2019).

65. Annual Report and Accounts 2018-19 (For the year ended 31 March 2019). Home Office. 182 p. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/807126/6.5571_HO_Annual_Report_201920_WEB.PDF (дата звернення: 26.06.2019).

66. Are Crime and Violence Prevention Programs Working in Central America? / Woodrow Wilson International Center for Scholars, Washington, D.C., Thursday, October 30, 2014. 38 p. URL: https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/USAID-LAPOPOP%20Prevention%20Impact%20Evaluation%20-%20Wilson%20Center%20-%202014-10-30_0.pdf (дата звернення: 14.05.2019).

67. A Safer City for All Londoners. POLICE AND CRIME PLAN 2017-

2021. URL: https://www.london.gov.uk/sites/default/files/мопас_police_and_crime_plan_2017-2021.pdf (дата звернення: 01.07.2019).

68. Azevedo R.D., Cifali A.C. (2017) Public security, criminal policy and sentencing in Brazil during the Lula and Dilma governments, 2003-2014: Changes and continuities. ten Have C (trans.). *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy* 6 (1). P. 146-163. URL: www.crimejusticejournal.com (дата звернення: 17.05.2019).

69. Beato C., Silveira A.M., 2014. Effectiveness and Evaluation of Crime Prevention Programs in Minas Gerais. *Stability: International Journal of Security and Development*. 3 (1). P. Art. 20. URL: <https://www.stabilityjournal.org/articles/10.5334/sta.dr> (дата звернення: 18.05.2019).

70. Brazil Had Record of 168 Murders per Day in 2016. URL: <http://www.laht.com/article.asp?ategoryId=14090> (дата звернення: 12.05.2019)/

71. Building a Safer Canada. First Report of the National Working Group on Crime Prevention / Institute for the Prevention of Crime (IPC), University of Ottawa. September 2007. 32 p. URL: https://www.cacp.ca/communicating-on-crime-prevention.html?asst_id=252 C.28-29 (дата звернення: 07.05.2019).

72. Building a Stronger Britain Together. URL: <https://www.gov.uk/guidance/building-a-stronger-britain-together> (дата звернення: 29.06.2019).

73. Burglary / United Nations Office on Drugs and Crime: сайт. URL: <https://dataunodc.un.org/crime/burglary> (дата звернення: 12.05.2019).

74. Carrie Johnson, "20 Years Later, Parts of Major Crime Bill Viewed As Terrible Mistake," NPR Morning Edition, September 12, 2014. URL: <https://www.npr.org/2014/09/12/347736999/20-years-later-major-crime-bill-viewed-as-terrible-mistake> (дата звернення: 02.05.2019).

75. Chinchilla M., Laura; Vorndran, Doreen; Citizen Security in Latin America and the Caribbean: Challenges and Innovation in Management and Public Policies Over the Last 10 Years / Inter-American Development Bank (IDB), November, 2018, 42 p. URL: <https://publications.iadb.org/en/citizen-security-latin-america-and-caribbean-challenges-and-innovation-management-and-public> (дата звернення: 14.05.2019).

76. Claudio Beato, Andréa Silveira, Some Conceptual Basis for Crime Prevention in Brazil and USA: Generic Public Policies and Control Crime Programs. *International Journal of Criminology and Sociology*. 2018. № 7. P. 184-195. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/a62.pdf> (дата звернення: 19.05.2019).

77. Combating crime together. A national crime prevention programme. 2016. URL: <https://www.government.se/49d966/contentas/combating-crime-together.pdf> (дата звернення: 25.06.2019).

78. Community Safety and Crime Prevention Plan 2016-2020. URL: <https://www.cambridge.wa.gov.au/.../public/...plans/strategies> (дата звернення: 30.06.2019).

79. Constitution of Brazil. URL: <http://www.v-brazil.com/government/laws/constitution.html> (дата звернення: 15.05.2019).

80. Counter-Extremism Strategy (2015). URL: <https://www.gov.uk/government/publications/counter-extremism-strategy> (дата звернення: 29.06.2019).
81. Crea el Ministerio del interior y Seguridad pública y el Servicio nacional para la prevención y rehabilitación del consumo de drogas y alcohol, y modifica diversos cuerpos. Legales. Ley Núm. 20.502, 21-Feb-2011. URL: <https://www.leychile.cl/NavegaNorma=1021537> (дата звернення: 16.05.2019).
82. Crime data / United Nations Office on Drugs and Crime: сайт. URL: <https://dataunodc.un.org/crime> (дата звернення: 11.05.2019).
83. Crime in Brazil. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Crime_in_Brazil#cite_note-UNODC-7 (дата звернення: 17.05.2019).
84. Crime in England and Wales: year ending. December 2018. URL: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/bulletins/crimeinenglandandwales/2018#offences-involving-knives-or-sharp-instruments-are-still-rising-while-firearms-offences-decrease> (дата звернення: 26.06.2019).
85. Crime in the United States (2018). URL: <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2018/preliminary-report/tables/table-3> (дата звернення: 05.05.2019).
86. Crime in the United States – statistics & facts (Apr. 29, 2019). URL: <https://www.statista.com/topics/2153/crime-in-the-united-states/> (дата звернення: 05.05.2019).
87. Crime in the United States 2018. URL: <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2018> (дата входження 01.05.2019).
88. Crime in the United States by Volume and Rate per 100,000 Inhabitants, 1998-2017. URL: <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2017/crime-in-the-u.s.-2017/topic-pages/tables/table-1> (дата звернення: 01.05.2019).
89. Crime Prevention and Public Policy (2012). Brandon C. Welsh and David P. Farrington The Oxford Handbook of Crime Prevention Edited by David P. Farrington and Brandon C. Welsh. URL: <http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb-9780195398823-e-1> (дата звернення: 05.05.2019).
90. Crime Prevention Funding Programs / Public Safety. Canada: сайт. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/cntrng-crm/crm-prvntn/fndng-prgrms/index-en.aspx> (дата звернення: 05.05.2019).
91. Crime Prevention Strategy in the Czech Republic for 2016 to 2020. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/cont/eucpn_crime_prevention_strategy_czech_republic-2016.pdf (дата звернення: 01.06.2019).
92. Crime Prevention in Estonia. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/cont/downl/files/eucpn_crime_prev_strategy_estonia_2017.pdf (дата звернення: 10.06.2019).
93. Crime Prevention in Ontario: A Framework for Action / Ministry of the Solicitor General. Ontario: сайт. URL: https://www.mcscs.jus.gov.on.ca/english/public/Crime_Prevention_Framework.html##2 (дата звернення: 07.05.2019).
94. Crime Prevention Ottawa / Ottawa: сайт. URL: www.crimepreventionottawa.ca/en/who-we-are/board-of-directors (дата звернення: 12.04.2019).
95. Crime Prevention in Estonia. 2017. P. 2. URL: <https://eucpn.org/sites/>

default/files/content/download/files/eucpn_crime_prevention_strategy_estonia_2017.pdf (дата звернення: 10.06.2019).

96. Crime Prevention Council of Lower Saxony (CPC). URL: <https://lpr.niedersachsen.de/nano.cms/english> (дата звернення 24.06.2019).

97. Crime rates in the United States, 2007-2017 (FBI). URL: <https://crime-data-explorer.fr.cloud.gov/expl/nat/united-stat/crime/2007/2017> (дата звернення: 05.05.2019).

98. De Sá e Silva, F. (2012). «Nem isto, nem aquilo»: Trajetória e características da política nacional de segurança pública (2000-2012). Revista Brasileira de Segurança Pública, № 6 (2), p. 412-433. URL: https://www.academia.edu/13190178/_Nem_isto_nem_aquilo_trajetoria_e_caracteristicas_da_politica_nacional_de_seguranca_publica_2000-2012 (дата звернення: 17.05.2019).

99. Del viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos patvirtinimo. Vilnius. 2015 m. gegužės 7 d. nr. xii-1682. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalact/ea944da0f95d11e4927fda1db> (дата звернення: 12.06.2019).

100. Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo. Vilnius. 2003 m. kovo 20 d. Nr. IX-1383. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.03398C5173D8> (дата звернення: 13.06.2019).

101. Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007–2009 metų įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo. Vilnius. 2007 m. rugpjūčio 8 d. Nr. 806. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.96D28870> (дата звернення: 13.06.2019).

102. Dėl viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos patvirtinimo. Vilnius. 2015 m. gegužės 7 d. Nr. XII-1682. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ea944da0f95d1199fb> (дата звернення: 14.06.2019).

103. Dirk Baier, Report for the 23rd German Congress on Crime Prevention. 2018. 76 p. URL: <http://www.praeventionstag.de/dokumentation/download.cms?id=2684&datei=ReportGCO.pdf> (дата звернення 24.06.2019).

104. Draft Council Conclusions on the Renewed European Union Internal Security Strategy 2015-2020, No 9798/15, Brussels, 10 June 2015, 11 p. URL: <http://data.consilium.europa.eu/doc/doc/ST-2015-INIT/en/pdf> (дата звернення: 15.06.2019).

105. Ed Chung, Betsy Pearl, Lea Hunter Posted «The 1994 Crime Bill Continues to Undercut Justice Reform – Here’s How to Stop It». March 26, 2019. URL: <https://www.americanprogress.org/issues/criminal-justice/reports/2019/03/26/467486/1994-crime-bill-continues-undercut-justice-ref-stop> (дата звернення: 02.05.2019).

106. Evaluation of the National Crime Prevention Strategy 2017-2018. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2017-18-rprt-vl/index-en.aspx> (дата звернення: 07.05.2019).

107. EUCPN Knowledge Center. URL: https://eucpn.org/search/knowledge-center?page=1&f%5B0%5D=im_field_do%3A44 (дата звернення 21.06.2019).

108. Federal Interagency Council on Crime Prevention and Improving Reentry Executive Order, 13826 March 7, 2018. URL: <https://www.whitehouse.gov/president-actions/federal-interagency-council-crime-prevention-improving-reentry> (дата звернення: 24.04.2019).

109. Federal/Provincial/Territorial Working Group on Crime Prevention / Public Safety Canada: сайт. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Evenements/12eme_Colloque/Presentation_Todd_Clarke.pdf (дата звернення: 07.05.2019).

110. Fourth Quarter Year to Date (YTD) Crime Stat Report 2018. URL: <http://surrey.bc.rcmp-grc.gc.ca/ViewPage.action?siteNodeId=2202&languageId=1&contentId=57955> (дата звернення: 03.05.2019).

111. General information on police crime statistics (PCS). Crime trends in 2018. URL: <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/EN/publikationen/2019/pks-2018-flyer.pdf> (дата звернення 24.06.2019).

112. German Prevention Congress. URL: <https://www.praeventionstag.de/nano.cms/international> (дата звернення 22.06.2019).

113. Government programme for containment of crime and anti-social behaviours “Safer Together”. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/content/download/files/eucpn_crime_prevention_strategy_poland.pdf (дата звернення: 20.06.2019).

114. Iekšlietu ministrijas darbības stratēģija 2017-2019 gadam (Стратегія MBC на 2017-2019 pp). URL: http://www.iem.gov.lv/files/text/STRATEGIJA__2019v2.pdf (дата звернення: 17.06.2019).

115. Informe experiencias exitosas en prevención de la criminalidad en América Latina. Una perspectiva territorial de las políticas públicas de seguridad ciudadana en América Latina. Diciembre de 2015 / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC). Montreal. December 2015. 140 p. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Projets/Informe_Experiencias_exitosas_en_AL_2015_VF.pdf (дата звернення: 16.05.2019).

116. Intentional Homicide Victims. STATISTICS AND DATA / United Nations Office on Drugs and Crime: сайт. URL: <https://dataunodc.un.org/crime/intentional-homicide-victims> (дата звернення: 12.05.2019).

117. Interior ministers present official crime statistics for 2018 (02.04.2019). URL: <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/pressemitteilungen/EN/2019/04/pks-2018-en.html> (дата звернення 24.06.2019).

118. Jana Meier M.A., Jugendliche Gewalttäter zwischen. Jugendhilfe und krimineller Karriere (переклад: Неповнолітні насильницькі злочинці. Добробут молоді та кримінальна кар'єра). Abschlussbericht / Deutsches Jugendinstitut. München. 2015. 120 s. URL: https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/jugendkriminalitaet/AST_Abschlussbericht_Gewalttaeter.pdf (дата звернення 24.06.2019).

119. Jörg Bässmann, Crime Prevention in Germany. Selected examples of projects in the „Infopool Prevention“ database 2004. 44 p. URL:

<https://www.kriminalpraevention.de/files/DFK/sprachen/en/09selected-projects-2004.pdf> (дата звернення 24.06.2019).

120. Justyn Kulach, Nigel Whiskin, Erich Marks, Cultures of prevention urban crime prevention policies in Europe: towards a common culture? / European Forum for Urban Safety. SECUCITIES LOCAL POLICIES. Paris-France. 2006. 101 p. URL: http://efus.eu/files/fileadmin/efus/pub_justy.pdf (дата звернення 24.06.2019).

121. Kommunale Kriminalprävention in Deutschland 2018. 2019. Nr 1. 44s. / Nationales Zentrum Kriminalprävention: сайт. URL: https://www.nzkrim.de/file/nzk/NZK_/Forschungsbericht_2019_1.pdf (дата звернення 24.06.2019).

122. Kriminalprävention. URL: <https://www.bmi.bund.de/DE/themen/sicherheit/kriminalitaetsbekaempfung-und-gefahrenabwehr/kriminalpraevention/kriminalpraevention-node.html> (дата звернення 20.06.2019).

123. Kuritegevusvastased prioriteedid. URL: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/kuritegevusvastased-prioriteedid> (дата звернення: 10.06.2019).

124. La Stratégie Nationale de Prévention de la Délinquance (2013/2017). 2013. 60 p. / Comité interministériel de prévention de la délinquance et de la radicalisation (Міжвідомчий комітет з протидії правопорушенням та радикалізації): сайт. URL: <https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/upl/2018/01/Strategie-nationale-de-prevention-de-la-delin-2013-2017.pdf> (дата звернення 23.06.2019).

125. Law Enforcement Act, 01.07.2014. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/522082014007/consolide> (дата звернення: 10.06.2019).

126. Le 5 Plan de mobilisation et de lutte contre toutes les violences faites aux femmes 2017-2019 (переклад: 5-й План мобілізації та боротьби зі всіма видами насильства щодо жінок на 2017-2019 роки). URL: <https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2018/01/5eme-plan-de-mobilisation-et-de-lutte-contre-toutes-les-viol-faites-aux-femmes-2017-1.pdf> (дата звернення 22.06.2019).

127. Ley General Para la Prevención social de la violencia y la delincuencia. Nueva Ley DOF 24-01-2012. URL: <http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/LGPSVD.pdf> (дата звернення: 19.05.2019).

128. Lithuania crime prevention strategy. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/content/download/files/eucpn_crime_prevention_strategy_lithuania_2017.pdf (дата звернення: 12.06.2019).

129. Louisiana commission on law enforcement and administration of criminal justice. URL: <http://lcle.la.gov/programs/vaw.asp> (дата звернення: 02.05.2019).

130. Mapping of homicide prevention programs in Latin America and the Caribbean / Ignacio Cano, Emiliano Rojido. September 2016. 190 p. URL: <http://www.lav.uerj.br/docs/rel/2016/2.pdf> (дата звернення: 14.05.2019).

131. Mark A.R. Kleiman, Smart on Crime. *Democracy journal*, SPRING 2013, No. 28. URL: <https://democracyjournal.org/magazine/28/smart-on-crime/> (дата звернення: 02.05.2019).

132. Mike Maguire, The Crime Reduction Programme in England and Wales Reflections on the vision and the reality. *Criminology and Criminal Justice*. 2004. № 4. P. 213-237. DOI: 10.1177/14668. URL: <http://crj.sagepub.com/cgi/content/abstract/4/3/213>.
133. Ministry of the Solicitor General / Program development and grants: сайт. URL: https://www.mcscs.jus.gov.on.ca/english/police_serv/prog_dev/prog_dev.html (дата звернення: 07.05.2019).
134. Miroslav Pilát, The program of crime prevention and social pathology in the Czech Republic – chosen historical aspects. 2017. Volume III, Issue 2 social pathology & prevention. P. 53-75. URL: <https://www.researchgate.net/publication/328508523> (дата звернення: 21.05.2019).
135. Mögliche Entwicklungen der Jugend (gewalt) kriminalität in Deutschland. Szenarien, Trends, Prognosen 2010-2020. Münster, Oktober 2010. 178 s. / Deutsche Hochschule der Polizei. Fachgebiet Kriminologie und interdisziplinäre Kriminalprävention. URL: https://www.innenministerkonferenz.de/IMK/DE/termine/to-beschluesse/10-11-19/anlage1__blob=publicationFile&v=2 (дата звернення 23.06.2019).
136. Monchuk L., & Clancey G. (2019). What Police Say About Crime Prevention through Environmental Design (CPTED) Training in Two Jurisdictions (England/Wales and New South Wales, Australia). Policing (Oxford). URL: <https://doi.org/10.1093/police/paz020> (дата звернення: 26.06.2019).
137. Nathan James, “Recent Violent Crime Trends in the United States” (Washington: Congressional Research Service, 2018). URL: <https://fas.org/sgp/crs/misc/R45236.pdf> (дата звернення: 02.05.2019).
138. National Crime Prevention Centre / Public Safety Canada: сайт. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/cntrng-crm/crm-prvntn/ntnl-crm-prvntn-cntr-en.aspx> (дата звернення: 06.05.2019).
139. National Crime Prevention Programme 2016–2020 «Working Together for Safer and More Secure Communities». Helsinki 2016. 46 p. / Rikoksantorjunta.fi: сайт. URL: <https://rikoksantorjunta.fi/documents/5433742/Working+Together+-+National+Crime+Prevention+Programme+2016-2020/Working+Together+National+Crime+Prevention+Programme+2016-2020.pdf> (дата звернення: 25.06.2019).
140. National Crime Prevention Strategy. May 2013. 19 p. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/content/download/files/eucpn_crime_prevention_strategy_france.pdf (дата звернення 25.06.2019).
141. Nationales Präventionsprogramm gegen islamistischen Extremismus (NPP): Diese Schwerpunkte fördert der Bund (03.07.2018) / Bpb.de: сайт. URL: <https://www.bpb.de/politik/extremismus/radikalisierungsp//nationales-praevs-programm-gegen-islamistischen-extremismus-npp> (дата звернення 24.06.2019).
142. Nationales Zentrum für Kriminalprävention. URL: <https://www.nzkrim.de> (дата звернення 20.06.2019).
143. New program aims at involving citizens in crime prevention; Quito

neighborhood is first participant, Oct 22, 2014. URL: <https://cuencahighlife.com/new-program-aims-at-involving-citizens-in-crime-prevention-quito-neighborhood-is-first-participant/> (дата звернення: 15.05.2019).

144. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras. URL: <http://nplc.lt/activities-2> (дата звернення: 12.06.2019).

145. О програмі / Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji: сайт. URL: <https://www.gov.pl/web/mswia/o-programie> (дата звернення: 20.06.2019).

146. Office of Justice Programs. URL: <https://ojp.gov> (дата звернення: 24.04.2019).

147. Office of Justice Programs (OJP). FY 2019 Budget Request At A Glance. URL: <https://www.justice.gov/jmd/page/file/1150341/> (дата звернення: 26.04.2019).

148. Office of Justice Programs (OJP). FY 2020 Program summaries / US, Department of Justice. Office of justice programs. March 2019, 175 p. URL: <https://www.justice.gov/file/1144566/download> (дата звернення: 26.04.2019).

149. Oosterbaan, S., & van Wijk, J. (2015). Pacifying and integrating the favelas of Rio de Janeiro: An evaluation of the impact of the UPP program on favela residents. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 39 (3). P. 179-198. URL: <http://doi.org/10.1080/01924036.2014.9730> (дата звернення: 17.05.2019).

150. Orientations pour l'emploi des crédits du fonds interministériel de prévention de la délinquance (FIPD) pour 2019. Paris, le 28 février 2019. 39 p. / Comité interministériel de prévention de la délinquance et de la radicalisation: сайт. URL: https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2019/03/circulaire_FIPD2019-definitif.pdf (дата звернення 21.06.2019).

151. Ottawa street violence & gang strategy 2017–2020. CPO Board Of Director. Octouber, 2017. 11 p. URL: <http://www.documentcloud.org/doc/Ottawa-Street-Viol-amp-Gang-Strategy-2017-2020.html> (дата звернення: 12.04.2019).

152. Police and Crime Plan 2017-2020 – Community Safety and Criminal Justice (Cambridgeshire and Peterborough). URL: <https://www.apccs.police.uk/media/1241/cambridgeshire-police-crime-plan.pdf> (дата звернення: 30.06.2019).

153. Police Grant Report England and Wales 2019/20: Written statement – HCWS (24 Jan. 2019) / Parliament.uk: сайт. URL: <https://www.parliament.uk/business/publications/written-questions-answers-statements/written-statement/Commons/2019-01-24/HCWS1274/> (дата звернення: 01.07.2019).

154. Police-reported crime in rural and urban areas in the Canadian provinces, 2017. URL: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/85-002-x/2019001/article/00009-eng.htm> (дата звернення: 03.05.2019).

155. Polizeiliche Kriminalprävention. URL: <https://www.polizei-beratung.de/startseite-und-aktionen/aktuelles> (дата звернення 24.06.2019).

156. Policjanci podsumowują 2017 rok. URL: <http://statystyka.policja.pl/st/raporty/roczne-raporty-statyst/160594Policjanci-podsumowuja-2017-rok.html> (да-

та звернення: 20.06.2019).

157. "Prevent to Protect" National Plan to Prevent Radicalisation (переклад: «Попередити щоб захистити» Національний план попередження радикалізму) 23 February 2018. 32 p. / Comité interministériel de prévention de la délinquance et de la radicalisation: сайт. URL: https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2018/08/PNPR_English_final_sansmediakit.pdf (дата звернення 22.06.2019).

158. Prévention de la délinquance: téléchargez la circulaire FIPD 2019 (переклад: Профілактика правопорушень: циркуляр Міжвідомчого фонду з попередження злочинності 2019) / Lagazett.fr: сайт. URL: <https://www.lagazettedescommunes.com/611491/prevention-de-la-delinquance-telechargez-la-circulaire-fipd-2019> (дата звернення 24.06.2019).

159. Preventing hate crime: funding for community projects. URL: <https://www.gov.uk/guidance/preventing-hate-crime-funding-for-community-projects> (дата звернення: 01.07.2019).

160. Programmas koncepcija «Starptautiskā policijas sadarbība un noziedzības apkarošana» 2014-2021. URL: https://www.google.com.ua/urwi5mpfR8vniAhXjsosKHYpqDTQQFjALegQIARAC&url=http%3A%2F%2Fta.p.Yol_n9xJYfMiY (дата звернення: 17.06.2019).

161. Programa Nacional para la Prevención Social de la Violencia y la Delincuencia 2014-2018. URL: https://www.gob.mx/cms/uploads/attachment/file/304467/Avance_y_Res_2017_PNPSVD.pdf (дата звернення: 19.05.2019).

162. Program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2018–2020. URL: https://www.gov.pl/documents/1963407/2777240/program_razem_bezpieczniej.pdf/27b8104f-d105-3034-5dca-6756ce02ae66 (дата звернення: 20.06.2019).

163. Programm "Polizei 2020" / Bundesministeriums des Innern: сайт. URL: https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/download/DE/veroeffentlichungen/2018/polizei-2020-white-paper.pdf?__blob=publ&v=1 (дата звернення 24.06.2019).

164. Promising and Model Crime Prevention Programs (Volume I) / National Crime Prevention Centre (NCPC). Public Safety Canada (Ottawa, Ontario, Canada). October 2008. 68 p. Public Safety Canada: сайт. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/prmsng-mdl-vlm1/index-en.aspx> (дата звернення: 07.05.2019).

165. Promising and Model Crime prevention Programs (Volume II) / National Crime Prevention Centre (NCPC). Public Safety Canada (Ottawa, Ontario, Canada). 2011. 80 p. Public Safety Canada: сайт. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/prmsng-mdl-vlm2/prmsng-mdl-vlm2-eng.pdf> (дата звернення: 07.05.2019).

166. Public Safety Canada / Public Safety Canada: сайт. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/trnsprnc/nfsrc-en.aspx> (дата звернення: 06.05.2019).

167. Public Safety Canada 2012-2013. Evaluation of the Crime Prevention

Program. Final Report 2013-10-03 / Public Safety Canada. 2013. 52 p. URL: <https://www.securitepublique.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2013-vltn-crm-prvntn-prgrm/2013-vltn-crm-prvntn-prgrm-eng.pdf> (дата звернення: 07.05.2019).

168. RCMP (Royal Canadian Mounted Police) Volunteer Programs. URL: <http://www.rcmp-grc.gc.ca/vol-ben/index-eng.htm> (дата звернення: 07.05.2019).

169. Recommendation No.r (96) 8 of the Committee of Ministers to Member States On crime policy in Europe in a time of change 05.09.1996. URL: <https://rm.coe.int/16804f836b> (дата звернення: 19.05.2019).

170. Robert A. Zauzmer, The Legal Basis and Need for the Smart on Crime Initiative. United States Attorneys' Bulletin. January 2015, Volume 63, Number 1, P. 3-7. URL: <https://www.justice.gov/sites/default/files/usao/pages/attachments/2015/02/10/usab6301.pdf> (дата звернення: 27.04.2019).

171. Robert Muggah, Katherine Aguirre Tobón, Citizen security in Latin America: Facts and Figures / IGARAPÉ INSTITUTE, Strategic Paper 33, April, 2018, 67 p. URL: <https://www.oas.org/ext/en/security/crime-prev-network/Res/Digital-Lib/citizen-security-in-latin-america> (дата звернення: 12.05.2019).

172. Safer City Partnership Strategy 2017-18. URL: <https://www.cityoflondon.police.uk/about-us/your-right-to-information/Doc/safer-city-partnership-2017.pdf> (дата звернення: 01.07.2019).

173. Security Minister launches Serious and Organised Crime Strategy in Wales (09/05/2019). URL: <https://www.gov.uk/government/news/security-minister-launches-serious-and-organised-crime-strategy-in-wales> (дата звернення: 29.06.2019).

174. Serious and Organised Crime Strategy, Presented to Parliament by the Secretary of State for the Home Department by Command of Her Majesty. November 2018. 74 p. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/gov/uploads/system/uploads/attach_data/file/SOC-2018-web.pdf (дата звернення: 29.06.2019).

175. Serious Violence Strategy (April 2018). 111 p. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/698009/serious-violence-strategy.pdf (дата звернення: 29.06.2019).

176. Siseturv alisuse arengukava 2015-2020. URL: https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/Arengukavad/siseturvalisuse_arengukava_2015-2020.pdf (дата звернення: 10.06.2019).

177. Sistematización de la práctica: programa de Comunidad en Libertad Asistida (cla). Desarrollada por la Fundación Mexicana de Reintegración Social, reintegra, A. C. México, 2015. 92 p. URL: http://www.mercops.org/Vigentes/149.Comunidad_en_Libertad_Asisitida_Reintegra.pdf (дата звернення: 15.05.2019).

178. Situation Report on Internal Security and Public Order in the Czech Republic in 2017 / Ministry of the Interior of the Czech Republic, Crime Prevention Department. Prague, 2018. 114 p. URL: <https://www.mvcr.cz/soubor/report-2017-en-pdf.aspx> (дата звернення: 22.05.2019).

179. ART on CRIME. Reforming The Criminal Justice System for the 21st Century. US, Department of Jastice, August 2013, 12 p. URL:

<https://www.justice.gov/sites/default/files/ag/legacy/2013/smart-on-crime.pdf> (дата звернення: 27.04.2019).

180. Sotsiaalprogrammid. URL: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/teemalehed/sotsiaalprogrammid> (дата звернення: 10.06.2019).

181. State of Louisiana STOP Violence Against Women Formula Grant Program FFY 2017-2020 Implementation Plan. URL: <http://lcle.la.gov/programs/uploads/2017-2020Implementation%20Plan.pdf> (дата звернення: 03.05.2019).

182. Statistics and Data / United Nations Office on Drugs and Crime: сайт. URL: <https://dataunodc.un.org/crime/intent-homicide-victims> (дата звернення 01.06.2019).

183. Statistics and Data. URL: <https://dataunodc.un.org/crime> (дата звернення: 20.05.2019).

184. Statistics and Data. URL: <https://dataunodc.un.org/crime/theft> (дата звернення: 20.05.2019).

185. Statistics and Data. URL: <https://dataunodc.un.org/crime/robbery> (дата звернення: 20.05.2019).

186. Statistics and Data. URL: https://dataunodc.un.org/crime/serious_assault (дата звернення: 20.05.2019).

187. Strategy for Preventing Violence for 2015–2020. URL: https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/strategy_for_preventing_violence_for_2015-2020.pdf (дата звернення: 10.06.2019).

188. Strategie der Bundesregierung zur Extremismusprävention und Demokratieförderung. Berlin. 2016. 62 p. URL: <https://www.bmfsfj.de/blob/109002/5278dstrategie-der-bundesregierung-zur-extremismuspraevention-und-demokratiefoerderung-data.pdf> (дата звернення 24.06.2019).

189. Supporting the Successful Implementation of the National Crime Prevention Strategy / Public Safety Canada (2009). 9 p. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/spprtng-mplmtn/spprtng-mplmtn-eng.pdf> (дата звернення: 07.05.2019).

190. The 24th German Prevention Congress with the 13th Annual International Forum has taken place on 20/21 May 2019 at the Estrel Congress Center in Berlin. URL: <http://www.praeventionstag.de/nano.cms/international> (дата звернення: 01.06.2019).

191. The 28-th session UNODC, Vienna, 20–24 MAY 2019. URL: https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/19-02848_CC_2019_Programme_ebook_NEW.pdf (дата звернення: 01.06.2019).

192. The 5th International Report Crime Prevention and Community Safety: Cities and the New Urban Agenda, Montreal, 2016. 204 p. / International Centre for the Prevention of Crime (ICPC): сайт. URL: http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Publications/International_Report/CIPC_5th-IR_EN_17oct_Final.pdf (дата звернення: 24.04.2019).

193. THE Attorney general's smart on crime initiative – US, Department of Justice. URL: <https://www.justice.gov/archives/ag/attorney-generals-smart-crime->

initiative (дата звернення: 27.04.2019).

194. The Code of Practice for Victims of Crime, Presented to Parliament pursuant to section 33 of the Domestic Violence, Crime and Victims Act 2004 / Ministry of Justice, October 2015. 104 p. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/476900/code-of-practice-for-victims-of-crime.PDF (дата звернення: 30.06.2019).

195. The Crime Prevention Council of Lower Saxony is a centre of excellence in crime prevention. URL: https://www.lpr.niedersachsen.de/Landespraeventionsrat/Image/LPR-Zielhierarchie_A4_eng_2013-05-28.pdf (дата звернення: 22.06.2019).

196. The Criminal Injuries Compensation Scheme 2012 made on 13th November 2012, and as amended on 13 June 2019. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/808343/criminal-injuries-compensation-scheme-2012.pdf (дата звернення: 30.06.2019).

197. The London Crime Prevention Fund 2017-2021. URL: <https://www.london.gov.uk/what-we-do/mayors-office-policing-and-crime-mopac/community-safety/london-crime-prevention-fund> (дата звернення: 02.07.2019).

198. The London Knife Crime Strategy (2017) / Greater London Authority, London. 2017. 80 p. URL: https://www.london.gov.uk/sites/default/files/mopac_knife_crime_strategy_june_2017.pdf (дата звернення: 28.06.2019).

199. The Modern Crime Prevention Strategy (2017) / Crime and Policing Knowledge Hub & Vulnerability Hub. March 2017. 8 p. URL: https://www.eelga.gov.uk/documents/conferences/2017/20%20march/richard_jolley_and_katie_aston_ppt.pdf (дата звернення: 24.06.2019).

200. The Modern Crime Prevention Strategy. 2016. 50 p. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/509831/6.1770_Modern_Crime_Prevention_Strategy_final_WEB_version.pdf (дата звернення: 28.06.2019).

201. The Structure of Crime Prevention in Germany. URL: https://efus.eu/files/fileadmin/efus/pdf/Crime_Prevention_Germany.pdf (дата звернення 23.06.2019).

202. The United States Department of Justice (DOJ). URL: <https://www.justice.gov> (дата звернення: 24.04.2019).

203. The Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994. URL: <http://legisworks.org/gpo/statute-108-Pg1796.pdf> (дата звернення: 05.05.2019).

204. Three ways to prevent crime with technology by Graduate Programs Staff. July 22, 2016. URL: <https://www.northeastern.edu/graduate/blog/3-ways-to-prevent-crime-with-technology/> (дата звернення: 25.04.2019).

205. Travis Waldron, How Police Violence Paves The Way To Authoritarianism. Brazil's new president, Jair Bolsonaro, believes the only good criminal is a dead one. Many Brazilians agree. / Huffpost World News, Feb 27, 2019. URL: <https://www.huffpost.com/entry/brazil-police-violence-jair->

bolsonaro_n_5c475d0ae4b027c3bbc61a54 (дата звернення: 19.05.2019).

206. Victims services and funding / Department of Justice: сайт. URL: <https://canada.justice.gc.ca/eng/cj-jp/victims-victimess/fund-fond.html> (дата звернення: 05.05.2019).

207. Victims Strategy, Presented to Parliament by the Lord Chancellor and Secretary of State for Justice by Command of Her Majesty Published September 2018. 52 p. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/7469/victim-strategy.pdf (дата звернення: 30.06.2019).

208. Wanda Jamieson, Liz Hart, Compendium of Promising Crime Prevention Practices in Canada. The Caledon Institute of Social Policy. Ottawa, Ontario, Canada. 2003. 68 p. URL: <https://maytree.com/wp-content/uploads/42ENG.pdf> (дата звернення: 04.05.2019).

209. Working section "Coordination Centre of the Programme against right-wing extremism – for democracy and human rights" of Lower Saxony. URL: <https://lpr.niedersachsen.de/nano.cms/against-right-wing-extr> (дата звернення: 24.06.2019).

210. Zombie knives banned in England and Wales (16/08/2016) / GOV.UK: сайт. URL: <https://www.gov.uk/government/news/zombie-knives-banned-in-england-and-wales> (дата звернення: 28.06.2019).

ДОДАТКИ

Додаток А

**Узагальнені рекомендації Ради Європи № R/96/8 від 1996 р.
«Політика боротьби зі злочинністю в Європі, що змінюється»
щодо розробки сучасних концепцій протидії
злочинності в країнах Європи**

[Recommendation No.r (96) 8 of the Committee of Ministers to Member States On
crime policy in Europe in a time of change 05.09.1996. URL:
<https://rm.coe.int/16804f836b>]

В узагальненому вигляді ці рекомендації зводяться до такого:

1. Заходи боротьби зі злочинністю повинні відповідати основним принципам демократичних держав щодо верховенства права і підпорядкованості основному завданню гарантованого дотримання прав людини.

2. Незважаючи на складну ситуацію в суспільстві, визнаються неприйнятними заходи боротьби зі злочинністю, які не враховують демократичні цінності, права людини і верховенство права.

3. Щодо віктимологічної профілактики, то слід приділяти значну увагу фізичним, психологічним, матеріальним і соціальним втратам, понесеним жертвами.

4. Стимування злочинності в державі на соціально допустимому рівні в якнайменш менших розмірах.

5. З урахуванням перерахованих вище принципів кожна країна – учасниця Ради Європи повинна прийняти раціональну і узгоджену політику боротьби зі злочинністю, спрямовану на її запобігання, включаючи соціальні превенції (наприклад, завдяки соціально-економічній політиці, освіті, інформації тощо), ситуаційні превенції (наприклад, завдяки заходам зі зменшення можливостей для скоєння правопорушень), індивідуалізацію кримінальних проявів, просування альтернативних заходів покарання замість тюремного ув'язнення, ресоціалізацію правопорушників і допомогу постраждалим.

6. При розробці політики боротьби зі злочинністю уряди повинні брати до уваги думки фахівців, безпосередньо зацікавлених в реалізації зазначеної політики, і запрошувати їх до спільної діяльності; в той же час вони повинні виявляти думки вчених, зайнятих в інших галузях.

7. У зв'язку з тим, що економічні, соціальні та інші заходи мають найчастіше прямий вплив на злочинність, а ефективне запобігання злочинності вимагає стабільного оточення, то політика боротьби зі злочинністю повинна бути узгоджена з іншими заходами.

8. (зміщення профілактики на місцевий рівень) З урахуванням попере-

днього бажано, щоб держави створювали або служби координації політики боротьби зі злочинністю на рівні центральних органів, або горизонтальні структури кооперації між зацікавленими службами; крім того, державам слід заохочувати розробку стратегій запобігання злочинності на місцевому та регіональному рівнях.

9. Уряди повинні регулярно і активно брати участь в міжнародних проєктах отримання статистичних даних про стан злочинності.

10. Матеріальний і нематеріальний збиток для суспільства від злочинності повинен оцінюватися взагалі стосовно вартості заходів боротьби з нею.

11. Громадськість повинна бути поінформована про проблеми злочинності. Ані політика боротьби з нею, ані система кримінальної юстиції не можуть бути ефективними без доброзичливого ставлення громадськості, точніше без активної участі населення.

Додаток Б

Узагальнені висновки та рекомендації Конгресів ООН з попередження злочинності щодо визначення міжнародних стандартів у сфері формування країнами-учасниками національної політики, стратегій, програм з протидії злочинності

Особливе значення для формування національних стратегій та програм протидії злочинності мають висновки та рекомендації Конгресів ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя, в яких викладені основні ідеї, принципи, підходи та практики, спрямовані на покращення цієї роботи на національному, регіональному та міжнародному рівні.

Всього вже відбулося 13 Конгресів ООН за даним напрямом, а наступний Конгрес відбудеться в квітні 2020 року в Кіото (Японія), головною темою якого стане «Активізація заходів попередження злочинності, кримінального правосуддя і забезпечення верховенства права: назустріч здійсненню Порядку денного на період до 2030 року»¹.

Надалі, з погляду на тематику нашого дослідження, є доцільним висвітлити в узагальненому виді окремі положення останніх чотирьох Конгресів щодо принципів, підходів та рекомендацій з організації та формування політики з протидії злочинності на національному рівні, за результатами яких були прийняті: «Віденська декларація про злочинність та правосуддя: відповіді на виклики ХХІ століття» (Резолюція 55/59 Генеральної Асамблеї від 4 грудня 2000 року), Бангкокська декларація «Взаємодія та відповідні заходи: стратегічні союзи в сфері попередження злочинності та кримінального правосуддя» (Резолюція 60/177 Генеральної Асамблеї від 16 грудня 2005 року), «Сальвадорська декларація про комплексні стратегії для відповіді на глобальні виклики: системи попередження злочинності та кримінального правосуддя та їх розвиток у світі, що змінюється» (Резолюція 65/230 Генеральної Асамблеї від 21 грудня 2010 року), «Дохинська декларація про включення питань попередження злочинності та кримінального правосуддя в більш широкий порядок дня Організації Об'єднаних Націй з метою вирішення соціальних й економічних проблем і сприяння забезпеченню верховенства права на національному та міжнародному рівнях, а також участі громадськості» (Резолюція

---

¹ Верховенство закона, предупреждение преступности и уголовное правосудие в контексте целей в области устойчивого развития: Резолюция 73/185 Генеральной Ассамблеи от 17 декабря 2018 года. URL: https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/73/185&Lang=R.

70/174 Генеральної Асамблеї від 17 грудня 2015 року)¹, а також з урахуванням Декларації принципів і програми дій програми Організації Об'єднаних Націй в галузі попередження злочинності та кримінального правосуддя (1991 рік)² та Резолюції 73/185 Генеральної Асамблеї від 17 грудня 2018 року «Верховенство закону, попередження злочинності та кримінальне правосуддя в контексті цілей в галузі сталого розвитку»³.

Слід зазначити, що універсальне ядро цінностей та принципів ООН складають права особи, верховенство закону та демократія. Сама задля забезпечення цих цінностей на всіх рівнях (міжнародний, регіональний, національний) є потреба в забезпеченні ефективної політики у сфері протидії злочинності, яка завдає значну шкоду цим цінностям.

Як чітко зазначається в Декларації принципів і програмі дій Програми Організації Об'єднаних Націй в сфері попередження злочинності та кримінального правосуддя, прийнятої Резолюцією 46/152 Генеральної Асамблеї від 18 грудня 1991 року, зростання злочинності негативно позначається на процесі розвитку і загальному добробуті людства і викликає загальне занепокоєння в суспільстві. Якщо такий стан збережеться і далі, то жертвами злочинності стануть в кінцевому рахунку прогрес і розвиток⁴. Країни-члени Організації Об'єднаних Націй неодноразово на Конгресах наголошували та визнали, що система попередження злочинності та кримінального правосуддя відіграє центральну роль у справі забезпечення верховенства права, і що довгостроковий стійкий економічний і соціальний розвиток і створення функціонуючої, ефективною, дієвою та гуманної системи кримінального правосуддя роблять взаємний позитивний вплив на зменшення злочинності⁵.

---

¹ Сборник стандартов и норм Организации Объединенных Наций в области предупреждения преступности и уголовного правосудия /Управление организации объединенных наций по наркотикам и преступности. Вена, 2016. 550 с. URL: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/compendium/R_ebook.pdf.

² Декларация принципов и программа действий программы Организации Объединенных Наций в области предупреждения преступности и уголовного правосудия: Резолюция 46/152 Генеральной Ассамблеи от 18 декабря 1991 года. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/crime91.shtml.

³ Верховенство закона, предупреждение преступности и уголовное правосудие в контексте целей в области устойчивого развития: Резолюция 73/185 Генеральной Ассамблеи от 17 декабря 2018 года. URL: https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/73/185&Lang=R.

⁴ Декларация принципов и программа действий программы Организации Объединенных Наций в области предупреждения преступности и уголовного правосудия: Резолюция 46/152 Генеральной Ассамблеи от 18 декабря 1991 года. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/crime91.shtml.

⁵ Вклад тринадцатого Конгресса Организации Объединенных Наций по предупреждению преступности и уголовному правосудию в обсуждение повестки дня в области развития на период после 2015 года. ООН. A/CONF.222/5. С. 4. URL: https://www.unodc.org/documents/congress/Documentation/A-CONF.222-5-Post2015/ACONF222_5_r_V1500038.pdf.

Далі наведемо в узагальненому виді принципи та підходи, яких міжнародні інститути ООН рекомендують дотримуватись країнам-учасникам у формуванні та реалізації національних політик у сфері протидії злочинності.

Так, до керівних принципів в цій сфері можна віднести:

1. Здійснення попередження злочинності і кримінального правосуддя при належному дотриманні прав людини (*верховенство права*).

2. Законність здійснення попереджувальної діяльності.

3. Дотримання в попереджувальній діяльності найвищих стандартів справедливості, гуманності, правосуддя і професійної поведінки.

4. Відповідальність держави та суспільства за стан протидії злочинності.

5. Взаємоузгодженість (внутрішня) елементів політики боротьби зі злочинністю між собою та соціально-економічною політикою країни (зовнішня узгодженість).

6. Комплексність та скоординованість при розробці національної політики у сфері протидії злочинності (стратегій, програми, плани). Свої національні стратегічні документи в цій сфері державам бажано формувати на основі глобального, міжсекторального та комплексного або координованого підходу, визначаючи при цьому короткострокові, середньострокові і довгострокові завдання. Це в подальшому дає можливість оцінювати результати здійснення прийнятих рішень, послаблювати їх можливі негативні економічні та соціальні наслідки, зменшувати можливості для вчинення злочинів, розширюючи при цьому можливості задоволення потреб законним шляхом.

7. Координація зусиль між публічним та приватним секторами в протидії злочинності на різних рівнях.

8. Рівність усіх суб'єктів координаційної діяльності у сфері протидії злочинності в прийнятті спільних рішень, постановці питань, внесенні пропозицій щодо розробки та реалізації відповідних стратегій та програм.

9. Запровадження збалансованого підходу між репресивними та превентивними заходами впливу на злочинність.

10. Соціальна та ситуативна спрямованість заходів з протидії злочинності.

11. Наукова обґрунтованість (кримінологічні дослідження виступають основою для формування політики попередження злочинності).

12. Пошук і постійне удосконалення форм і методів мобілізації фінансових ресурсів та їх економне й раціональне використання для ефективної реалізації державної політики в сфері протидії злочинності. Цільова спрямованість фінансування реалізації стратегій, програм, планів та проектів.

13. Принцип системного підходу полягає в тому, що політика в сфері протидії злочинності розглядається як складна система, як елемент іншої складнішої системи, якою є соціально-економічна політика держави.

14. Принцип безперервності та динамічності означає, що політика в сфері протидії злочинності – процес постійно діючий і постійно поновлюва-

ний та змінний.

15. Принцип доступності політики в сфері протидії злочинності полягає в тому, що вона має бути зрозумілою за умови достатніх знань, щоб володіти криміногенною ситуацією.

16. Залучення громадянського суспільства до профілактики злочинності (вільний та доступний процес участі громадськості у формуванні та реалізації стратегій, програм, планів та проектів з протидії злочинності).

17. Гласність у висвітленні результатів попереджувальної діяльності (висвітлення відбувається тією мірою, якою вона не суперечить вимогам чинного законодавства про захист прав, свобод людини і громадянина, державної та іншої таємниці, що охороняються законом).

18. Розвиток міжнародного співробітництва.

19. Підконтрольність та оцінювання діяльності з протидії злочинності.

Дослідження змісту вищевказаних документів показує, що в них також закріплені відповідні рекомендації, зокрема щодо програмування протидії злочинності. Так, рекомендується державам-членам розробляти і здійснювати, залежно від ситуації, всеосяжну політику попередження злочинності, національні і місцеві стратегії, програми і плани дій, що враховують численні чинники, що обумовлюють злочинність, і вживати комплексні заходи для усунення таких факторів в тісній співпраці з усіма зацікавленими сторонами, включаючи цивільне суспільство. Фактично в цих документах наголошується на певній ієрархії стратегічних документів, які спрямовані на реалізацію національної політики в сфері протидії злочинності: стратегія, програма, план¹.

Також вивчення відповідних рекомендацій, викладених в цих документах, дає нам можливість в узагальненому виді виокремити такі підходи, яких бажано дотримуватись країнам-учасникам на національному рівні в сфері програмування протидії злочинності задля ефективності та об'єктивності реалізації політики в даній сфері в сучасних умовах. Це, зокрема:

1. Забезпечення інтеграції стратегій з попередження злочинності в національні соціально-економічні стратегії та програми задля досягнення цілей в галузі стійкого розвитку країн, які базуються на Глобальних цілях сталого розвитку до 2030 р., що були затверджені у 2015 році на саміті ООН з питань сталого розвитку².

2. Формування програм та планів протидії злочинності на національному рівні здійснюється з урахуванням політичних, економічних, соціальних

---

¹ Верховенство закона, предупреждение преступности и уголовное правосудие в контексте целей в области устойчивого развития: Резолюция 73/185 Генеральной Ассамблеи от 17 декабря 2018 года. URL: https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/73/185&Lang=R.

² «Перетворення нашого світу: порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року» (англ. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development): Резолюція A/RES/70/1 Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.

та культурних передумов та традицій, що фактично обумовлює їх специфіку та визначення пріоритетів впливу на окремі види злочинності.

3. Планувати та реалізовувати стратегії та програми, які сприяють соціально-економічному розвитку, при приділенні особливої уваги попередженню злочинності, в тому числі і на місцевому рівні.

4. Відповідальність держави за розробку та прийняття політики у сфері попередження злочинності, а також контроль за її здійсненням та оцінку.

5. Розробка комплексних національних і місцевих програм і планів дій з попередження злочинності на основі достовірних фактичних даних та з врахуванням успішних видів практик.

6. Запровадження соціальної профілактики та ситуаційного попередження злочинності, залучення до попередження злочинності місцевих органів влади.

7. Слід частіше звертатися до громадськості для підтримки програм з попередження злочинності.

8. Укріплення зв'язків між публічним та приватним секторами у сфері попередження злочинності

9. Рекомендується виділяти достатні людські та фінансові ресурси для здійснення ефективної політики, програм з попередження злочинності в країні.

10. Активізація залучення громадянського суспільства до профілактичної роботи

11. Заохочується прагнення країн до реалізації політики і програм в сфері протидії злочинності проти навколишнього середовища (боротьба з екологічною злочинністю).

12. Важливість попередження молодіжної злочинності та реабілітація молодих правопорушників.

13. Розробляти програми підвищення обізнаності громадян в сфері протидії злочинності

14. Підвищувати рівень довіри громадськості до профілактичної діяльності

15. Вивчати можливості для використання традиційних і нових інформаційно-комунікаційних технологій при розробці стратегій та програм, спрямованих на вдосконалення роботи в області попередження злочинності та кримінального правосуддя.

16. Сприяти вдосконаленню систем електронного урядування в галузі попередження злочинності та кримінального правосуддя для забезпечення більш широкої участі населення і сприяти застосуванню нових технологій для зміцнення співпраці та партнерських відносин між поліцією і громадами, а також обмін досвідом та інформацією відносно участі громада в діяльності поліції.

17. Зміцнювати партнерські відносини між державним і приватним секторами в справі попередження злочинності у всіх її формах і проявах і боро-

тьби з нею.

18. Нарощувати і підтримувати можливості для вивчення кримінології, а також криміналістики і науки з виправних питань, спиратися на сучасні спеціальні наукові знання при розробці і здійсненні відповідних стратегій, програм і проектів¹.

Окрім цього, Сальвадорською та Дохинською деклараціями визначаються ключові елементи успішної політики з попередження злочинності на національному рівні², серед яких:

1. Створення центрального органу, відповідального за реалізацією національних превентивних програм.

2. Прагнення до формування стійкого інституційного потенціалу з метою розробки і здійснення стратегій з попередження злочинності, які повинні носити сфокусований, багатосекторний, всеохоплюючий та стійкий характер, який базується на фактичних даних.

3. Проведення на регулярній основі огляду стратегій для своєчасного виявлення успіхів та вирішення питань про реальні потреби.

4. Удосконалення координації в діяльності урядових суб'єктів.

5. Встановлення партнерських відносин та співробітництва з неурядовими організаціями.

6. Забезпечення прихильності центральних та місцевих органів влади в справі успішної реалізації програм в сфері попередження злочинності.

7. Зміщення акценту попередження злочинності на місцевий рівень (поширення відповідних знань на місцевий рівень; стимулювання участі місцевих органів влади у цій сфері; створення місцевих рад/комітетів з профілактики злочинності, які забезпечують координацію публічних відомств та громадянського суспільства)³.

8. Заохочення участі громадськості у справі попередження злочинності. Зазначається, що участь громадськості та приватного сектору у формуванні,

---

¹ Дохинская декларация о включении вопросов предупреждения преступности и уголовного правосудия в более широкую повестку дня Организации Объединенных Наций в целях решения социальных и экономических проблем и содействия обеспечению верховенства права на национальном и международном уровнях, а также участием общественности: Резолюция 70/174 Генеральной Ассамблеи от 17 декабря 2015 г. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/70/174>; Конгрессы ООН по предупреждению преступности и уголовному правосудию: сб. материалов в 3 кн. (Кн. 3) / Нац. акад. правовых наук Украины; НИИ изуч. пробл. им. Акад. В.В. Сташиса; кол. В.В. Голина, М.Г. Колодяжный; под. общ. ред. В.В. Голины. К, 2013. 168 с.

² Сборник стандартов и норм Организации Объединенных Наций в области предупреждения преступности и уголовного правосудия / Управление организации объединенных наций по наркотикам и преступности. Вена, 2016. С. 503-546. URL: <https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/compendium.pdf>.

³ Report of the Thirteenth United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice. Doha, 12-19 April 2015. P. 52-55. URL: https://www.unodc.org/documents/congress/Documentation/Report/ACONF222_V29.pdf.

реалізації та оцінюванні державної політики в сфері протидії злочинності є ключовою в забезпеченні її ефективності.

9. Удосконалення зворотного зв'язку з громадськістю щодо результативності профілактичних заходів (опитування).

10. Прийняття програм з підготовки кадрів у сфері профілактики злочинності та створення належного механізму оцінки превентивної діяльності.

11. Необхідність підвищення збалансованості публічних витрат на попередження злочинності та запровадження більшій глибокої оцінки ефекту від витрачених ресурсів та заходів з попередження, що застосовуються; з метою вирішення питання раціонального фінансування в сфері попередження злочинності, бажано інтегрувати роботу з попередження злочинності як наскрізної теми в соціально-економічну політику держави, зокрема в таких сферах, як: зайнятість населення, освіта, а також в систему кримінального правосуддя.

12. Необхідність нарощування кримінологічного потенціалу сімей та шкіл.

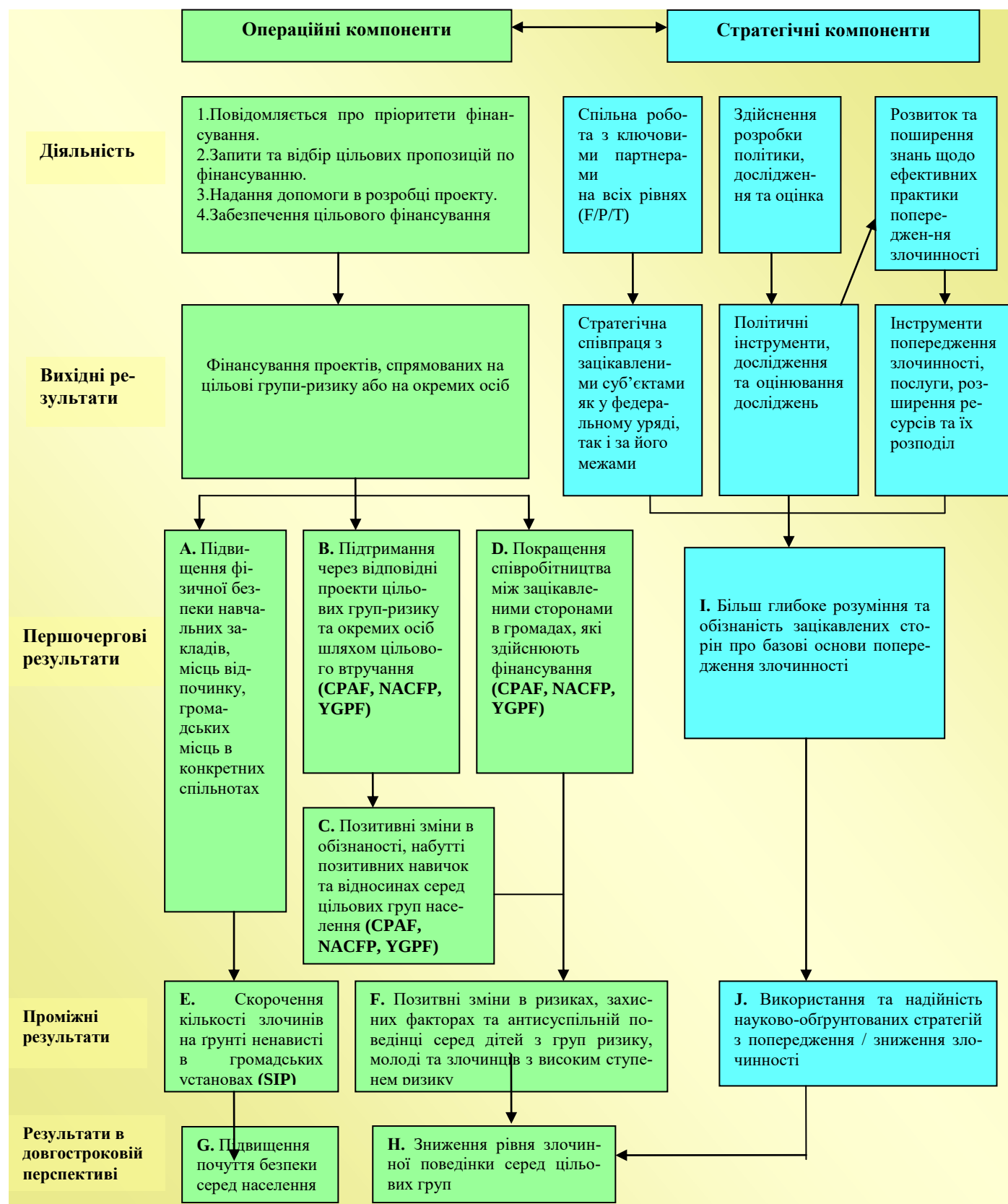
13. Країнам слід брати на озброєння новаторські підходи в сфері протидії злочинності.

14. Розробка методичних посібників, довідників з розповсюдження позитивного досвіду профілактик злочинів, а також інших знань з даного напрямку.

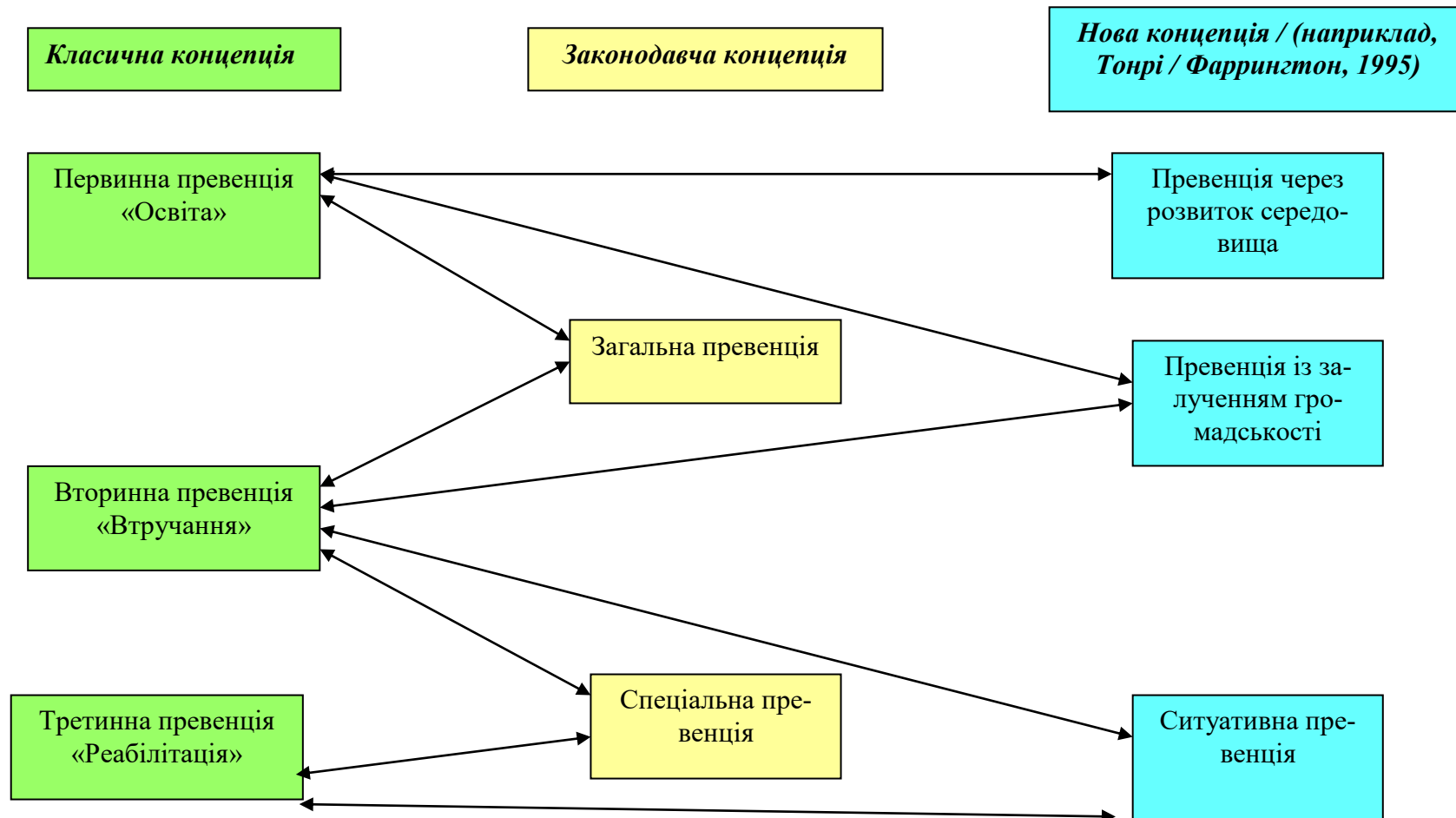
В цих документах також відзначається про можливість диференційного підходу в сфері стратегічного планування та програмування протидії злочинності на національному рівні. Тобто на державному рівні поряд з національною стратегією та програмою протидії злочинності можуть формуватися та впроваджуватись окремі політики та стратегії з протидії таким видам злочинності: *торгівля людьми, незаконний ввіз мігрантів, тероризм, відмивання «брудних» грошей, кіберзлочинність, корупція, незаконний обіг наркотиків, транснаціональна організована злочинність*. Крім цього, рекомендується країнам-учасникам постійно робити акцент у своїй політиці на профілактику молодіжної злочинності, ксенофобії, расизму, булінгу, насильства щодо жінок, побутового насильства щодо дітей (що є довгостроковою перспективою).

Додаток В

Логічна модель програми попередження злочинності в Канаді
(Logic Model of the Crime Prevention Program)

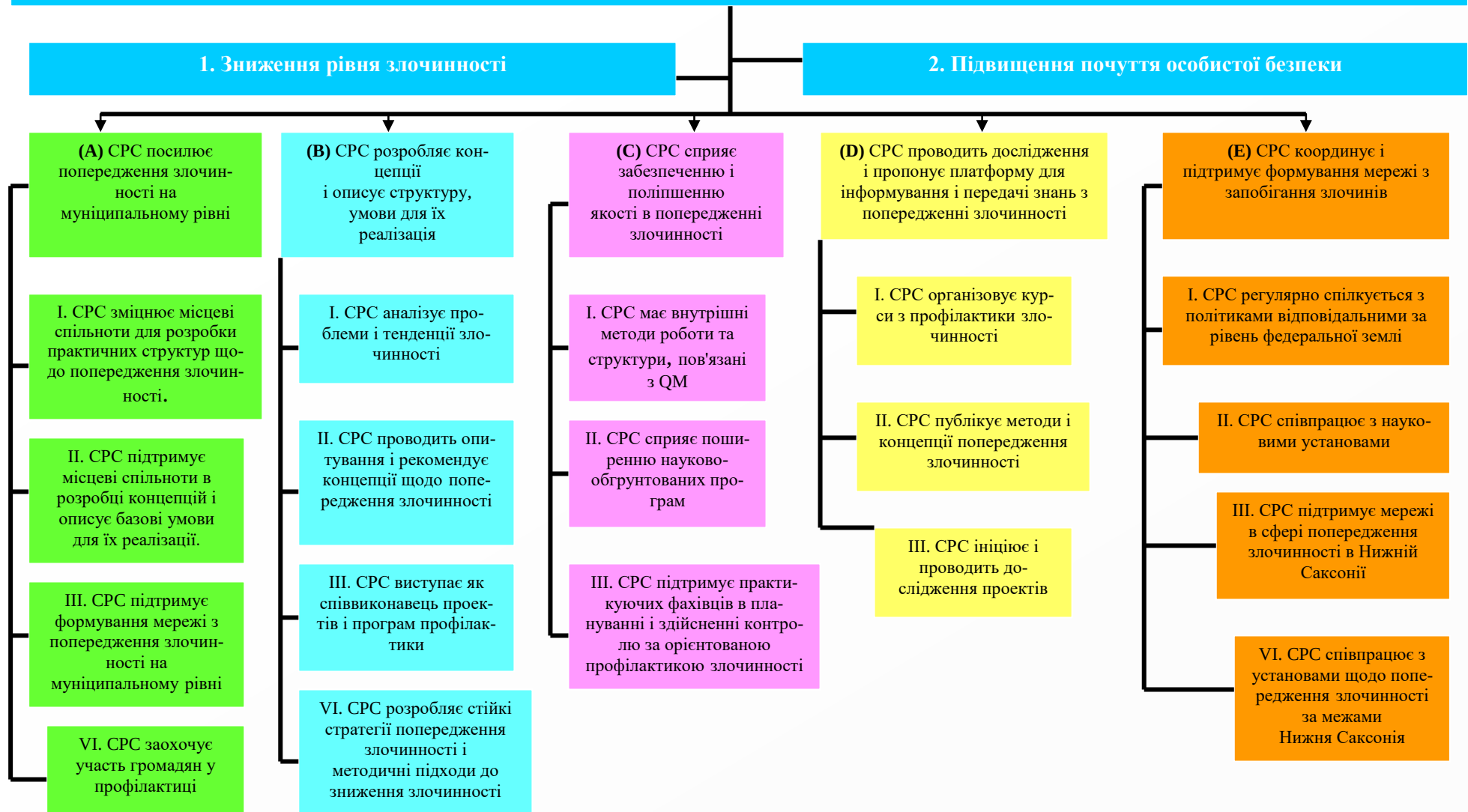

Загальна концепція профілактики злочинності в Німеччині*

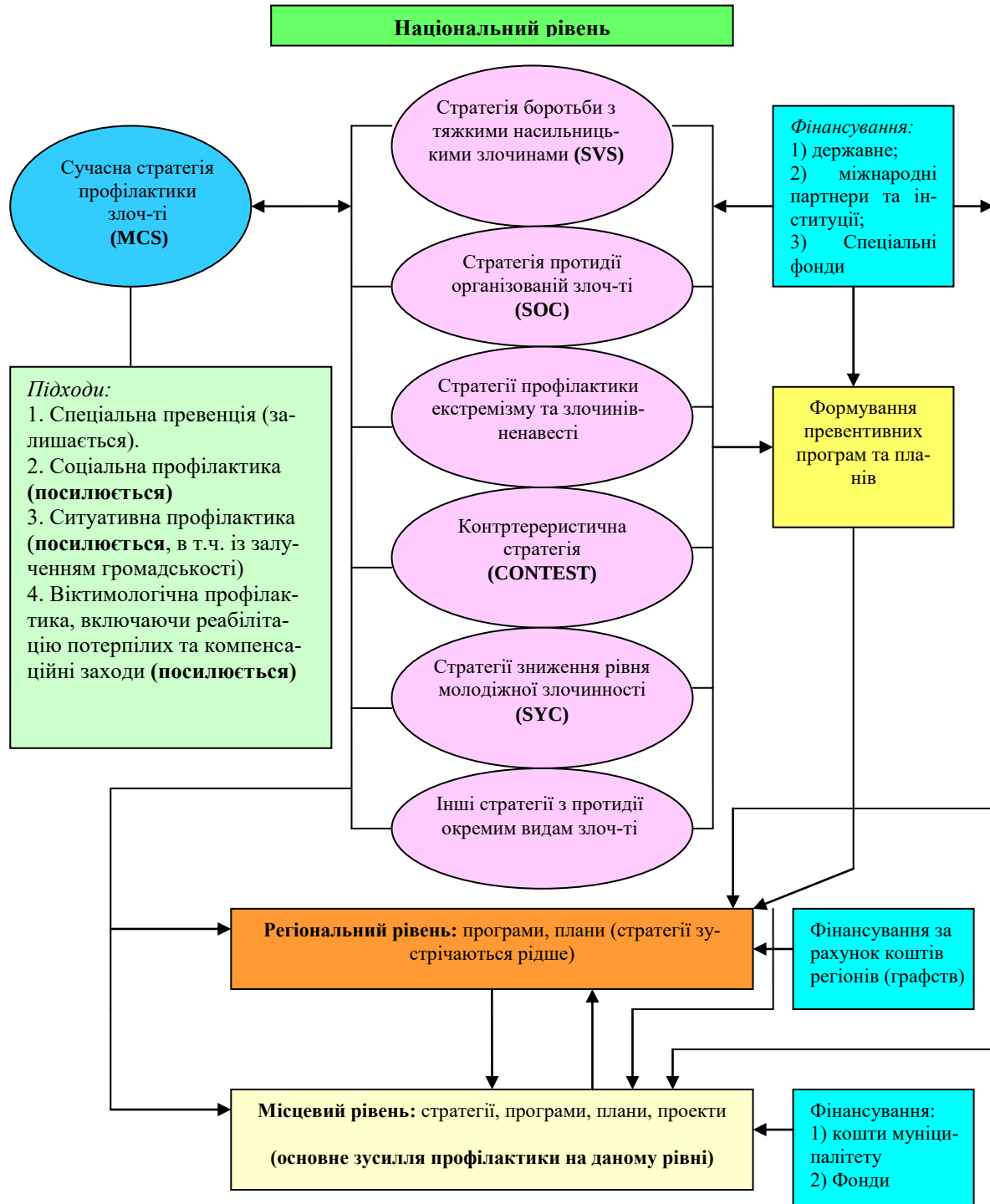

* The Structure of Crime Prevention in Germany. URL: https://efus.eu/files/fileadmin/efus/pdf/Crime_Prevention_Germany.pdf (дата звернення: 01.06.2019).

Рада з попередження злочинності (CPC) в Нижній Саксонії (ФРН) є центром передового досвіду в сфері попередження злочинності

Сучасний підхід Англії та Уельсу (Велика Британія) щодо програмування протидії злочинності на різних рівнях

Наукове видання

Титаренко Олексій Олексійович

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОГРАМУВАННЯ ПРОТИДІЇ
ЗЛОЧИННОСТІ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Монографія

Підписано до друку 12.09.2019. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 11,16. Тираж 300 прим.

Видавничий дім «Освіта України»®

ФОП Маслаков Руслан Олексійович

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК №4726 від 29.05.2014 р.

Тел. (095) 699-25-20, (098) 366-48-27.

E-mail: osvita2005@gmail.com, www.rambook.com.ua

Виготовлювач: ФОП Поліщук О.В.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №2142 від 31.03.2005

07400, м. Бровари, вул. Незалежності, 2, кв. 148

тел. (044) 592-13-49